

അന്യാപദേശശതകം

കേരളവർമ്മാ

വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ

അന്യാപദേശശതകം

ശ്രീനീലകണ്ഠീക്ഷിതരുടെ സംസ്കൃതകൃതിയെ

കേരളവർമ്മാ

സി. എസ്. ഐ., എഫ്. എം. ഐ., ഐ. അർ. എ. എസ്.,
എഫ്. അർ. എച്ച്., എസ്.,

വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്

മണിപ്രവാളത്തിൽ

പരിഭാഷപ്പെടുത്തിയത്.

മൂലത്തോടും,

സ്വാർത്ഥരോഹണം ചെയ്തു

മഹാമഹിമശ്രീ സ്വാതിതിരുനാൾ

മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്

ഉണ്ടാക്കിയ അവതരികളോടും,

എം. കാജരാജവർമ്മരാജാ, എം. എ., തമ്പുരാനാൾ

ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട വ്യാഖ്യാനത്തോടും കൂടി

തിരുവനന്തപുരം

കലാലയം അച്ചുകൂടത്തിൽ അച്ചടിക്കപ്പെട്ടത്

൧൯൨൨.

പ്രൊഫ. പി. കോപ്പി ൨൦൦൦.

ANYAPADESA SATAKAM,

TRANSLATED INTO

MANIPRAVALAM,

FROM

THE SANSKRIT POEM OF

SRI NILAKANTA DIKSHITAR,

BY

KERALA VARMA,

C. S. I., F. M. U., M. R. A. S., F. R. H. S.,

VALIYA KOIL TAMPURAN,

WITH THE ORIGINAL

THIR AVATARIKAS - WRITTEN

BY

HIS ILLUSTRIOUS HIGHNESS

THE LATE SVATI TIRUNAL MAHARAJA,

AND A COMMENTARY

BY

M. RAJARAJA VARMA, M. A.,

Kamalalaya Printng Works

TRIVANDRUM

1092.

പ്രസാവന

സാഹിത്യസംരംഭമെല്ലാം ശരിച്ച് നിർവ്വണമായ അഗ്നിപർവ്വതം പോലെ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഈ “അന്ത്യാപദേശമണിപ്രവാളം”ത്തെ നിർമ്മിക്കാൻ ഉദ്യമിച്ചതിനുള്ള സംഗതിയെ കുറിച്ച് ജിജ്ഞാസ ജനിക്കാവുന്ന ജനങ്ങളുടെ അറിവിനായി മാത്രമാണ് ഈ പ്രസ്താവനയെ ഇതിൽ ചേർക്കുന്നത്.

ഇതിനു മുൻപിൽ നടന്ന ഭാഷാപോഷിണീസഭാ യോഗത്തിൽ ഞാൻ ചെയ്ത പ്രാരംഭപ്രസംഗത്തിന്റെ ഉപക്രമത്തിൽ ശ്രീ നീലകണ്ഠദീക്ഷിതരുടെ “അന്ത്യാപദേശശതകം”ത്തിലെ ‘കിം പുഷ്പാസി മുഗാൻ മുഗാദനകുലാൽ കിം വാ പരം ത്രായസേ’ ഇത്യാദി ശ്ലോകത്തെ പ്രകൃതവശാൽ പ്രസ്താവിക്കേണ്ടായി. തദനന്തരം ആ പ്രസംഗത്തെ “ഭാഷാപോഷിണി” മാസികയ്ക്കായി എഴുതി അയച്ചപ്പോൾ മേൽ പറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തെ ഭാഷയാക്കി അയക്കുന്നത് യുക്തമായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ച് അപ്രകാരം ചെയ്തു. അപ്പോൾ ഈ സരസമായ ശതകം മുഴുവനും ഭാഷയാക്കിയാൽ നന്നായിരിക്കുമല്ലോ എന്നൊരു വിചാരം എന്റെ മനസ്സിൽ അങ്കുരിച്ചു.

ഈ “അന്ത്യാപദേശശതകം” ത്തിനു ൧൦൨൨-മാണ്ടു നാടുനീങ്ങിയ കവികുലശേഖരനായ സ്വാതിതിരു

നാൾ മഹാരാജാവ് പ്രതിപദ്യം അവതരിക എഴുതി ചേർത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നതും, എന്റെ മാതൃലഭനം ഇപ്പോൾ രാജ്യഭാരം ചെയ്യുന്ന ശ്രീമൂലകമഹാരാജാവിന്റെ പിതാവും ആയ എന്റെ ഗുരുനാഥൻ ഇതിൽ നാല്പതിലധികം ശ്ലോകങ്ങൾക്ക് എത്രയും ഹൃദയംഗമമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനം സംസ്കൃതത്തിൽ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നതിനെ അവിടുന്ന് എന്നെക്കൊണ്ടു വായിപ്പിച്ചു ആവശ്യപ്പെട്ട പേട്ടങ്ങളിൽ അത്ഥം പാഞ്ച തന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നതും ഈ സരസമായ കാവ്യത്തിൽ എനിക്ക് വിശേഷപ്രതിപത്തിയെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിനു കാരണമായി തീർന്നിട്ടുണ്ട്. അതിനാലാണ് ഇതു മുഴുവനും മണിപ്രവാളമാക്കാൻ ഒരു ശ്രമിച്ചാലെന്നാണ് എന്നൊരു വിചാരം എന്റെ മനസ്സിൽ ആവിർഭവിച്ചത്. അതിന്റെ ശേഷം പല ജോലികളുടെയും ഇടയിൽ ഞാൻ ഇതിലെ പദ്യങ്ങളെ ദിവസംപ്രതി ഒന്നും രണ്ടും മൂന്നും വീതമായി ഭാഷയാക്കാൻ തുടങ്ങി.

എന്റെ ആദ്യഭാഷാകൃതിയായ "കേരളീയഭാഷാശാകന്തള"ത്തിലും അനന്തരഭാഷാകൃതിയായ "അമരകമണിപ്രവാള"ത്തിലും ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തിൽ വൃഞ്ജനങ്ങൾക്കും സ്വരങ്ങൾക്കും ഐക്യരൂപം ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നുള്ള നിർബന്ധത്തെ അനേകം പദ്യങ്ങളിൽ ശരിയാക്കി കൊണ്ടുപോയിട്ടുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും സാർവ്വത്രികമായി ഞാൻ ആ നിർബന്ധത്തെ അതിൽ രണ്ടിലും അനുവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. അത് ഉദാസീനത കൊണ്ടു മാത്രമല്ലാതെ അശക്തികൊണ്ടല്ലായിരുന്നു എന്നു പറയുന്നതിൽ ആത്മപ്രശംസ സ്തൂരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ

അതിനെ മറവാന്മാർ ക്ഷമിച്ചുകൊള്ളുമാറാകണം. ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം തന്നെ അത്ര ആദരണീയമല്ലെന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തോടുകൂടി എന്റെ പ്രിയശിഷ്യനായ ഭാഗീനേയൻ രാജരാജവർമ്മ, എം. എ., എം. ആർ. എ. എസ്., കോയിതമ്പുരാൻ “ഭാഷാമേഘസന്ദേശം”യും “ഭാഷാകുമാരസംഭവം”യും ചമച്ച് സഹൃദയഹൃദയാഹ്ലാദം ജനിപ്പിച്ചപ്പോൾ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തെ കുറിച്ചുള്ള എന്റെ അസാമാന്യമായ നിർബന്ധത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാതെ തന്നെ ഒരു സരസകാവ്യം നിർമ്മിക്കാവുന്നതല്ലയോ എന്നൊന്നു പരീക്ഷിക്കാനായിട്ടാണ് ഞാൻ “മയൂരസന്ദേശം” എന്ന സന്തതാകൃതിയെ അക്കാലത്തുണ്ടാക്കിയത്. എന്നാൽ ഒരു സന്തതാകാവ്യത്തിലെന്നപോലെ തന്നെ ഒരു ഭാഷാന്തരകൃതിയിൽ മേൽപ്പറഞ്ഞ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസവിഷയമായ നിർബന്ധം സാർവത്രികമായി ഘടിപ്പിക്കാവുന്നതാണോ എന്നു പരീക്ഷിക്കാൻ ഈ “അന്യാപദേശമണിപ്രവാളം”ത്തിൽ ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള ശ്രമം അനായാസേന സഫലമായി തീർന്നിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള ബോധം സാമാന്യേന സഹൃദയന്മാർക്കെല്ലാവർക്കും ഉണ്ടാകാതിരിക്കയില്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം.

ദ്രാവിഡന്മാരും കേരളീയന്മാരും ആയ പ്രാചീന ഭാഷാമഹാകവികൾ അവ്യഭിചാരേണ ആദരിച്ചിരുന്നതായ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തെ തീരെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതിനേക്കാൾ അതിൽ യഥാശക്തി സ്വരവ്യഞ്ജനങ്ങൾക്കു സാത്രപ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയാണ് ആധുനികകവികളിൽ ശക്തിമാന്മാർ ചെയ്യേണ്ടതെന്നുള്ള എന്റെ

അഭിപ്രായത്തെ ഇദാനീനനന്മാരായ സൽകവികളിൽ ചിലർ ആദരിക്കാതിരിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ളത് എനിക്ക് അനല്ലമായ ചാരിതാത്മ്യത്തിനു കാരണമാണ്. ഭാഷാ കവിതയിൽ പ്രാസനിർബന്ധം കൂടാതിരുന്നാൽ പദ്യങ്ങൾക്ക് അധികലാളിത്യമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നുള്ളതു വാസ്തവമാണെങ്കിൽ ഭാഷാഗദ്യങ്ങൾക്കു തദധികമായ ലാളിത്യമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നുള്ളത് അതിലുമധികം വാസ്തവമാകുകൊണ്ട് ഭാഷാപണ്ഡിതന്മാർ പദ്യനിർമ്മാണത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കാതിരിക്കയാണല്ലോ വേണ്ടത്. അതു ചെയ്യാതിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു ഭാഷാകവിതയിൽ യഥാശക്തി പ്രാസത്തെ നിവ്വിച്ചുകൊണ്ടുപോകതന്നെയാണ് വേണ്ടത് എന്നാണ് എന്റെ പക്ഷം.

ഈ "അത്യാപദേശമണിപ്രവാള"ത്തിൽ ഏതാനും പദ്യങ്ങൾ തീർന്നവയെ എന്റെ ഭ്രാന്തപ്പുത്രനും സാഹിത്യരസജ്ഞനും ആയ എം. രാജരാജവർമ്മ രാജാ, എം. എ., നോക്കി അഭിനന്ദിച്ചപ്പോൾ ഇതിനൊരു വ്യാഖ്യാനം എഴുതാമോ എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചതിനെ സന്തോഷപൂർവ്വം കയ്യൊണ്ട് ഉടനെ അതിനായി ഉദ്യമിച്ച് അപ്പോഴപ്പോൾ എഴുതിയതിനെ എന്റെ അടുക്കൽ കൊണ്ടുവന്നു കാണിച്ചിരുന്നത് ഈ കൃതിയെ പൂരിപ്പിക്കുന്നതിലേക്ക് എനിക്ക് ഒരു പ്രോത്സാഹകമായി തീർന്നിട്ടുണ്ട്. ഇതിലെ അവതാരികകളെ ഇതിന്റെ വ്യാഖ്യാതാവായ രാജാവു തന്നെ ഭാഷപ്പെടുത്തുകയും ചിലതിനെ മാറ്റി ഉണ്ടാക്കുകയും ചിലതിൽ തന്റെ അഭിപ്രായപ്രകാരം ചിലെടത്ത് ആക്ഷേപയോഗങ്ങളായ ഭാഗങ്ങളെ എടുത്തുകാണിക്കുകയും മാത്രം ചെയ്ത് തന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തെ

വിഭവഭരണമോദനീയമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. മൂലഗ്രന്ഥകാരന്റെ അഭിപ്രായത്തെ കുറിച്ചും വ്യാഖ്യാതാവ് ചിലെടത്തു് ആധുനികസിദ്ധാന്തപ്രകാരം യുക്തിവാദത്തെ ഉപന്യസിച്ച് ഉള്ളത് നവീനമതപക്ഷപാതികളായ പണ്ഡിതന്മാർക്കു് അഭിമതമായിതന്നെ ഇരിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. സർവ്വമാ ഋഷിയായ ഈ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ ശബ്ദവിസ്താരം അല്പം അധികമായിപ്പോയിട്ടുണ്ടോ എന്നൊരു ശങ്കയുണ്ടാകാമെന്നു ഉണ്ടാകാമെന്നു് അതു വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അതിനാൽ അതിനെ സുഖബോധത്തിന്നു വേണ്ടി മാത്രമാണെന്നുള്ള സമാധാനം ആർക്കും എളുപ്പത്തിൽ തോന്നാവുന്നതാണ്.

ഈ "അന്യാപദേശമണിപ്രവാളം" എന്തെങ്കിലും നിർമ്മിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ ഇതിലെ ചില പദ്യങ്ങളെ എന്റെ പ്രാണപ്രേയസിയും സൂക്ഷ്മഗ്രാഹിണിയും രസവേദിനിയും ആയ നാട്ടുനീങ്ങിയ മഹാരാജനിയേ കേൾപ്പിച്ചപ്പോൾ അവിടുന്ന് അവയെ അസാമാന്യമായി അഭിനന്ദിക്കയും ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ ഉടനെ സമഗ്രമാക്കണമെന്നു താൽപര്യപ്പെടുകയും ചെയ്തുകൂടി എന്നു ഈ പരിഭാഷാപുരണത്തിൽ ബലവത്തരമായി രചിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള വാസ്തവത്തെ ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കാതിരിക്കാൻ എനിക്കു മനസ്സു വരുന്നില്ല.

ഭാഷാജ്ഞാനം പൂർത്തിയായതിന്റെ ശേഷം ഒരിക്കൽ അന്നു "വിദ്യാവിനോദിനീ" പത്രാധിപരായിരുന്ന എന്റെ സ്നേഹിതൻ തോട്ടക്കാട്ടു കുഞ്ഞുകൃഷ്ണമേനോൻ, ബി. എ., എം. ആർ. എ. എസ്., എഫ്. ആർ. എച്ച്. എസ്. ഇവിടെ വന്ന് എന്നെ കാണുകയും ഈ കൃതി

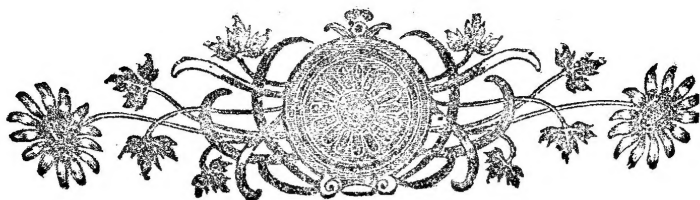
യെ വായിച്ചുനോക്കുകയും ഉണ്ടായതിൽ അയാളുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം ഈ "അന്യാപദേശമണിപ്രവാളം" മുഴുവനും എന്റെ പ്രിയശിഷ്യനായ എ. ആർ. രാജരാജവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാന്റെ എത്രയും ഹൃദയംഗമമായ ചെറിയ അവതാരികകളോടുകൂടി "വിദ്യാവിനോദിനി"യുടെ രണ്ടു മൂന്നു പ്രതികളിലായി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

ഈ പ്രാധ്യാവനയിൽ ഇത്രമാത്രമല്ലാതെ എനിക്കു മറ്റൊന്നും പ്രാധ്യാവിഷ്ണുജ്ഞതയായി തോന്നുന്നില്ല.

Trivandrum
10th July 1902.

KERALA VARMA.

ശ്രീമദ്

അന്യാപദേശശതകം

മണിപ്രവാളം

സദ്യാഖ്യാനം

ഏകദൈവ പ്രഭുണോ ബഹുഃ ജനേഷു സമം പാലുമാ
നേഷു സത്സപചി തത്ര കേചിത് സ്വപ്രകൃത്യനുസാരേ
ണ തത്ത്വൈവ പ്രഭോജ്യഭാഗി അന്യേ തദിതരാണി ച മ
നസാ ധ്യായന്തിത്വാഹഃ—

മ. ഹായാവുക്ഷമപാശ്രയന്തി പമിഷു ശ്രാന്താ ഹി പാമ്പാസ്സമം
തേഷോപകോഽസ്യ ശുഭോ ശുഭേന മനസാ ഹൃഷ്യന്നനുജ്ഞായതി |
അന്യോ ഹന്തുമേവക്ഷതേഽസ്യ വിടപാനാധാരയഷ്ടേഃ കൃത
കത്വിന്നിശ്ചിനതേ കവാഃഫലകം കന്തും തഥേവ ക്ഷണാൽ. ||

ഒരേ പ്രഭുവിനാൽ തന്നെ രക്ഷിക്കപ്പെടുന്ന അനേ
കം ജനങ്ങളിൽ ചിലർ അദ്ദേഹത്തിനു ഗുണത്തെയും, മ
ററ ചിലർ ദോഷത്തെയും, അവരവരുടെ സ്വഭാവമേറ്റേ
മനുസരിച്ചു ഇച്ഛിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

ശ്രാന്തരായ് തണൽമരത്തെയൊന്നിനെ.

യണഞ്ഞു പാമ്പർ മരുവീടവ

സ്വാന്തരമോദമോടൊത്തനങ്ങ

കരുതുന്നതിന്നു പലരും ശുഭം |

കാന്തമായൊരു വടിക്കുതിന്റെ
 വിടപറ്റിക്കൊടുത്തുവന്നോത്തിട്ടു-
 ന്നാന്തരം പരന്നുവെട്ടുന്നതു
 മുറിച്ചുടൻ കതക തീർത്താൻ. ||

പ്രാപ്താനം

വെളിക്കുന്നിലുൾ ഗാഢയോടുകൂടി മേളിച്ചു തുളുവോ വേൽ
 കൊളുത്തു, മാല, വിളി, തോലിവ ധരിച്ചുള്ളൊരു സന്യാസിയായ്,
 ഉള്ളിൽ കോപമൊടേവെന്താമുതലായ നൽപുഞ്ചിരിക്കൊത്തുവിൻ-
 വെളിക്കുട്ടിലകപ്പെടുത്തി മരുവാ മാന്മാരിയെക്കൈക്കൊഴാം. (൧)

നീലകണ്ഠവിവർണ്ണനിർമ്മലമായ കാവ്യലീലകുന്തി-
 നീലകണ്ഠപദഭരണ കേരളകുന്തിനിന്നു മലയാളമായിൽ
 ചേർന്നുളളമകലായ വെളി പരിഭാഷ ഭാഷയിൽ വിശേഷമാ-
 ചീലു നല്ല കവികൾക്കു കാട്ടി വിലസുന്നു മാതൃകയെന്നുപോൽ. (൨)

പ്രാപ്തനെന്നുള്ളൊരു വസ്തുതപരം
 വിശിഷ്ടയെന്നിൽ കരുതിപ്പിറുവുൻ
 വിശേഷകാവ്യകൃതമാസഭിച്ചി-
 ട്ടുശേഷയാ പ്രാപ്ത ചമസ്സുവാനായ്. (൩)

അജ്ഞാതനായിട്ടുതിനായിതാ ഞാ-
 നജ്ഞൻ തുനിഞ്ഞുൻ ഗുരുപാദമുഖം
 വിജ്ഞാനമാ കൈതൊഴുതിട്ടു ഭക്ത്യാ
 പ്രാപ്താ! ക്ഷമിച്ചിട്ടുകുമാപലത്തെ. (൪)

അനിതരസാധാരണമായ വൈഭവ്യത്താലും, സ്വകൃതികളുടെ അ-
 കൃതിമമായ പാവബൃത്താലും കേരളകാളിദാസനെന്നു സർവ്വജനങ്ങളാ-
 ലും സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന കവികുലശിരോമണിയായ ശ്രീകേരളവർമ്മദേവൻ
 സാമ്പ്രദായികജ്ഞാനമായ കേരളീയ സംഗ്രഹന്മാരിൽ പരമകാരുണിക
 'പുണ്യ' സരസകാവ്യാമൃതാസ്വാദനപാശാ നിതീശാസ്ത്രതത്വങ്ങളേയും
 പ്രാകവ്യവഹാരരഹസ്യങ്ങളേയും അവരോടു ഉപദേശിക്കുന്നതിന്നു് അ-
 രുണ്ഡകുമാരവായി, ഒന്നാമതു, സ്വസംരക്ഷകപ്രദദ്രോഹരൂപമായ മഹാ-
 പാതകത്തിൽ നിന്നു് അവരെ നിവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിന്നു് "ശ്രാന്തരായ്"
 ഇത്രാളി പ്രഥമദ്രോഹത്തെ അറുക്കിയിരിക്കുന്നു. ശ്രാന്തരായ് ക്ഷീണി

ച്ചിട്ടു, കഠിനമായ പെയിലത്തു വളരെ ദൂരം നടക്കുവാൻ ക്ലാസ്സന്മാരായിട്ടു, എന്നർത്ഥം, പാണ്ഡർ വഴിപോക്കു, തണൽമരത്തെയൊന്നിനെ യണത്തു ഒരു തണലുള്ള മരത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ വന്നു, മരുപീടയേ സുഖമായി വിശ്രമിക്കുമ്പോൾ, തണൽമരം എന്നാൽ തണലുള്ള മരം എന്നർത്ഥം; എല്ലാ മരത്തിനും തണലുള്ളപ്പോൾ തണൽശബ്ദം നിഷ്പന്ദമായ ജനമല്ലെ? അല്ല; മരങ്ങൾക്കു തണലിനു കൂടുതൽ കുറച്ചു പ്രത്യക്ഷമാണല്ലോ. തണൽശബ്ദം തണലിന്റെ ആധിക്യത്തെ കുറിക്കുന്നു പാണ്ഡർ എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ വചനം ബഹുതപത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതുടക്കമെ മരുവുക എന്ന ശ്രിയയിൽ അവരിൽ കാരോരുത്തനും ഒരുപോലെ ഉള്ള പ്രവൃത്തിയേയും ഭ്രോതിപ്പിക്കുവാൻ സമം എന്ന മുഖത്തിലുള്ള ശബ്ദത്തെ ഭാഷയിൽ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ പാണ്ഡർ മരുവുക എന്നതുകൊണ്ടു വഴിപോക്കു എല്ലാവരും ഒരുപോലെ വിശ്രമിക്കു എന്നർത്ഥം. ഇപ്രകാരം വഴിപോക്കു വിശ്രമത്തെ സമമായി അനുഭവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ, ഒരുത്തനുള്ള ഒരുപാട് ദൂരം, സ്വപന്നമോദമോടു, ഉള്ളിൽ സന്തോഷത്തോടുകൂടി, പെയിൽകൊണ്ടു ശ്രമപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞിട്ടുവരുന്ന നമുക്കു മായാഭാസത്താൽ വിശ്രമത്തെപ്പറ്റി നമുക്കിയല്ലൊ എന്നതുകൊണ്ടു സന്തുഷ്ടനാണെന്നായി; അതിനു ആ തണൽമരത്തിനു പലതും ശ്രദ്ധ കരുതുന്നു, അതിന്റെ തറ നന്നാക്കുകയും, അതിനു തടമെടുക്കുകയും, പെട്ടെന്ന് കോരുകയും മറ്റും ചെയ്തു അതിനെ പോഷിപ്പിക്കുന്നു എന്നിങ്ങനെ അതിനു പല ഗുണങ്ങളേയും ചെയ്യുന്നതിനു നിശ്ചയിക്കുന്നു; ഈ വഴിയെ വരുന്ന മറ്റുള്ളവർക്കു ഇനി ഒരിക്കൽ തനിക്കു ഉപകാരമായി തീരുമെന്നു കരുതി ആ തണൽമരത്തിനു പല ശ്രമങ്ങളേയും ചെയ്യാൻ കരുതുന്നു. ഒരുപാൾ മറ്റൊരുത്തനാകട്ടെ, കാന്തമായ നല്ല, ഒരു വടിക്കു വടിയുണ്ടാക്കുന്നതിനു, അതിന്റെ ആ മരത്തിന്റെ വിടപച്ചിടക്കു വിടപത്തിന്റെ കൊമ്പിന്റെ മറ്റൊരു ഭാഗത്തിനു കൊമ്പു മുറിക്കുന്നതിനു എന്നു താൽപര്യം, കാത്തിട്ടു വിചാരിക്കുന്നു. മറ്റൊരുത്തനാകട്ടെ, തനിക്കു ശ്രമാപനോദനരൂപേണ ചെയ്ത ഉപകാരത്തെ വിസ്മിച്ചു സ്വാർത്ഥപരതയോടെ ആ മരത്തിന്റെ കൊമ്പു മുറിച്ചു നല്ല വടിയുണ്ടാക്കണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. അവർക്കു കൃത്യസ്തമായ മറ്റൊരുവനാകട്ടെ, അതു മുറിച്ചു ആ മരത്തെ മുടക്കുവെട്ടിയിട്ടു, കരകു തീർപ്പാൻ പലകയായി അറഞ്ഞു വാതിലുണ്ടാക്കാൻ, അതും ഉറപ്പിച്ചു, മനസ്സിൽ നിശ്ചയിക്കുന്നു; ഉപകാരസ്തരണരീതി വിട്ടു മറ്റൊ

രുത്തൻ ആ മരത്തെ നിശ്ശേഷം നശിപ്പിച്ചു അതുകൊണ്ടു സേപാപഭോഗയോഗ്യങ്ങളായ സാധനങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കാൻ തീർച്ചയാക്കുന്നു. ശ്ലോകത്തിന്റെ വാചാർത്ഥത്തെക്കാൾ വ്യാഗ്രാർത്ഥത്തേയാണു കവി സാരമായി ഗണിച്ചിരിക്കുന്നതു. അതെന്നാൽ എതുപ്രകാരമാണോ നല്ല തണലുള്ള ഒരു മരത്തിന്റെ മൂട്ടിൽ വെയിൽകൊണ്ടു ക്ഷീണിച്ചു വഴിയാത്രക്കാർ ഇരുന്ന് ഫ്രുതം രീന്തശേഷം, അവരിൽ ചിലർ ഉപകാരസ്തരണയോടെ ആ പൃഥ്വിയിനു മേൽക്കൂമൽ വളർച്ച വരുത്തുന്നതിനും മറ്റു ചിലർ ഉപകാരിയായിതീർന്നു വൃക്ഷത്തിന്റെ അംശത്തിനു നാശം വരുത്തി വടിയുണ്ടാക്കുന്നതിനും, അതിദുഷ്ടനായ മറ്റു ചിലർ അതിനെ രീരെ നശിപ്പിച്ചു വീട്ടിൽ കൊണ്ടുപോയി കതകു തീക്കുന്നതിനും ആലോചിക്കുന്നു, അതുപോലെ ഒരു പ്രഭുവിനെ ആശ്രയിച്ചു കാലക്ഷേപം കഴിക്കുന്ന അനേകം ജനങ്ങളിൽ ചിലർ പ്രഭുവിനു ക്ഷേമത്തേയും സ്വാർത്ഥപരമായ മറ്റു ചിലർ പ്രഭുവിന്റെ ഏകദേശനാശംകൊണ്ടു സ്വകാര്യലാഭത്തേയും, സ്വാർത്ഥപരമായും കൃത്യാപ്തമന്മാരായവരെ ചിലർ പ്രഭുവിന്റെ നിശ്ശേഷനാശംകൊണ്ടു സ്വാഭാവികവുമായ ഇച്ഛിക്കുന്നു. ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ എന്നല്ല ഈ കാവ്യത്തിന്റെ ജീവൻ അപ്രസ്തുതപ്രാസംസാരംകാരമാകുന്നു. യാക്കോരിടത്തിൽ അപ്രസ്തുതമായ പത്താറുതെ വെണ്ണിച്ചു പ്രസ്തുതമായ വസ്തുവോടു യോജിപ്പിക്കുന്നതിന്റെ അവിടെ അലങ്കാരം അപ്രസ്തുതപ്രാസമാകുന്നു. ഇവിടെ പ്രസ്തുതവിഷയമായ സ്വസംരക്ഷകപ്രദഭദ്രാഹരത്തെ വിട്ടുവെച്ചു, തണൽമരത്തേയും അതിനടിയിൽ വന്നിരിക്കുന്ന ക്ഷീണിച്ചു വഴിപാക്കുരേയും വെണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ സ്വാർത്ഥപരനാകുന്നതിനായിരിക്കുന്ന സാദൃശ്യത്താൽ അപ്രസ്തുതമായ തണൽമരവും പ്രസ്തുതമായ പ്രഭുവും, അതുപോലെതന്നെ പാനനന്മാരും ആശ്രിതജനങ്ങളും മറ്റും സംഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആശ്രിതജനങ്ങളുടെ ശ്ലോകങ്ങളെ രീന്തരക്ഷിക്ക എന്നുള്ള ഗുണത്താൽ തണൽമരത്തിനും പ്രഭുവിനും സാമ്യം. ഇതുപോലെ മറ്റു പലവയിലും കാണുക. അരസ്തകാവ്യത്തിന്റെ അവിഷ്ണുപരിസമാപിക്കായി 'ശ്രീ' ശബ്ദം ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ കാവ്യത്തിലെ വൃത്തം കസ്യമഞ്ജരി.

ക്ഷദ്രാണാം വൃദ്ധാ വാ ക്ഷയണ വാ കിം? മഹദ്ഭിരഭിരൂ
 ഭവിരേവ സർവ്വമാപേക്ഷണീയത്വാത്:—

൨. ശാപനസ്സന്തുഭിതോഽപി ദന്തമുക്ത വ്യാവർത്തനോക്തഃ ഷാപിത-
സ്സൈവരാത്താനിതവി ധപരാഹവ്യഗ്രകാഃ കിം തൈസ്സമിതൈവാ-
മുതൈഃ |

വസുപും ഗിരിരാജമൗലിഷു വിഹർത്തും പുനസ്സേപാപ്തയാ
ഹന്തവ്യാഃ കരിണോ മുഗേന്ദ്ര ഇതി ച പ്രാപ്തവ്യമുച്ചയ്തം ||

നിസ്സാരന്മാരായുള്ളവരുടെ ഉൽകണ്ഠാപകർഷങ്ങൾ
ളെ ലോകം ഗണിക്കയില്ല; അതുകൊണ്ടു വലിയകാര്യങ്ങൾ
ളെ നടത്തി മഹാൻ എന്നു പേരുകേട്ട അഭിവൃദ്ധിയെ
നേടുന്നതിനാണു ആഗ്രഹിക്കേണ്ടതെന്നു പറയുന്നു:—

പല്ലണമു ചെരവിട് പരങ്ങളെ
യുപദ്രവിച്ചു വിളയാടുവാൻ
വല്ലഭതപമഴമെത്ര പട്ടികളി-
രിക്കിലെന്തവ മരിക്കിലും? |
നല്ല വന്മലയിലേറി വാണിടണം-
മിട്ടുപോലെ വിഹരിക്കണം
കൊല്ലണം മദഗജങ്ങളെ ശ്രുതി
മുഗേന്ദ്രനെന്നിഹ പരത്തണം. ||

പല്ലണമു പല്ലകളെ അണച്ചു, കടിച്ചു എന്നർത്ഥം. ചെരവിട് പര-
ങ്ങളെ പീപ്പിക്കുകയോ; ദുഷ്ടാചാരാദികളാൽ പീപ്പിക്കുക നികൃഷ്ട
ജന്തുക്കളായി ഗണിക്കപ്പെടുന്നുല്ല; അവ തീരെ പ്രസരിപ്പില്ലാത്ത ജ-
ന്തുക്കളേമാകുന്നു. ചെര ശബ്ദംകൊണ്ടു പോരാളിയെ എതിർക്കുന്നതിനുള്ള
ബാധക്കുറവിനെ ഒന്നുകൂടി ഉറപ്പിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു സ്വഭൗമത്തെ ശൗ-
യ്മമില്ലാത്തവയും ഗർഹ്യങ്ങളുമായുള്ള ജന്തുക്കളുടെ—അല്ലകായതപംകൊ-
ണ്ടു നേരിട്ട് എതിർത്തു നിൽക്കാൻ കഴിയാത്ത കട്ടികളെ, എന്നു താല്പ-
ര്യം; ഉപദ്രവിച്ച ദ്രോഹിച്ചു; അവയേയും ഒരേ കടികൊണ്ടു കൊ-
ല്ലാൻ കഴിയുന്നില്ല, പൂനാ കടിച്ചു ഉപദ്രവിക്കാൻ മാത്രമേ കഴിയുന്നുള്ളു
എന്നു താല്പര്യം, വിളയാടുവാൻ കളിക്കുവാൻ; വല്ലഭതപമഴം വിര-
മ കൂടുന്നു; എത്ര പട്ടികൾ എത്ര നായ്ക്കൾ, ഉണ്ട്, എന്നു അർത്ഥസമയാ-
യ ക്രിയയുടെ കർത്താവു. നിന്ദിക്കുകയായി ഞായ്ക്കുലശമില്ലാത്ത പീപ്പ

ന്നിക്കട്ടികളെ കടിച്ചുപറ്റുവിക്കാൻ വിരതു കൂടിയ എത്ര പട്ടികളുണ്ട്? അവ, ആ പട്ടികൾ, ഇരിക്കിൽ എന്തു, മരിക്കിലും എന്തു എന്നു വേർതിരിച്ചറിയണം; അവ ഇരുന്നാലും മരിച്ചാലും ആരും ഗൗനിക്കുന്നില്ല. പിന്നെ എതുവിധമിരുന്നാൽ മറ്റുള്ളവർ ഗൗനിക്കുമെന്നു ഉത്തരമുൾക്കൊള്ളണം. നല്ല വസ്ത്രധാരണ വാണിജ്യം നല്ല ഉന്നതവർഗ്ഗത്തിൽ പരയുന്നു. നല്ല വസ്ത്രധാരണ വാണിജ്യം നല്ല ഉന്നതവർഗ്ഗത്തിൽ പരയുന്നു; അല്ലാതെ എച്ചിലും നന്നായി വല്ലവർക്കുംയും പടിപ്പുറയിൽ കാവൽക്കാരന്മാർ കിടക്കയല്ല വേണ്ടതു; ഇപ്പോഴത്തെ വിഹരിക്കണം, ഇപ്പോഴത്തെ സമ്പന്നരായ സുഖമായിരിക്കണം, അല്ലാതെ വല്ലവർക്കും ചൊൽപ്പട്ടിക്കു കിഴിഞ്ഞു കിടക്കയല്ല വേണ്ടതു, മറ്റുള്ളവർക്കു കൊല്ലണം, മരിച്ചതിൽക്കുന്ന ആനന്ദലവനാകൊല്ലണം, മറ്റുള്ളവർക്കു ശബ്ദത്തിനു അഹങ്കാരമെന്നുകൂടി അർത്ഥം, അന്നേടത്തുണ്ടു ആർക്കു എന്തിന്നാൻ കഴിയുമെന്നുള്ള അഹങ്കാരത്തോടുകൂടി നിൽക്കുന്ന ആനന്ദലവനാകൊല്ലണം. അല്ലാതെ നിമന്മായ ആഹാരം തിന്നു ശൗര്യം ലഭിക്കുന്ന കട്ടികളായ പീപ്പുന്നികളെയല്ല. ഗൃഹഭരണവും മൃഗശാജനവും, ഇവ ലോകത്തിൽ, ശ്രീ, പേർ, കീർത്തി, പരത്തണം പ്രസിദ്ധമാക്കണം, മൃഗശാജനവും കീർത്തി സമ്പാദിക്കണം, അല്ലാതെ എച്ചിൽക്കിറുപ്പട്ടി എന്നല്ല. ജനങ്ങളുടെ അഭിമാനത്തിനു പാത്രമാകണമെങ്കിൽ വലിയ പദവിയിൽ ഇരുന്നു വീരകൃത്യങ്ങൾ നടത്തി മഹാൻ എന്നുള്ള പേർ സമ്പാദിക്കണം, ഇപ്പോഴത്തെ പെരുമ്പറ്റ വസ്ത്ര നിടക്കുന്ന നിസ്സാരമാരെ ജനങ്ങൾ രീതി ആദരിക്കയില്ല എന്നു താല്പര്യം.

സ്വയം പ്രജാപാലനതാൽപര്യരഹിതനാവി രാജനാ
സ്വഭാഗ്രവശാൽ പുഷ്പാനാമാത്മഭിദ്രവ്യം പ്രജാ
നാം കേവലം ദർശനമാത്രേണ പി സന്തുഷ്ടി കാ
ശ്ചേത്യാഹ:—

൩. കിംപുഷ്പാസി മൃഗാൻ? മൃഗാദനകലാൽ കിം വാപരം ത്രായസം? തപശ്ചേതേന തഥാപ്യഭി വനഭൂമി സൈവം മരിതപാ തുണം | തപാ രാജാനമപാസിതം യദി കില ശ്രദ്ധാം നിബദ്ധന്തേ അർത്ഥം പരീതം! മഹാഗുഹാദവി വിനിഗ്നം തവാദ്യശ്രമഃ ||

രാജാവു സ്വകൃത്യമായ പ്രജാപാലനത്തിൽ താൽ
പര്യഭേദമില്ലാത്തവനാണെന്നിലും; അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ഭാഗ്യവിശേഷത്താൽ സുഖികളായ ജനങ്ങൾ സന്തോഷ
ത്തോടെ കാണാൻ വരുമ്പോൾ അതിനു അവസരംകൊ
ടുക്കിയെന്നിലും ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നു പറയുന്നു:—

ഭക്ഷണം മുഗുകലത്തിനെന്തു ഭയ-

രക്ഷയെന്തരുളിടുന്നു നി-

യക്ഷനും തദപി നിന്റെ ഭാഗ്യമതു

പുല്ലു തിന്നു സുഖമായ് വന്നേ |

പക്ഷഃമാടധിപനായ നിൻ നന്ദി

കൊതിച്ചു വന്നിടുകിലിന്നു ഹ.

യ്യക്ഷ! കിന്തവ ഗുഹാഗൃഹത്തിനു

പുറത്തിറങ്ങുവതിനും പണ്ണി. ||

മറുപടി: അല്ലയോ സിംഹമേ! നീ മുഗുകലത്തിനു സ്വപ്രജകളാ
യ ജന്തുവർഗ്ഗത്തിനു, എന്തു ഭക്ഷണം, അരുളിടുന്നു എന്ന ക്രിയയുടെ
കർമ്മം, ഭക്ഷണം ഉപജീവനമാർഗ്ഗം എന്താണു അരുളിടുന്നത് ഉണ്ടാക്കി
ക്കൊടുക്കുന്നത്? ഒന്നുമില്ല, എന്നു താൽപര്യം: ജീവസന്ധാരണമാർഗ്ഗം
ത്തെ നീ ഒന്നും ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തിട്ടില്ല, എന്നു മാത്രമല്ല, നീ എന്തു
ഭയരക്ഷ അരുളിടുന്നു? ഭയരക്ഷ ശത്രുഭയത്തിൽനിന്നുള്ള ഭക്ഷ, നീ
മൃഗങ്ങളെ ശത്രുക്കളിൽനിന്നും രക്ഷിക്കുന്നുണ്ടോ? അതുമില്ല. രാജാവി
ന്റെ കൃത്യങ്ങൾ പ്രാധാന്യേണ രണ്ടു കൂട്ടമാകുന്നു, ഒന്നാമതു പ്രജകൾക്കു
കാലഭക്ഷ്യപമാർഗ്ഗത്തെ കല്പിക്ക, രണ്ടാമതു, അവരെ ശത്രുക്കളിൽനിന്നു
രക്ഷിക്ക, ഈ രണ്ടു കൂട്ടവും മൃഗരാജനായ നീ ചെയ്യുന്നില്ല. തദപി എ
ങ്കിലും, സ്വകൃത്യങ്ങളെ നീ ചെയ്യുന്നില്ലെങ്കിലും, നിന്റെ ഭാഗ്യം അക്ഷ
തം, നിന്റെ ഭാഗ്യത്തിനു ഒട്ടും കുറവുമില്ല. അതെന്തുകൊണ്ടെന്നു പറയു
ന്നു—അതു് ആ മുഗുകലം, വന്നേ കാട്ടിൽ, പുല്ലു തിന്നു പരാപേക്ഷകൂടാ
തെ വളരെ നിൽക്കുന്ന പുല്ലു തിന്നു, പുല്ലു എന്നുള്ള ശബ്ദം ഭക്ഷണസാ
മാന്യത്തെ കുറിക്കുന്നു. സുഖമായി സൌഖ്യത്തോടുകൂടിയതായി. നീ
മൃഗങ്ങൾക്കു ഭക്ഷണമാർഗ്ഗത്തെ ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കുകയും അവയെ ശത്രു
ക്കളിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തില്ലെങ്കിലും, അവ കാട്ടിലുള്ള ആമാ

രത്തെ ഭീച്ചു സുഖമായിരിക്കുന്നതിനാൽ സ്വകൃത്യമലം അയത്തേന സിദ്ധമാകയാൽ നീ ഭാഗ്യവാൻ തന്നെ. എന്നാൽ ആ മുഗക്ഷലം, പക്ഷ മോടു സ്വസ്ഥാമിയാണെന്നുള്ള സ്നേഹത്തോടെ, അധിപനായ രാജാവായ, നിൻ നതി എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ അംഗമായ നിൻ എന്നതിൽ അന്തർഭവിച്ചു നീ എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ വിശേഷണം, നിൻ നതി നിനക്കായിക്കൊണ്ടുള്ള നതിയെ നമസ്കാരത്തെ വന്ദനത്തെ, നിന്നെ കണ്ടു വന്ദിക്ക എന്നുള്ളതിനെ, കൊതിച്ചു ആഗ്രഹിച്ചു, നിന്നെ കണ്ടു വന്ദിച്ചു പോകണമെന്നാഗ്രഹിച്ചു എന്നർത്ഥം. വന്നിടുകിലിന്നു, വന്നാലപ്പോൾ, ഗുഹാഗുഹത്തിന്നു ഗുഹയാകുന്ന ഗുഹത്തിന്റെ, പുറത്തിറങ്ങുവതിന്നും വെളിയിൽ വരുന്നതിനുകൂടിയും, തവ നിനക്കു, പണി കിം, ബുദ്ധിമുട്ടാകുന്നോ? സിംഹം ഗുഹയ്ക്കു വെളിയിൽ വന്നല്ലാതെ മുറങ്ങാക്കു കാണാൻ കഴികയില്ലല്ലോ. വിശക്കുമ്പോഴല്ലാതെ സിംഹം മറ്റു ജന്തുക്കളെപ്പോലെ നിശ്ചയോജനമായി സമജമായ ഗാഢീയ്ക്കു്ക്കാൽ പുറത്തിറങ്ങി സഞ്ചരിക്കയില്ല. അതിനാൽ മുറങ്ങാക്കു കാണുന്നതിന്നു അവസരം ചുരുങ്ങും. അല്ലയോ മുഗക്ഷ! നീ സ്വകൃത്യങ്ങളെ ചെയ്യുന്നില്ലെങ്കിലും നിന്റെ ഭാഗ്യവിശേഷത്താൽ സുഖികളായ മുഗക്ഷർ സ്വാമിഭക്തിയോടെ നിന്നെ കണ്ടു വന്ദിച്ചു പോകാൻ വന്നാൽ അവർക്കു കാണാൻ അവസരം കൊടുക്കുന്നതുകൂടി നീ വലിയ ശ്രമമായി കരുതുന്നോ? എന്നു വാചാർത്ഥം. ശ്രമസാധ്യമായ രക്ഷണീയജനപാലനകൃത്യത്തെ ചെയ്യാതെ ഇരിക്കവെ അവർ സ്വപരിശ്രമത്താൽ സുഖികളായി തീർന്നു ഭക്തിയോടെ സ്വാമിയോടു നിസ്സയാസമായ ഒരു കാൽക്കുത്തിന്നു അപേക്ഷിക്കുമ്പോൾ അതിനേക്കൂടിയും സാധിച്ചുകൊടുക്കാത്തതു ഏറ്റവും ദോഷാവഹമാകുന്നു എന്നു പ്രതിപാദ്യം.

ലോകേ ബലാസ്തമീചീനം വസ്തു സദാ സമീപ വഹന്തഃ സ്വയം ച നോപഭുഞ്ജന്തേ, തദാശയാ പ്രാണാനപി തൃക്തവാ സമാഗതെഭ്യോ യാചകേഭ്യശ്ച ന വിതരന്തിത്വാഥഃ—

൪. ഉന്മൂല്യ സ്വജനാനുപേക്ഷ്യ തുണവൽ പ്രാണാനപി പ്രേയസ-
സ്തീർത്വാ ഭുജ്യതേ സദാ ച വണിജഃ പ്രാപ്താഃ പടീരാശയാ- |
ശ്വാസൈസ്സവിനിവർത്തിതാഃപ്രതിഭൈസ്സപേക്ഷാഭാവതഃ പരം
തപാ വാ കേവലമശ്നമശ്നമശ്നം! വ്യാലിംപ ഗന്ധഭ്രവൈഃ ||

ലോകത്തിൽ ഭൂഷാമാർ നല്ലവസ്തുക്കളെ സ്വാധീനമാക്കി
 വെച്ചുകൊണ്ട് അവയേ തന്നത്താൻ അനുഭവിക്കയു
 മില്ല, അവയെ ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള മോഹത്താൽ
 പ്രാണനെടുക്കിക്കളഞ്ഞുവരുന്ന അപേക്ഷിക്കാൻ
 കൊടുക്കുമില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

ഇഷ്ടലോകത്തെവെടിഞ്ഞു ജീവനും-
 മനാദരിച്ചു തുണമെന്നപോൽ
 ധൃഷ്ടമായ കടലതും കടന്നിവിടെ
 വന്നു ചന്ദനവണിക്കുകൾ |
 അശ്വനായവരെയങ്ങുകുറിച്ചിനി
 വാഴ്ന്നീരഗ! തുഷ്ണനായ്
 ഭൂഷാഗന്ധമിതരച്ചു പുതുക
 നിറച്ചു തന്നാടലിലെതിലും. ||

ചന്ദനവണിക്കുകൾ ചന്ദനക്കുപ്പടക്കാർ, ചന്ദനത്തെ കച്ചവടം
 ചെയ്യുന്നവർ; ഇഷ്ടലോകത്തെ വെടിഞ്ഞു ബന്ധുജനങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചു;
 ജീവനും തുണമെന്നപോൽ അനാദരിച്ചു പ്രാണനെയെടുക്കിയും പുല്ലുപോ
 ലെ നിസ്സാരമായി ഗണിച്ചു; ധൃഷ്ടമായ യീരതയോടെ, ആപത്തു
 കളെ വകവെക്കുകയോ; കടലതും കടന്നു കപ്പലുകളിൽ കടലിക്കരയിട്ടു;
 ഇവിടെ, അർത്ഥാൽ മലയപർവ്വതത്തിൽ വന്നു, വണിക്കുകൾ എന്ന ക
 ണ്ഠാവിന്റെ ക്രിയ. ബന്ധുക്കളായ മരുന്നവരെ ഉപേക്ഷിച്ചു മാത്ര
 മല്ല, അവനവനും ജീവനെയെടുക്കിയും പുല്ലുപോലെ ഗണിക്കാതെ അ
 തിയേങ്കരയും അതിവിസ്തൃതവുമായ കടലിനെ വിതരണമായി കടന്നു
 കയ്യെപ്പട്ട ചന്ദനത്തെ സമ്പാദിക്കാനായി കച്ചവടക്കാർ മലയപർവ്വത
 ത്തിൽ എത്തുന്നു. എന്നിട്ട് അവർ ചന്ദനം ലഭിക്കുന്നുണ്ടോ? എന്നത്
 രാർദ്ധത്തിൽ പറയുന്നു. മേ ഉരഗ! അല്ലയോ സർപ്പമ! നീ അശ്വനാ
 യി രോഷത്തോടു കോപത്തോടുകൂടിയവനായി; പാമ്പുകൾ കോപമുൾ
 കൊള്ളുമ്പോഴാണ് വിഷപുല്ലുകൊണ്ടു കടിക്കുകയും വിഷക്കാരാകുകയും
 ചെയ്യുന്നത്. അതിനാൽ കോപമോടെ വിഷവായുവിനെ ഉരഗി; അ
 വരെയങ്ങു അകറ്റി കച്ചവടക്കാരെ ദൂരെ ഓടിച്ചു; ഇനി നീ തുഷ്ണനായി
 വാഴുക, ചന്ദനത്തെ അപേക്ഷിച്ചു വളരെ ദൂരെനിന്നും ബുദ്ധിമുട്ടി വന്ന

വരെ കാടിച്ചു കഴിഞ്ഞല്ലോ, ഇനി നീ സന്തുഷ്ടനായിത്തീരുന്നാലും; മരൊരുത്തന്റെ ബാധയില്ലല്ലോ. ചന്ദനമരത്തിൽ സുഗന്ധം മുറിക്കിടക്കമെന്നാണു പ്രസിദ്ധി. എന്നാൽ ഇപ്രകാരം മരൊരുത്തനു കൊടുക്കാതെ കൈക്കലാക്കി വച്ചിരിക്കുന്നതിനെ സ്വയം അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടോ? അതുമില്ലെന്നു പറയുന്നു. ഹേ ദൃഷ്ട! മരൊരുത്തനു കൊടുക്കുകയുമില്ല, താൻ അനുഭവിക്കുകയുമില്ല, എന്നുള്ള ദൗഷ്ട്യത്തോടു കൂടിയവനെ! ഗന്ധമിതു ഈ സുഗന്ധദ്രവ്യത്തെ, ചന്ദനത്തെ; തന്നടപ്പിലെങ്കിലും നിന്റെ ദേഹത്തിലെങ്കിലും; അത്യാപൂർവ്വക അത്യാത്മക്കുക; അതും നീ ചെയ്യുന്നില്ലല്ലോ എന്നു താൽപര്യം. സുഗന്ധം ചന്ദനമരത്തെ ചുറ്റിപ്പിണഞ്ഞു കിടന്നുകൊണ്ടു അപേക്ഷിക്കാക്കു ചന്ദനത്തെ കൊടുക്കാതെയും താൻ തന്നെ അനുഭവിക്കാതെയും ഇരിക്കുന്നതു എങ്ങനെയോ, അതുപോലെയാണ് ഈ ലോകത്തിൽ ദൃഷ്ടന്മാർ തങ്ങൾക്കു ഉപയോഗമില്ലാത്ത നല്ല സാധനങ്ങളെ കൈവശമാക്കിക്കൊണ്ടു അവയെക്കൊണ്ടുപയോഗമുള്ളവർ വന്നുപേക്ഷിച്ചു; കൊടുക്കാതെ ഇരിക്കുന്നതു എന്നു താൽപര്യം. ഉത്തമാർജ്ജ്വലമുള്ള ഹാസ്യാസംസ്കാരം.

ദരിദ്രനേ പുരുഷേണ ചിരകാലകൃതേന മഹതാ പ്രിയ
തേനാജിതം സമസ്തം ദ്രവിണമപി തദീയ ദൈവം
ഗൃവശാൽ ക്ഷണനശപരം ജായത ഇത്യാഹ:—

ജി. ഭാഷാ ദിഗ്വേദിവിചിത്ര വിവിതാത്മാസാദൃ ദൈവാദിഹ
കാപികാപി മുഖേന കേവലമജ്ഞൈകൈകാം ശലാകാം ഹരൻ |
കൃതാനിശകടീ ചിരാത്തരശിരസ്തല്യോസു യാവന്ന താം
കാകസ്താവദേവ! തദേവ വിപിനം ദധാം ദവജാലധയാ ||

ദരിദ്രനായുള്ളവൻ വളരെന്നാൾ ഏറിയത്രയും ചെയ്ത് സ
മ്പാദിക്കുന്നതെല്ലാം ഭാഗ്യദോഷത്താൽ എളുപ്പത്തിൽ നശിച്ചുപോകുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

പാടുപെട്ടു പലദിക്കിലും പര-
മൗന്നു ചെന്നു വിപിനങ്ങളിൽ
തേടുമപ്പൊഴുതു കണ്ടു മുളളിക-
ളോരോന്നുചേർത്തു തരുവിൽ ചിരാൽ |

**കൂട്ടതീർത്തു കുടികൊണ്ടതില്ല
കരടം കടന്നതിനു മുമ്പില
ക്കാട്ടുതാനനുകൂലമാം കൃശാന
പിടിപെട്ടശേഷമുളളമരിഞ്ഞുപോയ്. ||**

കരടം കാക്കു; പാട്ടുപെട്ടു ബുദ്ധിമുട്ടി; പലദിക്കിലും പലടങ്ങിലും; പരമേശ്വരൻ എന്നു ഏറ്റവും ക്ഷീണിച്ചു പഠന്നു ചെന്നു; വിവിധങ്ങളിൽ കാടുകളിൽ; തേടുന്നതൊക്കെയും അന്വേഷിച്ചു നടക്കുമ്പോൾ; കണ്ടു മുളകൾ കണ്ടുകിട്ടിയ മുളകുണ്ടുവെച്ചു; ഓരോന്നു വേർതിരിച്ചു കൊടുത്തു കൊടുത്തു; ഇതു ശ്രദ്ധാധിക്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. മിശിരം വളരെക്കാലംകൊണ്ടു; കൂട്ടതീർത്തു കൂട്ടണ്ടാക്കി; കടന്നു അതിനുള്ളിൽ കയറി, കുടികൊണ്ടതില്ല പാഴ്ക്കാൽ കഴിഞ്ഞില്ല; കാക്കു വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടി കാട്ടിൽ പലടങ്ങിലും തേടി നടന്നു ക്ഷീണിച്ചു കാണുന്ന വല്ല മുളകുണ്ടേയും ഓരോന്നുവേർതിരിച്ചു കൊടുത്തു കൊടുത്തു മരത്തിന്റെ മുകളിൽ വളരെക്കാലംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ കൂട്ടിൽ കയറിയിരിക്കാൻ ഇടയായില്ല; അതിനു മുമ്പിൽ, അകൂലമാം കൃശാന പിടിപെട്ടു കടുത്ത കാട്ടു തീ പിടിച്ചു, അക്കാട്ടു താൻ കാക്കു കൂട്ടവെച്ചു മരം നിന്ന കാട്ടു തന്നെ; അശേഷവും മുഴുവനും എരിഞ്ഞുപോയ് ദഹിച്ചുപോയി. വലിയ കാട്ടുതീ പിടിച്ചു ആ കാട്ടു മുഴുക്കുന്നതന്നെ ഭയമായി. പിന്നെ ആ കൂട്ടിന്റെ കഥ പറയണമോ? അതുപോലെ ഭാഗ്യവീരന്മാരായ ദരിദ്രന്മാർ എത്ര തന്നെ ശ്രമപ്പെട്ടു വല്ലതും സമ്പാദിച്ചാലും, അത് അച്ഛൻ അനുഭവിക്കാൻ ഇടവരാതെ കയ്യിൽ നശിച്ചുപോകുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

—————

ഗുണവത്തോടുകൂടിയോ പുരുഷനായാർത്ഥമോ വൈരേ സമർത്ഥനെന്ന തത്ത്വജ്ഞാനം മർദ്ദശസ്ത്രദക്ഷവല്ലഭോരേവ താവരം തയോരുഭയോഹാരിലെ ശോചിപാസ്തത്രാഹ്വയം:—

ന. നാലോജായ ശശി നാഥപി ശബിനേ തുട്രാമത്യാഭോജനം കിം തേന ക്ഷമമസ്തി കിഞ്ചന ജനതേത്യേതസ്യ വാ രസ്യ വാ | ലോകാനന്ദകരയാഃ പരന്തപിഹതയോഃ പ്രേമം ഹൈവ ഭാവ്യം മിഥ സുജ്ഞാനജനി തൽപ്രത്യുദ്ധയശഃ സ്തോരം വിഷാഃ കേവലം, ||

ഇന്നുവാനാരായ രണ്ടുപേർ തമ്മിൽ വിരോധമുണ്ടായാൽ അതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഭ്രാന്തിൻ്റെ അവസ്ഥ, അവരുടെ രക്ഷിതാവിനത്രെ, എന്നു പറയുന്നു:—

താമരയ്ക്ക ശശിയോടുമില്ലാ
ശശിക്കു താമരയോടും തഥാ
പ്രേമമെന്നതു നിമിത്തമേതുമാത്രം
ചേർന്നില്ലതിന്നു രണ്ടിനും |
സാമരസ്യനിലയാണു വേണ്ടത.
ഭിമാമാമവരു തങ്ങളിൽ
കാമിന്നതുള്ളവായിട്ടായിലയ-
ശസ്തരിലു നിത്യതിക്കു രാൻ. ||

ഇഹലോകത്തിൽ, താമരയ്ക്ക ശശിയോടും ചന്ദ്രനോടും, പ്രേമം സ്നേഹം, ഇല്ല. ശശിക്കു ചന്ദ്രൻ, താമരയോടും, തഥാ അപ്രകാരം, പ്രേമം ഇല്ല എന്നു് തന്നെ ചന്ദ്രനായതിൽ താമരയ്ക്കുവേണ്ടും സൂര്യോദയത്തിൽ വികസിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു് താമര ചന്ദ്രന്റെ വിരോധിയും സൂര്യന്റെ പ്രിയയുമാണെന്നാണു പ്രസിദ്ധി. ചന്ദ്രന്റെ പ്രിയ ആവലാണ്ടത്രെ. എന്നതു നിമിത്തം താമരയ്ക്കും ശശിക്കും തമ്മിൽ സ്നേഹമില്ലെന്നുള്ളതുകൊണ്ടു, അതിന്നു രണ്ടിനും താമരയ്ക്കും ശശിക്കും, എന്തു ചെയ്യേണ്ടിയിട്ടു. യാതൊരു ഹാസിയുമില്ല, അവയുടെ ഭംഗിക്കോ അവയിൽ ജനങ്ങൾക്കല്ല ആദരത്തിന്നോ ഒരുകുറവുമില്ല എന്നർത്ഥം. എങ്കിലും ഈ വിരോധം നന്നല്ലെന്നു പറയുന്നു—അഭിരാമരാം മനേനാഹ്വാരായ അവരു തങ്ങളിൽ, സാമരസ്യനിലയാണു വേണ്ടതു്. അവർ തമ്മിൽ യോജിപ്പുള്ളവരായിരിക്കയാണു വേണ്ടതു്; നല്ലവർക്കു തമ്മിൽ സ്നേഹമല്ലാതെ വിരോധം അയ്യക്കുമത്രെ. അഥവാ വിരോധമായിരുന്നാൽ കുറമാക്കുന്ന പറയുന്നു—ഇന്നു അതു് ആ സാമരസ്യനില, കാലം വേണ്ടുവോളം, ഉള്ളവായിട്ടായിട്ടു ഉണ്ടാണിരിക്കുകിൽ, നിയതിക്കു രാൻ ബ്രഹ്മാവിനു തന്നെ; ഇവരെ ഇപ്രകാരം സൃഷ്ടിച്ച ബ്രഹ്മാവിനു തന്നെ; ആകുന്നു എന്നു പ്രിയ ചോളിക്കൊള്ളണം. അതീവ അയ്യശസ്സു എന്നൊരും ഭ്രാന്തിൻ്റെ. നല്ല ആളുകൾ തമ്മിൽ സ്നേഹമാണു വേണ്ടതു, അതുണ്ടായില്ലെങ്കിൽ ചിത്താറ്റൻ അവരുടെ ഭക്ഷിതാവിനത്രെ, ആളുകൊ

ഈ പ്രഭുക്കൾ; തങ്ങളുടെ രക്ഷയിലുണ്ടു് നല്ല ആളുകളെ കൂട്ടിത്തല്ലിക്കൊന്നല്ല, രഞ്ചിപ്പിക്കാനാണു യന്തിക്കുണ്ടെന്നു താൽപയ്ക്കും.

മഹതാ ദയാലുനാ പ്രഭുണാ ദരിദ്രഭ്യഃ സ്വയം ഭൂരിവി
ത്തേ വിതീർണ്ണപിതദാത്രിതാഃ ക്ഷുദ്രഃ കേചിദപയ
മേവാത്ര ഫേതുഭൂതാ ഇതി ബഹിഃ പ്രകാശ്യ താൻ
വഞ്ചയന്തിത്വാഹഃ—

൭. അസുപ്രജുപകാഗസമകൃതസ്വപ്രാർത്ഥനാപേക്ഷമ-
പ്രാജ്ഞാഭിർഭവമാർദ്ദയന്തി ജലദാ ജീധന്തുമി ജനയഃ |
ദൈവജ്ഞഃ പുനഃസ്തി വൃദ്ധിരിതി വാജനകാ മയോക്തേതി യ-
ദാശാശ്രീമദിവാധിതാശ്ചി തദേവാഹ്ണിമേ മർമ്മനി ||

ഏറ്റവും ദയാലുവായ ഒരു പ്രഭു മറ്റുള്ളവരുടെ സന്ദർശ-
ങ്ങളെ അറിഞ്ഞു് അവർക്കു് വേണ്ടതെല്ലാം സ്വയമേ
നൽകുവേ ക്ഷുദ്രന്മാരായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സേവ
കന്മാർ തങ്ങളുടെ ശിപാർ നിമിത്തമാണു് ഇങ്ങനെ
കൊടുത്തതു് എന്നു നടിച്ചു് പാവങ്ങളെ വഞ്ചിക്കു
ന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

ആരിതിന്നൊരുവനത്മിയെന്നു പ-
കരം തരിമ്പൊരുപാകരവും
വാരിദങ്ങൾ മഴപെയ്തമാവി സു-
ഖമകിട്ടനിഹ ശരീരിണാം |
“മാരി പെയ്തു”മൊരു ഗീരിവണ്ണമു-
രചെയ്തയാൽ ഗണകുന്ദകനി-
പ്പാരിനേ വില കൊടുത്തു വാങ്ങിയ-
തുപോൽ നിനപ്പതതിടുസ്സഹം ||

ഇതിന്നു, മഴ പെയ്താൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ളവിധം, ഒരുവനർത്ഥി, ഒരു
പേക്ഷിക്കാരൻ, ആർ, ആകുന്നു? ആരുമില്ലെന്നു താൽപയ്ക്കും. മഴ
പെയ്താൽ കൊള്ളാമെന്നു മോശങ്ങളാടു ആരുംതന്നെ അപേക്ഷിക്കമാ

റിപ്പോർട്ട്. അപേക്ഷ കൂടാതെ ചെയ്യുന്ന കാര്യം സ്വയമായി ചെയ്യുന്ന
 ന്നു ഗണിക്കേണ്ടതാണ്. പക്ഷം തരിമ്പു അല്ലെങ്കിലും, ഉപകാ
 രവും എന്തു? ഒന്നുമില്ല എന്നു താൽപര്യം. മഴ പെയ്തു ജീവജാലങ്ങൾ
 ക്കു സൗഖ്യത്തെ ചെയ്തുകൊടുത്തുകൊണ്ടു മേഘങ്ങൾക്കു അവർ എ
 ന്നു പ്രത്യുപകാരമാണു ചെയ്യുന്നതു? ഒന്നുമില്ല. അതുകൊണ്ടു മേഘങ്ങൾ
 പ്രതിഫലമുള്ളകൂടാതെയാണു ഈ ഗുണത്തെ ചെയ്യുന്നതെന്നു വ്യക്തപ്പെ
 ട്ടു. ഇതു അവയുടെ മഹാമനസ്സായെ ചോതിപ്പിക്കുന്നു. അപേക്ഷക്കാർ
 ആരുമില്ല, പ്രത്യുപകാരവും ഒന്നുമില്ല, അഥാവി എന്നുവരികിലും, എ
 ന്നുജ്ഞിതനു ഗണിക്കാതെ എന്നു താൽപര്യം, പാരിതങ്ങൾ മേഘങ്ങൾ,
 മഴ പെയ്തു, ഇവ ഭൂമിയിൽ, ശരീരിണാ, ശരീരികൾക്കു, ജന്തുക്കൾക്കു.
 ഷഷ്ഠീബാഹുവരണം. സൂര്യം സൗഖ്യത്തെ, എങ്കിട്ടന്നു നരകം, മേഘ
 ങ്ങൾ മഴകൊണ്ടു ഭൂമിയെ തണുപ്പിച്ചു ജന്തുക്കൾക്കു സുഖത്തെ കൊടുക്കു
 ന്നു. മഴ വീഴാതെ ഭൂമിയിൽ യാതൊന്നും ഉണ്ടാകയില്ലെന്നും ജന്തുക്കൾ
 ക്കു ജീവിച്ചിരിക്കാൻ പാടില്ലെന്നുമുള്ളതു അനുഭവസിദ്ധമാണല്ലോ. പ
 രന്തെറി നിർബന്ധം കൂടാതെയും പ്രതിഫലമുള്ളകൂടാതെയും മേഘങ്ങൾ
 വഴിച്ചു ജീവിക്കുമാർക്കു സൗഖ്യത്തെ നരകവേ ജ്യോതിഷിയാകട്ടെ, ഉ
 ണ്തരം താങ്ങുൻ ഗൗളിയുടെ മട്ടിൽ, താൻ പ്രശ്നം പറക നിമിത്തമാ
 ണു മഴ പെയ്തതെന്നു നടിക്കുന്നതു വളരെ സങ്കടമാണെന്നു ഉത്തരാർദ്ധ
 ണ്തിൽ പറയുന്നു. ഗണകന്ദനകൻ കേവലം ഒരു പ്രശ്നവാദി, മാരി പെ
 യും മഴ പെയ്യും. ഇവണ്ണാ ഒരു ശീത, ഇപ്രകാരം ഒരു വാക്കു, ഉര
 ചെയ്തയാൽ പറയുകനിമിത്തം. മഴ പെയ്തെന്നിങ്ങനെ ഒരു പ്രശ്നം പ
 റത്ത കേവലം ഒരു പ്രശ്നവാദി, ഇപ്പാരിനെ ഈ ലോകത്തെ, വില
 കൊടുത്തുവാങ്ങിയപോൽ വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയാലെന്നുപോലെ സ്വാധീന
 മായി, അതു എവ ലോകത്തിലുള്ള ജനങ്ങളെല്ലാം തനിക്കു കടമപ്പെട്ടവ
 രായി, നിനപ്പു വിചാരിക്കുന്നതു, അതിദുസ്സഹം, തീരെ സഹിക്കാൻ
 പാടില്ലാത്തതു, ആകുന്നു എന്നു ചേർത്തുകൊള്ളണം. താൻ പ്രശ്നം പറ
 യുക നിമിത്തമാണു മഴ പെയ്തതെന്നും അതിനാൽ ജനങ്ങളെല്ലാവരും
 തനിക്കു കടമപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നും പ്രശ്നവാദി നടിക്കുമ്പോലെയോണു നി
 സ്സാരമായ സേവകന്മാർ തങ്ങളുടെ പ്രഭു സ്വയമായി പ്രദർശിപ്പിക്കു
 ന്നു ദാതുത്വത്തിനു തന്നെ കാരണമുതന്മാരാണെന്നു നടിക്കുന്നതു്. അപ്ര
 കാരം ചെയ്യുന്നതു മൌഢ്യമാണെന്നു താൽപര്യം.

**ലോകേ തുണലേശരഹിതാ അചി കേ ച ന ഭോഗ്യവശാൽ
സർവ്വജനസേവ്യാജായന്ത ഇത്യാഹഃ—**

വ. അന്ധി സ്വാദു ഫലം കിമസ്തി കിമമാഗ്രാതും ക്ഷമഃ കോക-
സുദചിശ്രാമ്യതു നാമ, ഭോക്തുമിതി പത്രം കിമസ്യന്തഃ? |
സേവ്യാ ഹന്ത! യദിദശാഘ്രി മനുജൈർവൃക്ഷായമഃ പിപ്ലവോ
ദസ്സപാതത്ത്രമിദം വിദധഃ കഥയതാ കസ്യാഗ്രതോ ഭൂതേ? ||

**ലേശം പോലും തുണമില്ലാത്ത ചിലർ നാം ലോകത്തിൽ
അവരുടെ ഭോഗ്യത്താൽ പുഷ്പന്മാരായിത്തീരുന്നു എ-
ന്നു പറയുന്നു:—**

സ്വപന്തമായ് അചിയെഴുന്ന കായു.
മിതിനില്പു മൊട്ടുമധിഗന്ധമാ-
യന്തതഃ പരകിലില്ലിതിന്നദന
യോഗ്യമാം മരണമെയിലും |
എന്തഹോ! മനുജവന്ദ്യമായയ-
മവൃക്ഷമിച്ചുപലപത്രവും
ഹന്ത! ദൈവഹതകസ്വപതന്ത്രത
പറഞ്ഞിതാരൊടു കരഞ്ഞിടാം ||

ഒരു വൃക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു ജനങ്ങൾക്കു് ആരേമുണ്ടാകണമെങ്കിൽ, ഒ-
ന്നുകിൽ അതിന്റെ ഫലമോ, അല്ലെങ്കിൽ അതിന്റെ പൂവോ, ഇലയോ,
മരണത്തെക്കുറിച്ചോ കൊണ്ടു് അവർക്കു ഉപകാരമുണ്ടായിരിക്കും. അ-
യാലിനാകട്ടെ, അചിയെഴുന്ന, തിന്നാൻകൊള്ളാവുന്ന, കായും, ഫലവും;
ഇതിനു സ്വപന്തമായി ഇല്ല. മാവു, പ്ലാവു മുതലായവയ്ക്കു് ഇതുപോലെ
അയാലിന്റെ പഴം തിന്നാൻ കൊള്ളാവുന്നതു്. അതിഗന്ധമായ് മ-
ണമുള്ളതായ്, മൊട്ടും പൂവും; 'ഇതിനില്പു' എന്നതിനെ ഇവിടെയും
അനുവർത്തിക്കണം. മുല്ല, പിമുക്ക മുതലായവയ്ക്കു് ഇതുപോലെ സുഗ-
ന്ധപൂവും ഇതിനുണ്ടോ? അതുമില്ല; ഇതാക്കെ ഇരിക്കട്ടെ, ഇതിന്റെ
ഇലകൊണ്ടെങ്കിലും ഒരു പ്രയോജനമുണ്ടോ എന്നു പറയുന്നു— അന്തതഃ
പരകിൽ, ഒടുക്കം പറഞ്ഞുവന്നാൽ; അദനയോഗ്യമാം ചോര വിളമ്പി
ഉണ്ണാൻ കൊള്ളാവുന്ന ഇലപോലും ഇതിനില്ല. എങ്കിലും അയാലു് വ

സ്മയത്തിനിന്നിരിക്കുന്നല്ലോ എന്നുള്ള ആശയത്തെ ഞനോ! എന്റെ നിപാതം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. അധമവ്യക്തം മീത്ത മരമായ; ഗുണരാഹിത്യത്താൽ അധമത്വം. ഇച്ഛപലപത്രവും ഈ അരയാലു കൂടിയും. ഇലകൾ സർവ്വം ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയുണ്ടു; ചപലപത്രമെന്ന അരയാലിനു പേരു സിദ്ധിച്ചു. മനുജവന്ദ്യമായ മനുജാൽ മനുഷ്യരാൽ, വന്ദ്യമായ പുഷ്പിക്കുറ്റുണ്ടേതായി. അരയാലിനെ പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തു നമസ്കരിക്കയും അതിനു തറ കെട്ടിക്കയും മറ്റും ചെയ്യാൽ പാവശാന്തി വരുമെന്നുള്ള വിശ്വാസത്തെയാണു് ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. എന്തു്! ഇതു ആശയം തന്നെ. ഉപയോഗലോഭമില്ലാത്ത ഈ ലുപ്തത്തെ ആരാധിക്കണമെന്നു വിധിച്ച ദൈവത്തെ ഭജിക്കുന്നു—ഹന്ത്! കഷ്ടം! ഈ ദൈവമതകസംഗ്രഹ ദൈവമതകന്റെ ദുർദ്ദൈവത്തിന്റെ, സ്വതന്ത്ര സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ; ആരോടു പറഞ്ഞു കരഞ്ഞിടാം? ദൈവത്തിന്റെ ദുസ്സാത്തന്ത്ര്യത്തെപ്പറ്റി ആരോടു സങ്കടം പറയാം? ഈ സങ്കടം കേൾക്കാനാരുമില്ല എന്നു താൽപര്യം. ഉപകാരലോഭമില്ലാത്ത അരയാലു ജനങ്ങളാൽ ആദരണീയമായിത്തീരുന്നതെങ്ങനെയോ, അതു പോലെ ഗുണലോഭമില്ലാത്തവർ ഭാഗ്യവാന്മാർ പുഷ്പന്മാരായിത്തീരുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

പുരുഷോ ബഹുവിഭവാനപിതോപി ഭാഗുതപരമിത
ശ്വേതതസ്യ ജന്മൈത നിഷ്പ്രയോജനമിത്യാഹഃ—
ന. സർവ്വസാം സരിതാംപതിഷ്ഠി യദി വ്യാപ്തമസ്താ ദിശഃ
കല്പാഞ്ചപപി വാ ന ശുഷ്കതി യദി സ്വൈരാ അംഗീകൃതം |
അഭ്യുപാദ വിപാസതഃ പഥി പരിശ്രാന്തസ്യ പാനമസ്യ കിം
തേന സ്വാൽ ഫലമണ്ണുവായമിതി ചേദിനശ്വരേ സ്താസ്യ തേ ||
എത്ര തന്നെ ഐശ്വര്യവാനാണെന്നിലും ഭാഗുതപമില്ലാത്ത പുരുഷന്റെ ജന്മം നിഷ്പ്രയോജനമെന്നു പറയുന്നു:—

വിശ്വവാഹിനികളാൽ വൃതം വിത-
തമേതു ദിക്കിലുമിതല്ലവും
നശപരതപമിതിനില്ല കല്ലമ-
തിലും സമസ്തമിതു സമ്മതം |

**നിരപസിച്ച തൃഷ്ണയാവരം പഥി.
കനെത്തു സാധ്യമിതിനാലെടോ?
വിരപസികിതു സമുദ്രമെങ്കിലി-
ഥ പുണ്യപവ്ണി കളിച്ചിടാം ||**

സമുദ്രം, വിരപവാഹിനികളാൽ, വിരപകളായ സകലകളായ, വാഹിനികളാൽ നദികളാൽ, ധ്വജം വരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഭർത്താവായി സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ലോകത്തിലുള്ള എല്ലാ നദികളുടേയും ഭർത്താവു സമുദ്രമാണു. സ്വപ്നമായ പാനയോഗ്യമായ ജലത്തോടു കൂടിയ അനേകം നദികൾ സമുദ്രത്തിൽ ചെന്നു ചേരുന്നുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു സമുദ്രജലം പാനയോഗ്യമായിരിക്കേണ്ടതാണു. പിന്നെയും, ഇതു സമുദ്രം, എതു ദിക്കിലും എല്ലായിടത്തും, വിതരണം വിസ്മയകരമായിരിക്കുന്നു, സമുദ്രം അക്കര കാണാൻ പാടില്ലാത്ത വിധത്തിൽ പരന്നു കിടക്കുന്നു. തടാകങ്ങളെയും മറ്റും പോലെ കൃഷ്ണമായ വിസ്മയത്തോടു കൂടിയതല്ലാത്തതുകൊണ്ടു അതിലുള്ള ചെറുതും ദുഷിച്ചതും പാകാൻ മാർഗ്ഗമില്ല. അതുകൊണ്ടു പാനയോഗ്യമായിരിക്കേണ്ടതാണു. പുനത്തും, കല്പമതിലും പ്രളയകാലത്തിലും, ഇതിനു അപ്പുറം നാശാപമില്ല, ഇതിനു ഒട്ടും നാശമില്ല പ്രളയകാലത്തിൽ ലോകമാസകലം നശിച്ചു വിരപമെല്ലാം ഒരേ സമുദ്രമായിത്തീരുന്നു എന്നു പുരാണ പ്രസിദ്ധമത്രെ. ഒരിക്കലും, സമുദ്രത്തിലെ ജലം വറ്റിപ്പോകുന്നില്ലെന്നുള്ളതുകൊണ്ടും അതിനു പാനയോഗ്യത വേണ്ടതാണു. എങ്കിലും അതു അപ്രകാരം നന്നെയൊ എന്നു ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്നു-- ഇതിനാൽ സമുദ്രത്തിനാൽ, തൃഷ്ണയാ ദാഹത്താൽ, നിരപസിച്ച ദീർഘാചാസം വിട്ടു, വരണം പഥികനു, വരുന്ന വഴിപോക്കുന്നു, എന്തു സാദ്ധ്യം? എന്തു പ്രയോജനം? ഒരു പ്രയോജനവുമില്ലെന്നർത്ഥം. ഭാരതഭൂമിനാൽ കടൽവെള്ളം കുടിക്കാൻ കൊള്ളുകയില്ല. ലോകത്തിലുള്ള സകല നദികളുടെ ഭർത്താവായും, ലോകമാസകലം വ്യാപിച്ചും, കല്പകാലത്തിൽ കൂടിയും നാശമിയലാത്തേയും, അതു എവ സകല ജനസംഹാരനായും കീർത്തിമാനായും ക്ഷയലേശമില്ലാത്തവനായും ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു എന്തു ഫലം? വഴി നടന്നു ക്ഷീണിച്ച ദാഹത്തോടെ വരുന്ന വഴിപോക്കുന്നു കുടിക്കാൻ ഒരു തുള്ളി ജലം പോലും കൊടുക്കുന്നില്ല; ദാരിദ്ര്യത്താൽ കഷ്ടപ്പെട്ടു വരുന്നവനു ഒരുപകാരവും ചെയ്യുന്നില്ല. ഈ മഹാനായ സമുദ്രത്തിനൊക്കെ പിന്നെ എന്തു ഫലമാണുള്ളതെന്നു മോഹമായി പറയുന്നു-- ഇതു സമുദ്രമെങ്കിൽ, മഹാനായ സമുദ്രമാ

ണെന്നവരികിൽ, ഇഹ ഇവിടെ, പുണ്യപവ്നി പുണ്യങ്ങളായ പവ്
ദിവസങ്ങളിൽ, ഗ്രഹണം, വാവു മുതലായ ദിനങ്ങളിലുള്ള പുണ്യകാല
ങ്ങളിൽ, കളിച്ചിടാം സ്നാനം ചെയ്യാം, ഇതു വിശ്വാസിക്ക എന്നു വി
ശ്വാസിച്ചുകൊണ്ടാവാം. ഇത്ര മഹാനായ സമുദ്രത്തെക്കൊണ്ടു ഒരുപക്ഷേ
ഗവുമില്ലെന്നില്ല, പുണ്യകാലങ്ങളിൽ സ്നാനം ചെയ്യാം: അതുകൊണ്ടു
പുണ്യമുണ്ടോ എന്നുള്ളതു വിശ്വാസത്തിൽ അധിഷ്ഠിതമായിരിക്കുന്നു.
ഐശ്വര്യവാനായ ഒരുവനെക്കൊണ്ടു ഇത്ര അതിമുട്ടമായ ഫലം ഉ
ണ്ടാകുന്നതു ഇല്ലാത്തതുപോലെ തന്നെ ഗണിക്കേണ്ടതാണെന്നു താല്പര്യം.
മുട്ടവിലത്തേ പാദത്തിൽ ഹാസ്യരസം നന്നായി മൂട്ടാതിക്കുന്നുണ്ടു.

**സേവാപദോഗ്യം വസ്തു യഥാ ന കാലാന്തരേ പ്രണശ്യേ
അഥാ തൽ സംരക്ഷ്യവാനഭ്രയാദിത്യാഹ:—**

൧൦. സ്ഥിത്വാ കീരദ്വിപ്രസായ് സരസി സൈവരം കരാഗ്രം വയഃ
പാതവ്യം പിബ താവതാ ന വിരമേദനീന്ദ്ര! കിം തേ തൃഷാ?
ഉന്മൂഢ്നാസി തദീരപഃ കലുഷയസ്യ ന്മുഖയസ്യ ബിനീം
ഹാനിം കസ്യ? തവൈവ മുഗ്ധമുകാഭ്രാതഃ! പുനസ്തൃഷ്യാതഃ ||

ഉപഃഭോഗയോഗ്യങ്ങളായ സാധനങ്ങളെ ഇനി ഒരു
കാലത്തിൽ അനുഭവത്തിന്നു കൊള്ളാത്തവിധമാക്കി
അതിക്കാതെ കരുതി ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണെന്നു പറ
യുന്നു:—

അന്തികേ കരയിൽ നിന്നു കൈ വിരവിൽ
നീട്ടി വേണ്ട സരസീജലം
ദന്തിരാജ! സുഖമായ് കുടിക്ക, തവ
തഷ്ഠാന്തി വരികില്ലയോ?
എന്തിനിത്തമിടിച്ചിടുന്നിഹ മുടിയിടുന്ന
ഫലം! പട്ടിനിം
പന്തിയല്ലീതു, തവൈവ ഹാനി, യിനി
മുഗ്ധമുകമുതൃഷഃ ||

അല്ലയോ ദന്തിരാജ! ആനത്തലവനെ! കരയിൽ, തടാകത്തിന്റെ
 തീരത്തിൽ, അന്തികെ വെള്ളത്തിനടുത്തു, നിന്നു, കൈ, തുമ്പിക്കൈ, വി
 രവിൽ പതുക്കെ, സീട്ടി. വേണ്ട, ആവശ്യമുള്ള, സൗസീജലം സൗസി
 യിലെ തടാകത്തിലെ, ജലത്തെ വെള്ളത്തെ, സുഖമായി, വെള്ളത്തിൽ
 നനച്ചിറങ്ങാതെ മുകളിൽ തന്നെ നിന്നു വെള്ളം കോരിക്കടിക്കത്തക്കവ
 ണ്ണു നീണ്ട തുമ്പിക്കൈയുള്ളതുകൊണ്ടു ഇറങ്ങേണ്ട ക്ലേശം അനുഭവിക്കാ
 തെ; കുടിക്കുകുടിച്ചാലും. അല്ലയോ ദന്തിരാജ! കരയിൽ നിന്നുതന്നെ തു
 മ്പിക്കൈയിൽ തടാകത്തിൽനിന്നും വെള്ളം കോരി എടുത്തു വേണ്ടുവാ
 ഉം കുടിച്ചാലും. അതുകൊണ്ടു എന്നു ചേർത്തുകൊള്ളണം. അതുകൊണ്ടു
 തവ നിനക്കു, തന്റെശാന്തി ദാഹശാന്തി, വരികില്ലയോ? അപ്രകാരം
 വെള്ളം കുടിച്ചതുകൊണ്ടു നിനക്കു ദാഹം മാറുകയില്ലയോ? പിന്നെ ആ
 ന എന്താണു ചെയ്യാൻ പരിവൃത്തിയെന്നു പറയുന്നു—എന്തിനിത്ഭവമിടി
 ച്ചിട്ടുന്നിഹ എന്തിനാണു ഇവിടെ കരയുറ്റം ഇടിച്ചിട്ടെന്നതു നിന്റെ
 ദാഹശാന്തിക്കു അതു എന്തെങ്കിലും പ്രയോജനം ചെയ്യുന്നുണ്ടോ? അത്ര
 തന്നെയേ? മുടിച്ചിട്ടെന്നു ഹഹ! പദ്മിനീ എന്തിനു എന്നു ഇവിടെയും
 ചേർക്കണം. എന്തിനു പദ്മിനീ താമരയെ, അഹഹ! കഷ്ടം കഷ്ടം!
 മുടിച്ചിട്ടെന്നു മൂലനാശം ചെയ്യുന്നു, മൂടോടെ പിഴുതു കളയുന്നു? അതുകൊ
 ന്നു നിനക്കു ദാഹശാന്തി വരുന്നുണ്ടോ? ഇല്ല. ഇതു പന്തിയല്ല ഇപ്ര
 കാരം നീ നശിപ്പിക്കുന്നതു ഒട്ടും ശരിയല്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നു പറയു
 ന്നു—തവൈവഹാനി ഇപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ദോഷം നിന
 ക്കുതന്നെയാകുന്നു അങ്ങനെയെന്നു പറയുന്നു—ഉത്തുഷഃ, (ഷ്ടഷ്ടം,
 കവചനം) തവ എന്നുള്ളതിന്റെ വിശേഷണം. ഉൽഗതമായ ഉൽഭ
 തയായ, തുട്താട്ടു കൂടിയ ദാഹത്തോടുകൂടിയ, തവ നിനക്കു, ഉദകം ജ
 ലം, ഇനി ഇനി ഒരിക്കൽ, മൃഗ്യമാകും അന്തഃപരീക്ഷേണതായി വരും.
 നിനക്കു ഇനി ഒരിക്കൽ ദാഹിക്കുമ്പോൾ കുടിക്കാൻ വെള്ളത്തിനു മ
 റൊറുദിക്കിൽ തേടിനടക്കേണ്ടി വരും. കരയിടിച്ചു കളയുന്നതുകൊണ്ടു
 തടാകം നിന്നു ഉള്ള വെള്ളം കലങ്ങിപ്പോകുന്നു. താമരയൊക്കെ പ
 റിച്ചുകളയുന്നതുകൊണ്ടു ഇനിയൊരിക്കൽ തിന്നാൻ അവിടെ ഒന്നും കാ
 ണുകയില്ല. അതുകൊണ്ടു ഇപ്രകാരം നാനും ചെയ്യാൻ ദോഷം ആന
 ങ്കുന്നതാണെന്നു. അതുപോലെ ഉപയുക്തങ്ങളായ വസ്തുക്കളെ തിര
 നശിപ്പിച്ചു കളഞ്ഞാൽ പിന്നൊരിക്കൽ അവയെ ആവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ
 കിട്ടുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ടു അവയെ കരുതി അനുഭവിക്കേണ്ടതാണെന്നു
 താൽപര്യം,

ധനീനാം സഭ യാചകജനഭൂമിഷും ചേദേവ ശ്ലാഘ്യം ഭവതി; അഥൈതദുത തേഷുയാചകേഷുത്സാരിതേഷു ന കേവലം തേഷാമേവ ഹാനിഃ, ധനീനാം യശസശ്ച സുതരാം നാശ ഇത്യാഹ:—

൧൧. കോ ദോഷഃ പരിഭോ ഗതേ മധുരതേ? ക്രീതഃ കിമേഷ തപയാ? കൃതേനാപി കിമാസ്യുത കപചിദിഹ ശ്ലാനോദരേണ ക്ഷണം? ജാനാസ്യേവമഥാപി മേൽ ക്ഷിപസി തം കണ്ഠാനിശൈഃ ഹൃദോ ദുർദ്ധർഷാസി നിരങ്കുശാസി ഭവതോ മത്തേ! ചാഞ്ചൈതവകാ?

ധനവാന്മാരുടെ ഗൃഹത്തിൽ അത്ഥികൾ വന്നുചേരുന്നതു തന്നെയാണ് അതിനു മാഹാത്മ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത്. അവരെ അടിച്ചോടിച്ചു കളയുന്നപക്ഷം ദോഷം യാചകന്മാർക്കു മാത്രംല്ല, ധനവാന്റെ യശസ്സിനും നാശം സംഭവിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

ചേതമെന്തു പരിതോ ഗമിക്കിലളി?
നീ വിലയ്ക്കു തിന്ന വാങ്ങിയോ?
ക്രീതമെങ്കിലുമൊരേമടുത്തു
ബുദ്ധിക്ഷിതം ക്ഷണമിരിക്കുമോ?
നീ തഥാപി ചെവിക്കൊണ്ടിട്ടുക-
നകറ്റിടുന്നതിനെയെപ്പൊഴും
വീതസംശയമധുഷ്യ! മത്തഗജ!
നിന്റെ വാത്ത് പറയാവതോ?

അല്ലയോ മത്തഗജ! മരംകൊണ്ടു വെളി മില്ലാതെ തോന്നിയതു കാണിക്കുന്ന ഗജമേ! അളി വണ്ടു; പരിതോ ഗമിക്കിൽ, നിന്റെ ഗണ്യസ്ഥലത്തെ വിട്ട് തേൻ കുടിക്കാനൊ മറ്റൊ മറ്റു ദിക്കുകളിൽ പോകുന്നതുകൊണ്ടു; നിന്റെ ഗണ്യത്തിലിരുന്നു മരജലത്തെ ആസ്വദിക്കാൻ നീ സാമതിക്കാത്ത സ്ഥിതിക്കു മാത്രം ദിക്കുകളിൽ പോയി ഭക്ഷണം നേടാൻ പറന്നു നടക്കുന്നതുകൊണ്ടു എന്നർത്ഥം. എന്തു വേതം? ദോഷമെന്താണുള്ളതു? ഒന്നുമില്ലെന്നു താൽപര്യം. നീ മരജലത്തെ അവസ്കൂകൊടുക്കുന്നില്ല; അതുകൊണ്ടു അവസ്കൂ ദോഷമെന്നാമില്ല; അവ മററിടങ്ങളിൽ

പോയി ഭക്ഷണം സമ്പാദിക്കുന്നു. എങ്കിലും വലിയ ആളുകളെ വിട്ടും വെച്ചു പോകുന്നത് പാടുള്ളതാണോ എന്നു പറയുന്നു— വീ അതിനെ വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയൊ? നിന്നെത്തന്നെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതിനു നീ ആ വണ്ടിനെ വിലകൊടുത്തു വാങ്ങിയോ? ആളുകളെ വിലയ്ക്കുവാങ്ങിവന്ന അടിമക്കുട്ടുവടത്തെയാണു ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. നീ വണ്ടിനെ അടിമയായി വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയിരിക്കുന്നതിൽ അതു നിന്നെ വിട്ടു പോകുന്നത് മയ്യാദയല്ല, അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്ക് അതു മറ്റൊരാളെ ആശ്രയിക്കാൻ പോകുന്നതിൽ ഒരു കുറ്റവുമില്ല. അഥവാ വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയാൽ തന്നെ ഒരുവനെ പട്ടിണിയിട്ടാൽ അവൻ ഓടിപ്പോകാതെ ഇരിക്കയില്ലെന്നു പറയുന്നു— ക്രിതമെങ്കിലും, അഥവാ വീ അതിനെ വിലക്കുവാങ്ങിയിരുന്നു എങ്കിലും; ബുദ്ധിമുട്ടും, ബുദ്ധിമുട്ടായോടു കൂടിയതായാൽ; പട്ടിണി കിടക്കയാൽ ഭക്ഷണം കിട്ടിയാൽ കൊല്ലാമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടിയതായാൽ; അതു ആ വണ്ടു; ക്ഷണം ക്ഷണനേരംപോലും; ഭരണമങ്ങിരിക്കുമോ? ഒരിടത്തിൽ തന്നെ അന്നുണ്ടാതെ ഇരിക്കുമോ? ഇരിക്കയില്ലെന്നതും. അടിമയാണെങ്കിൽ തന്നെയും പട്ടിണിയിട്ടാൽ അവൻ സ്വാമിയെ വിട്ട് ഓടിപ്പോകുന്നത് കുറ്റമാകുമോ? ഇല്ല. തഥാപി എങ്കിലും, അയാൾ നിനക്ക് ഇതൊക്കെ നല്ലവണ്ണം അറിയാമെങ്കിലും, വീ അതിനെ ചെയ്യിക്കൊണ്ടു, ചെയ്യിക്കാതിരിപ്പോഴും അടിച്ചു. ഉടൻ, ക്ഷണനേരമെങ്കിലും മരണവും കൂടിക്കാൻ സമ്മതിക്കാതെ, വീരസാരയോ, ക്രിയാവിശേഷണോ ശങ്കുടാതെ, അകറ്റിപ്പോകാൻ ഓടിക്കുന്നു. അതിനു ഇങ്ങനെ അടിച്ചോടിച്ചുകൊണ്ടു ഒരു ഹാനിയും വരാതില്ലെന്നുള്ള ചിന്തയാൽ തീരെ ഇല്ലാതെ അതിനെ നീ അടിച്ചോടിക്കുന്നു. അയ്യച്ഛ! അനഭിഗത! ഒരുത്തനെയും അടുത്തുവരാൻ സമ്മതിക്കാത്തവനേ! നിന്റെ വാക്ക് നിന്റെ കഥ, പറയാവതോ? പറയാൻ കൊള്ളുന്നതാണോ? അല്ല എന്നു താൽപര്യം. മരിച്ചു നിൽക്കുന്ന ആനയ്ക്കു ഗന്ധത്തിൽ വണ്ടുകൾ പററിയിരിക്കുന്നതാണു ഭാഗ്. അതിനെ അടിച്ചോടിക്കുന്നതുകൊണ്ടു അവരുകൾക്കു മദജലം കിട്ടുന്നില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, ആനയ്ക്കു ഭംഗിക്കുറവും ഉണ്ടാകുന്നു. അതുപോലെ ധനവാന്മാർ യാചകന്മാരെ ആട്ടിക്കളഞ്ഞാൽ. യാചകന്മാർക്കു മാത്രമല്ല, നഷ്ടം, ധനവാന്മാരുടെ ശത്രുവും വശിക്കുമെന്നാണു ഭാവമെന്നു അചാരാരികയെ അനുസരിച്ചുള്ള വ്യാഖ്യാനം അത്ര ഹൃദയംഗമമായി തോന്നുന്നില്ല. മറ്റൊരുമാതിരി യോജന— അല്ലയോ മനുഗേ! അളി പരിതഃ വിന്റെ ചുറ്റും ഗമിക്കിൽ എന്തു ചേതം. നിനക്കു എന്തു ചേതമാണുള്ള

തു? വണ്ടു നിന്റെ ഗണ്യത്തിലുള്ള മദജലത്തിന്റെ മണം ഏറെ അതിനെ ആസ്വദിക്കാനായി നിന്റെ പുറം പാർന്നു നടന്നതുകൊണ്ടു നിനക്കു വല്ലതും നഷ്ടമുണ്ടോ? ആനയ്ക്കു മദം കെട്ടിക്കിടന്നാൽ ദോഷമാണ്, അപ്പോൾ അതിനെ കുടിച്ചു എടുത്തുകൊണ്ടുപോകാൻ വരുന്ന വൈദ്യന്മാനീയനായ വണ്ടു വരുന്നതുകൊണ്ടു നിനക്കു ദോഷമൊന്നുമില്ല. നീ വിലക്കു അതിനെ വാങ്ങിയോ? വീ പ്രതിഫലം കൊടുത്തിട്ടുണ്ടോ? നിന്റെ ഗണ്യത്തിലുള്ള മദജലത്തെ എടുത്തുകൊണ്ടുപോകാനായി നീ വണ്ടിനു കൂലി കൊടുത്തിട്ടുണ്ടോ? പിന്നെ അതിന്റെ നല്ലബുദ്ധിയിലുള്ള അതു വരുന്നതുതന്നെ ഭാഗ്യം എന്നു താൽപര്യം. അഥവാ പ്രതിഫലം കൊടുത്തിരുന്നാൽ തന്നെയും ബുദ്ധിമുട്ടും വിശന്നുടകൊണ്ടു ഭക്ഷിക്കാൻ സമ്മതിക്കില്ലായാൽ കൃത്യമൊന്നുമില്ലാതെ, കൃത്യാന്തഃപ്രാപ്യന്മാരായ വർ ഒരു വേലക്കു കൂലികൊടുത്തുവരുത്തിയാൽ കൂലി ആ വേലചെയ്യാൻ നിവാരമില്ലെങ്കിൽ മറ്റു കൃത്യങ്ങളെ വിട്ടുപോയ്ക്കു അവിടെത്തന്നെ കാത്തുകെട്ടി കിടക്കുമോ? ഇല്ല. പുഴുപ്പുകളിൽനിന്നും വണ്ടിനു മധ്യം കിട്ടുമെന്നിരിക്കെ നിന്റെ മദജലത്തെ കുടിക്കാൻ വന്നിരിക്കുന്നതു ഭാഗ്യം തന്നെ എന്നു കരുതേണ്ടതാണ്. തഥാപി നിനക്കു ഇതൊക്കെ അറിയാമെങ്കിലും, വീതസംഗതം ചെയ്തിരിക്കുന്നു അടിച്ചു അതിനെ എപ്പോഴും അകറ്റിടുന്നു. വണ്ടിനു യാതൊരു കടമയുമില്ലെന്നു നിനക്കു അറിയാമെങ്കിലും, ഇവിടെയല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരുവിടത്തിൽ അതു പോകുമെന്നു അറിവുണ്ടെങ്കിലും, അതിനെ നീ അടിച്ചുവെക്കുന്നു. അശ്വമേ! തോന്നിയവണ്ണം നടക്കുന്നവരേ! മത്തഗജ! തലയ്ക്കു വെളിവില്ലാത്ത ഗജമേ! നിന്റെ വാൽ പരയാവതോ? നിന്റെ കഥ പഠയ്ക്കുന്നെന്തുള്ളൂ? തലക്കു വെളിവില്ലാതെ തോന്നിയവാസമായി നടക്കുന്നവനു ഇന്നതേ ചെയ്യാവൂ എന്നുണ്ടോ? അവൻ കാട്ടുന്നതിനെ ആരെങ്കിലും വകവെക്കുന്നുണ്ടോ? തുവില്ലാത്തവർ തങ്ങൾക്കു ഭക്ഷ്യമകരമായുള്ളതെന്തെന്നു അറിഞ്ഞാൽ കൂടിയും അതിനു വിപരീതമായി ചെയ്യുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

മഹത്സാമൃഗീസ്സനധമാനുദീശ്വ മഃലാക്ത്യാഹസതി:—

മഹ. നേരവസ്സമയം കിയാനിഹ സഖ! കാക! തന്യാ ഭ്രാമതാ
 ഹാസീത്യേവ സുഖന ഭൂഷാ നളിചിനാഭാനി പല്ലാകതേ |
 വ്യാകഞ്ച പൃഥിഹാസി കിം? വിമലതാ കിഞ്ചിത്തേ കാത്യാ തനോ-
 ഹാസതേ യദി തേ ജനോ വിവദതേ ദദ്ധാധ്വം മമസ്തു പ്രതാഃ |

മഹാനാരോടു ചെല്ലും ഭാവിച്ചു നടക്കാൻ ഇക്കിഴി
ന്ന നീലന്മാരെ സംപ്രദായത്തിൽ പരിഹസിക്കുന്നു:—

വായസ! ഭൂമണമെത്രകാലരിവിടെ

തുടന്നിടണ, മന്നമായ്

പോയണഞ്ഞു നളിനാകരേ

നവമുണാളനാളകൾ ഭജിക്കു നീ!

കായമല്ലമലീകരിക്കിലലമെങ്കിലും

തവസിതസ്തഭ-

സ്തായയെജനത സംശയിക്കിലതിനിജനം

പ്രഥമദണ്ഡനാം||

വായസ! അല്ലയോ കാക്ക! ഇവിടെ, അത്ഥാൽ അന്നങ്ങളുടെ അ
ധിവാസസ്ഥിതിയല്ലാത്ത പ്രദേശങ്ങളിൽ; എത്രകാലം എത്രനാൾ; ഭൂമ
ണാ സഞ്ചാരം; തുടന്നിടണം? ദുഷ്ടാഹാരങ്ങളെ ഭക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു ഇവി
ടെ ഇപ്രകാരം ചുറ്റിപ്പറന്നു നടക്കുന്നതെന്തിന്? പിന്നെ എന്താണു
ചെയ്യേണ്ടതെന്നു പറയുന്നു— വീ അന്നമായ് അന്നമാണെന്നു നടിച്ചു,
നളിനാകരേ പോയി താമരപ്പെരുമ്പുഴയിൽ ചെന്നു, നവമുണാളനാള
കൾ, നവങ്ങളായ പുത്തനായ, മൃണാളങ്ങളുടെ താമരത്തണ്ടുകളുടെ,
നാളകൾ നാമ്പുകളെ; ഭജിക്കു ഭജിച്ചാലും. അന്നങ്ങളുടെ ആഹാരം താ
മരത്തണ്ടുകളാകുന്നു, അതുപോലെ നീയും അന്നമാണെന്നു നടിച്ചു തടാ
കത്തിൽ ചെന്നു താമരത്തണ്ടുകളെ ഭക്ഷിച്ചാലും. അന്നത്തിനും നിനക്കും
എന്താണു ഭേദം? കായമല്ലാ അമലീകരിക്കിൽ അലം, ഭേദത്തെ അ
ല്ലം വെളുപ്പിച്ചാൽ മതി; അന്നത്തിനു ഭേദം വെളുത്തതാണു, നിനക്കു
കറുത്തതാണു, അല്ലാതെ ഭേദമൊന്നുമില്ലല്ലോ; അതുകൊണ്ടു ഭേദം ഒന്നു
വെളുപ്പിച്ചാൽ നീ അന്നം തന്നെ. എങ്കിലും, ഭേദത്തിനു വെളുപ്പുവരു
ത്തിയതിൽ പിന്നീടും; ജനത ജനങ്ങൾ; തവ നിന്റെ; സിതച്ഛദച്ഛാ
യയെ സിതച്ഛദത്തിന്റെ അന്നത്തിന്റെ, ഹായയെ സാമൃത്തിന്റെ
ശയിക്കിൽ തക്കിക്കണക്കിൽ, നിനക്കു അന്നത്തിനോടു സാമൃതില്ലെ
ന്നു ജനങ്ങൾ തക്കിക്കണക്കിൽ; അതിനു ആ അപരായത്തിനു; ഇജ
നം ഞാൻതന്നെ; പ്രഥമദണ്ഡനാം പ്രഥമമായി ആദ്യമായി, ദണ്ഡി
ക്കപ്പെട്ടേണ്ടവനാകും ശിക്ഷിക്കപ്പെട്ടേണ്ടവനാകും; ഇത്രയൊക്കെയൊ

യിട്ടും വീ അന്നമല്ലെന്നു ജനങ്ങൾ പറയുന്നപക്ഷം ഞാൻതന്നെ ഉത്തരമശിക്ഷക്കു അർഹനായിട്ടുള്ളവൻ. എന്തെന്നാൽ ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടല്ലെങ്കിലും വീ അന്നമായി നടിച്ചു പറഞ്ഞു. കാക്ക അന്നമായി ഭാവിച്ചു നടന്നാൽ അത് എത്രമാത്രം പരിമാസപാത്രമായി രീതിമാ അത്രമാത്രം അധമന്മാർ മഹത്തുക്കളുടെ ഒപ്പം ഭാവിച്ചു നടന്നാൽ നിന്ദനമായിത്തീരുന്നതല്ലേ.

ലോകം പലാം പട്ടതപാലിഭിസ്സജനസ്സർലിനോപാലി
ഗുണലേശഭാ വാന്നിന്ദ്രാ വേദന്ത്യവത്യാഹഃ—

മ.ന. കിം തപാ ഭോമഭമീരസേ? കിമുദൈക്കസ്സിനോപാലി? കിം
 കേതമിതി

ബലേന്ത്യ സമുദായവലവലയ്? കിം തേ മതിസാസ്സതാ?
 ദിവിദ്യേ പശ്ചിസി വാസരേന്ത്യനഗ്നം പശ്ചിമേ നിനോദാ
 ഭഗ്നേന്ത്യ ന ഭോമഭിയാൻ യദി തെന്ത്യ പാശ്ചാത്യോപാലിനാ

ഭജ്യന്മാർ സാമന്ത്രിത്താൽ നല്ലവരോടൊപ്പം ഭാവിച്ചാലും ഗുണലേശമില്ലാത്തവരോടൊപ്പം നിന്ദനമായിത്തന്നെ രീതിക്കു എന്നു പറയുന്നു:—

ഇട്ടതില്ല വളരെമേതവ
 നനച്ചതില്ലകിയൊരിക്കലും
 ചട്ടമായ് തട്ടമെടുത്തതില്ല
 തറ നല്ലതാക്കിയതുമില്ല തേ
 തിട്ടമായ് തടവി രണ്ടുമുണ്ടു കുറി
 പൂത്തിട്ടെന്നൊരു ദിനത്തിലി-
 ക്കെട്ടുഗന്ധമുളവായിക്കായിച്ചൊരു
 കപ്പുവെക്കുമയി ധൃത! നീ||

അയി ധൃത! അല്ലയോ ധൃതമേ, ഉമ്മത്തെ! വീ ഒരു കല്ലുവെക്കുന്നതല്ലേ. എന്തെന്നാൽ, വളരെമേതവ ഇട്ടതില്ല നിനക്ക് ഒരു വളവും ചെച്ചൊരില്ല; തവ നിന്റെ അടി മുട്ട്; ഒരിക്കലും നനച്ചതില്ല.

നിന്റെ മുട്ടിൽ ആരും ഒരിക്കലും ഒരു തുച്ഛവെള്ളംപോലും ഒഴിക്കാറില്ല; തടാ ചട്ടനായി എടുത്തതില്ല, ശരിയായി നിനക്കു തടമെടുക്കയും പതിവില്ല; തേ, നിന്റെ; തറ നല്ലതാക്കിയതുമാത്രം. നീ നിൽക്കുന്ന തറ കിളച്ചിളക്കി നന്നാക്കയും പതിവില്ല. സാധാരണ ഒരു ചെടിയോ വൃക്ഷമോ ഉണ്ടാകുന്നതെങ്കിൽ അതിന്റെ ഒരു കിളച്ചു തടമെടുത്തു വളമിട്ടു വെള്ളം കൊണ്ടും, ഇതേനാം നിനക്കു ചെയ്യുന്നില്ല. തദപി, എങ്കിലും; ഒരു ദിവസം ഒരു ദിവസം തന്നെ; രണ്ടു മൂന്നു കുറി, രണ്ടു മൂന്നു തവണ; തിട്ടമായ് നിശ്ചയമായ് നീ പൂക്കുന്നു; എങ്കിലും 'രണ്ടുദിവസം തന്നെ വളയൊത്തവന്നു നീ പൂക്കും. ഈ ഗുണമെല്ലാതിരിക്കിലും നിനക്കു് ഒരു ദോഷം വന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു. ഇക്കൂടെ ഗന്ധമുളവാക്കിത്തീർത്താൽ, നിന്റെ പൂക്കുന്നതിന്നു ഇത്ര കഠിനമായ നാറാ ഇല്ലാതെ ഇങ്ങനാവേണ്ടി; നീ ഒരു കല്ലുവൃക്ഷം തന്നെ. ഈ നാറാമാണു നിന്നെ മീത്തയാക്കിത്തീർക്കുന്നത്. അതുപോലെ എത്ര വളരെ സാമന്ത്രിമുണ്ടെങ്കിലും ഭൃത്യപരമോന്നിനാൽ തന്നെ ഭൃത്യൻ ശിഷ്യരും പലിക്കയില്ലെന്നു താൽപര്യം.

ശ്രമം വിനാ സുഖാവഹ്നിർഭവേദിത്വാഹഃ:—

മദ്. ഗതവും ജലമധ്യ എവം ഗതവന്തവ്യമേകപപഃ
ക്ഷന്തവും ലവണാനിലാ ഇതി കൃതം നിവിദ്യ സാംയാ ത്രിക!
അന്തഃസ്തനി ഹംസതുലയായനേ സുപ്താ സുഖം ജാഗ്രതോ
ഹംസോത്രേ കന്തമഞ്ചരി സ്വയമിതി ഭ്രാതഃ! കിമാന്യേ ഹദി? ||

ശ്രമം കൂടാതെ സുഖം കിട്ടുകയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

എന്തെന്നും കുടൽനട്ടമരത്താൽ.
വെളിഞ്ഞപ്പോൾ കരുതിയപ്പുകാ
ററത്തുപിപ്പതു പൊറുത്തിടേണമിരി
മാരുകൊല്ലാ ജലധിവാണിജ!
പത്തനത്തിൽ മുഴമെത്തുമേൽ പ്രിയയു-
മൊത്തുറക്കിയെന്നും വിധേയ
വിത്തമെത്തിട്ടമയന്നായ് കര-
തലത്തിലെന്നു കരുതുന്നുവോ?

ജലധിവാണിജ! കടൽകച്ചവടക്കാർ! കടലിൽകൂടി സഞ്ചരിച്ചു കയ്യു വടം ചെയ്യുന്നവനെ! ഉടൽ വെടിഞ്ഞുപാൽ കരുതി, മേന്മ നശിച്ചു പോയി എന്നൊക്കൊണ്ടു, ജീവനെ ഉപേക്ഷിച്ചു എന്നർത്ഥം; കടൽ നടുക്ക് എങ്ങണം, കറുപ്പിൽ അഗാധവും കരകാണാത്തതുമായ സമുദ്രത്തിൽ കൂടി സഞ്ചരിക്കണം; അതു മാത്രം മതിയോ? ഉപ്പുകാരൻ ഓരോരുത്തരും, സമുദ്രത്തിലുള്ള ഉപ്പുരസം ചേർന്നു കാറൻ; ഉണയിപ്പിച്ച് ഉപദ്രവങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നതിനെ; പൊരത്തിടേണം, സഹിക്കണം; ഇതി, ഇപ്രകാരമെല്ലാം ചെയ്യണമല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു, മാർകൊലാ, വ്യസനിക്കേണ്ട; ഇത്രവളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു വേണമല്ലോ നമുക്കു പണം സമ്പാദിക്കാൻ എന്നു, അല്പം കപ്പൽക്കച്ചവടക്കാർ! നീ വ്യസനിക്കേണ്ട; എന്തുകൊണ്ടെന്നു അരാർദ്ധത്തിൽ പറയുന്നു. പത്തനെത്തിൽ സ്വപ്നത്തിനുള്ളിൽ; മുഴുമെത്തുമേൽ, മുഴുവായ മെത്തയിൽ, മുഴുവായ മംസുലം കൊണ്ടുള്ള മെത്തയിൽ; പ്രിയയുമൊത്തു, ഭാര്യയോടുകൂടി; സുഖമായ് ഉറങ്ങി ഉണക്കു വിധം, ഭാര്യയോടൊരുമിച്ചു കിടന്നുറങ്ങി ഉണക്കുവിധം; അയന്നുമായി, നിശ്ചയാസമായി; കരതലത്തിൽ, കയ്യിൽ, വിത്തം എത്തിടും, പണം കിട്ടും, എന്നു കരുതുന്നുവോ, എന്നു വിചാരിക്കുന്നു? തന്റെ ഭവനത്തിൽ സൂര്യപടമെത്തയിൽ ഭാര്യയോടൊരുമിച്ചു സുഖമായി കിടന്നുറങ്ങി എഴുന്നേൽക്കുമ്പോൾ തനിക്ക് പണം കയ്യിലുണ്ടാകുമെന്നാണോ നീ വിചാരിക്കുന്നത്? ഒരിക്കലുമുണ്ടാകയില്ല. ശ്രമം കൂടാതെ ഒന്നും സാധിക്കയില്ല.

അസന്തസ്സമുദയോരവി ഭർതൃണാൻ ന പരിത്യജ
 നിത്യോദഃ—

൧൫. അസന്തസ്സമുദയോരവി വർണിക് ശ്രദ്ധാലുഭിഃ പ്രാർത്ഥിതഃ
 കിഞ്ചിച്ഛംസതി പരമം ശതകമിത്യേതന്ന തസ്മാദ്ഭൂതം |
 അപാതാളവിഹൃണ്ണിതാംഭസി ചലതൃണപാരികേ മാരുതേ
 മജ്ജന്ത്വമപി നാവി മുഞ്ചതി ന യസ്മാമേവ മൃഗ്യസ്ഥിതിം ||

അസന്തസ്സം സുഖത്തിലും ദുഃഖത്തിലും അവരുടെ
 ഭർതൃണത്തെ വിട്ടുനില്ക്കുന്ന പറയുന്നു:—

അഞ്ചിതാത്മസുഖമാപണേ മരുവു-

മാപണേശ്വരനായവസ്തുവി-

ന്നഞ്ചിനെശ്ശതമതാക്കി മൂല്യ

മുരചെയ്തിലെന്തതിലൊരുത്തും |

സഞ്ചിതോഗ്രഭസം ജലത്തെ-

യതിഘോരമാരുതനീളക്കവേ

വഞ്ചി മുങ്ങുമുളവിലും ശം-

നിയ്യുയിലു വില തെല്ലുമേ ||

ആപണേ, ആപണത്തിൽ, കടയിൽ, അഞ്ചിതാത്മസുഖം അഞ്ചു തമായിരിക്കുന്ന സമ്പന്നമായിരിക്കുന്ന ആത്മസുഖത്തോടു സ്വസുഖത്തോടു കൂടുംവണ്ണം, എന്നു ക്രിയാവിശേഷണം. കടയിലുള്ള സാമാനങ്ങൾക്കു ആവശ്യക്കാർ വന്നു ധാരാളമായി ചിലവഴിയുന്നതുകൊണ്ടു നല്ല ലാഭമുണ്ടാകുന്നിമിത്തം നല്ല സൗഖ്യമായിട്ട് എന്നർത്ഥം. മരുവും ഇരിക്കുന്ന, ആപണശൻ കച്ചവടക്കാരൻ; ഒരു വസ്തുവിനു അവന്റെ കടയിലുള്ള ഒരു സാധനത്തിനു, മൂല്യം വില, അഞ്ചിനെശ്ശതമതാക്കി അഞ്ചുവിലയുള്ളതിനെ നൂറെന്നാക്കി ഉദാഹരണത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, അതിൽ ഒരുത്തും ഇല്ല. ഒരു കച്ചവടക്കാരൻ എന്തെങ്കിലും ഒരു സാധനത്തിനു ആവശ്യക്കാർ കടയിൽ വന്നു ചോദിക്കുമ്പോൾ അതിനു അഞ്ചു രൂപാ മുതലുണ്ടെങ്കിൽ നൂറു രൂപാ വിലപറഞ്ഞാൽ അതിൽ ഒട്ടും ആശ്ചര്യപ്പെടാനില്ല. പിന്നെ ഏതിലാണു അഞ്ചുവിലപ്പെടാനുള്ളതെന്നു ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്നു—സഞ്ചിതോഗ്രഭസം ക്രിയാവിശേഷണം; കടുത്ത വേഗത്തോടെ; അതിഘോരമാരുതൻ വലിയ കൊടുങ്കാറ്റു; ജലത്തെ ഇളക്കിവെ; അതിഘോരമായ കൊടുങ്കാറ്റിളകി ഓളമടിച്ചു. വഞ്ചിമുണ്ടോ അളവിലുപാ വളളം മുങ്ങാൻ ഭാവികുന്ന സമയത്തു കൂടിയും, ശരൻ ശാഗ്ദിക്കാനായ മർദ്ദമുണ്ടായായ, ആ കച്ചവടക്കാരൻ, വില തെല്ലുമേ ഇളയ്ക്കുയിലു വില സ്വല്പമെങ്കിലും കുറയ്ക്കുയില്ല. ചരക്കുകൾ കേറ്റി കൊണ്ടുപോകുന്ന വള്ളം കായൽ നടുക്കു വന്നു വലിയ കൊടുങ്കാറ്റിനാൽ ഇളകിയ ഓളം തല്ലി മുങ്ങി ചരക്കെല്ലാം നഷ്ടമാകുമെന്നു വരുന്ന അവസരത്തിൽ കൂടിയും മുൻ പറഞ്ഞിരുന്ന വിലയിൽ അല്പമെങ്കിലും അവൻ കുറക്കയില്ല. അതിനാലത്രെ അവൻ ശരൻ എന്നു വിളിക്കപ്പെട്ടു.

തിരിക്കുന്നത്, അതുപോലെ ആപത്തിലും സമ്പത്തിലും ഭൂമിക്ക് ദൈവം
ത്തെ വിട്ടുകയീട്ടില്ലെന്ന താൽപര്യം.

ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ അപതാരിക സ്വഭാവം ഭേദപ്പെട്ടതായിരിക്കാൻ കൊ
ള്ളാമെന്നു തോന്നുന്നു. എന്തെന്നാൽ കച്ചവടക്കാരൻ അവന്റെ ചരക്കു
കൾക്കു വില കൂട്ടിപ്പറയുന്നതു അവന്റെ ധർമ്മമെന്നല്ലാതെ ദോഷമാ
യി ഗണിക്കാറില്ല. ലാഭത്തെ ഇച്ഛിച്ചല്ലാതെ ഒരുവനും, വിശിഷ്ട ക
ച്ചവടക്കാരൻ, വേല ചെയ്യുന്നില്ല. പലേടങ്ങളിൽനിന്നും ബുദ്ധിമുട്ടി
മുൻകൂറായി വിലയുകൊടുത്തു വിൽക്കാനായി പെച്ചിരിക്കുന്ന സാമാന
ങ്ങൾക്കു വില കൂട്ടിപ്പറയുന്നതു കച്ചവടക്കാരന്റെ ദൗർഗുണ്യമായി വി
ചാരിക്കാൻ പാടുള്ളതല്ല. അതുകൊണ്ടു 'കഷ്ടപ്പെട്ട സമ്പാദിച്ച ഒരു
സാധനത്തിനും എത്ര കാലത്തിലും ഉടമസ്ഥൻ വില ഇളയ്ക്കുകയില്ല' എ
ന്നുള്ള അപതാരിക കഠോഹിതീ യുക്തമായി തോന്നുന്നു. 'ശാൽ' എന്ന
ശബ്ദം ദ്രവ്യനിശ്ചയത്തെ കുറിക്കുന്നതായുള്ളൂ എന്നു ഗണിച്ചുകൊള്ളാവ
ുന്നതാണ്.

ഭപയോ രാജേന്ദ്രാർമ്മിഃ | വിരോധാവസ്ഥയാം യേ ഭയ
പ്രതികൂലഃ പുനഃ കഭാചിത്തഃ യാമേമളനേ തേഷാ
മാനക്രലം തയോസ്സന്ധികാരിണോദൃതസ്യ ദൈർഘ്യം
നും പഭേവേദിത്വാഹഃ—

൧൩. വിധം മർദ്ദസ്യ യേന തേന ഗരജോന്മിശ്രാ ഗിരഃശ്രാവിതാ-
ജജാലഃ ജപനാസ്രവണിവിശിശ്ലുഷൈഃ കരൈശ്ശ്ലോഭാ |
സഖേ തേ സുഹൃദാ ബഭൂവുരധ്വനൗ സംഗേ മിമഃ കാമിനോ-
ഭൗജ്ജന്യസ്യവിഭാവനാൽ പരിണതൗ ദൃശീ പരം ദൃശിതാ ||

രണ്ടുപേർക്കു തമ്മിൽ വിരോധമുള്ളപ്പോൾ പ്രതികൂ
ലമായിത്തന്നെ അവർ തമ്മിൽ രണ്ടിടുകേന്ദ്രം അനുകൂ
ലനാശകനും പഴിയെല്ലാം അവരെ രണ്ടിപ്പിക്കാൻ ശ്രമി
ച്ചു മധ്യസ്ഥനും ആയിത്തീർന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

അന്നു ബാണഗണയെല്ലാം ഗരള-

മിശ്രഗീതകൾ പൊഴിക്കയും

വന്നുയന്നു നിശ്ചി വഹ്നിപോലെ-

രികയും വിരോധമൊട്ടു ചെയ്തുവർ |

**ഇന്നു ദംപതികൾ ചേർന്നാ
ഉിലനുകൂലരായവിലഭം സ്വയം
ചെന്നു സാന്തപമുഖയെ ദൂതി-
യവരതന്നിലായ് പഴിയശേഷവും ||**

അന്നു വിരഹകാലത്തിൽ എന്നർത്ഥം. ബാണഗണം എണ്ണയും അമ്പു കളുടെ കൂട്ടത്തെ എഴുതുകയും. മന്മഥനെയാണ് ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഗാളമിശ്രഗീതകൾ പൊഴിക്കുകയും വിഷത്തോടുകൂടിയ മൊഴികളെ പുറപ്പെടിക്കുകയും; കോകിലങ്ങളെ ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. നിശിരാത്രയിൽ, വനയൻ ഉളിച്ചു പൊങ്ങി, വഹ്നിപോലെ എരികയും അഗ്നിയെപ്പോലെ തപിപ്പിക്കുകയും, മന്ത്രനെ ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. വിരോധമൊട്ടു ചെയ്യുവാൻ വിരോധം കരുതി ചെയ്യുവാൻ, മന്മഥകോകിലചന്ദ്രന്മാർ; വിരഹാവസ്ഥയിൽ ഇവർ അപകാരകന്മാരാണെന്നു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ; ഇപ്രകാരം ദ്രോഹിച്ചവർ; ഇന്നു ദംപതികൾ ചേർന്നാളിൽ ഭാര്യഭർത്താക്കന്മാർ തമ്മിൽ ചേർന്നപ്പോൾ; അവിഭാജ്യം മുൻ പറഞ്ഞവയെല്ലാവരും, (സ്വയം, അന്യന്റെ പ്രേരണകൂടാതെ) അനുകൂലരായ് ഇഷ്ടന്മാരായി, മുൻപിൽ ദുഃഖകാരികളായിരുന്ന മന്മഥൻ, കോകിലം, മന്ത്രൻ ഇവർ എല്ലാവരും ഇപ്പോൾ ഭാര്യഭർത്താക്കന്മാർ മേന്മാ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സുഖകാരികളായി ഭീർന്നിരിക്കുന്നു. കുറുമെക്കയെ പിന്നെ ആഴ്ത്തിയിരിക്കുന്നു എന്ന് ഒടുവിലത്തെ പാദത്തിൽ പറയുന്നു. - ചെന്നു സ്വന്തം ഉചെയ്തു, അറുഭട്ടെ അടുക്കൽ പോയി സമാധാനം പറഞ്ഞു, ദൂതിയവര തന്നിലായ് ഒരിക്കലായി; പഴിയശേഷവും കുറുമെല്ലാം; കുറുമെല്ലാം അവരെ യോജിപ്പിക്കുന്നതിനു ചോയി സമാധാനം പറഞ്ഞു ദൂതിക്കായിത്തീർന്നു. ദൂതി വേണ്ടതുപോലെ ദൂതം ചെയ്യാത്തതാണു് നമ്മൾ തമ്മിൽ ഇത്ര നാളും കലഹത്തിനിടയാക്കിയത് എന്നു ദംപതികൾ കുറുമെന്തെ ദൂതിയിൽ ആരോപിക്കുന്നു. അതുപോലെ വിരോധക്കാരായ രണ്ടുപേരെ യോജിപ്പിക്കണമെന്നായി ഇടയ്ക്കു നിൽക്കുന്നവനാണു പഴിയെല്ലാം കിട്ടുന്നത്. മുൻപിൽ വിരോധികളായിരുന്നവരെല്ലാം സ്നേഹിതന്മാരായിത്തീരുകമെന്നു രാൽപട്ടം അവാതികയിൽ രാജാക്കന്മാരെ ഉദ്ദേശണമായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുപോലെ അവരെ മന്ത്രാ ഗണിച്ചിട്ടേയുള്ളൂ എന്നു ക്ലാപ്തപ്പെടുത്താനിടയില്ല.

ബലവദവജ്ഞാകുറന്ന കേവലം സ്വസ്വ നാശം; കി
 ഈ സ്വാശ്രയസ്വാപീത്യാഹഃ—

൧൭. സന്നദ്ധശു പശ്യാധരേഷു ചലിതേ മനോ പുരോമന്ദരേ
 കാദൃബി കമലാകരസ്ഥിരിമവി തൃക്തപാ സരഃ പ്രസ്ഥിതേ |
 മിഥ്യാഭാവിതപൗരുഷൈർന്യകരെർമുശ്ശൈശ്വഭാസിതാ
 തസ്യേദം ഫലമമസാ പ്രവഹതാ സൈവാഞ്ജനീ മജ്ജിതാ ||
 ബലവാനെ ധിക്കരിച്ചാൽ തനിക്കു തന്നെയല്ല,
 തന്നെത്താങ്ങുന്നവനും നാശം വരുമെന്നു പറയുന്നു:—

കൊണ്ടലംബമതിൽ പരന്നു പരി-

ചോടണഞ്ഞിതു പുരോമന്ദ-

ത്തിളലാണൊരരയന്നമസ്സ-

സരസ്സിലേക്കു നടകൊണ്ടിതേ |

വണ്ടതിൻനിരയിരുന്നു തണ്ട-

ലരതിൽ ജഡം ഭരഭീമാനമുര-

കൊണ്ടതിന്റെ ഫലമാണിതാ.ന.

ഉി നിതാൻ ജലൈശ്ച മതിൽ മഗ്നായാത് ||

അംബരമതിൽ ആകാശത്തിൽ, കൊണ്ടു മേഘം, പരന്നു ആകാ
 ശത്തിൽ നല്ലവണ്ണം കാർ കൊണ്ടുകഴിഞ്ഞു. പുരോമന്ദരേ കിഴക്കൻകാ
 റം; പരിചോട്ട അണഞ്ഞിതു പതുക്കെ അടിച്ചു തുടങ്ങി. മഴക്കാലത്തു
 കററു കിഴക്കു നിന്നാണ് അടിക്കുന്നത്. ഇത്രയും കണ്ടുപോഴേക്കു ഇ
 ണ്ടലാണ്ടു വ്യസനത്തോടുകൂടെ, ഇനി ഭാഗമത്തണ്ടു ഭക്ഷിക്കാൻ കഴിക
 യില്ലല്ലോ എന്ന വ്യസനത്തോടെ; അരയന്നം, ജാതുകവചനമാണി
 ത് അരയന്നക്കൂട്ടമെന്നു താൽപര്യം. അസ്സരസരസ്സിലേക്കു പ്രസിദ്ധ
 പെട്ട മാനസസരസ്സിലേക്കു; നടകൊണ്ടിതേ പറന്നുപോയി, മഴക്കാ
 ലം വരുന്നതുവരെ അരയന്നങ്ങൾ ഭൂമിയിൽവന്നു താമസത്തുണ്ടു തി
 ന്നു നടക്കും, മഴ ആരംഭിക്കുമ്പോൾ അവ മാനസസരസ്സിലേക്കു പൊ
 ജ്ജയ്യമെന്നാണു പ്രസിദ്ധം. ജഡം ബലിയില്ലാത്ത, വണ്ടതിൻനിര
 വണ്ടകൂടെ കൂട്ടമാകട്ടെ, ഭരഭീമാനമുരക്കൊണ്ടു, അന്നങ്ങൾ ഭീരുക്കളാ
 ണ്, ഞങ്ങൾക്കു പോടിയൊന്നുമില്ല എന്നുള്ള ഭരഭീമാനത്തോടെ, രണ്ടു
 ലരതിൽ ഭാഗമതിൽ, ഇരുന്നു. അതിന്റെ ഫലമാണു തന്നെക്കാലം വ

ലിയവർ കാണിക്കുന്നതിനെ വകവെക്കാതെ മൂവയെന്റേത്തോടുകൂടി ഇരുന്നതിന്റെ ഫലമാണു, ഇതാ കണ്ടുകാണുക, ജലൈരലമതിൽ മഴ വീണുണ്ടായ ജലപ്രവാഹത്തിൽ, നളിനിതാൻ മനയായ് രാമര തന്നെ മുങ്ങിപ്പോയി. പിന്നെ അതിലിരുന്ന വണ്ടിന്റെ കഥ പറയണമോ? എന്നു താൽപര്യം. ഭാഭിമാനത്തോടെ ഇപ്രകാരമിരുന്നതിന്റെ ഫലമാണു വലിയ ചെപ്പുക്കപ്പാക്കത്തിൽ തങ്ങൾ നശിച്ചു എന്നു മാത്രമല്ല തങ്ങൾ താങ്ങിയിരുന്ന രാമരയും മുങ്ങിപ്പോയതു്. അതുകൊണ്ടു വലിയവർ കാണിക്കുന്നതിനെ ധിക്കരിച്ചു നടന്നുകൂടാ എന്നു താൽപര്യം:

ഉൾകൃഷ്ട വസ്തുനി യേന കേന ചിത്ത് തൃക്കേത തേന ത
സ്വ വസ്തുനഃ കാവാ ക്ഷതിഃ? അപിതു സ ഏവ സാ
രാസാരവിഷയകശ്ചൈവ ഇത്യാദിതഃ ഭവതീത്യാഹഃ—

മദ്ധ്യ. സമ്പൂർണ്ണ യദി കേതകീ ത്രിഭവനഗ്ലാഘ്യാ പുരദ്രോഹിണാ
തസ്തിന്നേവ ഹി പശ്യവസ്തുനി തതോ വസ്തുഷ്വസാരജ്ഞാഃ |
കിം വേണീഷു ന താം വഹന്തി സുദുഃഖം കിം സാ ന വിശ്രീയതേ
കിം നേമാമുപലാഭയന്തി രസികാഃ ക്ഷോണീഭൂഷോ മൌലിഭിഃ ||

ആരെങ്കിലും നല്ലവസ്തുക്കളെ ധിക്കരിക്കുന്ന പക്ഷം
അവയ്ക്കു യാതൊരു ഫാനിയുമില്ല; അവനു നന്മതിന്മക
ളെ, അറിഞ്ഞുകൂടാ എന്നു വരികയേയുള്ളൂ എന്നു പറ
യുന്നു:—

ശങ്കരൻ വെടികിലിത്ര ഭേഗിക.
ലഭുന്ന കേതകസുരത്തിനെ-
ശ്ശങ്കയില്ല തുണദോഷബോധ-
മവനില്ല തെല്ലമതു സിദ്ധമാം |
മകമാർ മുടിയിൽ വെച്ചിടുന്ന-
തിനെ വിറ്റിടുന്നു പലരും ശിര-
സ്സിലെൻപൊടു ധരിച്ചിടുന്നു
രസികതപമുള്ള ധരണീശരും ||

ഇത്ര ഭാഗി കലരുന്ന ഇത്ര നല്ല ഭാഗിയുള്ള, കേതകസുമത്തിനെ, കൈതപ്പൂവിനെ, ശങ്കരൻ വെടികിൽ സാക്ഷാൽ ശ്രീപരമേശ്വരൻ തന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചാലും, ശിവൻ കൈതപ്പൂ വിരോധമാണെന്നു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. അവൻ ഗുണഭോജനബോധം നല്ലതും മിഥയയും അറിയാനുള്ള ശക്തി, ഐല്പമില്ല അല്പാപോലുമില്ല, അതു എന്നുള്ളതു, സിദ്ധമാം, നിശ്ചയമാകേണ്ടതുള്ള, ശങ്കയില്ല അതിന തട്മില്ല. സാക്ഷാൽ ഭഗവാനായ ശ്രീപരമേശ്വരൻതന്നെ ആയാലും ശരി, ഇത്ര നന്നായുള്ള കൈതപ്പൂവിനെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നപക്ഷം അദ്ദേഹത്തിനു ഗുണഭോജനത്താനും ലേശംപോലും ഇല്ലെന്നു വരുന്നതല്ലാതെ ആ ചുവിനുള്ള ഭാഗിക്കേവ ഗുണത്തിനോ ഒരു കുറവു വരുന്നതല്ല. അതെങ്ങനെ നിശ്ചയിച്ചു എന്നു ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്നു— അതിനെ മങ്കമാർ മുടിയിൽ വെച്ചിടുന്നു, സ്ത്രീകൾ കൈതപ്പൂ ചൂടുന്നു, പരമേശ്വരൻ ഇപ്പമില്ലെന്നു വെച്ചു അർവർ അതിനെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നില്ല. അതുപോലെ തന്നെ പലരും വിററിക്കുന്നു, 'അതിനെ' എന്നു മേൽത്തുകൊള്ളണം. പലരും അതു വിററ പണം സമ്പാദിക്കുന്നു. അതിനാൽ കൈതപ്പൂവിന് ആളുകൾക്കു പ്രിയമുണ്ടെന്നു വെളിപ്പെടുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല, സേവിതമാകുള്ള ധാരണിശ്ച, രസികന്മാരായ, അത എവ ഗുണഭോജനബോധമുള്ള രാജാക്കന്മാർ കൂടിയും, 'അതിനെ' എന്ന് അനുവർത്തിക്കണം. ശിരസ്സിൽ അൻപൊട്ടു ധരിച്ചിടുന്നു ശിരസാ വഹിക്കുന്നു, തലയിൽ വെച്ചുകൊണ്ടാടുന്നു. അതിനാൽ കൈതപ്പൂവിനു ഗുണമുണ്ടെന്നും അതിനെ മറുപുറം ആദരിക്കുന്നുണ്ടെന്നും സിദ്ധം. അതുകൊണ്ടു പരമേശ്വരൻ അതിനെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുണഭോജനത്താനരാഹിത്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതേയുള്ളു. നല്ല വസ്തുക്കളെ എത്ര കേമനായുള്ള ആൾ ധരിക്കിച്ചാലും അതിന്റെ മഹത്വം നശിച്ചുപോകയില്ല. അവൻ ഈ വിഷയത്തിൽ സാരസാരവിവേകശൂന്യനാണെന്നു മാത്രമേ വരികയുള്ളൂ എന്നു ഭാവാം.

മഹതി പടെ സ്ഥിതാം, കേമിദജ്ഞാതൈവ സാധുൻ പരിതാപയന്തീത്വാഹഃ—

മൻ. കോണേ ക്വാപ്യവതീയ് ഗാത്രമഭിതസ്സിക്താ പയശ്ശികരെ-
രാസ്വാദ്യോദകമംഗതോസ്തി പുനരിത്വാന്യേ ഗജസ്യാശയേ |

കാസാരസ്വ ദശാ തപസൗ കലുഷിതാസ്തംഭോസി നോന്യസാഃ
പ്രധാസ്മാ നളിനീ കിമത്ര ബഹുനാ ചാതവ്യമാന്യേ പുനഃ

വലിയ സ്ഥാനത്തിലിരിക്കുന്ന ചിലർ അറിയാതെ
തന്നെ സാധുക്കളെ ഉപദ്രവിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

ചെന്നിറങ്ങിയൊരു കോണിൽ മെയ്യിതു
നനച്ചു നീരതു കുടിച്ചു ഞാൻ
വന്നിറങ്ങി വേരമൻറ ഭാവം.

മതു, പൊയ്ക്കത്തന്നെയവസ്ഥയോ? |
തന്നിമിത്തമുകൾ കലങ്ങി
കര വീണുപോയ് നളിനീനഷ്ടയായ്
ചൊന്നിടേണ്ടധികമാദ്യമേയി-
തു കുഴിക്കുവണ്ടവിധമായിതേ ||

ഈ കോണിൽ ചെന്നിറങ്ങി തടാകത്തിന്റെ ഒരു മുഖത്തു കൂടി ചെ-
ന്നിറങ്ങി, മെയ്യിതു നനച്ചു, ഉടലെല്ലാം കഴുകി, നീരതു കുടിച്ചു വെള്ളവും
കുടിച്ചുവെച്ചു, ഞാൻ വന്നിറങ്ങി ഞാൻ ഇതാ ഇവിടെ വന്നു, എന്ന് ഇ-
വേരമൻറ ഭാവമത്ര എന്നാണ് ആനത്തലവന്റെ വിചാരം, പൊയ്ക്ക-
യുടെ ഒരു മുഖത്തു ചെന്നിറങ്ങി മേലെല്ലാം കഴുകി വെള്ളവും കുടിച്ചുവെ-
ച്ചു ഞാൻ ഇങ്ങു പോന്നതേയുള്ളൂ എന്നാണ് ആനത്തലവൻ വിചാരിക്കു-
ന്നത്. അല്ലാതെ അപ്രകാരം ചെയ്യുകൊണ്ടു താൻ ആടാമരു ഹാ-
നിയും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നാണ് അതിന്റെ ഭാവം. എന്നാൽ വസ്തുവത്തിൽ
പൊയ്ക്ക തന്നെയവസ്ഥയോ? ഇപ്രകാരം ആന ചെന്നിറങ്ങി വെള്ളം
കുടിച്ചുവെച്ചു പോയതുകൊണ്ടു പൊയ്ക്കയ്ക്കുണ്ടായ ഹാനി എന്തെല്ലാമാ-
ണ്? പറയാം. ഭന്നിമിത്തം, ആന ഇറങ്ങി വെള്ളം കുടിച്ചുവെച്ചു
പോയതുകൊണ്ടു; ഉദകം കലങ്ങി, തെളിഞ്ഞുകിടന്ന വെള്ളമാസകലം
കലങ്ങിക്കിഴിഞ്ഞു; കര വീണുപോയ്, കരയെല്ലാം ഇടിഞ്ഞു താഴെവീണി-
രിക്കുന്നു; നളിനീ നഷ്ടയായ്, താമരപ്പൂ പണമില്ലാതെയായി; ചൊന്നി-
ടേണ്ടധികം, ഏറെ ഒന്നും പറയാനില്ല ഇതു, ഈ പൊയ്ക്ക; ആദ്യമേ
കുഴിക്കുവണ്ടവിധമായിതേ, ഇനി പുതുതായി കുഴിച്ചു നന്നാക്കേണ്ട സ്ഥി-
തിയിലായിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ. താനിറങ്ങി വെള്ളം
കുടിച്ചുവെച്ചുപോയതുകൊണ്ടു യാതൊരു ഹാനിയും വരാതില്ലല്ലോ എ-

ന്നാണ് ആനയുടെ ഭാവം. വാസ്തവത്തിൽ പൊയ്യയുടെ കര ഇടിഞ്ഞു വീഴുകയും അതിലെ വെള്ളം കലങ്ങുകയും താമരയെല്ലാം നശിക്കുകയും ചെയ്തു നിമിത്തം അത് ഇനി പുതുതായി കുഴിച്ചു നന്നാക്കേണ്ട സ്ഥിതിയിലായിരിക്കുന്നു, അത് ആന പീരെ അറിയുന്നതുമില്ല. അതുപോലെ വലിയ ആളുകൾക്കു തങ്ങളുടെ സുഖത്തിനായി ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തികൾ കൊണ്ടു മറ്റുള്ളവർക്ക് ഒരു ഹാനിയും നേരിടുന്നില്ലെന്നാണു ഭാവം; വാസ്തവത്തിൽ മറ്റുള്ളവരുടെ കഷ്ടദശ അല്ലയല്ല, അതിനെ വലിയവർ അറിയുന്നമില്ലെന്നു അർത്ഥം.

രാഷ്ട്രപാലനധ്യുനിഃണാ രാജാ സ്വകൃത്യേ ജാഗരൂകതാം ഹിതശ്ചേതന്ദ്രാക്ഷം പ്രണയ്കം സ്വാഭിത്യാഹഃ—

൨൦. ജ്യോതിരും ക്ഷിതിരിത്ഥമിത്ഥമുദയർമ്മദ്രേതി കൃതാ സ്ഥിതിം വിശ്വസ്യാഹനി വിശ്രമായ തയിതും പ്രാരംഭി ധത്രോ യദാ | ദധോ ചണ്ഡകരൈസുദൈവ പവനൈരത്പാതികൈശ്ലോഷിതം മേഘൈഃ പ്ലാവിതമതുതൈരപി ജഗൽ സ്രഷ്ടവ്യമാസീൽ പുനഃ ||

നാടുചാഴുന്ന രാജാവു തന്റെ കൃത്യത്തിൽ സർവ്വാ ജാഗരൂകനായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ രാജ്യം നശിച്ചുപോകുമെന്നു പറയുന്നു:—

പുണ്യരീകഭവനംബരം ധര-

ണി വാരിരാശിചിവയേറ്റുകൾ

ദണ്ഡമോടു പണിചെയ്തു വെച്ചു

നിശി വിശ്രമത്തിനു ശയിക്കുവ |

ചണ്ഡരശ്ശികൾ കടുത്ത കാരം-

കൾ മഹാബലദണ്ഡിവയാൽ ജഗ-

നണ്ഡലം ക്ഷപിതമായ് വിരി

ഞ്ചനു പുനശ്ച സൃഷ്ടി തുടരേണ്ടതായ് ||

ബ്രഹ്മാവു പകൽ മുഴുവനുംകൊണ്ടു ജഗത്തെല്ലാം സൃഷ്ടിച്ചതിൽ പിന്നീടു രാത്രിയിൽ ഉറങ്ങുവാനും പ്രളയമുണ്ടായി സർവ്വവും നശിക്കുകയും പിന്നെ പിറ്റേദിവസം പ്രഭാതത്തിൽ ആദ്യമേ സൃഷ്ടി ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു എന്ന് പുരാണപ്രസിദ്ധമായ കഥയെയാണ് ഈ ശ്ലോക

ത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഈ മാതിരി പ്രളയത്തിനു നൈമിത്തികപ്രളയമെന്നാണു പേർ. “നാരായണീയ”ത്തിൽ ഭട്ടതിരി ഇതിനെ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു—

“സോഭയാ ചതുർയുഗസഹസ്രമിതാനുമാനി
താവന്മിതാശ്ച രജനിർബഹുശോ നിനായ |
നിദ്രാത്യാസൗ തപയി നിലീയ സമം സ്വപ്നശ്ചൈ-
നൈമിത്തികപ്രളയമഹോരോത്സ്യ രാത്രിം ||
അസ്താദശാം പുനരഹർമ്മുഖകൃത്യമുചാം
സൃഷ്ടിഃ കരോത്യനുദിനം സ ഭവൽപ്രസാദാൽ” ഇത്യാദി-

പുണ്യശീകഭവൻ ബ്രഹ്മാവു; പകൽ പകൽസമയത്തു; അംബരം ആകാശം; ധരണി ഭൂമി; വാരിരാശി സമുദ്രം; ഇവയെ ദണ്ഡമോടെ നന്നായി ക്ലേശിച്ചു; പണിചെയ്യുവെച്ചു സൃഷ്ടിച്ചു, അതാതിന്റെ സ്ഥിതിയെ കല്പിച്ചുവെച്ചു, നിശി രാത്രിയിൽ; വിശമത്തിനു പകൽ മുഴുവൻ വേല ചെയ്യുതിന്റെ ക്ഷീണം രീക്കുന്നായിക്കൊണ്ടു; ശയിക്കുവേ അത്മാൽ കിടന്നുറങ്ങുമ്പോൾ; മണ്ഡരശ്ശികൾ പ്രളയകാലസൂര്യന്മാർ; പ്രളയകാലത്തിൽ അതിതേജോമയന്മാരായ പന്ത്രണ്ടു സൂര്യന്മാർ ഉദിക്കുമെന്നാണു പ്രസിദ്ധി. കടുത്ത കാരകൾ വലിയ കൊടുകാരകൾ ഉണ്ടാകുമത്രേ. മഹാബലത്തോളം പുഷ്പലാപത്തോളമുള്ള വലിയ കാർമ്മോലങ്ങൾ; ഇവ വാങ്ങിച്ചാണു പ്രളയസമുദ്രമുണ്ടാകുന്നത്. ഇവയാൽ ജഗന്മണ്ഡലം വിശപമാസകലം; ക്ഷപിതമായ് നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി; അതുകൊണ്ടു വിരിഞ്ഞു ബ്രഹ്മാനിനു; പുനശ്ച വിനെയും രണ്ടാമതു; സൃഷ്ടി തുടരേണ്ടതായ് സൃഷ്ടി ആരംഭിക്കേണ്ടതായി ബ്രഹ്മാവു പകൽമുഴുവൻ വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു ലോകമെല്ലാം സൃഷ്ടിച്ചതിന്റെരണ്ടാം വിശ്രമിക്കുന്നായി രാത്രിയിൽ കിടന്നുറങ്ങിപ്പോയപ്പോഴേക്കു പ്രളയം വന്നു സൃഷ്ടിച്ചതാസകലം എങ്ങനെ നശിച്ചുപോയോ അതുപോലെ രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കുന്ന രാജാവു സകലതും വേണ്ടതുപോലെ എപ്പോഴു ചെയ്യുതിന്റെ രണ്ടാം സ്വപ്നനേരമെങ്കിലും അശ്രദ്ധനായിരുന്നെങ്കിൽ ആ രാജ്യം നശിച്ചുപോകുമെന്നു താൽപര്യം.

മഹാഭാഗ്യയേണ ക്ഷുദ്രാ അപി സുഖിനസ്സുചരിത്യാഹഃ—

൨൧. സ്വസ്തി സ്വാഗതമസ്വതേ സുഖമമി ജാതാഃ കതഃ പല്ലവാ-
സ്തനസ്തൽകസുമാന്യപീഠ കിമിതോ മധധീവ തത്രേക്ഷ്യതേ |

കിം ഭാഗം അവി സന്തി സാധു ശിരസി നൃസം പദം ശാഖിനാം
ധർമ്മാസ്തി ന ദർശ്യം കിമപി തേ യാവദസന്തസ്സവി ||

മഹാത്മാരുടെ ആശ്രയം നിശിത്തം അല്ലന്മാരും സു
വികളാകുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

മംഗളം വരവു നന്നു സൌഖ്യമി-

ഹ കിന്ന? സൽകീസലയങ്ങളും

സംഗതങ്ങൾ തവ നല്ല പൂക്ക-

ളമവഹിച്ചുണ്ടു മകരനവും |

ഭാഗസംഘവുമതുണുവാൻ, ത-

രുക്ഷത്തിൽ റീ പ്രവര,നൊന്നിനും

ഭാഗമില്ല തവ ധൃത്! ഭവ-

മുതരാജനിങ്ങിയുപോളവും ||

വസന്തകാലത്തു പുഷ്പമുനികൾക്കു ഉമ്മത്തിനെ കണ്ടു കവി അതി
നെ സംബോധന ചെയ്തു ഇപ്രകാരം പറയുന്നു— ധൃത്! അല്ലയോ ഉ
മ്മത്തെ! മംഗളം നിനക്കു മംഗളം ഭവിക്കട്ടെ. ഒരുത്തനെ ആശ്രയി
കാണുമ്പോൾ എല്ലാവരും പ്രഥമമായി ആശംസിക്കാറുള്ളതാണിതു'.
വരവു നന്നു, വന്നതു സന്തോഷമായി, പുത്തനായി ഒരാൾ വന്നാൽ
സ്വാഗതം പറയുന്നതു ലൌകികമാത്രം സൌഖ്യമിഹ കിന്ന? സൌ
ഖ്യമല്ലീ? കറലം ചോദിക്കുന്നതും നടപ്പാണല്ലോ തവ സൽകീസലയ
ങ്ങളും സംഗതങ്ങൾ നിനക്കു നല്ല തിളിരിലകളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടല്ലോ.
കിളിനാടാകുന്നതു ചെടികളുടെ പള്ളിയെ പ്രോതിഷ്ഠിക്കുന്നു. നല്ല പൂ
ക്കളും 'സംഗതങ്ങൾ തവ' എന്നു അനുവർത്തിക്കണം. തിളിരികൾ മാ
ത്രമല്ല നല്ല പൂക്കളും ഉണ്ടായിരിക്കണമല്ലോ. ഇത്ര മാത്രമേയുള്ളൂ?
അവഹിത മകരനവും ഉണ്ട്, പൂക്കളിൽ ഭേദം ഉണ്ട്. അതുണുവാൻ
ഭാഗസംഘവും ഉണ്ട് എന്നനുവർത്തിക്കണം. അല്ല, ആ തേൻ കുടിക്കാൻ
വണ്ടിൻ കൂട്ടവും എത്തിട്ടുണ്ട്. തേൻമാവു മുതലായ ഉത്തമവൃക്ഷങ്ങളിൽ
നിന്നും നിനക്കു എന്തു കറവാണുള്ളതു? നീരുരുക്ഷത്തിൽ പ്രവരൻ,
റീ വൃക്ഷസമൃദ്ധത്തിൽവെച്ചു ഉത്തമൻതന്നെ സംശയമില്ല. ഇതുരാജനു
വസന്തത്തിനു; ഭവ്യം കറലം; ഇയ്യവോളവും ഇതിഹാസിക്കുത്തോളം;
തവ ഒന്നിനും ഭാഗമില്ല, ഒരു വിഷയത്തിലും നിനക്കു കറവില്ല. വ

സന്താ എത്രകാലം സുഖമായിരിക്കുന്നു അത്രയും കാലം നിന്റെ ഈ യോഗ്യതയ്ക്ക് ഒരു കുറവും വരികയില്ല. തദ്ഭാവത്തിൽ നിന്റെ മേന്മയും നശിക്കുമെന്നു്. ഇതുജ്ഞം എന്ന ശബ്ദംകൊണ്ടു വസന്തത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. വസന്തം ഉൾജ്ജ്വലമായിരിക്കുന്നതുവരെ തുച്ഛമായ ഉമ്മത്തു് ഉത്തമവൃക്ഷപദവിയെ അനുഭവിക്കുന്നു, അനന്തരം അതു് അധമത്വത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതുപോലെ അല്പനാൾ വലിയവരുടെ ആശ്രയത്താൽ സുഖികളായിരിക്കുന്നു; അതില്ലാതെ ആകുമ്പോൾ ദുഃഖികളായിത്തീരുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

മഹതാം പ്രതാപേനൈവ തദാശ്രിതാശ്ശക്താഃ കേചിന
 യാദാമനുല്പംബ്യ തിഷ്ഠന്തി; തേഷു മഹത്സു കിഞ്ചിദ്
 ജാഗരൂകേഷു തദാശ്രിതാനാം തേഷാം പ്രകൃതിര
 നൈവ ഭവേദിത്യാഹഃ—

൨൨. ദൃഷ്ട്വാശ്വസമുദ്ഗമശ്ശക്തമിത്രാന്താശ്ശക്തം പ്രാപ്യ-
 സ്തീമാമേഷ ന ജാതപലംഘത കിലേത്യസ്തിൻ വിശ്വസ്യതാം |
 യോഽസൗ ശേത ഇവായമേവ വിധിനാ വാമേന ധോമുച്യതേ
 കാ സിദമതി തദാസ്തി, കേ ജനപദാഃ, കാ മേദിനീഃ, കാ ദിശഃ? ||

വലിയ ആളുകളുടെ ഔജസ്സുകൊണ്ടു അവരെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന ശക്തന്മാർ മയ്യുടക്കാരായിരിക്കുന്നു; എപ്പോഴൊരിക്കൽ യജമാനന്മാർ സ്വപ്നം ദൃഷ്ടിവെക്കാതെ ഇരിക്കുന്നു അപ്പോൾ അവരെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നവരുടെ പ്രകൃതി മാറുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

സോമനൽഗമമതൈത്രയായ് ജ -
 ലധരാഗമങ്ങളുപതൈത്രയായ്
 സീമയേയിതു കവിഞ്ഞതില്ലയി-
 തി വിശ്വസിപ്പിച്ചിടരുതാഴിയേ |
 വാമമായ വിധിയിക്കിടക്ക-
 മിതിനേയിളക്കി വിടുകിൽ തദാ
 സീമയും ജനപദങ്ങളും ക്ഷി-
 തിയുമെങ്ങു ദിക്കുകളുമൊക്കെയും? ||

സോമൻ ഉൽഗമം അതത്രയായ്, എത്ര തവണ ചന്ദ്രൻ ഉദയം ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞു? വളരെ കഴിഞ്ഞല്ലോ. അതുപോലെ ജലധാരാഗമങ്ങൾ അവ എത്രയായ്, എത്ര വളരെത്തവണ വാർകാലം വന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു? ചന്ദ്രോദയത്തിലും വർഷ്ണവിലുമാണു സമുദ്രത്തിനു കേഴാഭമുണ്ടാകുന്നത്. ചന്ദ്രോദയവും വാർകാലവും എത്ര കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടും ഇതു, സമുദ്രം; സീമയേ, അതിരിനെ, കവിഞ്ഞുവീട്ടു കടന്നിട്ടില്ല, സമുദ്രം കരകവിഞ്ഞു അക്രമിച്ചിട്ടില്ല. ഇതി എന്നുവിചാരിച്ചു, ആഴിയേ വിശ്വസിച്ചിടരുതു, സമുദ്രത്തെ വിശ്വസിച്ചുപോകരുതു. അതു എന്തുകൊണ്ടെന്നു ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ പറയുന്നു — ഇക്കിടക്കുമതിനെ എന്തുവന്നാലും ഒരു കലുക്കമില്ലാതെ ഗംഭീരമായി കിടക്കുന്ന ഈ സമുദ്രത്തെ, വാമമായ വിധി ഇളക്കി വിടുകിൽ, ദമദ്യം ചാടിക്കുന്ന പക്ഷം, നമ്മുടെ ദൃഷ്ടാലത്തിനു അതിനു ഭരിതകുമുണ്ടായി എന്നുവരികിൽ എന്നർത്ഥം; തദാ, അത്യാധർവ്വം പിന്നെ; സീമയും ജനപദങ്ങളും ക്ഷിതിയും ദിക്കുകളുമൊക്കെയും എന്ത്? കരയും രാജ്യങ്ങളും ഭൂമിയും ദേശങ്ങളും ഒന്നുമില്ലാതെയാകും. സമുദ്രം കിടപ്പിൽനിന്നും ഭന്നിളകിയാൽ പിന്നെ ഒരതിരുമില്ല; സർവ്വം നശിക്കുമെന്നു താൽപര്യം അതുകൊണ്ട് അതിനെ വിശ്വസിക്കരുതു. സമുദ്രത്തിന്റെ കിടപ്പുകൊണ്ടാണു ഭൂമിക്കു അതിരു കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. സമുദ്രത്തെ ഭാജസ്വിയായ യജമാനനായിട്ടും ഭൂമി, രാജ്യങ്ങൾ, ദേശങ്ങൾ ഇവയെ ശക്തന്മാരായ ഭൃത്യന്മാരുമായിട്ടാണ് അവതാരികയിൽ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നത് എന്നു തോന്നുന്നു. ഇതിനു സാമരസ്യം മതിയായോ എന്നു സാരയുമായിരിക്കുന്നു. അതുപോലെ വാമമായ വിധി ഇളക്കിവിടുകിൽ എന്നുള്ളതിനു യജമാനൻ ജാഗ്രതനായിരിക്കാത്തപക്ഷം എന്നാക്കിയതും മതിയായില്ലെന്നുതോന്നിപ്പോകുന്നു. വലിയ ഗംഭീരന്മാരായ ആളുകളെയും സർവ്വം വിശ്വസിച്ചുകൂടാ; അവർ നിലയ്ക്കു നിൽക്കുന്നതു കൂട്ടാക്കണ്ട; അവരെ ഭരിക്കുന്നവർ ഭാവമൊന്നു പകരുമ്പോൾ കാണാം അവരുടെ വേഷപ്പകർച്ച എന്നു അവതാരികയെ ഭേദപ്പെടുത്തിയാൽ കുറച്ചുകൂടി ഭംഗി അധികമില്ലയോ എന്നു തോന്നുന്നു.

കുമാരിദ്വൽകിഞ്ചിദപദാനം കൃതവതാ പുരുഷേണ പുനർമ്മഹസ്താദൃശാപദാനാനുകൃതൈവ കേവലം പുവ്കൃതനിജാപദാനോൽപാദനേണ കൃതേ യൽ പു

വർണ്ണനൈവാരാധി തീർപ്പുസ്വ പട്ടതയാ ന, അ
പിതു ദൈവവശാദിത്യേവ നിശ്ചയഃ കാര്യ ഇ
ത്യാമഃ—

൨൩. സർവ്വ സ്രവതോഽസ്യ കിഞ്ചിദഭകാ ദിഷ്ടാ മുഹൂർത്ത കപമി-
ഹ്നുക്തിനാമുദരേണ മൗക്തികമമൃതം കാലേ കദാചിത് കില |
അദ്യതേപ ച തഥാ കരോതു പട്ടതാ യദ്യസ്മി തദുത-
ശ്ശൃണ്വേദോവ തു ഗർജ്ജിതൈർവൃഥയതി ശ്രോത്രാണി ധാരാധരഃ ||
മുൻപിൽ എപ്പൊഴോ ഒരിക്കൽ ഒരു വീരകൃത്യത്തെ
ചെയ്തിട്ടുള്ളതിനെ പിന്നീടു അപ്രകാരമൊന്നും ചെയ്യാ
തെ, കൂടക്കൂടെ കൊട്ടി പോഷിക്കുന്നവർ മുൻ ചെയ്തിട്ട
ുള്ളതു കൂടെ അവരുടെ സാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടല്ല, എന്തൊ
യാദൃച്ഛികമായി നടന്നുപോയതാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ട
താണെന്നു പറയുന്നു:—

മാരിയെങ്ങുമൊരുപോലെ താൻ ചൊരി.

യവേ കുടാചന യദൃച്ഛയാ

വാരിബിന്ദുവയാത ശ്രുതിസംപ-

ടമതിൽ പതിച്ചു കില മുക്തയായ് |

ആരിതോത്തമ കിലാവതെങ്കി.

ലതുപോലെ ചെയ്തിടണമിപ്പൊഴും

ഭൂരിശൃംഗരദിതങ്ങൾകൊണ്ടി-

ഹ പൊടിച്ചിടുന്നു ചെവി കേവലം ||

എങ്ങും ഒരുപോലെ താൻ മാരി ചൊരിയായവ, മേഘം എല്ലായിട
ത്തും ഒരുപോലെ മഴയെ വഴിക്കവേ; കുടാചന, ഒരിക്കൽ; യദൃച്ഛ
യാ ഭാഗ്യവശാൽ; ഒരു വാരിബിന്ദു ഒരു വെള്ളത്തുള്ളി; ശ്രുതിസംപ
ടമതിൽ മുത്തുച്ചിപ്പിയിൽ; .പതിച്ചു വീണു, മുക്തയായ് കില മുത്തായി
പോലും. മഴവെള്ളം മേഘത്തിൽനിന്നും മുത്തുച്ചിപ്പിയിൽ വീണ മുത്താ
യി തീർന്നു എന്നാണു പണ്ടത്തെ അന്ധവിശ്വാസം. വാസുവത്തിൽ മു
ത്തുച്ചിപ്പി സമുദ്രത്തിൽ കിടക്കുന്ന ഒരു കീടവിശേഷത്തിന്റെ മാതിരിയാ
കുന്നു. ആ ജന്തുവിന്റെ ഉള്ളിലുള്ള ശുക്ലത്തിന്റെ വികാരഭേദമാണ്
മുത്തെന്നു നാം പറയുന്നത്. കവിയും പ്രാചീനന്മാരുടെ വിശ്വാസം

അബദ്ധമാണെന്നു 'കില' ശബ്ദത്താൽ വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നു. എല്ലായിടത്തും മഴ പെയ്യുന്ന കൂട്ടത്തിൽ മേഘം സമുദ്രത്തിലും വെളിച്ചുറ്റുപാൾ എന്തോ യദൃച്ഛയാ ഒരു തുളുപ്പിലൊക്കെ മുത്തുച്ചിറ്റിയിലും വീണ് അതു മുത്തായി വീണ്. അതു മേഘത്തിന്റെ സാക്ഷ്യംകൊണ്ടല്ല എന്നു താൽപര്യം. അല്ല, മേഘത്തിന്റെ സാമന്ത്രിമാണെന്നു വിശ്വസിക്കണമെങ്കിൽ ഇപ്പോഴും അങ്ങനെ മെഴു ദൃഷ്ടാന്തപ്പെടുത്തി തരണമെന്ന് ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്നു — ആരിപ്പോർ? മേഘമണ്ണ് മുത്തുണ്ടാക്കിയതെന്നു ആരാണ് അറിഞ്ഞതു? ആവശ്യകിൽ മുക്തി അതുപോലെ ഇപ്പോഴും ചെയ്തിടന്നാ, എന്നാൽ വിശ്വസിക്കാമെന്നത്. അത് അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നില്ല. പിന്നെയോ? ഭൂമിയിൽനിന്നു കൈയെടുത്ത മഴയാൽ ചിന്തപ്പെടാത്തതായ ഇടികൾക്കുള്ളതൊക്കെ; പ്രകൃതിയിൽ ഒന്നു കാണാതെ കേവലം ധാരാളമൊക്കെ മാത്രം തട്ടിമുളിക്കുന്നതൊക്കെ. ചെവി കേവലം പൊട്ടിച്ചിട്ടു, ചെവി പൊട്ടിക്കൊള്ളാത്തതൊക്കെ. ഇവിടെ ഇടികൾക്കൊക്കെ മേഘം മുൻപിൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള പരാക്രമത്തെ ഉൽഭാവിക്കുന്നതായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

അല്ലായെപ്പോഴും പുരുഷേണ യഥാശക്ത്യാത്മശ്രേയസി സർവ്വം പ്രയത്നഃ കാല്യ ഇത്യാഹഃ—

൨൪. ആയുരേ കിയഭൂതി തത്ര ച കിയത്താരുണ്യമത്രാപി വാ.
പുർവ്വം നിർദ്വൈതം നിശ്ചൈതന്യം യത്രാസ്തി സംഗോ ന തേ |
ശേഷാസ്തി കരി ക്ഷണം പ്രണയജന്യത്വാപി കോപോ യദി വൃതം നിശ്ചിതം ചക്രവാകി! ജനനം കഷ്ടേ ഹിതം വക്ഷ്യതി? ||

മനുഷ്യൻ ആയുഷ്കാലം അല്ലാതെകൊണ്ടു അതിനുള്ളിൽ ശ്രേയസ്സിനെ സമ്പാദിക്കാൻ നല്ലവണ്ണം യത്നിക്കേണ്ടതാണെന്നു പറയുന്നു:—

എത്രയുണ്ടു അവ ജീവകാലമാ.
യി ചക്രവാകി! പുനരപ്പമേ
തത്ര യൈവനമതികലം പ-
ക്ഷതി രാത്രിയാ, യതിൽ വിധോഗമേ |

അത്ര നിൻ ജനി നിരന്തരമാണ്-
 റിക ശിഷ്യമാം സമയമുള്ളത.

ഒരത്രയും പ്രണയകോപമായ്-

ഉകിലാരു നിന്റെ ഹിതമോതിടും? ||

അയി ചക്രവാകി! അല്ലയോ ചക്രവാകന്മാരേണി! തവ ജീവകാലം എത്രയുണ്ട്? ഭൂമിയിൽ നിന്റെ ആയുസ്സു എത്രയുണ്ട്? അധികമില്ലെന്നത്. തത്ര പുനഃ അതിൽ തന്നെ, ആ സ്വപ്നമായ ആയുസ്സാലത്തിൽ തന്നെ; യൌവനം അല്പമേ ആ അല്പമായ ജീവിതകാലത്തിൽ യൌവനം ഉള്ള ദിവസം കാഴ്ചയുള്ളൂ എന്നത്. അതിങ്കലും പകുതി രാത്രിയായ് യൌവനമുള്ള സ്വപ്നനാളിലും പകുതിരാത്രിയായിക്കഴിഞ്ഞുപോകും. രാത്രിയിലോ പിന്നെ നിനക്കു സൌഖ്യമില്ലല്ലോ. എന്തെന്നാൽ അതിൽ വിശേഷമേ, രാത്രിയിൽ നിനക്കു വിരഹമാണല്ലോ. ചക്രവാകന്മാർ പകൽ ഇണ ചേർന്നിരിക്കുമെന്നും രാത്രിയിൽ പിരിഞ്ഞുപോകുമെന്നുമാണ് ഐതിഹ്യം. അല്ലയോ ചക്രവാകി! നിനക്കു ആയുസ്സുതന്നെ അല്പം; അതിലും കുറച്ചുനാളേയുള്ളൂ യൌവനം; അതിലും പകുതി രാത്രിയായിപ്പോകും, പിന്നെ നിനക്കു സുഖിച്ചിരിക്കാൻ കുറേ പക്ഷമാത്രമേയുള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു ശിഷ്യമാം സമയമുള്ളതത്രയും, ശിഷ്യം കാച്ചു സമയമുള്ളതു മുഴുവനും; പ്രണയകോപമായ് കളകിൽ, സൗന്ദര്യപിണ്ഡക്കൊണ്ടു കളയുന്നപക്ഷം, അത്ര ഭൂലോകത്തിൽ, നിൻ ജനി നിന്റെ ജനനം, നിരന്തരമാണ് നിശ്ചിതമാണെന്നാണ്, പിന്നെ ഈ ലോകത്തിൽ നിന്റെ ജന്മംകൊണ്ടു ഒരു ഫലവുമില്ല. അതുകൊണ്ടു ഉള്ളസമയമെങ്കിലും പാഴായി കളയാതെ സുഖമായിരിക്കണം. ആരു നിന്റെ ഹിതം കാതിടും? നിനക്കു ആരാണ് ഗുണദോഷം പറഞ്ഞുതരാനുള്ളതു? ആരുമില്ലെന്നു താൽപര്യം. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ പറഞ്ഞുതന്നതിനെ കേട്ടാൽ നിനക്കു ക്ഷേമമാണ്. ഇഹലോകവാസത്തിനുള്ള സ്വപ്നകാലത്തിനുള്ളിൽ എല്ലാവരും ശ്രേയസ്സു സമ്പാദിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു ഭാവി.

പുസ്തകി ഫലപ്രദാത്രതപം ദൈവായത്തം, നതു തപസ്സു
 നിഷ്ഠമിത്യാഹഃ—

൨൫ സഭാപ്രമാണ വിചിതാസ്സയാകരകരാസ്സാക്ഷാൽ സുധാരൂപിണ-
സ്സന്ദേശോപി ന തൽഭജസ്സമനസോ ജാതാ അമന്ത്യാ ഇതി |
താനേവ ഹൃപഭഞ്ജതേ പ്രതിനിശം ദീനാത്മഭാകാരാ ഇമേ
ക്ഷീയന്തേ തുണവച്ചു, കോൻ ഗഹനാ ജാനാതി ധാതുർത്തി? ||

ഫലം തരാനുള്ള ശക്തി പദാർത്ഥത്തിനുള്ളതല്ല. അ
നുഭവിക്കുന്നവന്റെ ഭാഗ്യരൂപം ഉണ്ടാകുന്നതാണെന്നു
പറയുന്നു:—

ചൊല്ലു നീളെയതുതാൻ ശ്രീയ-
മുതെന്നു പാരിലിഹ, സംശയം
തെല്ലമില്ലതു ഭജിച്ചു തന്നെ-
യമരതപമാൻ സുനസ്സകര |
അല്ലതോരമതുതാനശിച്ചു
മരുവുന്നൊരാളാ ചാകാരമോ
പുല്ലു പോലെ തുലയുന്നു, ദൈവ-
ഗതിയാക്കു പാക്കിലറിയാമോ! ||

അമൃതാശുരൂ, ചന്ദ്രന്റെ ശുക്ല, നിലാവു, അമൃതം, അമൃത
മാകുന്നു എന്നു, ഇഹപരിൽ, ഭൂമിയിൽ, ചൊല്ലു നീളെയ, പരക്കെ പ്ര
ശ്ലാവാ, 'അകന്നു' എന്ന ക്രിയ അർത്ഥമാക്കുന്നു. നിലാവു അമൃതം
തന്നെയാണു എന്നാണു എല്ലാവരും വിചാരിച്ചു എന്നർത്ഥം.
അതു ഭജിച്ചതന്നെ, അതു ഭക്തിച്ചിട്ടുതന്നെയാണു; സുനസ്സകര, ദേവ
ന്മാർ; അമരതപമാൻ, മരണമില്ലാത്തവരായിത്തീർന്നു. സംശയം തെ
ല്ലമില്ല, ഒട്ടും ശങ്കയില്ല. അമൃതം ഭക്തിച്ചു പക്ഷ മരണമുണ്ടാകയില്ലെന്നും
ദേവന്മാർക്കുമാത്രം ചന്ദ്രനാണെന്നും പൂർണ്ണപ്രസിദ്ധിയുണ്ടു്. "അ
പി നിപീയ സുരൈർജ്ജനിതക്ഷയം" എന്നു ഭഗവദ്ഗീതയിലുണ്ടു്.
എന്നാൽ അമൃത ഭക്തിക്കുന്നവർ മരിക്കയില്ലെന്നുള്ളതു സാർവത്രികമല്ലെ
ന്നു പറയുന്നു:—അല്ലതോരം, രാത്രിയോരം, അതു താൻ, അമൃതത്തെ
ന്നെ; ചാകാരമോ പിലാവു കുടിക്കുമെന്നു കവിപ്രസിദ്ധമാകുന്നു. നി
ലാവു അമൃതം തന്നെ എന്നു മുൻപിൽ പറഞ്ഞല്ലോ. അശിച്ചു ഭക്തി
ച്ചു; മരുവുന്ന അതുരമായ, ദീനമായ, ചകോരം അകട്ടു, ഇതു ജാത്ര
കവചനമാണു്. പുല്ലുപോലെ തുലയുന്നു, നിശ്ചയാസമായി മരിക്കുന്നു.

പുല്ലു കരിഞ്ഞുപോകുന്നതിനു പ്രയഃസമുണ്ടോ? അതുപോലെ ക്ഷണേന മരിക്കുന്നു. അവരുകളുടെ വിഷയത്തിൽ അമൃതത്തിനു അമരത്വം സിദ്ധിപ്പിക്കാനുള്ള ശക്തി കാണുന്നില്ല. അഹോ! ദൈവഗതി ആർക്കുപാക്കിലറിയാം? ഈശ്വരപുരുഷ ആർക്കുവെറിയുമാ. അതുകൊണ്ടു പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഗുണം അനുഭവിക്കുന്നവന്റെ ഭാഗ്യമനുസരിച്ചിരിക്കുമെന്നു താല്പര്യം. ഇതിനെത്തന്നെയാണ് കാളിദാസൻ 'വിഷമപ്രമുതം കപചിദഭേദമുതം വാ വിഷമീശ്വരപുരുഷായ' എന്ന 'രഘുവംശം'ത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്.

മഹാൻതസ്സർവ്വമാ പുജ്യന്തേ, തദാത്രിതാസ്തു താദൃശാ ഗുണലേശരഹിതാശ്ചൈതൽ കഥം പുജാ ഭവന്തിത്വാഹഃ—

പ. ന. അർച്ചാമണ്ഡതം ഗണാധിപമമാപ്താവുൻ നിമന്മജ്ഞം
 ധ്യാനാമോ ഏദി ദൈവാ തദപിതു പ്രോത്സാഹയാമജ്ഞഃ |
 ഭൂതേശം പ്രണമസ്തഥാപി ശതേശാ ഭൂതാൻ നിഗൃഹ്ണീമഹേ
 ന ഹേകസ്യ ഗുണഃ പരസ്യ മഹതോ ദോഷാനപി പ്രോർണ്ണതേ ||
 മഹാമാർ സർവ്വപ്രകാരേണ പുജ്യന്മാരാകുന്നു; എ
 ന്നാൽ തദാത്രിതമാർ ഗുണലേശമില്ലാത്തവരാണെങ്കിൽ
 ഒരു വിധത്തിലും പുജ്യന്മാരാകയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—
 വാരണാസ്യനെ വണങ്ങുവാരാമിഹ
 കൊന്നിടുന്നു മുഹൂർത്തനൂത്രൻ
 ദൈവസ്തരണസകതചിത്ത-
 രമകുറിടുന്നു ഭക്ഷകങ്ങളെ |
 രോപാരഭൂതഹതി ചെയ്തിടുന്നു
 ബഹു ഭൂതഭർത്തൃപദഭക്തരും
 സ്വഹാരദോഷഭരമേകന-
 ഉള്ളതിനെയന്യമാന്യത മറച്ചിടാ ||

വാരണാസ്യനെ, ഗണപതിയെ, വണങ്ങുവാരും വന്ദിക്കുന്നവർ കൂടിയും; ഉന്മൂർത്തൻ എലികളെ; മുഹൂർത്തം കൂടിക്കൂടും; കൊന്നിടുന്നു. എലി

ഗണപതിയുടെ വാഹനമാണ് എന്നുവിചാരിച്ചു ആളുകൾ അവിനെയും പൂജിക്കുന്നില്ല. അതുപോലെ ഭൈരവസ്തൂരണസക്തമിത്തും ഭൈരവന്റെ മുഖഭാവമായ ഭൈരവമുന്തിയുടെ സ്തൂരണത്തിൽ ധ്യാനത്തിൽ; സക്തമായ മേന്തിരിക്കുന്നു; മിത്തത്തോടു ഹൃദയത്തോടു കൂടിയവരും; ഭൈരവാരാധന ചെയ്യുന്നവർകൂടിയും ഭക്ഷകളെ പട്ടികളെ; അകറ്റിട്ടു അടിച്ചോടിക്കുന്നു. ഭൈരവഭവന്റെ ദുസ്തമാണു പട്ടികൾ എന്നു വെച്ചു പട്ടികൾ പൂജിക്കുകയുണ്ടാകുന്നു. അതിൻവണ്ണം ഭൂതഭൂതത്വപരമേ ക്തരും ഭൂതന്താവിന്റെ ശാസ്താവിന്റെ; പദങ്ങളെ തൃക്കാലികളെ; ഭജിക്കുന്നവരും സേവിക്കുന്നവർ കൂടിയും, ബഹു വളരെ, ഘോരഭൂതരതി ഘോരങ്ങളായ ഭൂതങ്ങളുടെ പിശാചുകളുടെ, ഹതി ഹനനം ചെയ്തിട്ടു. ശാസ്താവിന്റെ ദുഷ്ടവർഗ്ഗങ്ങളാണു ഭൂതങ്ങൾ എന്നുകരുതി അവരുകളെ ജനങ്ങൾ നശിപ്പിക്കാതെ ഇരിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് എന്താണ് ഉപദേശിക്കേണ്ടതെന്നു ഒട്ടവിലത്തേ പാദത്തിൽ പറയുന്നു— സ്തോരഭോഷഭം അധികമായ ദോഷം, ദൈവങ്ങളുടെ അനുമാന്യത, മരോരുദ്ധന്റെ ചുരുത, മറച്ചിട മൂടുകയില്ല. ദൈവങ്ങളെ അധികമായ ദോഷം മരോരുദ്ധൻ പൂജിക്കുകൊണ്ടു മറഞ്ഞുപോകയില്ല എന്നു താൽപര്യം. ഒട്ടവിലത്തെ പാദത്തെതന്നെ അവതരികയായി സ്വീകരിച്ചാൽ കുറച്ചുകൂടി നന്നായിരിക്കയില്ലയോ എന്നു തോന്നുന്നു.

ഗംഭീരഹൃദയാഹാരം ബഹുഭിക്ഷാർത്ഥേ സമർത്ഥതം ക്ഷോഭം ജാതം ബഹിഃ പ്രകാശയന്തിത്വം:—

൨൭. അംബുക്ഷോഭകൃതഃ കരീഹ തിമയഃ കത്വപ്രതികൃതഃ പവന്തഃ കീദക് ചാന്തബിന്ധനോ ഇതവഹഃ കീദക് ച ണൗകാഗതിഃ | അതാഹ്ലതപ്രതിഗാഹ്ലദമുചാഗ്ലിഷ്ടപ്രയാവക്പതൽ- കല്ലോപാഭടിഭിരേവ ജപേധസ്സവം തദാഹ്ലാദൃതേ ||

വളരെ കാർഷ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഉള്ളിൽ ക്ഷോഭമുണ്ടെങ്കിലും അഗാധമനസ്സുകളായ മഹാമാർ അതിനെ വെളിയിൽ കാണിക്കയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

വെള്ള മാകവെയിളക്കിടും തിമി-

കളെത്ര വന്മലകളാഴിത-

ന്നുള്ളതിൽ കൊടിയ ബാധവാഗ്നി

പുനരെത്ര കപ്പലുകൾ മീതെയും |

തള്ളലോടികി വന്നുയന്നു

തടമാൻടിച്ചു മറിയുന്നതാ-

യുള്ള വീചിയുടെയുൽഭാ-

ഭടികളാലിതാകെ മറയുന്നിതേ||

ആഴിതന്നുള്ളതിൽ, സമുദ്രത്തിന്റെ അടിയിൽ, വെള്ളം ആകവേ ഇളക്കിടും തിമികൾ എത്ര? വെള്ളമാസകലം കലക്കി മറിക്കാൻ തക്കവണ്ണം കരുത്തുള്ള മകരമന്ത്രികൾ അനവധിയുണ്ട്. വന്മലകൾ, എത്ര? എന്നു അനുവർത്തിക്കണം, എത്ര അനവധി വലിയ പവ്നങ്ങൾ അടിയിൽ കിടക്കുന്നുണ്ട്? അതുപോലെ കൊടിയ ബാധവാഗ്നി യേകുന്നായ ബാധവാഗ്നലൻ ഉണ്ട്. ബാധവാഗ്നി എന്നൊരു അഗ്നി സമുദ്രത്തിന്റെ അടിയിലുണ്ടെന്നും അതു വറ്റിച്ചു കളയുന്നതുകൊണ്ടാണ് നദികൾ വഴിയായും മറ്റും വളരെ ജലം സമുദ്രത്തിൽ സമുദ്ര വിഴിഞ്ഞുണ്ടെങ്കിലും അതിനു ഏറ്റവും വരാത്തതെന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ഇത്രയും അടിയിൽ. മീനെയും കപ്പലുകൾ പുനരെത്ര? സമുദ്രത്തിൽകൂടെ എത്ര വലിയ കപ്പലുകൾ ഗതാഗതം ചെയ്യുന്നു? അതുകൊണ്ട് ക്ഷോഭകാരണങ്ങൾ പലതുമുണ്ട് എങ്കിലും അതൊന്നും വെളിപ്പെടുത്തുന്നില്ലെന്നു ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്നു—ഇതാകെ, അത്മാൽ മുൻപറഞ്ഞ സംഗതികളെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ക്ഷോഭമെല്ലാം, തള്ളലോടെ ഇളകിവന്നു തള്ളിക്കേറി, ഉയന്നു തടം അന്നു ചൊങ്ങി കറുക്കുവന്നു, അടിച്ചു മറിയുന്നതായുള്ള വീചിയുടെ തിരമാലയുടെ, ഉൽഭോർഭടികളാൽ ഉൽഭടകളായ, യോനകങ്ങളായ, അർഭടികളാൽ ഴുത്തങ്ങളാൽ, തിരമാലകളുടെ യേകുറങ്ങലായുള്ള ആഘാതങ്ങളാൽ എന്നർത്ഥം. മറയുന്നിതേ കടന്നതെയായിത്തീരുന്നു. സമുദ്രത്തിനുള്ള ക്ഷോഭമെല്ലാം സർവ്വം കറുക്കുവന്നുയന്നു വന്നിരിക്കുന്ന ഹിമാലയകളുടെ ചലനങ്ങളാൽ കടന്നതെ പോകുന്നു. അതുപോലെ ഗംഭീരന്മാരായവർ തങ്ങൾക്കുള്ള ക്ഷോഭമെല്ലാം നിത്യകൃത്യങ്ങളാൽ മറയുന്നു എന്നർത്ഥം.

ബഹുവിഭവശാലിനും മഹാത്മനും കമലീസ്തവനാഥഃ—

രവ്യ. ജാമാതാ കമലാക്ഷ ഏവ ഗൃഹിണീ ഗംഗാ ജഗൽപാവനീ
ശീതാമ്രപ്രമുഖാസ്തതാ ഭഗവതീ ശ്രീഭരത കന്യാ സ്വയം |
ഈദൃക് തേ ഗൃഹമേധിതാ ത്രിഭുവനാധാരസ്വ വാരാണിയേ
കശ്ശകന്തേതി ജനനാ മനോരഥപഥേപ്യേതാവദൽ പ്രേക്ഷിതം ||
ബഹുവിഭവവാനായ ഒരു മഹാനെ സ്തുതിക്കുന്നു:—

ഭേവനാം ഹരി തന്തുജതന്റെ പ-

തി, ദേവി ഗംഗ തവ ഗേഹിനീ,

താവകാത്മഭവരിന്ദുമുഖ്യർ,

മലർമന്ദ തന്നെ തവ കന്യകാ |

ഏവമണ്ണവ! ജഗത്രയാത്ര.

യ! ഭവദ്ഗൃഹസ്ഥത ധ്യാനത്തനാ-

ലാവതല്ലിതു പുനർമനോര-

ഥപഥത്തിനും വിഷയമാക്കുവാൻ ||

അണ്ണവ! ജഗത്രയാത്രയേ! ത്രൈലോക്യത്തിനു ആധാരമായിരിക്കുന്ന സമുദ്രമേ! ആദ്യം സമുദ്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അതിൽനിന്നും സകല ചരാചരത്തേയും ബ്രഹ്മാവു സൃഷ്ടിച്ചു. അതിനാൽ സകല ലോകങ്ങൾക്കും സമുദ്രം ആദികാരണമാകുന്നു. തന്തുജതന്റെ പരി മകളുടെ ഭർത്താവു, ഭേവനാം ഹരി 'ആകുന്നു' എന്ന ശ്രീയ എല്ലായിടത്തും വേർതിരിക്കാത്തതും, സാക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണു തന്നെയാകുന്നു. മഹാലക്ഷ്മി പാലാഴി മഥനത്തിൽ ഉണ്ടായതുകൊണ്ടു സമുദ്രപുത്രിയായി വിപാദിക്കപ്പെട്ടു. തവ ഗേഹിനീ നിന്റെ ഭായ്, ദേവി ഗംഗ, സകല ലോകപാവനിയായ ഗംഗാഭഗവതിയാകുന്നു, നദികൾ സമുദ്രത്തിന്റെ ഭായ്കളായി കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. താവകാത്മഭവർ നിന്റെ പുത്രന്മാർ, ഇന്ദുമുഖ്യർ ചന്ദ്രൻ മുതലായവരാണ്, പാലാഴിമഥനത്തിൽ ലക്ഷ്മി ചന്ദ്രൻ കാളകൂടം കൌസ്തൂഭമണി അമൃതം ഇവയുണ്ടായി എന്നു പുരാണഗ്രന്ഥമാകുന്നു. മുഖ്യശബ്ദം മഹാജൈവയെ കുറിക്കുന്നു. തവ കന്യകാ നിന്റെ മകൾ, മലർമന്ദയെന്ന സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മിദേവിയെന്നുവരുന്നു. എവാഭവദ്ഗൃഹസ്ഥത നിന്റെ കുടുംബത്തിലുള്ള ആളുകൾ ഇത്ര മഹാത്മാരായുണ്ടുവരുക. ഇത്ര പുനഃ ഇത്ര മഹാത്മ്യമുള്ള ഒരു ഗർഭസ്ഥത്തെ,

മനോരമപഥത്തിനും വിഷയമാക്കുവാൻ എത്ര കടന്നമോഹങ്ങൾ ഉള്ളവനുകൂടിയും വിചാരിക്കാൻ ആവതല്ല, കഴിയുന്നതല്ല. മോഹങ്ങൾ എത്ര വളരെ കടന്നിരുന്നാലും കടുംബത്തിലുള്ളവരൊക്കെയും ഇപ്രകാരം മാഹാത്മ്യമുള്ളവരായി വരണമെന്നു വിചാരിക്കാൻ കൂടി കഴിയുന്നതല്ല. പിന്നെ സാധിക്കുന്നതിന്റെ കാര്യം പറയാനില്ലല്ലോ. അപ്രകാരമുള്ള ബഹുവിഭവതപം നിനക്കു സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു.

മുൻപിലുള്ള ശ്ലോകങ്ങളോടു കൂട്ടുന്നോക്കുമ്പോൾ ഈ ശ്ലോകത്തിനു രസസ്സന്തി അപതാരികയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു മാത്രം മതിയാകുന്നുണ്ടോ എന്നു ശങ്ക തോന്നിപ്പോകുന്നു. ജഗത്രയാശ്രയ! എന്നുള്ള സംബുദ്ധികൊണ്ടു കേവലം മാഹാത്മ്യത്തെ കരിക്കുന്നരേയുള്ളു എന്നു വിചാരിക്കുന്നപക്ഷം, അപ്രകാരമുള്ള ഒരുവനു ഇത്രയും ഭാഗ്യം വരുന്നതിൽ ആശ്ചര്യപ്പെടാനൊന്നുമില്ലെന്നു വരും. ആശ്ചര്യമുണ്ടെന്നുള്ളതു ഒടുവിലത്തെ പാദത്തിൽ ദ്രോയിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഉള്ളവനു പിന്നെയും ധാരാളം വരും, ഇല്ലാത്തവനു ഒന്നും കിട്ടുകയില്ല എന്നാണു ശ്ലോകത്തിന്റെ താൽപര്യം എന്നു വെച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നു തോന്നുന്നു. ജഗത്രയാശ്രയനായി, അത എവ സർവ്വലോകത്തോടായിരിക്കുന്ന സമുദ്രത്തിനു ഒന്നും അസാധ്യമല്ല, അതുകൊണ്ടു അതിനു മോഹത്തിനുകൂടി അവിഷയമായ വിഭവപുഷ്പി ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. സാധിക്കുകയോ കട്ടെ ഒന്നുമുണ്ടുകയില്ല എന്നു താൽപര്യം. അഥവാ, വലിയ പദവിയിലിരിക്കുന്നവന്റെ ഗാർഹസ്ഥ്യം അസുഖപ്രാപ്തിയാണു ലോകത്തിൽ സാധാരണ കണ്ടുപോരുന്നതു്. അല്ലയോ സമുദ്രമേ! നിന്റെ വിഷയത്തിൽ മാത്രം അതു അന്യഥാ ഭവിച്ചിരിക്കുന്നല്ലോ, അതു ആശ്ചര്യം തന്നെ, എന്നോ ആകാമെന്നു തോന്നുന്നു.

കലേശ തുണവന്തസ്സന്തോ ന കൈശ്ചിദപ്യാദ്രിയന്തേ,
ഖലാസ്സർവ്വജനൈഃ പുജ്യന്ത ഇത്യാഹഃ—

മൻ. യന്മൂലേ നിഖിലഗമാനപദിശംസ്യത്ഥം പരം ശങ്കരോ
യൽപണ്ണേ ജഗതാം നിധിസ്സ തു വടോ നാമ്നാപി ന സിക്വതഃ।
യച്ഛാഖാനിമയഃ പിശാചനിലയോ യന്മൂലഗാഃ പന്നഗാ-
സുസ്വാശ്വത്തരോഃ പുനഃ കതി നമസ്കാരാഃ കതി പ്രാർത്ഥനാഃ ॥

കലിയുഗത്തിൽ ഗുണവാന്മാരെ ആരും ആദരിക്കയില്ല; അസജനങ്ങളെ എല്ലാവരും ആരാധിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

ഭാലനേത്രനപദേശദായക-

നയസ്തലത്തി, ലുലകേന്തിട്ടം

ബാലനായ ഭഗവാൻ ദലത്തിൽ,

വടമെങ്കിലും സ്സുടമനാദൃതം |

ആലയം ബഹുവിശാചജാല-

മതിനഗ്രഭോഗ, മുരഗാശ്രിതം

മുലമിച്ചലലേത്തിനെത്ര

നതിയും പ്രദക്ഷിണമുച്ഛ്യം ||

അധസ്ഥലത്തിൽ മുട്ടിൽ; ഉപദേശദായകൻ ഭാലനേത്രൻ ദക്ഷിണാമുന്തിരൂപനായ ഭഗവാൻ പരമേശ്വരൻ, 'ഇരിക്കുന്നു' എന്ന ശ്രിയ വേണ്ടുകൊള്ളുന്നു. ദക്ഷിണാമുന്തിയായ ഭഗവാൻ പരമേശ്വരൻ പേരാലിന്റെ മുട്ടിൽ യോഗാസനത്തിലിരുന്നു സർവ്വവേദാന്തതത്വങ്ങളും ലോകത്തിനായിക്കൊണ്ട് ഉപദേശിച്ചു എന്നു പുരാണപ്രസിദ്ധമാകുന്നു. ദലത്തിൽ ഇലയിൽ; ഉലകേന്തിട്ടം ബാലനായ ഭഗവാൻ ലോകഭർത്താവായ ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. മഹാപ്രളയകാലത്തിൽ സർവ്വ ചരാചരങ്ങളും നശിച്ചു കൈരളോക്തമല്ലാം ജലംപുരമാകുമ്പോൾ ഭഗവാൻ മഹാവിഷ്ണു മാത്രം കണ്ണിന്റെ വേഷത്തിൽ ഒരു പേരാലിലയിൽ പ്രളയസമുദ്രത്തിൽ പൊങ്ങിക്കിടക്കുമെന്നാണു പൂർവ്വകഥ. എങ്കിലും ഇത്രയൊക്കെ മാനാത്മമുള്ളതാണെങ്കിലും; വടാ പേരാലി, സ്സുടമനാദൃതം ആരും ആദരിക്കപ്പെടുന്നില്ലെന്നു സ്പഷ്ടം. അതിന്റെ പേരുപോലും ഉച്ചരിക്കാറില്ലെന്നു തൽപക്ഷ്യം. പിന്നെ ഏതിനെ ലോകം ആരാധിക്കുന്നു എന്നു അന്തർദ്ധത്തിൽ പറയുന്നു—അഗ്രഭോഗം, അന്ധാലിന്റെ മേൽഭാഗം; ബഹുവിശാചജാലമതിന് ആലയം യക്ഷഗന്ധർവാദി വിശാചകളുടെ ഇരിപ്പിടമാകുന്നു; അന്ധാലിന്റെ മുകളിലാണു വിശാചകളിരിക്കുന്നത് എന്നാണു അന്ധവിശ്വാസം. മുലം മുട്ട്; ഉരഗാശ്രിതം ഉരഗങ്ങളാൽ പാമ്പുകളാൽ; ആശ്രിതാസേവിതം, മുട്ടു പാമ്പുകളുടെ അധിവാസമാകുന്നു; അങ്ങനെ ഇരിക്കുന്ന ഈ ചലദലത്തിന് അന്ധാലിനു; എത്ര നതിയും നമസ്കാരവും; പ്രദക്ഷിണ

വും അശ്വത്ഥപ്രദക്ഷിണം ദോഷാപഹമായി ഗണിക്കപ്പെടുന്നു. അ
 മ്ലയും പൂജയും; തരകെട്ടിക്ക വിഷക്കവെയ്ക്കുക മുതലായ കൃത്യങ്ങളാൽ
 അതിന്റെ പൂജയ്ക്കു സുപ്തമാണല്ലോ. പേരാലിന്റെ മൂട്ടിൽ വേദാന്ത ത
 തോപാപദശിയായ സാക്ഷാൽ ഭക്ഷിണാമൃത്തിയും, ഇലയിൽ ലോകനി
 യന്താവായ വിഷ്ണുവും ഇരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടു കൂടിയും അതിനെ ആരും
 തിരിഞ്ഞുനോക്കുകപോലും ചെയ്യുന്നില്ല. അരയാലിന്റെ മൂട്ടിൽ പാവു
 കളുടെ സാക്ഷാൽ, മുക്കിൽ പിശാചുക്കളുടെ കൂട്ടം, എന്നിട്ടും എല്ലാവരും
 അതിനെ പ്രാക്ഷിണം വെക്കുന്നു, നമസ്കരിക്കുന്നു; പൂജിക്കുന്നു എന്നു
 ചേണ്ട, വളരെ അത്ഭുതിക്കുന്നു. കലികാലവിശേഷംതന്നെ. നല്ലവരെ അ
 നാദരിക്കയും ദുഷ്ടന്മാരെ അമരിക്കയും ചെയ്യുന്നത് എന്നു താല്പര്യം.

സ്വയം പ്രയത്നാർജ്ജിതം വസ്തു കാലെ സേനാനപഭ
 ക്തം മേൽ ഫലകാലെ ബലവാനന്യ ഉപേത്യ
 പ്രസമ്യ ഹരണനഭ്രയാദിത്യാഹഃ—

ന.0. അഗച്ഛന്ത്യവഹ്നയന്ത്രിന പുനഃ പശ്യന്തി ജിഹ്വന്തി ച
 സാരസ്വാ മധു മക്ഷികാ ന കണമപ്യസ്യ സ്വയം ഭുഞ്ജതേ |
 ധന്യസ്തപത്വ ഉപേത്യ നിർദ്വൈമുരൂഃസാരയൻ ദൂരത.
 സ്വാദം സ്വാദമിദം സ്വസംഭൃതമിവ സ്വച്ഛന്ദമാനന്ദകി ||
 അവനവൻ കഷ്ടപ്പെട്ടു സന്യാസിക്കുന്നതിനെ വേ
 ണ്ടുകാലത്തിൽ സ്വയം അനുഭവിക്കാത്തതാൽ ബലവാനാ
 യ മറെറാവൻ വന്നു പിടിച്ചുപറിച്ചു കൊണ്ടുപോയി
 അനുഭവിക്കുമെന്നു പറയുന്നു:—

പാരമാസ്ഥഃയാത ശേഖരിച്ച മധു
 മുടി വെച്ചുകിടന്നോക്കിയെ—
 നേരവും മരുവിട്ടു മക്ഷികകൾ
 ഭക്ഷിച്ചാതെയൊരു തുള്ളിയും |
 സൈപരമന്യനൊരു ധന്യനെത്തി.
 യവയേത്തുരത്തിച്ചലിവെന്നിയേ
 സാരഫലം സരസമാത്മസംഭൃത
 മിഹാസ്വദിച്ചു സുഖമശ്നതേ ||

രക്ഷികൾ തേനിച്ചകൾ, പാറം ആസ്ഥയോടു ശേഖരിച്ചു, വളരെ താൽപര്യത്തോടെ കഷ്ടപ്പെട്ടു സമ്പാദിച്ചു; മധു തേനിനെ; മുടിവെച്ച് മെഴുകൊണ്ടു മുടി; ഒരു തുള്ളിയും ഭക്ഷിക്കാതെ, എന്നേരും എപ്പോഴും; അരികിൽ നോക്കിക്കിടന്നു അടുത്തിരുന്ന നോക്കിക്കൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുന്നു. നിധി കാക്കുന്ന ഭൃതത്തിനെപ്പോലെ കാവൽ കാത്തിരിക്കുന്നു. തേനിച്ചകൾ അവയുടെ ദേഹത്തിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന മെഴു കൊണ്ടു പണപ്പലകയിലെ സുഷിരങ്ങൾപോലെ അറയറയായി കൂട്ടുണ്ടാക്കിട്ടു, പൂപ്പങ്ങളിൽനിന്നു തേൻ ശേഖരിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു അവയെ നിറച്ചു മെഴുകൊണ്ടു മുടിച്ച് അതിനീയെ ഇരിക്കുന്നു, ഈ തേൻ ഒരു പക്ഷാ കഴിയുന്വേദം മിട്ടുകളായിത്തീരും. അവ വിരിഞ്ഞു ഭേദിച്ചകൾ ഉണ്ടാകുന്നു. ഈ വാസ്യവത്തെ ആധാരമാക്കി വെച്ചുണ്ടു കവി ഈ ശ്ലോകത്തെ ശ്രദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. തേനിച്ചകൾ വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടി അങ്ങമിങ്ങും പറന്നു നടന്നു തേൻ ശേഖരിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു അതിനെ മീൻ അനുഭവിക്കാതെ അറയിൽ വെച്ചു സൂക്ഷിച്ചു കാവൽ കാത്തിരിക്കുന്നു. അതിന്റെ ഫലമെന്തെന്നു ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്നു—പേരും അനൂനമായ ധന്യനെത്തി, ഭാഗ്യവാനായ മരൊരുത്തൻ വെറുതെ കയറിവന്നു. ഇത്ര അസാധ്യമായ തേനിനെ അനുഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ധന്യത്വം. അവനു ആ മധുവിനു യാതൊരപകാരവുമില്ല, അതുകൊണ്ടാണു വെറുതേ കേറി വന്നു എന്നു പറഞ്ഞു. അരിപെണ്ണിന്റെ മരൊരുത്തന്റെ സ്വത്തിനെ പിടിച്ചുപറിക്കാമൊ എന്നുള്ള ആർദ്രത മീൻ ഇല്ലാതെ. സാരംമാ, തേനിനെ; അത്മസംതൃപ്തി, താൻ സമ്പാദിച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ; ആസ്വദിച്ചു ഭക്ഷിച്ചു; സുഖമോടെ, സുഖത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. താൻ സമ്പാദിച്ചു വെച്ചിരുന്നതുപോലെ ഭേദമില്ലാ എടുത്തു കടിച്ചു എന്നു പറയുന്നു. അതുപോലെ ഭന്നത്താൻ മീൻ അനുഭവിക്കാതെ കഷ്ടപ്പെട്ടു കിട്ടുന്നതെല്ലാം സൂക്ഷിച്ചുവെക്കുന്നവന്റെ സ്വത്തു അനുഭവിക്കാൻ മരളിച്ചവരായിത്തീരുകെന്നു താൽപര്യം.

യേന കേന ചിൽ ഖലേന പ്രഭണോപദ്രതാസ്സദ്രാശ്ചവാ
സിഷ്ണാ ജനഃ ‘‘ഇണവാന്തസ്ത്വപിളംബേനൈ
വാഗത്യ സർവ്വം രക്ഷിച്ചതി’’ ഇതീമാം വാത്ത്വാ
ശ്രുതം തുഷ്യത്, പ്രത്യക്ഷേതു തദപിപരീതത്തെ
വ ദൃശ്യത ഇത്യാമഃ—

നമഃ അസന്നോ മധുരഗതം വനഭവസ്സാമ്രാജ്യമിത്യുത്തമാ-

ശ്ശ്രൂയന്തേ ശിരഃ ഏവ തത്പഥിന ന ജ്ഞാതും വിധാതുഃ ക്ഷമാ-
യൽ പണ്ണിസൃട്ടിതം യദപ്യപരതം പുണ്യോൽഗമൈശ്ശാവിനാം
യൽ ഗ്ഗാനം വിടപൈരിദം പുനരിഥ പ്രത്യക്ഷമാലക്ഷ്യതേ ||

ദൃഷ്ടനായ രാജാവിനാൽ ദ്രോഹിക്കപ്പെടുന്ന പ്രജ
കൾ താമസിയാതെ തുണവാനായ ഒരു രാജാവു വന്നുവേ
ണ്ടുപോലെ രക്ഷിക്കുമെന്നു കേട്ടു സന്തോഷിക്കുന്നു. എ
ന്നാൽ വരാൻപോകുന്നതെന്താണെന്ന് ആർക്കറിയാം?
തൽക്കാലാനുഭവം ക്ലേശമാണു എന്ന് പറയുന്നു:—

സന്നിക്തഷ്ടമധുനാ വസന്തമി.

നിശിഖനത്തിനരിഭാഗ്യമാ-

യെന്നിടന്ന മൊഴിതാൻ ശ്രവിപ്പ-

തരിയാവതല്ല വിധിവാസ്തവം |

ഇന്നിഥ ക്ഷിതിരൂഹാളിതന്ന-

ടെ ദലം ക്ഷയിച്ചു കസുമോൽഗമം

നിന്നിതാ വിടപമൊക്കെ വാടി.

യിതു തന്നെ കാണതു സമക്ഷമായ് ||

അധുനാ ഇപ്പോൾ, വസന്തം സന്നിക്തം വസന്തം അടുത്തുവനി
രിക്കുന്നു. ഇനി ഈ വനത്തിനു അരിഭാഗ്യമായ് ക്ഷേമകാലമായി. വ
സന്താവിഭാവത്തിലാണു വനത്തിനു പുണ്യോൽഗമാദികളാലും മരവും ഭാ
ഗിയുണ്ടാകുന്നതു്. എന്ന് ഇയന്ന മൊഴിതാൻ ശ്രവിപ്പതു എന്നു കേമമാ
യി പറയുന്നതു മാത്രമേ കേൾക്കാനുള്ളൂ. വിധിവാസ്തവം ദൈവത്തി
ന്റെ തത്ത്വം. അരിയാവതല്ല അരിയാൻ പാടില്ല 'വസന്തം വരാ
രായി, പിന്നെ വനത്തിനു ശുശ്രൂശ രണ്ടെയാം' എന്നിങ്ങനെ പറ
ഞ്ഞു കേൾക്കുന്നതല്ലാതെ വാസ്തവത്തിൽ അർത്ഥാധികമായ അനുഭവം മ
റിച്ചാണെന്നർത്ഥം. ഇന്നു ഇപ്പോൾ, വാസ്തവത്തിൽ അനുഭവസിദ്ധമാ
യിരിക്കുന്നതു് ഇതാണു—ക്ഷിതിരൂഹാളിതന്നുടെ മരക്കൂട്ടത്തിന്റെ, ദലം
ഇല, ക്ഷയിച്ചു പൊഴിഞ്ഞു, അതുപോലെ കസുമോൽഗമം പൂപ്പുണ്ടു
ടെ വരവു നിന്നു, ഇതാ വിടപമൊക്കെ കൊമ്പ് എല്ലാം വാടി, ഇതു
തന്നെ സമക്ഷമായ് പ്രത്യക്ഷമായ്, കാണതു കാണാനുള്ളതു. ഇലക

മെല്ലാം പൊഴിഞ്ഞു കൊമ്പുകളെല്ലാം വാടി പൂക്കളും ഒന്നുമില്ലാതെയാ
യിരിക്കുന്ന വൃക്ഷങ്ങൾ മാത്രമേ പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാണാനുള്ളൂ. ഇനി വ
സന്തം പര്യടനം പൂർണ്ണമാകുമെന്നും മറ്റും പറയുന്നതു മാത്രമേയു
ള്ളൂ. ഈ പറയുന്നതൊക്കെ വാസ്തവമോ അല്ലയോ എന്നു ആർക്കു
യാ? വരാൻപോകുന്ന ഗുണങ്ങളെ വിചാരിച്ചു ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നതു മെ
ന്മയ്ക്കു തന്നെ എന്നു താൽപര്യം.

യേനുകനചിൽ പ്രഭുനാ സചിവാദിമുഖേന ശാസ്വിതാ
നാം ഖലാനാഹ്വേദി താദൃശസചിവദീനാം നാശേ
ന സമുൽഭൂതമവലേപം പ്രശമയന്നാഹഃ—

ന. ഉത്തരോ മധുരസ്തി കോകിലരവൈരസനമന്യേതദ-
പ്യുത്സനം മലയാനിലൈരിമേവി പ്രാഗേവ ജാനീമഹേ |
പാന്നമന്യേഷ്വഥ താവതൈവ കിമിതി ഭ്രാന്താ യദി പ്രാണിതി
സ്തോകേനാപി മനോഭാവാ വിഗളതു പ്രാണേഷു ശുദ്ധേഷു ഗ്രന്ഥഃ ||
രാജാജന്മയാൽ തങ്ങളെ ശിക്ഷിച്ചു രാജപുരുഷന്മാർ
നശിച്ചല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു ഓട്ടന്മാർ സന്തോഷി
ക്കേണ്ട എന്നു പറയുന്നു:—

നഷ്ടമായി പരപുഷ്പനാദമ-
ലയാനിലൈസ്സഹ വസന്തമ-
ന്നിഷ്ടവാത്ത്തിഹ പാന്നമരേ! പ-
യമറിഞ്ഞു, വാസ്തവമിതെങ്കിലും!
കഷ്ടമെന്നു കലജന്നു തുഷ്ടിയി-
തുകൊണ്ടു മാത്രമായി മൃഗം!
ഓട്ടനാം സ്മരനിരിക്കേ റീങ്ങർ
കരുതേണ്ട ജീവിതദുരാഗ്രഹം ||

പാന്നമരേ! വിരഹിക്കള! ഇഹ, ഇവിടെ, പരപുഷ്പനാദമലയാനി
ലൈഃ സഹ, പരപുഷ്പനാദങ്ങൾ കോകിലശബ്ദങ്ങൾ, മലയാനിലങ്ങൾ
മന്ദനമലയിലെ കാരകൾ, ഇവയോടുകൂടി, വസന്തകാലത്തിനു ഇവ
സഹകാരികളും വിരഹികൾക്കു അത്യന്തം ദ്രോഹകാരികളുമാകുന്നു. വ

സന്തോഷവസന്തത്തു, നഷ്ടമായി കഴിഞ്ഞുപോയി, എന്നു ഇഷ്ടവാൻ സന്തോഷവന്തമാനം, വയമറിഞ്ഞു നാം മനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വിരഹികൾക്കു താപകാരികളായ കോകിലമലയാനിലവസന്തങ്ങൾ പോയി എന്നുള്ള നല്ല വാൻതമാനം നാം കേട്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇതു വാസ്തവമെങ്കിലും, ഇപ്പോൾ വസന്താദികൾ പോയി എന്നുള്ള സത്യം തന്നെ എങ്കിലും, അയ്യി മൂഡന്മാരേ! അല്പയോ മൂഡന്മാരേ! ഇതുകൊണ്ടുമാത്രം തൃപ്തി സന്തോഷം, എന്തു കലരുമ്പോ? സന്തോഷിക്കുന്നുവോ? കഷ്ടം! സന്തോഷിക്കാനില്ലാത്തതു എന്തുകൊണ്ടെന്നു പറയുന്നു— ഭഷ്ടനാം സ്കന്ദൻ ഇരിക്കെ, ഭഷ്ടനായ കുമരഭേവൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ, ജീവിതഭരണഗ്രന്ഥം ജീവിച്ചിരിക്കാമെന്നുള്ള ഭഷ്ടമാഹത്തെ, നിങ്ങൾ കരുതണ്ട. വസന്താദികളായ ഭൃത്യഗണങ്ങൾ ഇപ്പോൾ നശിച്ചു എന്നുവിചാരിച്ചു നിങ്ങൾ സന്തോഷിക്കേണ്ട. പ്രഭുവായ കാമൻ ഉള്ളപ്പോൾ നിങ്ങൾ ജീവിച്ചിരിക്കാൻ മോഹിക്കേണ്ട. കാമന്റെ സാന്നിധ്യത്തിൽ അവ ഇനിയും വരുമെന്നതും. അതുകൊണ്ടു അല്പയോ ഭഷ്ട! നിന്നെ ഇപ്പോൾ ശിക്ഷിച്ചു രാജപുരുഷൻ നശിച്ചു എന്നു കേട്ടു സന്തോഷിക്കേണ്ട. രാജാവു ഇരിക്കുമ്പോൾ ഒരുവനല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരാൾ രാജപുരുഷൻ നിന്റെ അടുത്തുള്ള ശിക്ഷിച്ചു നിരത്തുമെന്നു അർത്ഥം.

ബഹുവലസമാശ്രിതം യം ക്ഷയിൽ വലമുദിച്ചു തപ
 ത്തോഽപി തപഃശ്ചൈവേതേനോഽപി പുഷ്പം ഏവ സ്മൃ
 ത്വ ഇതി മഃശ്ചാക്രതാ നിനന്നാഥഃ—

ന.ന. തിക്താശ്വേ വിടപാസ്വപേഷാ യദി തദോപ്യാസംസുരോപി

പുറം
 ന്യൂജോയി പ്രസവാസുതോഫിച ഫിലാസ്ത്രേവം ന ദൃഷ്ടം കച
ചിത |

സ്മൃതി പാഥമവാ ന നിബി ഭവതോഽപ്രാസിദ്യതസ്സഭേ-
ശ്ശ്രീമൽ രൽ കില നിബന്ധിജമധുനാ സ്മൃതം വചശ്ശാലിനാം ||

‘നിന്നെക്കാൾ നിന്നെയുണ്ടാക്കിയവൻ തന്നെ മഹാ
കേമൻ’ എന്നു അനേകദൃഷ്ടാന്തികനായ ദൃഷ്ടപ്രമാണി
യെ നിന്ദിക്കുന്നു:—

ഭൂരിതിക്തമിഹ കന്യ, തോലതി-

ലുമേദ, മേദമതിലും ദലം,

പാരിലേദമതിലും പ്രസൂന,

മതിലും തപദീയമതിയാം ഫലം |

പാരിഭേദ! പരമാൽഭുതസ്തപ,

മമവാതവ സ്തവമവാസ്തവം

സുരിവർണ്ണമിഹ നിബന്ധിജ-

മതു താൻ തവാപി ജനനപ്രദം ||

പാരിഭേദ! അല്പമായ വേപ്പുമരമേ! ഭൂരിതിക്തമിഹ കന്യ, ഈ ലോകത്തിൽ നിന്റെ കന്യ വളരെ കല്പമുള്ളതാകുന്നു. തോൽ അതിലും ഏറും, തൊലിയുടെ കല്പ കമ്പിനുള്ളതിലും അധികമാകുന്നു. അതിലും ഏറും ദലം. അതിലും കൂടും ഇലയുടെ കല്പ. അതിലും ഏറും പ്രസൂനം. പൂവിനുള്ള അതിലും കൂടുതലാകുന്നു. അതിലും അതിയാം തപദീയം ഫലം, നിന്റെ കാഴ്ച അതിലും കവിയും കല്പം. അതുകൊണ്ടു തപം പരമാൽഭുതം നീ വളരെ അശ്ചര്യം ജനിപ്പിക്കുന്ന വ്യക്തതയെന്നു. എന്തെന്നാൽ ഇങ്ങനെ സർവ്വംഗങ്ങളും കല്പമുള്ള ഒരു വ്യക്തതയും ഭൂമിയിൽ കണ്ടുകിട്ടുകയില്ല. അതുകൊണ്ടു നീ സ്തുതർത്ഥൻ തന്നെ. ഇനി പക്ഷാത്താം പറയുന്നു; അഥവാ അല്ലെങ്കിൽ; തവ സുഖം അവാസ്തവം, വാസ്തവത്തിൽ നിന്നെ അല്പ സ്തുതിക്കേണ്ടത്; പിന്നെ എന്തിനെയൊന്നെന്നു പറയുന്നു— തവ അപി ജനനപ്രദം, നിന്നെക്കൂടി ജനിപ്പിക്കാൻ ശക്തിയുള്ള സർവ്വംഗാധിപനായ നിന്നെക്കൂടി ഉണ്ടാക്കാൻ കഴിവുള്ള; നിബന്ധിജമതുതാൻ വേപ്പിൻകരു തന്നെയാണു, ഇഹ സുരി വർണ്ണാ ലോകത്തിൽ സുരികളാൽ, വിദ്യാന്മാരാൽ വാക്പട്ടഭാഗവൈദികന്മാരുള്ളവരാൽ; വർണ്ണമുള്ളത് സ്തുതിക്കപ്പെടേണ്ടതു. നിന്നെക്കാൾ നിന്നെ മുദ്രിപ്പിച്ച കരുവിനെയൊന്നു പക്ഷാത്തേണ്ടത്. എന്തെന്നാൽ ഇത്ര മഹാനായ നിന്നെ അതു ജനിപ്പിച്ചല്ലോ. ഇത്ര നിന്ദയായി മഹാനാമിപ്പെടുന്നുള്ള വിപരീതതാൽ ഗ്രഹിക്ക. ദൃഷ്ടനെക്കാൾ അവനെ ജനിപ്പിച്ച ദൃഷ്ടനാണു അധികാരം നിന്ദനെന്നു ഭാവം.

ലോകേ മഹാനോ യഥാ സദ്ഭ്യോ ഭൂരിവിത്തം വിതീർത്ഥ
തദുൽപോഷിത യശസശ്ശോഭന്തേ, തഥാ വയമപി
കഥം ഇതി ഭൂമണ വലാസ്സാദൃശേഭ്യ ഏവ കിമപി
ദദതസ്സപീയശസി തൈരുൽപോഷിതേ താവതാ
നിഭം ജന സഫലം മനപത ഇത്യാഹഃ—

നർ പുതഃ പല്ലവമുൽഗിരന്തി വിതരന്ത്യേതൽ പിരേഭ്യസ്തത.
സ്മേപ്യേഭേന കന്ദുകന്ദുവിതി കളം കർത്തി കൃജാമിതി |
നിഃബോധി സ്വപമുൽഗിരൻ ഫലമനേനാരായയൻ വായസാൻ
കിഞ്ചിൽ ദേവേ ഭരതോ രടന്തസു സഫലം ജന സ്വകം മന്ത്രേ ||

മഹാമാർ സജ്ജനങ്ങൾക്കു വളരെ ധനത്തെ ദാനം
ചെയ്തു സ്തുതന്മാരായിരിക്കുന്നതുപോലെ നമുക്കും ചെയ്യു
ണമെന്നു കരുതി ദുഷ്ടന്മാർ അസജ്ജനങ്ങൾക്കു വല്ലതും
നൽകിട്ടു സ്തുതന്മാരായോർ ജനസഫലവും വന്നതാ
യി വിചാരിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

പല്ലവങ്ങളുളവാക്കി മാവിഹ
കൊടുത്തിടുന്നതു വികത്തിനായ്
നല്ലപോലതു കന്ദുരവങ്ങൾ
തുടരുന്നു, വേപ്പുമതു കാഞ്ചയാൽ |
കുപ്പുകും സ്വഫലമുദമിച്ചു
കരടത്തിനേകിയതു കൊണ്ടുതെ.
ല്ലല്ലസിച്ചതു രടിക്കുവക.
രുതിടുന്നു ജനസഫലം നിജം ||

മാവു പല്ലവങ്ങൾ ഉളവാക്കി, തളിരിലകളെ ഉണ്ടാക്കി; വികത്തി
നായ് കൊടുത്തിടുന്നു, അവയെ കോകിലത്തിനു ഭക്ഷിക്കാൻ കൊടുക്കു
ന്നു. അവയെ ഭക്ഷിച്ചിട്ടു, അതു കോകിലം; നല്ലപോലെ കന്ദുരവങ്ങൾ
തുടരുന്നു. ശ്രവണമധരമാംവണ്ണം 'കന്ദു കന്ദു' എന്നുള്ള ശബ്ദങ്ങളെ പ
റപ്പെടുവിക്കുന്നു. മാനുളിൽ ഭക്ഷിച്ചെങ്കിലേ കോകിലങ്ങൾ കണ്ണാളു
വന്നു നന്നായിഗാനംചെയ്യയുളളു. ഈ കന്ദുരവങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതു മാവി
നെ പുകഴ്ത്തുന്നതായി ഇവിടെ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു കാഞ്ചയാൽ, മാ

വ ചെയ്യുന്നതുകണ്ടു; വേപ്പും കപ്പലും സ്വപ്നം ഉപേക്ഷിച്ച് അല്പമായും നീലമായുമുള്ള തന്റെ പഴത്തെ ഉണ്ടാക്കി, കരഞ്ഞിന് എകി, കാക്കയ്ക്കു കൊടുത്തു; അതുകൊണ്ടു അതിനെ തിന്നതുകൊണ്ടു; അതു കാക്ക, തെല്ലു ഉല്പന്നിച്ചു സ്വപ്നം അത്ഭുതം പൂണ്ടു; രസിക്കവേ, 'കാകാ' എന്നു കണ്ണുകരോരമായി ശബ്ദിക്കുമ്പോൾ; 'വേപ്പു നിജം ജന്മ തന്റെ ജന്മത്തെ; സ്വപ്നം കരുതിട്ടു സന്മേലും സിദ്ധിച്ചതായി വിചാരിക്കുന്നു. മാവിനോടു' ഒപ്പമായി എന്നാണു വേറ്റിന്റെ ഭാവം. മഹാനാമോടു ഒപ്പത്തിനൊപ്പം കാണിക്കുന്ന ഭട്ടന്മാർ വിദ്യാന്മാരായി രീതിമെന്നു താൽപര്യം.

ലോകസ്തപസപാതന്ത്രേണ മഹാഭോഗാനഭഃവർഷി സ്വപ്നസ്ഥിതഃ പശ്യേ
സുഖാനാപ്തയാദിശ്ചാമഃ—

നമു. ഭോജ്യം സ്വാദു പയഃ സ്ഥിതിമണിഗണൈരാപിഞ്ജര പഞ്ചരേ
 ദൂരേ മിത്തുതു ച ദശമശകാഃ പാരേ ശിരാം ലാളനം |
 സത്വം സർവ്വമാപി കാതനഭവി സ്വപ്നേ മവ്യാഹതം
 ഗ്രായതീ വിമതാ മനോഗവി ശ്രീകീ നാലഞ്ചത നിർവൃതിം ||

അസ്വാധീനനിലയിലിരുന്നുകൊണ്ടു വലിയ പദ
 വിധെ അനുഭവിക്കുന്നവനു സ്വപ്നപോലെ ഇരിക്കുന്ന
 വന്റെ സുഖം കിട്ടുകയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

ക്ഷീരമുണ്ടു സരസം ഭൂജിപ്പതി-
 നിരിപ്പതിന്നു മണിപഞ്ചരം
 ദൂരവേ മശകദംശചിത്ത.
 യമജസ്രമേത്ര പരിലാളനം |
 നേരതൊക്കയുമാപികാന-
 നവിഹാരമോത്തു വിമനായിതാ
 കീരസുന്ദരി കൃതാത്ഥഭാവമ.
 നയുന്നതില്ല ലവലേശവും ||

ഭൂജിപ്പതിന്നു കുടിക്കുന്നതിന്നു; സരസം സ്വാദുപായ; ക്ഷീരമുണ്ടു,
 പാലുണ്ടു; വളഞ്ഞു തണുത്തു കുടിക്കാൻ നല്ലപാലാണു. ഇരിപ്പതിന്നു

മണിപഞ്ചരം, ഇരിക്കാൻ നല്ല രത്നം പതിച്ച കൂട്; കാട്ടിൽ പറന്നു നടക്കുമ്പോൾ കടിക്കാൻ കാട്ടാരിലെ കലങ്ങിയ വെള്ളമേയ്യേറ്റു; ഇരിക്കാൻ വല്ല മരത്തിന്റെ ഇലകളും മറവും കൊണ്ടു നേർത്താണെ കെട്ടിയുണ്ടാക്കിയ കൂടമേയ്യേറ്റു. ഇവിടെ കടിക്കാൻ പാടില്ല; ഇരിക്കാൻ നല്ല കൂട്; അതുപോലെ; മരകദംശമിനയും ദുരവ, കൊതു കടിച്ചെങ്കിലോ എന്നുള്ള വിചാരം ദൂരെ തള്ളിക്കളയാം. കാട്ടിലാണെങ്കിൽ ഇങ്ങനെ സുഖമായിരിക്കാൻ കഴികയില്ല. എന്നാത്രമല്ല, അജസ്രമെത്ര പരിലാളനം, എല്ലാപ്പോഴും അതു പാളിച്ച തന്നെ വളർത്തപ്പെടുന്നു. കാട്ടിലാണെങ്കിൽ തിരിഞ്ഞുനോക്കുവാൻ ചെറുനന്ദമില്ല. നേരതൊക്കെയും അതൊക്കെയും വാസ്തവം തന്നെ. ഇരിപ്പും കിടപ്പും ഭക്ഷണവും വളരെ സുഖമാണെന്നുതന്നെയല്ല വളരെ ചെലവുമായിട്ടാണു വളർത്തപ്പെടുന്നതും. അഥാപി, എങ്കിലും; കീറുനരി, പെൺകിളി; കാനന വിഹാരം, കാട്ടിലുള്ള സൈപരസഞ്ചാരത്തെ; ഓർത്തു, വിചാരിച്ചു; വിമനായിത, ദുഃഖത്തോടുകൂടിയവളായിട്ടു; ലവലേരയും തീര, കൃതാർത്ഥഭാവം അണയുന്നതില്ല തൃപ്തിപൂണ്ടു പറ്റാത്തതല്ല. കാട്ടിലായിരുന്നാൽ മുൻപറഞ്ഞ സുഖമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും സ്വച്ഛന്ദമായി സഞ്ചരിക്കുമായിരുന്നു എന്നു ഭാഷാഭാഷാർത്ഥം തന്നെയും തീരെ മനസ്സിലാ സുഖമില്ലാതെ ആയിത്തീരുന്നു. ഇവിടെ ഇത്രയൊക്കെ പദവികളെങ്കിലും പിടിച്ചുചിട്ടിരിക്കണമല്ലോ. അതുകൊണ്ടു കാട്ടിലെ സുഖം ഇവിടെ വരുത്തല്ല. സ്വാച്ഛന്ദത്തിലെ സൗഖ്യമുള്ളു എന്നു താൽപര്യം.

ലോകാവദാനുസൃ കസ്യചിദ്രാജ്ഞസ്തുകാശാൽ ഭൂരിധനേ ലഭ്യേച്ഛിതത്വം വിനാശസ്തസ്മൈ രാജ്ഞഃ ഏവ രൂപിതീണ്ഡ്യ വിത്തസ്യ കിമപ്യംശം യദോ പദികന്താ പ്രാദേനേ അദരസ്തിനീർദ്ദാഹകവന്തീത്വാഹഃ—

നന്മ. പ്രാദേനേ കിയദേവ പീതമുദയഃ പിതൃപിതൃഷ്ടകിയ. ദാപ്യേ മാപി കിയൽ പ്രാപ്തമവനൗ പീതം കിയൽ പ്രാപ്തിഭിഃ നേദം കത്വേന വേദ യത്തു കിമപി പ്രാപാവതിഷ്ഠം പുനഃ ഘർമ്മാണ സരിതാമുഖേന തദഭിഷ്ഠാസ്തദം പശ്യതാം ||
നല്ല ഭാഗാവായ രാജാവിന്റെ പക്കൽനിന്നും അന്ന

വധി ധനം കിട്ടിപ്പോകുമെന്നൊക്കെ മറന്നിട്ടു അതിന്റെ ഒരു സ്വപ്നാംശംപോലും തിരികെ കാഴ്ചവെന്നതിനു ജനങ്ങൾ മനസ്സുകേട്ടുള്ളവരായിത്തീർന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

വരിയെത്ര മുകിൽ മുന്നമിക്കട.

ലിൽ നിന്നു വാങ്ങിയതിലെത്ര താൻ
മാരിപെയ്തു ഭൂവി ലീനമെത്ര—

യതിലെത്ര പീതമഥ ചേതനൈഃ |
ആരിതൊക്കെയറിയുന്നു? ഘമം-

വിരഞ്ഞിലാട്ടതു സരിന്മുഖോ-

സ്വാരിതം തിരികെ വന്നുചേർന്നു-

തിഥ കാണികൾക്കുസഹനീയമായ് ||

ജലദുർഭിക്ഷമുള്ള പരദേശങ്ങളിൽ നദീജലത്തിൽ ഒരു തുളുപ്പോലും സമുദ്രത്തിൽ തിരികെ വീഴാൻ സമ്മതിക്കാതെ എല്ലാം ചാലുവഴിയായി വിട്ടു കൃഷിക്കുപയോഗപ്പെടുത്തിവരുന്നു. ഈ വാസ്യവത്തെ ആധാരമാക്കി കവി ഈ ശ്ലോകത്തെ രചിച്ചിരിക്കുന്നു. മുകിൽ മേലും, മുന്നും അതാൽ വേനൽ കാലത്തിൽ, ഇടക്കലിൽ നിന്നു, എത്ര വാരി എത്ര വളരെ ജലത്തെ, വാങ്ങി ആവിയാക്കി ആനാംചെയ്തു. കടലിൽനിന്നും ആവിയാക്കി പോയിട്ടുള്ള ജലം തന്നെയാണു മേഘമായി പരിണമിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അതിൽ കടലിൽ നിന്നും വാങ്ങിയ ജലത്തിൽ, എത്ര താൻ എത്ര വളരെ, മാരി പെയ്തു മഴയായി വർഷിച്ചു. ഭൂവി ഭൂമിയിൽ ലീനമെത്ര താണുപോയതു എത്ര വളരെയുണ്ടു്, മഴയായി പെയ്തു വെള്ളത്തിൽ എത്ര വളരെ ആക്കുവയോഗരിപ്പാതെ തറയിൽ വരറിപ്പോയി. അഥ പിന്നെ, അതിലെത്ര താഴെ വരറിപ്പോകാതെ നദീഭാഗമായും മറ്റും ഒഴിച്ചുപോയ ജലത്തിൽ എത്രവളരെ, ചേതനൈഃ ചേതനങ്ങളാൽ, പ്രാണികളാൽ, പീതം കുടിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആരിതൊക്കെയറിയുന്നു? ഈ പോയതൊന്നും ആരും വകവെക്കുന്നില്ല. പിന്നെ എതിനെയാണു ഗണിക്കുന്നതെന്നു പറയുന്നു— ഘമംവിരമത്തിൽ വേനലിന്റെ അവസാനത്തിൽ, അത എന്ത വാർഷികത്തിൽ, അതു ഒട്ടു, സ്വപ്നം ജലം; സരിന്മുഖോസ്വാരിതം, നദീമുഖങ്ങളിൽ കൂടി ഒഴിച്ചു; തിരികെ വന്നുചേർന്നു, തിരികെ സമുദ്രത്തിൽ സംഗമിക്കുന്നതു്, കാണി

കുറേ നോക്കിനിൽക്കുന്നവർക്കു, അസഹനീയമായി, ഏറ്റുമാനായിരിക്കുന്നു. സമുദ്രത്തിൽനിന്നാണു ജലംകൊണ്ടെയും മേഘത്തിന്നു കിട്ടിപ്പോയതു്, അതിൽ എത്രയും സ്വച്ഛമായ അംശമേ തിരികെ കടലിൽ വന്നുവീഴുന്നു. ഇതു് എന്നുള്ള വിചാരമില്ലാതെ അത്രയും ജലം അവിടെ തിരികെ ചെന്നു സാഗരമിരിക്കുന്നതിൽ കാണികൾ ഈർപ്പമുള്ളവരായിരിക്കുന്നു. ഇതു് പോലെതന്നെയാണു ജനങ്ങൾ എത്ര വളരെ കിട്ടിയാലും തീരെ കൊടുക്കാൻ മനസ്സില്ലാത്തവരായിരിക്കുന്നതു്.

പ്രഭുഭീഃ പരമുവേന പ്രജാഃപാഷണമാത്മനാ കിഞ്ചിത്ത
 ദുപദ്രവശ്ച ക്രിയതേ ചേതഃഷു യശ്ശാത്മന
 യശ്ശാവശിഷ്ടം സ്വപിത്വാഹഃ—

ന. ൭. മേഘം ദ്വാരതയാ വിധായ ഭവനാനുപ്ലാവയസ്യാഭസാ
 മന്ദ്രം ദ്വാരതയാ വിധായ സവിതഃ! പശ്ണാസി സഖ്യാഷധീഃ |
 യത്ത്വീഷത്തപസീവ തത്തു കരുഷേ സ്വേദനൈവ തേനാധുനാ
 ദാതൃത്വം ഘനചന്ദ്രയോഃ പരിണതം ക്രൗഞ്ചം തു ശിഷ്ടം തപയി ||

രാജാവു മന്ത്രിമാർ മുഖാന്തരം പ്രജകളെ പരിപാ
 ലിക്കുവേ, എന്നെങ്കിലും അല്പമായ ഒരു ഉപദ്രവത്തെ ത
 ന്നത്താൻ ചെയ്യുന്ന പക്ഷം, രക്ഷിക്കുന്നതുകാണുള്ള യ
 ശസ്സെല്ലാം മന്ത്രിമാർക്കു അജ്ഞയും ഉപദ്രവിച്ചതുകൊണ്ടു
 ഉള്ള ദുഷ്ടിത്തി രാജാവിന്നു ശേഷിക്കയും ചെയ്യുന്നു എന്നു
 പറയുന്നു:—

നീരദങ്ങൾ മുഖമായ് ജഗത്തി-

നെ നനച്ചിടുന്നു സലിലേന യീ

ദ്വാരമാക്കിയഥ താരകേശ-

നെ വളത്തിടുന്നു സകലേശധീഃ—

സുര!ഭോ! കിമപി താപനക്രി-

യ തനിച്ചു തന്നെയിഹ ചെയ്തയാൽ

കൂരതാ ഹഖിതയായ് നിന-

ക്കു ഘനചന്ദ്രയോഃ പുനരഭാരതാ ||

ഭോ സുര! അല്ലയോ സൂര്യ! ഹി നീദർശനം മുഖമായ്, മേഘങ്ങൾ വഴിയായ്, ജഗത്തിനെ ലോകത്തിനെ, സലിലേന ജലംകൊണ്ടു, മഴ പെയ്തു എന്നർത്ഥം. നനച്ചിടുന്നു തണുപ്പിക്കുന്നു. സൂര്യന്റെ ശക്തികൊണ്ടു ഭൂമിയിൽനിന്നും ആവി ഉത്ഭവിച്ചു മേഘമുണ്ടായി വർഷമുണ്ടാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ലോകത്തിനു താപശാന്തി വരുത്തുന്ന മഴയ്ക്കു നീ തന്നെയാണു കാരണം. അതിൻവണ്ണം അഥ താരകേശനെ ചന്ദ്രനേ, ദ്വാദശാക്ഷി ഇടനിലക്കാരനായി കല്പിച്ചു, സകലൌഷധീഃ എല്ലാ ചെടികളേയും, വളത്തിടുന്നു. ചന്ദ്രശക്തി എറിട്ടാണു ഓഷധികളെല്ലാം ഉണ്ടാകുന്നത് എന്നാണു പ്രസിദ്ധി. അതിനാലത്രേ ചന്ദ്രനു 'ഓഷധീശൻ' എന്ന പേർ സിദ്ധിച്ചത്. സൂര്യശക്തിതന്നെയാണു ചന്ദ്രനിൽ പ്രതിഫലിച്ചു നില്പവായി തീരുന്നതെന്നു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തം. ഇങ്ങനെ വീ ഓരോരുത്തർ മുഖാന്തരം പലവിധാ താപശാന്തി വരുത്തുന്നുണ്ട്. എന്നിട്ടും തനിച്ചുതന്നെ സ്വയമായി, ഇഹ ലോകത്തിൽ, കിമപി അല്പം, താപനക്രിയ മുട്ടുകൊണ്ടുള്ള ഉപദ്രവത്തെമെന്തായാൽ, സൂര്യന്റെ സ്വപ്രവൃത്തി മുട്ടുപിടിപ്പിക്കയാണല്ലോ. നിനക്കു ശൂരതാ ക്രൗര്യം, ഫലിതയായി സിദ്ധിച്ചു. നീ ശൂരനാണു താപകാകനാണു എന്നു എല്ലാവരും പറയുന്നു. നീ ചെയ്യുന്ന താപശാന്തിയുടെ മേനിയെല്ലാം നിന്റെ ഭാസനായായ മേഘചന്ദ്രന്മാർക്കായി തീരുന്നു. ഉദാരതാ പുനഃ ഔദാത്യമാകട്ടെ ഘനചന്ദ്രനോടു മേഘചന്ദ്രന്മാർക്കു, ഫലിതയായി എന്നു ചേർത്തുകൊള്ളണം. നീ ചെയ്യുന്ന ഗുണങ്ങൾക്കെല്ലാം പേരു കേൾക്കാൻ മറുക്കുവാൻ, ദോഷത്തിനെല്ലാം വീ തന്നെ. അതുപോലെ വലിയവർ ചെയ്യുന്ന ഗുണങ്ങൾക്കെല്ലാം പേർ മറുക്കുവാൻ, ദോഷത്തിനെല്ലാം ഒഴുപ്പിത്തി തങ്ങൾക്കു തന്നെ എന്നു താൽപര്യം.

ക്ഷുദ്രാ ഗുണലേശയുക്താ അപി മഹാന്തഃ കേചിത്താദൃഗുഗുണരഹിതാശ്ചൈവ മഹതി സ്ഥാനേ മഹാന്തഃ
ഏവ സ്ഥാപ്താ ഇത്യാദഃ—

നവ്യ. ദ്വാരം ന പ്രജമാതു ജാതു നിയതം ജാഗർത്തു രാത്രിപരീ

സ്വപ്നനാപി മദം പ്രയാതു കിമതഃ ശ്വാ ശൈവ താവാനപി

സാപാദോ മഹതാ ധനേന സത്തം ഭോജ്യശ്ച സാശൈവരിതി

ത്വക്തവാ മത്തശഃ പദേഽസ്യ മഹതഃ സ്ഥാപ്യഃ കിമേതാവതാ?

നിസ്സാരന്മാർ തുണവാന്മാരും മഹാമാർ തുണമില്ലാത്തവരുമായിരുന്നാലും നിസ്സാരന്മാർ മഹാമാരുടെ നിലയിൽ ഗണിക്കപ്പെടുകയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

പത്തനപ്പടി വെടിഞ്ഞിടാ ക്ഷണം—

മുറങ്ങിടാ നിശയിൽ, വല്ലതും

ദത്തമാകിലതിരൂഷ്ടമാം ശു.

നകമെങ്കിലും ശുനകമത്രതാൻ |

വിത്തസംഹതി കൊടുത്തുവാങ്ങി.

യതിയതഭോജ്യത നിമിത്തമായ്

മത്തഹസ്തിവരനേയൊഴിച്ചതു

തദാസ്വദത്തിൽ വിനിവേശ്യമോ? ||

ശുനകം പട്ടി, പത്തനപ്പടി വെടിഞ്ഞിടാ വീട്ടുവാരിൽ വിട്ടുപോകയില്ല, എല്ലാപ്പോഴും കാവൽകാത്തു കിടക്കും. നിശയിൽ ക്ഷണം ഉറങ്ങിടാ രാത്രിയിൽ ക്ഷണനേരംപോലും ഉറങ്ങുകയില്ല. രാത്രി മുഴുക്കെ ഉറക്കമില്ല സൂക്ഷിച്ചിരിക്കും. ഇത്രയൊക്കെ വേലചെയ്യുന്നതിനു ചിലവുള്ള പീറ്റി വല്ലതും കൊടുക്കണമോ? അതും വേണ്ട. വല്ലതും ദത്തമാകിൽ അതിരൂഷ്ടമാം, എന്തെങ്കിലും പീറ്റിപ്പെടു കൊടുത്താൽ മതി, അതുകൊണ്ടു സന്തോഷിച്ചുകൊള്ളാം. വല്ലതും ഒരിക്കൽ തിന്നാൻകൊടുത്താൽ വാലുമാട്ടി കഴഞ്ഞുകൊണ്ടു് അടിഞ്ഞുകിടക്കും. ഇത്രയൊക്കെ നല്ല സ്വഭാവമുള്ള ജന്തുവാണു പട്ടി. എങ്കിലും, ശുനകം ശുനകമത്രതാൻ പട്ടി പട്ടിതന്നെ, അതിന്റെ നിന്യത പോകയില്ല. നേരേമറിച്ചു വിത്തസംഹതി കൊടുത്തു വാങ്ങി വളരെ വിലകൊടുത്തുവാങ്ങി, അതിയതഭോജ്യത നിമിത്തമായ് വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടി തീർന്നുണ്ടതുകൊണ്ടു, മത്തഹസ്തിവരനെ മരിച്ചുനിൽക്കുന്ന ആനത്തലവനെ, മത്തശബ്ദംകൊണ്ടു ആനയുടെ അഹങ്കാരത്തെയും അതിനെ ഭരിക്കാനുള്ള ക്ലേശാധിക്യത്തെയും സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒഴിച്ചു വിട്ടുവെച്ചു, അതു പട്ടി, തദാസ്വദത്തിൽ ആനയുടെ സ്ഥാനത്തിൽ, വിനിവേശ്യമോ? സ്ഥാപിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യമോ? അല്ലെന്നു താൽപര്യം. പട്ടിയെ വളത്താൻ പ്രയാസമില്ല, അതു നല്ല ഉപകാരിയായ ജന്തുവാണു, ആനയെ വാങ്ങുവാൻ വളരെ വിലകൊടുക്കണം, എന്നുതന്നെയല്ല വളത്താനും പ്രയാസം, എന്നു വിചാരി

ച്ചു ആരെങ്കിലും പട്ടിയെ ആനയെപ്പോലെ ഗണിക്കാവണ്ടോ? അതുപോലെ ക്ഷുദ്രന്മാർ ഗുണവാന്മാരാണെങ്കിലും മഹാത്മാർ അപ്രകാരമല്ലാത്തവരാണെങ്കിലും, ക്ഷുദ്രന്മാർ മഹാത്മാരെപ്പോലെ ഗണിക്കപ്പെടുകയില്ലെന്നു താൽപര്യം.

അസന്തഃ കേചനാബാപ്താസ്തപഃപാഷഃകൈശ്ചസ്യകസ്യ ചിൽ പ്രഭോന്നിക്തം നിതാശ്ചേൽ കാലാന്തരേ സ്തപഃപാഷകാണാം നിജാഭ്യുദയേതേ ഭൂതാനാം തേഷാം നാമാപി വിസ്തരന്തീത്വാഹഃ—

നന്ദ. ഉൽപന്നാസ്തരിതാ ഹൃദയേ സുഖിരം തന്ത്രൈവ പുഷ്പാസുതഃ പ്രാപ്താഃ പ്രാപ്താഃ സാഗരം ജലചരാസുതാം മുഖാഭവേ യേ | ദിനൈരവ ദിനൈസ്സിമിംഗിരകലസ്യാസാദ്യ ക്ലൃപ്തതാം മുഷ്ണശ്ച ന തേ രഹസ്വപി കൃതാം നാഭയേതാസംകമാം ||

ബാല്യാൽ പ്രഭൃതി വളർത്തു വലിയവരുടെ അടുക്കൽ കൊണ്ടാക്കിയവരുടെ നാമധേയം പോലും അസജ്ജനങ്ങൾ കാലാന്തരത്തിൽ മറക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

ജാതമായ് പുഴയതിൻ കയത്തി-

ലവിടെച്ചിരായ പരിപുഷ്ടിയേ

യാതമായ് ശഹമാശി പററി

മഴ ചീഴവേ പുഴമുഖേന താൻ |

സ്ത്രീതമായ് ചില ദിനങ്ങൾ കൊ-

ണ്ടൊരു തിരീന്ദ്രനായ് പുഴയിൽ മുന്നമൽ.

ഭൂതമായ കഥയേ രഹസ്സി-

ലുമുരപ്പതിന്നതു സമ്മിച്ചിടാ ||

ശഹരം മത്സ്യം, പുഴയതിൻ കയത്തിൽ നദിയിലുള്ള കുഴിയിൽ, ജാതമായ് ഉണ്ടായിട്ടു; അവിടെ ആ കയത്തിൽ കിടന്നതെന്നു, ചിരായ വളരേക്കാലംകൊണ്ട്, പരിപുഷ്ടിയേ വരിപ്പുത്തെ, അഭിവൃദ്ധിയേ എന്നും യാതമായ് പ്രാപിച്ചു, മഴ ചീഴവേ മഴപെയ്തു അറിൻ വെള്ളം പൊങ്ങിയപ്പോൾ, പുഴമുഖേന താൻ പുഴയുടെ മുഖത്തിൽ സംഗമസ്ഥാനത്തിൽ കൂടെത്തന്നെ; പുഴയുടെ മുഖാന്തരം തന്നെ എന്നും; ആഴിപററി സമുദ്രത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നു; മത്സ്യം അറിലാണു ഉണ്ടായതും വളർന്നതും;

പുഴമുഖേന തന്നെയാണു മഹാനായ സമുദ്രത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നതും. എങ്കിലും, ചില ദിനങ്ങൾകൊണ്ടു സമുദ്രത്തിൽ ചെന്നെത്തിക്കഴിഞ്ഞു കരേനാർകൊണ്ടു; സ്നേഹമായി വലിപ്പവെച്ച് അഭിപ്രായമുണ്ടായി എന്നും; ഒരു തിമിഴനായി മകരമണ്ഡലത്തിൽവെച്ചു തലവനായി. ഇത്രയും വലിപ്പം വന്നതിന്റെ ശേഷം അതു ആ മണ്ഡലം; മൂന്നു പുഴയിൽ ഉൽഭവമായ കുമ്പളെ മുൻപിൽ താൻ ആററിപ്പാഞ്ഞു ഉണ്ടായതെന്നുള്ള സംഗതിയെ; രഹസ്സിലും ഉറപ്പായതും ഇന്നു സഹിച്ചിട്ടാ ഗോപ്യമായി പറയുന്നതുപോലും അസംഗമായി വിചാരിക്കുന്നു. മകരമണ്ഡലംയാൽ പിന്നെ അതു ആറിൽ വരികയില്ല. ഹെറിയ മണ്ഡലങ്ങളാണു മകരമണ്ഡലങ്ങളാകുന്നതെന്നു മുൻപുള്ളവർ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ മകരമണ്ഡലം മണ്ഡലത്തിൽ ചേർന്നതല്ല. ഭൂമിയിൽ വലിപ്പം വരുമ്പോൾ മുൻപിൽ സഹായികളായിരുന്നവരെ മാത്രമല്ല, പാപപ്പെട്ട അച്ഛനമ്മമാരെ പോലും അവർ മറന്നുകളകയും പൂർവ്വസ്ഥിതി പറക പോലും ചെയ്യുന്നതു കുറ്റമായി വിചാരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു എന്നുഭാവം.

മഹത് കസ്യപിത് പ്രഭാസ്സകാശാദിവക്ഷം ദ്രവിണാ
സപീയനവദൃതപാ പരാൻ പീഡയരഃ ഖലാനദ്രി
ശ്വാഹഃ—

ശ്വാഹഃ പന്ഥാഃ കർമ്മതഃ പയഃ കപ്യഹിതം ഹംസാഃ കൃതാ ദൂതഃ
പീഡയതേ ച യദേവമന്വിന ഇതി ശ്രുതാഭവൈശ്വാതകാഃ—
സോഡാഹേ തവ ഹേ പയോര! സകലം, ശക്നോഷി ദാതും
[സ്വതഃ
കിം തപാ ശീകരഃ മകമപ്യഭയി നാ ഭോഭോ യദി സപീകൃതഃ? ||

മഹാനായ പ്രഭുവിന്റെ പക്കൽനിന്നും കിട്ടിയ ധനത്തെ സ്വന്തമെന്നപോലെ ചിലവഴിച്ചു മറുഭൂതരെ ദ്രോഹിക്കുന്ന ഭൂമിയിലെ പരാന്മാരെപ്പറ്റി പറയുന്നു:—

പതിലീകൃതപഥം തപാവിലി-
തവാരി ദൂരിതസിതകുലം
ശങ്കിയാതിദികൾകൊണ്ടു പീഡ-
യസി യാചകം ജലദ! ചാതകം |

കിങ്കിലൈതഭഖിലം സഹേമ-

ഹി, പയോധി ലോഭമുരീകരി-

ച്ചെങ്കിൽ നീ തനിയെയേകശീക-

രവ്യമകവാൻ നിപുണനാകമോ? ||

ജലഭ! അല്ലയോ മേഘമേ! തപഃ; നീ; പങ്കിലീകൃതപഥം പങ്കിലീകൃതമായി ചളിയുല്പാദിക്കപ്പെട്ട; പനാഭവോടു വഴിയോടു കൂടാവുന്ന; വഴിയെല്ലാം മെളി കെട്ടിച്ച് എന്നർത്ഥം, ആവിഹിതവാരി ആവിഹിതമായ കലക്കപ്പെട്ട; വാരിയോടു ജലത്തോടുകൂടാവുന്ന; വെള്ളമെല്ലാം കലക്കി എന്നർത്ഥം; ദുരിതസിതാമൃദം ദുരിതങ്ങളായ കാടിക്കുളിർത്തവായ; സിതാമൃദങ്ങളോടു ഹംസങ്ങളോടു കൂടാവുന്ന; ഹംസങ്ങളെ എല്ലാം കാടിച്ചു എന്നർത്ഥം. വംശാരഭത്തിൽ ഹംസങ്ങൾ മാനസസരസ്സിലേക്കു പോകുന്നു. ഇതു മൂന്നു ക്രിയവിശേഷങ്ങളാണെന്നു ധരിക്ക. ശക്തിയാതെ മടികൂടാതെ; യാഥകം മാതകം വെള്ളം വേണമെന്നു യാചിക്കുന്ന മാതകത്തെ; മഴ വീഴുന്നതുപോലെ മാതകപ്പെക്ഷി വെള്ളം കുടിക്കയില്ലെന്നു മഴ വീഴുന്നോൾ അതു ദാഹത്തെ വീക്ഷണമെന്നുമാണു ബ്രസിദ്ധി. ഇടികൾകൊണ്ടു ഇടിയുക്കുങ്ങാൻ കൊണ്ടെന്നു മുഷ്ട്രഘോരം കൊണ്ടെന്നും; പീഡയസി ദ്രോഹിക്കുന്നു; അല്ലയോ മേഘമേ! നീ വഴിയൊക്കെ ചളി കെട്ടിച്ചു വൃത്തിയാക്കുന്നു, വെള്ളമെല്ലാം കലക്കുന്നു, ഹംസങ്ങളെ പീറ്ററി തിന്നാൻ സമ്മതിക്കാതെ ഒഴിക്കുന്നു, കുറച്ചു വെള്ളം തരണേ എന്നു യാചിച്ചുവരുന്ന മാതകത്തെ മടികൂടാതെ ദ്രോഹിക്കുന്നു. കിങ്കിലൈതൽ എന്തു സാഹസമാണിതു? അഖിലം സഹേമഹി ആകട്ടെ, ഇതൊക്കെ സഹിച്ചുകൊള്ളാം. പയോധി സമദ്രാ, ലോഭത്തെ ഉരശീകരിച്ചെങ്കിൽ ലുപ്തനെന്നു സമീകരിച്ചെങ്കിൽ നിനക്കു വെള്ളം തരാതെ ഇരുന്നെങ്കിൽ എന്നർത്ഥം. നീ തനിയെ നീ തന്നെത്താൻ, ഏകശീകരവും ഒരതുളളി ജലംപോലും, ഏകവാൻ കൊടുക്കാൻ, നിപുണനാകമോ സമർത്ഥനാകമോ? സമദ്രാ നിനക്കു ജലം തരാത്തപക്ഷം നിനക്കു ഒരുതുളളി ജലംപോലും കിട്ടുകയില്ല. പിന്നെ മുൻ പറഞ്ഞവിധം നീ എങ്ങനെ ഉപദ്രവിക്കും? സമുദ്രത്തിന്റെ ഔദാത്യത്തെ നീ ദുർമാഗ്നിയിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നു. ഇതുപോലെ ദുഷ്ടന്മാർ സ്വപ്രഭുക്കളുടെ ഗുണങ്ങളെ അങ്ങയുടെ ദുഷ്ടവൃത്തിക്കു വളമാക്കിത്തീർക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

തൂണുവാതപി പ്രഭുഃ ഖലൈന്നീചൈശ്വര്യ സഹസംഗത
യോൽ സുജനാനാം തതഃ പ്രവാസ ഏവ യുക്ത ഇ
ത്യാം:—

രഥ. സർവ്വജ്ഞാ യദി ശങ്കുരാ യദി മഹാഭേദോ യദി പ്രായശോ
 ഭേദാനാമപി ദൈവതം യദി തദ്വ്യാസാമിദം ഭൂതഃ |
 ധൃത്യുരൈഃ ഫണിഭിഃ കപാല ചലയൈരന്യൈശ്ച തേ സംഗതി-
 യാശ്ചാചന്ദ്രകുല! ന താവദമിതാ, യാഭേ ബഹിർമൃതാം ||

പ്രഭു തൂണുവാനാണെയിലും ഭൃഷ്ടനാഥം നീചനാഥ
 മായി സഹവാസമുള്ളയാളായി തീർന്നാൽ സജ്ജനങ്ങൾ
 അദ്ദേഹത്തെ വിട്ടുപിരിയുന്നതു തന്നെയാണു യുക്തമെന്നു
 പറയുന്നു:—

ആത്മബന്ധു പാരമേശ്വരൻ സകല
 ലവിഷ്ടപാധിപതി മൌലിയിൽ
 ചേർത്ത ചന്ദ്രകലികേ! ശിവന്റെ
 മഹിമാവനന്യസമമെങ്കിലും |
 ധൃത്പുഷ്പപ്രഭുജഗാസ്ഥിമാല
 മുതലായതോടു സഹ സംഗമം
 കീർത്തിനീയസുഷമേ! നിനക്കു-
 ചിതമല്ല പോകു വെളിയിൽ തൊഴാം ||

ആത്മബന്ധു ഭീനരക്ഷകനായി; സകലവിഷ്ടപാധിപതി സകല
 ലോകത്തിനും നാഥനായിരിക്കുന്നു; പാരമേശ്വരൻ, സർവ്വേശ്വരനായ ഭേ
 ഗവാൻ ശിവൻ; മൌലിയിൽ, ശിരസ്സിൽ, ചേർത്ത, അലങ്കാരമായി അ
 ണിയുന്ന, ചന്ദ്രകലികേ! ചന്ദ്രക്കലേ! ശിവന്റെ മഹിമാവ്, ഭഗവാന്റെ
 മാഹാത്മ്യം, അനന്യസമമെങ്കിലും അനന്യസാധാരണമാണെങ്കിലും, ശി
 വന്റെ മാഹാത്മ്യം വളരെയുണ്ടെന്നു മുൻപുള്ള വിശേഷണങ്ങളാൽ സ്പ
 ഷ്ടം. അദ്ദേഹം കിരീടത്തിൽ ചന്ദ്രക്കലയേ ചൂടുന്നു എന്നാണു പ്രസിദ്ധി.
 അല്ലയോ ചന്ദ്രക്കലേ! ഇത്ര മാഹാത്മ്യമേറുന്ന ഭഗവാന്റെ ശിരസ്സിൽ
 ഇരിക്കുന്നതു നല്ലതു തന്നെ, എങ്കിലും ധൃത്പുഷ്പപ്രഭുജഗാസ്ഥിമാല മുതലാ
 യതോടു സഹ സംഗമം, ഉമ്മത്തുപുഷ്പ, സപ്തം, അസ്ഥിമാല തുടങ്ങി

യ നീചവസ്തുക്കളോടുള്ള സഹവസം, പരമേശ്വരൻ ഉമ്മത്തുറപ്പുവ" മുതലായവയെ ധരിക്കുന്നു എന്നാണു പ്രസിദ്ധി, അവ എത്രയും നീചങ്ങളാകുന്നു. ഭഗവാൻ മാഹാത്മ്യമുള്ള ആളാണെങ്കിലും ഈ നീചവസ്തുക്കളോടു സാഗതനായിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനോടു നീ ചേർന്നിരിക്കുകോണ്ടു നീയും ഈ നീചവസ്തുക്കളുമായി സംഗമിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു നിനക്കു് ഉചിതമല്ല. അതെന്തുകൊണ്ടെന്നു കീർത്തിയസുഷമേ! എന്നുള്ള സംബുദ്ധിയാൽ വ്യക്തപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. നീ കീർത്തിയതായ ഞാണെന്നിയായ, സുഷമയോടു, പരമായ കാമ്പിയോടു കൂടിയതായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു നീ ശോഭയുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളോടു ചേർന്നിരിക്കേണ്ടതാണു്, അല്ലാതെ ഏകപദാർത്ഥസാഗതത്തിനു അർഹയല്ല. ഇവിടെ അള്ളത്തുകൊണ്ടു പോകു വെളിയിൽ തൊഴാം, ഭഗവാൻ മാഹാത്മ്യമുള്ള ആളാണെങ്കിലും നീചസഹവാസമുള്ള ആളാകുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ വെടിയാണെന്നുപേക്ഷിക്കുന്നു, 'തൊഴാം' എന്ന ശബ്ദം അപേക്ഷയിലുള്ള ഉറപ്പിനേയും നീ ചസാഗതത്തിലുള്ള വെറുപ്പിനേയും കാണിക്കുന്നു.

അതുകൊണ്ടു് ഭഗവാൻ മാഹാത്മ്യമുള്ള ആളാണെങ്കിലും നീചസഹവാസമുള്ള ആളാകുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ വെടിയാണെന്നുപേക്ഷിക്കുന്നു.

ഭാഗ്യദീർഘേയം വസ്തു തത്തൽകാലേവേപവ ന ഭത്തം
ചേരൽനിന്നും മഹാൻ വേദഃ സൃഷ്ടിത്വാഹ--:

൪൨. അസ്സാം പ്രാപുഷി മാതകൈർലകണാ ലസ്സാം ന മേൽ കിം ഭതോ
ഭാവിപ്രാപുഷി ദാസ്യതേ ദിഗ്ഗണ്ണമിത്യഭൂ! തപയാ ഗതൃതേ |
എതേഴ്വൈവ ലയം പ്രദന്തി പൃഥ്വൈരേതൽകലിംനാപിചേ-
ദേഭഃ പ്രാണിഭി താവതൈവ കൃതമസ്തൃതൈവ നസ്സംശയഃ ||

കൊടുക്കാനുള്ളതിനെ വേണ്ടകാലങ്ങളിൽ തന്നെ
കൊടുക്കാതെ ഇരുന്നാൽ യാചകന്മാർ വളരെ കഷ്ടപ്പെ-
ട്ടു പോകുമെന്നു പറയുന്നു;—

മാതകളെല്ലാമിറുവിക്കറി
ഭജിച്ചതില്ല യദി കിം തതഃ?
സ്ഥിതമായുള്ളിടാമടുത്ത
കുറിയെന്നു നീ ജലദഃ ഗച്ഛസി |

**പോതകങ്ങളാടു കൂടിയിനി-
വ നശിച്ചിടുന്നു, മരുവുന്നതു-
ണ്ടേതദനപയജമകുമെയിൽ
മതിയാമത്ര മമ സംശയം ||**

ജലദ! മേഘവ! ചാതകങ്ങൾ ചാതകപ്പക്ഷികൾ, ഇക്കരി ഇത്തവ
ണ, ഈ വർഷത്തിൽ, ഉദയനദ ജലമിനദ, ഭൂജിച്ചതില്ല യദി കടിച്ചില്ലെ
ങ്കിൽ, ഇത്തവണ ചാതകങ്ങൾക്കു ജലപാനം കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ, കിം ത
രം? അതുകൊണ്ടു എന്തു ദോഷം? ഒന്നുമില്ലെന്നർത്ഥം. അടുത്ത കുറി
വരുന്ന മഴക്കാലത്തിൽ, സ്തീതമായി അധികമായി, കഴിഞ്ഞ തവണ
കൊടുക്കാത്തതു കൂടി കൂട്ടി എന്നർത്ഥം അരുളിടാം കൊടുക്കാം. എന്നു
വിചാരിച്ചു, നീ ഗച്ഛസി നീ പോകുന്നു. മറ്റുള്ള ജന്തുക്കളിൽ ജലപാ
നം ചെയ്യാതെ മഴക്കാലം വന്നാൽ ദാഹം ഭീഷണമെന്നു മോഹിച്ചു വര
ണ്ടു കിടക്കുന്ന ചാതകങ്ങളെ വണിച്ചു, വരുന്ന തവണ ധാരാളം കൊടു
ക്കാമെന്നു കരുതി അല്പഭയം മേഘവ! നീ മഴപെയ്യാതെ പൊയ്ക്കളയു
ന്നു. അതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഫലമെന്തെന്നു പറയുന്നു—ഇവ ചാതകങ്ങൾ,
പോതകങ്ങളാടുകൂടി കണ്ണുകുട്ടികളോടൊരുമിച്ചു, ഇന്നു ഇക്കരിതന്നെ,
നശിച്ചിടുന്നു മരിച്ചുപോകുന്നു, ദാഹിച്ചു വരണ്ടു കൂട്ടത്തോടെ മരിച്ചു വം
ശം അറുപോകുന്നു. എതദനപയജം ഈ വർഗ്ഗത്തിലുള്ള, ഏകം ഒന്നെ
ങ്കിലും, മരുവുന്നതുണ്ടു എങ്കിൽ ജീവിച്ചുകിടന്നാൽ, അതു മരിയാം മത
യാകും. എന്തെന്നാൽ അതിൽനിന്നു പിന്നെ സന്താനങ്ങൾ ഉണ്ടാകുമെ
ന്നു മോഹിക്കാം. അത്ര മമ സംശയം ഒന്നെങ്കിലും ജീവിച്ചു കിടക്ക
മോ എന്നുള്ളതിൽ എനിക്കു വളരെ സന്ദേഹമുണ്ടു്. ഒന്നും കിടക്കയി
ല്ലെന്നാണു എനിക്കു തോന്നുന്നത്. ചാതകങ്ങൾ വർഷക്കാലത്തിൽ ദാഹം
ഭീഷണു എന്നാണു് പ്രസിദ്ധി. അപ്പോൾ മേഘം വരുന്ന തവണ ധാ
രാളമായി പെയ്ക്കേണ്ടെന്നുവെച്ചു മഴ പെയ്യാതെ ഇരുന്നുകളത്താൽ
ചാതകങ്ങളല്ലാം ദാഹംകൊണ്ടു മരിച്ചുപോകും, പിന്നെ മഴ പെയ്തതു
കൊണ്ടു അവയ്ക്കു് ഒരു പ്രയോജനവുമില്ല. അതുപോലെ അത്ഥികൾക്കു
വേണ്ടപ്പോൾ സന്ധായാ ചെയ്യാതെ ഇരുന്നാൽ പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടും
അവയ്ക്കു് ഒരു ഫലവും സിദ്ധിക്കുകയില്ലെന്നു താൽപര്യം.

**മഹത്യാ സമ്പദായുകേതാവി തുണഃപശരമിതോ നരഃ
സർജനഗർഭോ ഭവരീത്യാഹഃ—**

൪൩. വണ്ണസ്ഫുതിമനോമജ്ജിരസി തേ വാസോ മൃധാനീപതേഃ
പ്രഭുതവൃതാം ച കാഞ്ചനമിതി പ്രൌഢം പുനനാമ തേ |
കിം കണ്ഠവൃമിതഃ പരം ച ഭവതാ ധർഷൂര! ലോകാഃ പുന-
ൻ ക്രീണന്തി ന ച സ്വപ്നന്തി ന ച വാ പശ്യന്തി ഗന്ധപ്രിയഃ ||

വളരെ സമ്പത്തുള്ളവനാണെങ്കിലും തുണഃപശരമി
ല്ലാത്തവനായിരുന്നാൽ അവനെ എല്ലാവരും നിന്ദിക്കുമെ
ന്നു പറയുന്നു:—

വണ്ണമെത്ര ഹൃദയംഗമം, വസ-
രി വാമദേവനുടെ മെഴലിയിൽ
സ്വപണ്ണമെന്ന പുകൾപെററ പേരുത-
വ, പൂണ്ണമാം വിഭവമീവിധം |
വണ്ണയാമി കിമഥാപി നിന്നെയി-
ഹ സൗരഭപ്രസിതമാം ജനം
നിണ്ണയം കിതവ! വാങ്ങുകില്ല തൊ-
ടുകില്ല നോക്കുകയുമില്ലയോ ||

കിതവ! അല്ലയോ ഉമ്മത്തേ!, വണ്ണം എത്ര ഹൃദയംഗമം, നിന്റെ
നിറം എത്ര മനോഹരമായിരിക്കുന്നു, വസതി വാമദേവനുടെ മെഴലി
യിൽ, നിന്റെ ഇരിപ്പ് സാക്ഷാൽ ഭഗവാനായ പരമേശ്വരന്റെ തല
യിലാകുന്നു, സ്വപണ്ണം എന്ന പുകൾപെററ പേരു സ്വപണ്ണമെന്ന പ്രസി
ദ്ധപ്പെട്ട പേരാണ് നിനക്കു, “ധർഷൂര കാഞ്ചനാഹപയഃ” എന്ന അ
ഭിധാനമനുസരിച്ച സ്വപണ്ണത്തിനുള്ള പേരല്ലാം ഉമ്മത്തിനും ഉള്ളതാ
യി ഗണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ വിധം മുൻപറഞ്ഞ മാതിരി, തവ
വിഭവം പൂണ്ണമാം, നിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തിന് ഒരു കുറവുമില്ല. എങ്കി
ലും ഗന്ധഗന്ധമില്ലാത്തതുകൊണ്ട് അത്ഭുതം ഹിന്നെ അഭരിക്കുന്നില്ലെന്ന് ഉ
ത്തരാര്ഭത്തിൽ പറയുന്നു:—വണ്ണയാമികിം? ഇതിലധികം സ്മാത്രം എ
ന്താണുള്ളത്? ഇതിലധികം സ്തുത്യർഹമായി മറ്റൊന്നുമില്ലെന്നത്; അ
ഥാപി, എങ്കിലും സൗരഭപ്രസിതമാം ജനം, സൗരഭത്തിൽ, സുഗന്ധ

ത്തിൽ, പ്രസിതമായ, താൽപയ്യമുള്ള ജനം, മണമുള്ള സാധനങ്ങളിൽ പ്രിയമുള്ള ജനങ്ങൾ എന്നർത്ഥം; പിന്നെ ഇഹ, നിന്നെ ഈ ലോകത്തിൽ, വാങ്ങുകില്ല, തൊടുകില്ല, നോക്കുകയോ ഇല്ല, അർത്ഥം തീരെ ഗണിക്കയില്ല; നിണ്ണായ, നിശ്ചയം അന്നെ. ഇത്ര മാഹാത്മ്യമുള്ളതാണെങ്കിലും സുഗന്ധമില്ലാത്തതിനാൽ ജനങ്ങളാൽ തീരെ അനാദരിക്കപ്പെടുന്നല്ലോ എന്നു ഒരു അശ്വതു്ത്തെ അർത്ഥം! എന്നുള്ള നിപാതാ ദ്രോഹിപ്പിക്കുന്നു. അതു പോലെ ഒരു പൻ എത്രയൊക്കെ വൈഭവമുള്ളവനായിരുന്നാലും സൽഗുണമില്ലാത്തവനായിരുന്നാൽ ജനങ്ങളാൽ അദരിക്കപ്പെടുകയില്ലെന്നു താൽപര്യം.

— : 0 : —

പരമധാർമ്മിക കസ്തൂർത്തിൽ പ്രദത്ത രാജ്യം ശാസതി പരമാമോദ ശാലിനസ്സജനാഃ ചലേന്ദ്രസ്തിൻ വിപുലേ യുതമൈനാ ഏവ ഭവന്തിത്യാഹഃ—

൪൪. രാജ്യം യേന കൃതം ന തസ്യ ശുഭമഃ കാമസ്യ നാമാധുനാ യേഷാമേവ ഗിരഃ പരാ പരഭുതൈസ്സരഭ്യ മൌനം കൃതം |
വ്യാപ്താ യേന ദിശോ ന സാംപ്രതമൌന മന്ദാനിലഃ സന്ദത കിം ബ്രൂമോ നിതരാം നിദാഹമതഃകോ വിശ്വാ നവം നമ്മമൌ ||

ഏകദേശം ധാർമ്മികനായ ഒരു രാജാവു രാജ്യം ഭരിക്കുവേ സത്തുഷ്ടനായിരുന്ന സജ്ജനങ്ങൾ ദുഷ്ടനായ മറ്റൊരാൾ രാജ്യഭാരം നടത്തുമ്പോൾ മിണ്ടാതെ സർവ്വം സഹിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

കുന്ദബാണനധിരാട്ട തന്നട-
യ നാമമിപ്പൊഴുതു കേട്ടിടാ
സുന്ദരാലപിതമാം പികപ്രക-
രമിന്ന പഞ്ചമമുച്ഛിടാ
ചന്ദനാദ്രിപവനൻ ദിഗന്തവി.
സുതൻ നിറുത്തിയധുനാപരി
സ്സന്ദനം, ഹതനിദാഹമദ്യ പു-
തുതായ് ചമച്ചിതു ജഗത്തിനെ

ഇപ്പൊഴുത, വസന്തപോയി വേനൽ വന്നപ്പോൾ; അധിരാട്ട, മഹാജാവാ; കന്ദമാണൻ തന്നെയ, കാമദേവനേട; നാമം കേട്ടിട, പേരുപോലും ആരും പറയാറില്ല. വസന്തകാലത്തിൽ രാജ്യഭരിച്ചു വാണ രാജാവായ കാമദേവന്റെ പേരുപോലും ശ്രീഷ്ടകാലത്തിൽ കേൾക്കാറില്ല. അതുപോലെ വസന്തത്തിൽ സുന്ദരാലപിതമാ, സുന്ദരമായ കണ്ണനനകരമായ, ആലപിതം ഗാനപാപത്തോടു കൂടിയ, പിക്വകരം, കയിൽ കൂട്ടം, ഇന്ന, ഇപ്പോൾ ശ്രീഷ്ടത്തിൽ, പഞ്ചമമുറച്ചിട, പഞ്ചമസ്വരത്തിൽ ഗാനം ചെയ്യുന്നില്ല, കയിലിന്റെ ഒരു പഞ്ചമസ്വരമെന്നാണു പ്രസിദ്ധി. വസന്തത്തിൽ കളമാകാവണ്ണം ഗാനംചെയ്യുകെങ്ങിനെ കയിലുകൾ ഇപ്പോൾ മുകളുളായി. ദിഗന്തവിസ്തരം, ദിഗന്തങ്ങളിൽ, എല്ലാ ദിക്കുകളിലും, വിസ്തരനായ, സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന, മന്ദനാദ്രിപവനൻ, മലയമാരുതൻ, അധുന, ഇപ്പോൾ, പരിസ്തനനം, ചുറ്റുമുള്ള മന്ദഗമനം, നിരത്തി, വസന്തത്തിൽ എല്ലാദിക്കിലും മന്ദമായി ചലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മലയമാരുതൻ അനക്കമില്ലാതെയായി. എന്തിനേറെ, അല്പ, ഇപ്പോൾ, ഹതനിഭാലം, ദുഷ്ടനായ വേനൽ, ജഗത്തിനെ പതുതായി ചമച്ചിതു, ലോകത്തെ പാതനാക്കി അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു, ശ്രീഷ്ടവിഭാവത്തിൽ തൽസ്വരമാർത്തളായ കടത്ത സൂര്യകിരണങ്ങളും, ചുഴലിക്കാരനും മരനും പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മുൻപു വസന്തത്തിലുണ്ടായിരുന്ന വയെല്ലാം അവസാനിച്ചു. അതുപോലെ മുൻപിൽ ഉളി നല്ലരാജാവിനോടു കൂടിയിരുന്നപ്പോൾ സുഖികളായിരുന്ന ജനങ്ങൾ ദുഷ്ടരാജാവു നാടുവാഴ്ചകാലം എല്ലാം സമ്മിച്ചുകൊണ്ടു മിണ്ടതെ ഇരിക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

ഖലസ്യ യസ്യ കസ്യചിത് പ്രഭോരാത്രയാദപിഘ്വൈശ്വാ
സ്താദൃശൈരേവ ജനൈരുപദ്രുതം പരമഭിന്നം ക
ഞ്ചിത് സുജനം പ്രതി ഭാവിസുഖകാലാവസ്ഥാം പ്ര
കാശ്യ സമാശ്വാസയന്നാഹഃ—

ര്ഭ. പിയന്താം തമസാ ദിശോ വിദധതാം നീലാം പിശാചാം സ്തയാ
പ്രാക്രോശന്ത ശിവാം കിയച്ചിരമസൗ കാലസ്സഖേ സ്ഥാസ്വവി?
അപ്രാദേഷ്യതി ഭാനരേഷ്യതി ദിശാമദ്യ പ്രസാദാ മുഖേ-
ഷാഭ്യസാധം പ്രകൃതിം ഗമിഷ്യതി മഹീ,കോക! തപയാ ക്ഷമതാം ||

ഖലനായ രാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചു വളന്ന് ഭൃഷ്ടന്മാരായ ഉപദ്രവിക്കപ്പെട്ട പരമദീനനായിരിക്കുന്ന ഒരു സജ്ജനത്തെ നല്ല കാലം അടുത്തുകഴിഞ്ഞു എന്നു പറഞ്ഞത് ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നു:—

ആകവേയിരുൾ നിറഞ്ഞിട്ടെട്ടെ, ക-

ലരട്ടെ ഭൂതതതി ഗവ്, മ

സ്തോകമായ് ശിവകൾ ക്രൂരിട്ടെട്ടെ, നി.

ലയെത്ര നേരമിതു നിന്നിടും |

ലോകബാധവനദിക്കുമിപ്പൊഴു-

തു ദിങ് മുഖങ്ങൾ തെളിവാന്നിടും

കോകാമ! കിമപി വീ പൊരുക വ.

തമിഷ്ഠണം പ്രകൃതിയിൽ ക്ഷിതി ||

കോകാമേ! മക്രവാകാമേ! രാത്രി വന്ന ലോകത്തെ ബാധിച്ചിരിക്കുകൊണ്ടു വിരഹാതുരനായ നീ വ്യസനിക്കേണ്ട. ഇരുൾ ആകവേ നിറഞ്ഞിട്ടെട്ടെ, റിക്കെല്ലാം ഇരുട്ടു മുടിക്കുകയുണ്ടു; അജ്ഞാനം എല്ലാവർക്കും ഇരുന്നുകൊള്ളട്ടെ എന്നും ഭൂതതതി ഗവം കലരട്ടെ, പിശാചസംഘം ഭൂതപ്പോലും നമ്മുടെ അധിവാസകാലമേണം എന്നുള്ള അന്ധകാരം കരുതിക്കൊള്ളട്ടെ; ഭൃഷ്ടന്മാർ വന്യ നടിമുഴുകാളുകളെ എന്നും, പിശാചവർഗ്ഗങ്ങൾ രാത്രിയിലെ സഞ്ചരിക്കുകയുണ്ടു. ശിവകൾ അസ്തോകമായി ക്രൂരിട്ടെട്ടെ, കരക്കന്മാർ അധികമായി നിലവിളിച്ചുകൊള്ളട്ടെ; വീരന്മാർ അവരുടെ പ്രാബല്യത്തെ വിളിച്ചു നിലവിളിക്കട്ടെ എന്നും; മുൻപറഞ്ഞ സംഗതികളെല്ലാം ഭയജനകങ്ങളാകുന്നതു കൂടാതെ സജ്ജനസ്ഥാവീര്യമായ മക്രവാകത്തിനു ദണ്ഡുതട്ടാകുന്നു. മക്രവാകങ്ങൾക്കു രാത്രിയിൽ വിരഹമാണെന്നുള്ളതും പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ഇതുകൊണ്ടെന്നും ഭയപ്പെടുകയും വ്യസനിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ട, എന്നെന്നാൽ നിലയിതു എത്രനേരം നിന്നിടും, ഈ അവസ്ഥ എത്രനേരത്തേക്കു നില്ക്കുന്തോറോകുന്നു? വളരെ നേരം ഇല്ലെന്നാൽ. ഈ സ്ഥിതിയൊക്കെ ക്ഷണത്തിൽ മാറിപ്പോകും. പിന്നീട് എന്താണു വരുന്നതെന്നു പറയുന്നു:—ഇപ്പൊഴുതു, ക്ഷണത്തിൽ; ലോകബാധവഞ്, സൂര്യൻ; പ്രജാക്ഷയകാരിയായ രാജാവെന്നും. ഉദിക്കും ഉദയത്തെ പ്രാപിക്കും, പ്രബുദ്ധനായി വരുമെന്നും, അപ്പോൾ ദി

സ്കൂളങ്ങൾ തെളിവാൻിടം, എല്ലാ ദിക്കിലും വെളിച്ചമുണ്ടാകും, മുൻപിൽ വ്യസനിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നവരുടെ മുമ്പിൽ പ്രസാദമുണ്ടാകുമെന്നും അതുകൊണ്ടു നീ കിമപി പൊറക്ക, അല്പം ക്ഷമിച്ചിരുന്നാലും, ഇക്ഷണം താമസിയാതെ, അല്ലെങ്കിൽ ലോകബാധാവോദയത്തിൽ, ക്ഷിതി പ്രകൃതിയിൽ വരും, ഭൂമി അതിന്റെ സഹജയായ സ്ഥിതിയേ പ്രാപിക്കും, രാജ്യത്തിനു ക്ഷേമമുണ്ടാകുമെന്നും, ഭക്തകാഹ്നം കാണുന്നതൊന്നും വക വെക്കണം, താമസിയാതെ എല്ലാവർക്കും ക്ഷേമമുണ്ടാകും.

വടാന്താരം കേഴാഞ്ചൽ പ്രഭുനാം സകാശാഭിഭൂരാ
ഗതാ ബഹുവർഷേണേന കിമപ്യുപായാന്തി; ചി
രേണ തദാശ്രിതഃ കശ്ചിത് സർവാ രസമീപേതി
ഷ്ണപ്യലസ്സദ്രവിണോ ജായത ഇത്യാഹഃ—

ഭന്ത. മേലാ ഇതുവരീട്ടു കേപി നസേസ്സവാ പശയാ ശസ്ത്രേത
യാദാസീതി സമാഗന്ധാസുത ഇതോപ്യന്ത്രേ മേന്തേ സുഖം |
യസ്യ സ്വാതിക ഏവ തസ്യ മഹത്സുലസ്യ കാലാൽ ബുദ്ധാ-
ജ്ഞസ്വാപി തി നോപയോഗകണികാം പശ്യാമി തേനഃശ്യിനാ |

ഭൂദേശത്തിൽനിന്നും വരുന്നവർ രാജാവിന്റെ പക്കൽനിന്നും ക്ഷണത്തിൽ സമ്മാനങ്ങൾ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു പോകുന്നു; വളരെക്കാലമായി എപ്പോഴും സമീപത്തു് ആശ്രയിച്ചു നിൽക്കുന്നവനു ഒന്നും കിട്ടുകയില്ലെന്നു ഹരയുന്നു:—

അന്തരിക്ഷമതിൽ നിന്നു വന്നു ക-
വരുന്ന മേഘമുദികത്തിനേ
ചിന്തവിട്ടു ജലജന്തുവെത്തിയി-
ഹ സന്തതം വിഹരതേതരാം |
ഹന്ത! തുംഗമൊരു താലമന്തിക-
മണഞ്ഞുണങ്ങി മരുവുന്നതി
ന്നെന്തഹോ! കടലിനാൽ തരിമ്പുമു-
പയോഗമിന്നു ചിരകാലമായ്. ||

അന്തരീക്ഷമയിൽ നിന്നു വന്നു, എത്രയോ ദൂരത്തിൽ കിടക്കുന്ന ആകാശത്തിൽ നിന്നും വന്നിറങ്ങി, ഉദകത്തിനെ, ജലത്തെ, മേഘം കവരുന്നു, അപഹരിക്കുന്നു. മേഘം സമുദ്രത്തിലിറങ്ങി ജലത്തെ കുടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി പിന്നീട് വരുകയും എന്നാണു പൂർവ്വിശ്വാസം. വാസ്തവത്തിൽ സമുദ്രത്തിൽ നിന്നും സൂര്യരശ്മിസംപർക്കത്താൽ ആവിയുണ്ടായി അതാണ് ആകാശത്തിൽ മേഘമായി രീഭുന്നത്. ഇഹ ജലജന്തുവെത്തി, നദി മുതലായ മരദിക്കുകളിൽനിന്നു ജലജന്തുക്കൾ വന്നു സമുദ്രത്തിൽ ചിതറിപ്പിട്ടു, നിവിചാരമായി, സന്തതം, എല്ലാസ്തോഭം, വിഹാരമന്തരം വളരെ സുഖമായി കളിയാടുന്നു. ഇപ്രകാരം അപ്രദിക്കുകളിൽനിന്നും വന്നു മേന്മയ്ക്കുവെക്കു സമുദ്രം വളരെ ഉപകാരം ചെയ്യുന്നു. അടുത്തു നില്ക്കുന്നവനോ? അന്തികമണത്തു, സമീപത്തിലായി നില്ക്കുന്ന, അടുത്തു ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്ന എന്നും, ഉണങ്ങി മരവുന്ന, തുറന്നായി നില്ക്കുന്ന, ദരിദ്രനായിരിക്കുന്ന എന്നും, തുൾക്കുമെരു രാലമതിന്നു, പൊക്കമുള്ള പനയ്ക്കു, മഹാനായ സേവകൻ എന്നും, പന കടൽക്കരയിൽ സാധാരണയുണ്ടാകുന്നു, അതിനു പൊക്കം വളരെ വരും, എപ്പോഴും അതു തുറന്നായി നില്ക്കയും ചെയ്യും. ഇവിടെ പനയെ സമുദ്രസേവകനായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ചിരകാലമായി, വളരെക്കാലം കറയ്ക്കു നിന്നിട്ടും, വളരുന്നോരും ആശ്രയിച്ചിട്ടുമെന്നും, ഇന്നു കടലിനാൽ തരിമ്പുപുഴയുൾക്കൊള്ളു കടലിനെക്കൊണ്ടു സ്വപ്നമെങ്കിലും ഉപകാരം സിദ്ധിച്ചിട്ടില്ല കടലിനെ വെള്ളത്തിൽ അല്പമെങ്കിലും അതിനു കിട്ടിയിട്ടില്ല അതിനാലത്രേ അതു തുറന്നായി നില്ക്കുന്നതു. ഹന്ത കല്ലും, ദൂരദിക്കിൽ നിന്നും അപരിചിതനായി വരുന്നവനു രാജാക്കന്മാർ വളരെ സമ്മാനങ്ങൾ കൊടുത്തയക്കുന്നു, ഭരണ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന മഹാനായ സേവകൻ ഒന്നും കൊടുക്കുന്നതുണ്ടില്ല. കഷ്ട! മിററത്തു മുഴുകി മണമില്ലെന്നുള്ള പഴഞ്ചൊല്പിന് ഇതു ഒരു ഉദാഹരണമാകുന്നു.

കാലം വിപരീതേ ചാലൈഃ ക്രിയമാണാവമതിസ്സഭിർദ്ദി

ത്വന്താഭാവോഭവശ്ചം സോഽവ്യേത്യാഹഃ—

ശ്ഭ. ആക്രാമന്ത തമേവ ചുതമപി ച ക്രോശന്തു രോഹാത്തരം
 ഡിംഭോഽസ്താകമസീതി മാഭിദധതാം കാകാ വരകാസ്തപയം |
 ഗന്തവ്യം കപ തതോഽന്യതഃ പരഭൂതഃ ക്ഷന്താപ്രമോദഭ-
 പ്യഗ്രേ കസ്വ നിവേദ്യതാമിദമതിക്രാഷ്ണാ വസന്താഽന്യതാ ||

കാലം വിപരീതമായിരിക്കുമ്പോൾ ഭൃഷുന്മാർ ചെ
യുന്ന അവമാനങ്ങളെ സജ്ജനങ്ങൾ സഹിച്ചുകൊള്ളുക
യല്ലാതെ നിവാഹമില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

മാവതിൽ ബത! കടന്നിരുന്നു

കൃപണങ്ങളായ കരങ്ങൾ “നീ
കേവലം പുറ്റുകമാണു ഞങ്ങളുടെ”

യേവമാന്തു പറയട്ടെടോ |

പോവതെങ്ങു പരപുഷ്ടമ! ശൂണ

പൊറുത്തുകൊള്ളണമിതൊക്കയും

ഹാ! വസന്തമതിയാതെ, മാറൊടിനി.

യാവലാതിയുരചെയ്യിടാം ||

പരപുഷ്ടമ! കയിലേ! കൃപണങ്ങളായ, ഭീനങ്ങളായ; കരങ്ങൾ,
കാക്കകൾ; ഭൃഷുന്മാരുടെ സ്ഥാനത്തു കാക്കകളെ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. മാവ
തിൽ കടന്നിരുന്നു, വസന്തകാലത്തിൽ കയിലിന്റെ വാസസ്ഥലമായി
രുന്ന മാവിൽ കേരിയിരുന്നു; നീ കേവലം ഞങ്ങളുടെ പുറ്റുകമാണു, നീ
ഞങ്ങളുടെ കട്ടിയത്രേ; കയിലിനെ കാക്കകളാണു വളർത്തുന്നതെന്നു ചെ
ച്ചാണു കയിലിനു പരപുഷ്ടമെന്നു പേർ. എവം, എന്നു; ആന്തു പറ
യട്ടെടോ, ഉച്ചത്തിൽ ഘോഷിക്കട്ടെ. ബത! കഷ്ടം! ദുർജ്ജനം സജ്ജന
സ്ഥാനത്തിൽ വന്നതു കഷ്ടം. കാക്കയ്ക്കും കയിലിനും ആകൃതിയിൽ എ
താനും സാമ്യമുണ്ടു്; ഒന്നു വലുതും മറ്റൊരു ചെറുതും ആകുന്നു. കാക്കകൾ
മാവിലിരുന്നു ഭ്രേകാരം ചെയ്യുന്നതിനെ ഇവിടെ ഇപ്രകാരം ഉൽപ്രേക്ഷി
ച്ചിരിക്കുന്നു. അതുപോലെ സജ്ജനങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ ദാസന്മാരെത്ര എ
ന്നു ഭൃഷുന്മാർ പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ എന്നു താൽപര്യം. എന്തു ചെയ്യേ
വോവതെങ്ങു? ശത്രുന്മാരെമൊന്നുമില്ലല്ലോ. ശൂണ, കേട്ടു ലും; ഇതൊക്ക
യും പൊറുത്തുകൊള്ളണം, ഇതൊക്കെ, ഈ അവമാനമൊക്കെ, സഹി
ച്ചുകൊൾകയല്ലാതെ നിവാഹമില്ല. എന്തെന്നാൽ വസന്തം അതിയാതം,
വസന്തം പൊയ്ക്കുഴിഞ്ഞല്ലോ; തന്റെ സ്വാമി നാമാവശേഷനായല്ലോ.
ഇനി ആരോടു് ആവലാതി ഉരചെയ്യിടാം,? ഇനി ആരുടെ അടുക്കൽ സ
ങ്കടമറിയിക്കാം? ആരുമില്ലെന്നർത്ഥം. ഹാ! കഷ്ടം! ഇതു സ്വസ്വാമിയുടെ
നാശത്തേയും അതുകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്ന അവമതിയേയും വിചാരിച്ചുള്ള
വ്യസനത്തെ ദ്രോതിപ്പിക്കുന്നു. സജ്ജനങ്ങളുടെ ആവലാതി കേൾക്കാ

നാരുമില്ലെന്നു വരുമ്പോൾ ഭൃഷ്ണൻ ചെയ്യുന്ന അവമാനങ്ങളെ അപർ
സഹിക്കയെന്നു വരികയുള്ളൂ എന്നു താൽപര്യം.

അസതാമേവ പ്രാബല്യേ മുർഛിതേ തത്ര താൻ
പ്രത്യേവമേവ കാൽമേവം ന കാൽമിതി കോ നിയന്തേ
ത്വാഹഃ—

ഭൃ. ഗന്തവ്യം ശിശിരേണ നാമ ഭവിതവ്യം നാമ ചൂതാങ്കരെ
സ്മാനാസപാദ്യ വികഃ കരിഷ്വതി തദാ നാമ സ്വരം പഞ്ചമം |
അസതാമേവ തഥാവിധസ്പാദസി കിം കാക! സ്വതന്ത്രസ്യതേ
കാലാഭായം സ്വര ഏഷ ഭോജ്യമിദമിത്യേഷാ കതോ യത്രണാ? ||

ഭർജ്ജനങ്ങൾക്കു പ്രാബല്യം മുർഛിച്ചിരിക്കുമ്പോ
ൾ കാൽകാൽക്കളെ അവരോടു നിയമിച്ചു പറയാനാരു
ള്ളൂ എന്നു പറയുന്നു:—

പോകണം ശിശിരകാലമാത്രമേ.

പാളിയിൽ കിസലയാളിയു-

ണ്ടാകണം വികമതാസപദിച്ചു കള-

പഞ്ചമസ്വരമുരച്ചിടും |

നീ കഥം സദൃശനാമതിന്മ? കിമ-

ഹോ സ്വതന്ത്ര! തവ കാലവും

കാകമേ! കഥയു ഭോജ്യവും സ്വരവു

മിന്നതെന്നൊരു നിയന്ത്രണ ||

കയിൽ ഗാനം ചെയ്യണമെന്നിൽ ഇന്നതെല്ലാമുണ്ടാകണമെന്നു ക്ലൃപ്ത
മുണ്ടു്. അവയെന്തെന്നാൽ, ശിശിരകാലം പോകണം, മഞ്ഞുകാലം
പോയി വസന്തതു് വരണം; ആഗ്രശുപാളിയിൽ, മാവിൻകൂട്ടത്തിൽ;
കിസലയാളി ഉണ്ടാകണം, നിറയ തളിരിലകളുണ്ടാകണം; വികം, ക
യിൽ; അതു് അസ്വദിച്ചു, മാന്തളിർ ഭക്ഷിച്ചതിന്റെ ശേഷം; കളപഞ്ച
മസ്വരം ഉരച്ചിടും, ശ്രോത്രാനന്ദകരമാവണം പഞ്ചമസ്വരത്തിൽ ഗാ
നം ചെയ്യും. അപ്പോൾ കയിൽ ഗാനം ചെയ്യുന്നതിനും, മഞ്ഞു വിട്ടു വ
സന്തം വരണം; മാന്തളിർ ഉണ്ടാകണം; അതു് അതിനെ ഭക്ഷിക്കണം,

പഞ്ചമസ്വരത്തിലേ പാടാൻ പാടുള്ളു, എന്നെല്ലാം ക്ലപ്തങ്ങളുണ്ട്. കാക്കങ്ങളോ? കാനകമേ! നീ അതിന്നു, പിക്ത്തിനോടു; കഥാ സദശനാം, എങ്ങനെ തുല്യനാകുന്നു? എന്തെന്നാൽ, സ്വതന്ത്ര! തോന്നിയവാസമായി നടക്കുന്നവനേ! തവ, നിനക്കു; കാലവും, ഇന്ന കാലത്തിലേ ശബ്ദിക്കു എന്നും; ഭോജ്യവും. ഇന്നതേ ഭക്ഷിക്കു എന്നും, സ്വരവും, ഇന്ന സ്വരത്തിലേ ശബ്ദിക്കു എന്നും, ഒരു നിയന്ത്രണ, ഒരു നിബന്ധനയുണ്ടോ? കഥയ, പറകതന്നെ. കാക്ക എന്തും തിന്നാം, എപ്പോഴും കരയും, എന്തു സ്വരത്തിലും ശബ്ദിക്കും; അതിനൊന്നിനും ഒരു ക്ലപ്തവുമില്ല; അതിനാലത്രേ സ്വതന്ത്ര എന്നു വിളിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. കുയിലിനു ഇവയെല്ലാം റിനും നിബന്ധനയുണ്ട്. കുയിലിനേ സജ്ജനമായിട്ടും കാക്കയെ ഓജ്ജനമായിട്ടും ഈ ശ്ലോകത്തിൽ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. സജ്ജനങ്ങൾക്കു എല്ലാ കാൽക്കും ക്ലപ്തമായ പനമാവുണ്ട്; ഓജ്ജനം തോന്നിയതുപോലെ ചെയ്യുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

അനേക ചലജനാധാരഭൂതം കഞ്ചിദ്വയാജോക്ത്യാ നിന്നനാഹ:—

രൻ. കാകാമൂർദ്ധ്വനി സുഖം വസന്തി ശതശൃംഗാഖാസു ശാഖാമുരാ
ഘൃകാഃ കോടരഹപരേന്ദ്രശരഭൈർദ്വൈതൈശ്ച സന്ദ്രോതലം |
അധാരഃ കിയതാമസി സ്ഥിരതരം ശുദ്ധം ച ലംബം യദാഃ
പാണാനോപസരന്തി മേൽ ക്ഷതമിതഃ കിം വക്ഷ്യന്തേ ||
അനവധി ഭൃഷ്ടന്മാർക്ക് ആശ്രയഭൂതനായിരിക്കുന്നവനെ സമ്പ്രദായത്തിൽ നിന്ദിച്ചു പറയുന്നു:—

മേയകലിപ്രജമിരുന്നിട്ടനു മുക-

ളിൽ സുഖം, കപികൾ കൊമ്പിലും,

ഘൃകവന്ദനതു കോടരത്തിലും.

മടിക്കു ദാശമശകുങ്ങളും |

ആകിയത്രെയിഹ ചേതനങ്ങൾ,

വിശദം യശോധിഗത, മലപഗം

ലോകമന്തികമണഞ്ഞൊടുങ്ങിയിഹ

വൃക്ഷരാജ! തവ കാ ക്ഷതിഃ? ||

അല്ലയോ വൃക്ഷരേജ! അരയാലേ! നിന്റെ മുകളിൽ മൗകലിവൃജം കാക്കുകളുടെ കൂട്ടം; സുഖം, സൗഖ്യമായി; ഇരുന്നിട്ടുണ്ട്, കൊമ്പിലും; കവാങ്ങിൽ; കപികൾ, കുറുക്കുകൾ 'സുഖം ഇരുന്നിട്ടുണ്ട്' എന്നു അനുവർത്തിക്കുന്നു. കോടരത്തിലും, പോടകളിൽ; ഘൃകവൃണം, മുങ്ങുകളുടെ കൂട്ടം; സുഖം ഇരുന്നിട്ടുണ്ട്. അടിക്കു, മുട്ടിൽ; ദാശമശകങ്ങളും, എറമ്പു, കൊതുക്, മുതലായവയും; സുഖം ഇരുന്നിട്ടുണ്ട്; ആകയെത്രയിൽ ചേരുന്നങ്ങൾ, ഇപ്രകാരം മുകളിലും കൊമ്പുകളിലും പോടകളിലും മുട്ടിലുമായി എത്ര ചേരുന്നങ്ങൾ! എത്ര വളരെ പ്രാണികൾ നിന്നെ ആശ്രയിച്ചു സുഖമായിരിക്കുന്നു! അതു കൊണ്ടു വിശദം, നിർമ്മലമായ; യശഃ, യശസ്സ്, കീർത്തി; അധിഗതം, പ്രാപ്തം, നിനക്കു സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു; ജീവരക്ഷകനെന്നുള്ള കീർത്തി നിനക്കു കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പിന്നെ, അലംഗാനം ഭോകം, വഴി നടന്നു വരുന്ന ജനങ്ങൾ; അധികം അണങ്ങിക്കയ്യിൽ, അടുക്കൽ മുട്ടിൽ വന്നിരിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ളതു കൊണ്ടു; തവ കാക്ഷതിഃ? നിനക്കു എന്തു കുറവുണ്ടുള്ളതു? അതുകൊണ്ടു നിനക്കു് ഒരു ഹാനിയും ഇല്ല എന്നർത്ഥം. അല്ലയോ മഹാപുരുഷ! എത്രയോ ദുഷ്ടന്മാർ അങ്ങേ ആശ്രയിച്ചു കാലക്ഷേപം ചെയ്തു, സജ്ജനം അങ്ങേ ആശ്രയിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ളതു കൊണ്ടു് എന്തു ശഠിച്ചാണു വരാനുള്ളതു? എന്നു മന്ദോക്തിയായി കവി ചോദിക്കുന്നു. വളരെ ദുഷ്ടന്മാരെ ഭവിക്കുന്നതു കൊണ്ടു പ്രഭുവിനു അയശസ്സുണ്ടാക മാത്രമേ ചെയ്തുള്ളൂ. കുറഞ്ഞിരുന്നാലും സജനങ്ങളെയാണു രക്ഷിക്കേണ്ടതെന്നു താൽപര്യം.

ബഹിർമധുരമന്തഃ കർശം കഞ്ചിൽ പ്രഭുപാസിതു
മാഗന്തഃ കഞ്ചിദന്യമുഖനേ ദീയവചതാമവഗമ്യ തതോ
നിവൃത്ത ഇത്യാഹഃ—

൫൦. സ്തിഗ്ധശ്വാമളകോമളം ദലമരി പ്രച്ഛായശീതം തലം
ഭൂപൽക്കവിലഃ ബിജംഭലഹഃസ്വദൃലം ച വൃത്തം ഫാലം |
സംപശ്യൻ വിജനേ വനേ ധ്വജസിന്ധുശ്ശൈവ വസ്രം സുഖം
പാനമഃ പാനമുഖാചിഷ്ടദമകുഃ ദൈവാദേവതു ദൃതഃ ||

പുറമേ നല്ലവനായും ഉള്ളിൽ ദുഷ്ടനായുമുള്ള ഒരു പ്രഭുവിനെ ആശ്രയിക്കുന്നതിനു വന്ന ഒരുവൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൈവരജ്യത്തേക്കു് ദൈവരൂപനിൽ നിന്നും ധരിച്ച് ഒഴിഞ്ഞുപോയതായി പറയുന്നു:—

മൃഷ്ടനീലരുചിയാം ദലം തണൽ
 നിറഞ്ഞ ശീതളമതാം തലം
 പുഷ്പമായ് പൂവുലമാം ഫലം പ-
 മികനങ്ങ കണ്ടു വിജന വനേ |
 ഹൃഷ്ടനായ് കരുതി തത്ര തന്നെ പ-
 സതിക്കുമാന്യ പാമിടുകാക്കിയാൽ
 ദുഷ്ടമായ വിഷവൃക്ഷമെന്നത്
 ധരിച്ചുമോ രാശിതി മണ്ടിനാൻ ||

വിജനേ വനേ, ആമില്ലാത്ത കാട്ടിൽ, പാമിടുക, വഴിപോക്കൻ വഴി നടന്നു ക്ഷിപിച്ചു വിശ്രമത്തിന് ഇച്ഛിച്ചു വരുന്ന വഴിയാത്രക്കാൻ, മൃഷ്ടനീലരുചിയാം ദലം, നല്ല പച്ചനിറമുള്ള ഇലയെയും, തണൽ നിറഞ്ഞ ശീതളമതാം തലം, ധാരാളം തണലുള്ളതുകൊണ്ടു തണുപ്പോടു കൂടിയിരിക്കുന്ന മൃഷണേയും, പുഷ്പമായ് പൂവുലമാം ഫലം, കൊലച്ചു കൊലച്ചു നില്ക്കുന്ന വലിയ പഴങ്ങളേയും, കണ്ടു ഹൃഷ്ടനായ്, സന്തുഷ്ടഹൃദയനായി, ആവു! ഇവിടെ വിശ്രമിച്ചു വിശ്വസ്തനാകണമെന്നു സന്തോഷത്തോടെ, തത്ര തന്നെ, അവിടെത്തന്നെ, വസതിക്കു കരുതി, അവിടെത്തന്നെ വിശ്രമിക്കാമെന്നറച്ചു. അഥ അറ്റുറ്റാർ, അത്, ആ വൃക്ഷം, ദുഷ്ടമായ വിഷവൃക്ഷമാണെന്നു, ചീത്ത ചേർമരമാണെന്നു. ചേർമരത്തിന്റെ മൂട്ടിൽകൂടിപ്പോയാൽ ഭേദമെല്ലാം പൊള്ളാം. അന്യപാമിടുകാക്കിയാൽ, മരൊരളു വഴിപോക്കൻ പറഞ്ഞു, ധരിച്ചു, മനസ്സിലാക്കി, രാശിതി മണ്ടിനാൻ, ക്ഷണത്തിൽ അതിനെ ഒഴിഞ്ഞു കാടിപ്പോയി. അതോ! കഷ്ടം! ഇതു വിഷവൃക്ഷത്തിന് ഇത്ര നല്ല ഇലയും കായും തണലും ആളുകളെ ഭ്രമിപ്പിക്കാനുണ്ടാകുന്നല്ലോ എന്നും വഴിപോക്കൻ വിശ്രമസ്ഥാനം കിട്ടിയില്ലല്ലോ എന്നും ഉള്ളതിനേ ഭ്രോതിപ്പിക്കുന്നു. ചേർമരത്തിന്റെ മൂട്ടിൽ വഴിപോക്കൻ എങ്ങനെ വിശ്രമിക്കയില്ലയോ അതുപോലെ പറ്റുകൊണ്ടു മൂടിയ കിണറുപോലെ മതിയായ പ്രഭുവിനെ സജ്ജനങ്ങൾ ആശ്രയിക്കയില്ലെന്നു താൽപര്യം.

മഹാത്തോ ബഹുദീഃ കാർയ്യഭൈർബാധിതാ അപി
 കൈശ്ചിദിതരൈസ്സോഷിതാ അപി തത്രോദേത്രാപിനി
 ശ്വലാ ഏവ തിഷ്ഠന്തീത്യാഹഃ—

ഭിമ. വർണ്ണപഞ്ചമുപസ്ഥപന്തു തപനാ മന് നന്തേവേസുരോ
 ബധ്നന്തു പ്ലവഗാഃ പദന്തു സരിതോ ഗംഗാഭിമാസ്സവ്തഃ |
 പുഷ്ണാശ്ചപലബാസവഃ പ്രതിനിശം മുഷ്ണാതു വാ ബാഡാഭവാ
 നാബ്ധിഃ ക്ഷുദ്രതി ന പ്രസീദതി തതോ ന ക്ഷിയതേ നൈധതേ ||

ശ്ലേഷകരങ്ങളായും തോഷകരങ്ങളായും പല സംഗ
 തികളുണ്ടെങ്കിലും മഹാനാർ അവയൊന്നുകൊണ്ടും ക
 ലുക്കമില്ലാത്തവരായിരിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

പുഷ്കരശ്ചിമിതത.താപ, മദ്രുത.

വൃഷ്ടി, ദേവകൃതമന്മനം,

ഘോഷമായമരനിമ്നഗാഭിപത-

നം, പ്ലവംഗകൃതബന്ധനം, |

ഔഷധീശകൃതപോഷ, മെഘകൃത.

ശോഷ, മീവക നിമിത്തമാ-

യീഷലില്ലാത്ത കലക്കവും തെളി

വുമുളിയും ക്ഷയവുമണ്ണിയിൽ ||

പുഷ്കരശ്ചിമിതതാപം, പുഷ്കരശ്ചിമിതം സൂര്യന്റെ രശ്മികളാൽ കൃതമാ
 യ ചെയ്യപ്പെട്ട താപം ചൂട്, സൂര്യൻ നന്നായി ജ്വലിച്ചു ചൂട് പിടിപ്പി
 കുന്നു. അദ്രുതപൃഷ്ടി, അദ്രുതകളാൽ മേഘങ്ങളാൽ കൃതമായ ചെയ്യപ്പെ
 ട്വ വൃഷ്ടി വർഷം, മേഘങ്ങൾ തണുത്ത ജലത്തെ ചൊരിയുന്നുണ്ട്. ദേവകൃ
 തമന്മനം, ദേവന്മാരാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട കടയൽ, പണ്ടു് അമൃതം ലഭിക്ക
 ന്നതിനു ദേവാസുരന്മാർ മന്ദാം പചു്തത്തെ മത്തായും വാസുകിയെ ക
 യറായുമാക്കി പാലാഴിമന്മനം ചെയ്ത കുമ്പയെ ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കു
 ന്നു. ഘോഷമായ് അമരനിമ്നഗാഭിപതനം, ഗംഗ മുതലായ് മഹാ
 നദികളുടെ ഊക്കോടുള്ള ചാട്ടം; പണ്ടു് ഭഗീരഥൻ തപസ്സു ചെയ്തു പിതൃ
 മോക്ഷത്തിനായി ഗംഗയെ ഭൂമിയിൽ അവതരിപ്പിച്ച കുമ്പയെ ഇവിടെ
 സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. സകല നദികളും സമുദ്രത്തിലാണല്ലോ സംഗമി
 ക്കുന്നത്. അതിനെ ആദിഗണ്ഡത്താൽ ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. പ്ലവംഗകൃത
 ബന്ധനം, വാനരന്മാരാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട ചിറകെട്ടൽ, ശ്രീരാമനു രാവണ
 നിഗ്രഹം ചെയ്യാൻ ലങ്കാപ്രവേശനത്തിനായി ഹനുമാൻ പ്രഭൃതികളായ്

വാനരന്മാരാൽ സേതുബന്ധനം ചെയ്യപ്പെട്ട പുരാണകഥയെ ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ബന്ധനം എന്ന ശബ്ദത്തിന് പിടിച്ചുകെട്ടുക എന്നുള്ള അർത്ഥത്തേയും ഗ്രഹിക്കുക. കാഷ്ഠീശകൃതപോഷം, ചന്ദ്രനാൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന പൂജ, ചന്ദ്രോദയത്തിൽ സമുദ്രത്തിന് എററുണ്ടാകുന്നു. കൗവ്തുരോഷം, ബന്ധവാസിയാൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന വാട്ടം, സമുദ്രാന്തർത്തിയായ ബന്ധവാസലൻ ജലത്തെ വാറിക്കുന്നു എന്നാണു പ്രസിദ്ധി. ഈവിധ നിമിത്തമായി മുൻ പറഞ്ഞ ശോഷകാമുര്യം പോഷകരമായുള്ള സാഗരികളെ കൊണ്ടു, അസ്തിയിൽ സമുദ്രത്തിൽ, ഒരു കലക്കിയൊക്കെയും, ഭൂതലിയും, ക്ഷയവും ഈശ്വരില്ല, സ്വപ്നമെങ്കിലില്ല. ദേവന്മാർ മനനം ചെയ്യും, വലിയ നദികൾ പാഞ്ഞു വീഴുന്നതു്; സേതുബന്ധം ചെയ്യുകൊണ്ടു സമുദ്രത്തിനു കലക്കുക വരാവുന്നതാണു്. അതുപോലെ ഗാഢ മുതലായ ശുഭജലനദികളുടെ സാഗരം നിമിത്തം തെളിയും മേഘങ്ങൾ ചൊരിയുന്ന വെങ്കൊണ്ടും നദീജലസംഗമംകൊണ്ടും ചന്ദ്രൻ ചെയ്യുന്ന എററുകൊണ്ടും ഭൂതലിയും, സൂര്യരശ്മികളാൽ ഉണ്ടാകുന്ന താപംകൊണ്ടും ബന്ധവാസലൻ ചെയ്യുന്ന ശോഷംകൊണ്ടും ക്ഷയവും ഉണ്ടാകാവുന്നതാണു്. ഇതൊന്നും സമുദ്രത്തിനെ ബാധിക്കുന്നില്ല. അതുപോലെ മഹാൻമാർ ക്ഷോഭകാരണങ്ങളുണ്ടായാലും ശനി, തോഷകാരണങ്ങളുണ്ടായാലും ശനി, കലക്കമില്ലാതെ ഇരിക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

അനേകജനജീവനമേതുഭൂതം യം കഞ്ചിനഹാന്താ
സ്തുപനാമാ:—

൨. വാചികുപതാകപലപലസാശ്വാതസമിനിസാരിണീ-
തോയാദ്യേഗമനിർസരശ്ശാജലാധാരോദപാനപ്രവാ: |
സംപന്നാ ഉപജീവ്യ യസ്യവിചോം സാക്ഷാൽ പ്രണാട്ടാപി വാ
തസ്തൈ ജീവനജീവനായ സരിതാമീശായ തുഭ്യം നമഃ ||

അനേകപേർ കാലക്ഷേപത്തിനു കാരണഭൂതനായിരിക്കുന്ന ഒരു മഹാനെ സ്തുതിക്കുന്നു:—

പാവനം നദവുമുസ്യംനദി-
യുമസ്യവും കുളവുമസ്സര-

സ്വാവനഗ്രാമിനിതോടു കായൽ
 പരിഖാ തന്ധാഗമുദപാനവും
 ഏവനുള്ള വിഭേണിനാലിവ
 ഭവിച്ചിടുന്നു ഭവി കേവലം
 ജീവനങ്ങളുടെ ജീവനായ ഭവ.

തേ നമോസ്തു സരിതാംപതേ ||

പാവനം പരിശുദ്ധമായ, നദവും. നദത്തിനും നദിക്കും വ്യത്യാസം
 ഒന്നു പടിഞ്ഞാട്ട് ഒരിക്കുന്നതെന്നും മറ്റൊരു കിഴക്കോട്ട് ഒരിക്കുന്നതെ
 ന്നാകുന്നു; ഉത്സം അരിവി; നദിയും, പുഴയും, അന്ധ കിണറും; കള
 വും സ്നാനപാനാദികൾക്കു കഴിച്ചുണ്ടാക്കുന്നതാണു കളവും; സരസ്സു പ്രകൃ
 ത്വ്യാ ഉള്ള കളവും; വനഗ്രാമിനി കാട്ടാട്; ഇതു അല്പമുള്ളതായിരിക്കാം,
 തോട്; ഇതു കൃത്രിമമായും അകൃത്രിമമായുമുണ്ട്, കായൽ വിശാലമാ
 യ ഒരു പകുതി ജലാശയം. ഇതിൽ ചിലതു കായലുള്ളതും ചിലതു് ഓരില്ലാ
 ഞ്ഞുമായിരിക്കും, പരിഖാ കിടങ്ങ്, തന്ധാഗം കാട്ടിലും മറ്റുള്ള സ
 രസ്സിനാണ് ഈ പേർ സാധാരണ പറയാറുള്ളതു്. ഉദപാനം, തൊട്ടി,
 തണ്ണിർ പന്തലിലും മറ്റും കുടിവെള്ളം ഇട്ടിരിക്കുന്ന തൊട്ടി, ഇവ ഈ
 ജലാശയങ്ങളെല്ലാം, ഏവനുള്ള വിഭേണിനാൽ കേവലം യാവനൊരു
 അന്റെറ വെമ്പലാകൊണ്ടുതന്നെ, ഭവി ഭൂമിയിൽ, ഭവിച്ചിടുന്നു ഉണ്ടാ
 യിരിക്കുന്നു. ഇവയെല്ലാം സമുദ്രത്തിൽനിന്നും ജലം ആവിയാ യി പോ
 യി മേഘമായി വർഷിച്ചു ഉണ്ടാകുന്ന ജലംകൊണ്ടു നേരിട്ടോ അല്ലതേ
 യോ പുണ്യങ്ങളാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ജീവനങ്ങളുടെ ജീവനായ, ജ
 ലങ്ങളുടെ ജന്മഭൂമിയായ, ജീവനായ എന്ന ശബ്ദത്തിന്നു ജീവൻ ആയ
 എന്നും ജീവനായ എന്നു ചതുർത്വമായും അർത്ഥം കല്പിക്കാം. സരിതാം
 പതേ! സമുദ്രം! ഭവതേ നിനക്കായിക്കൊണ്ടു, നമോസ്തു നമസ്കാരം.
 പലക്കും ഉപജീവനത്തിന്നു ഹേതുഭൂതനായിരിക്കുന്ന ആർ വന്ദ്യനെന്നു
 താൽപര്യം.

മഹാനത്സുഖദുഃഖയോരപി ന, തൃഷ്ണന്തി ന വിദ്യന്ത

ഇത്യാദഃ—

മു. ന. നല്ലതോറു ന ച ശിരളോ ജപതിയില്ലല്ല പ്രതിഷ്ഠാപി സൻ
 കസ്തപസ്യാഃ പ്രകൃതേരമോ ചലയിതും ശൈന്വിലോകേഷുപി

അദ്വാവി ജപതന്ത്രരേഖ വിഹിതം കിം താവദൈവാഗ്നിനാ
സായം സായമുദിതപരേണ ശരീനാ തത്രൈവ വാ കിം കൃതം? ||

മഹാത്മാർ സുഖം വരുമ്പോൾ സന്തോഷിക്കയും
ഓരും വരുമ്പോൾ വ്യസനിക്കയും ചെയ്തയില്ല; ഒന്നി-
നും അവരെ സ്വപ്രകൃതിയിൽനിന്നും ചലിപ്പിക്കാൻ
കഴികയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

പ്രാതമെങ്കിലുമതുണ്ണമല്ലപി-

ച ശീതമല്ലദധിയാചത-

ല്ലേ തഭീയനിയതസ്വഭാവ-

മിതിമുഖവാസമലകിലാർക്കമേ |

ജാതമെന്നു ബദ്ധവാമുഖാഗ്നി

ഭാരം ജപിക്കിലുമഹന്നിശം

ശീതഭീധിതിരുദിച്ചു വന്നു-

നിശം ഹിമമൂട വമിക്കിലും ||

ഉദധി സമുദ്രം, പ്രാതമെങ്കിലും പ്രസിദ്ധമെങ്കിലും, അത ഏവ ഭി-
ജ്ഞസ്ഥിതി ലഭിച്ചിരിക്കുന്നതാണെങ്കിലും, മുന്തിമത്തായ ഏതിനും ശീതോ-
ണ്ണസ്ഥിതി ദേദിക്കുന്നതാണ്, അതുകൊണ്ടു സമുദ്രം ഉണ്ണമായോ ശീത-
മായോ ഇരിക്കണം, എന്നാൽ വാസ്തവമെങ്ങനെ? അത് ഉണ്ണമല്ല, സ-
മുദ്രത്തിനു ചൂടുണ്ടോ? ഇല്ല, അപിച ശീതമല്ല, എന്നാൽ തണുപ്പുണ്ടോ?
അതുമില്ല, എതഭീയനിയതസ്വഭാവം, ഇതിന്റെ ഉണ്ണമല്ല ശീതമല്ല
എന്നുള്ള ഈ പ്രകൃതിസിദ്ധമായ സ്വഭാവത്തെ, ഉലകിൽ അർക്കമ,
മോകത്തിൽ ഒന്നിനുംതന്നെ, ഇളക്കുവാൻ ആവതല്ല, മാറാൻ കഴിയു-
ന്നതല്ല, എന്നാൽ ശീതോണ്ണസ്ഥിതിയെ ദേദിപ്പിക്കാൻ സമുദ്രത്തിനെ
എന്തെങ്കിലും ബാധിക്കുന്നുണ്ടോ? എങ്കിലല്ലേ ദേഹവരാതിരുളൂ, എ-
ന്നുള്ളതിനു ഉണ്ടെന്നു ഉത്തരമില്ലാത്തതിൽ പറയുന്നു:— ബദ്ധവാമുഖാഗ്നി
അഹന്നിശം രാപ്പകൽ, ഭാരം ജപിക്കിലും ഉള്ളിൽ കിടന്നു കത്തുന്ന
തുകൊണ്ടും, അഹന്നിശം രാത്രിതോറും, ശീതഭീധിതി ചന്ദ്രൻ, ഉദിച്ചുവന്നു
ഹിമമൂട വമിക്കിലും ഹിമവന്ധം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടും, ജാതമെന്നു എ-
ന്നു പറി? ഒന്നും ഫലിച്ചില്ലെന്നതും. ബദ്ധവാഗ്നി സമുദ്രത്തിന്റെ
അന്തർഭാഗത്തിൽ ജപിക്കുന്നതുകൊണ്ടു അതു ധൂട പിടിക്കുന്നതുമില്ല, ച-
ന്ദ്രൻ മഞ്ഞു പൊഴിക്കുന്നതുകൊണ്ടു തണുക്കുന്നതുമില്ല. സമുദ്രത്തിന്റെ

നിയമസ്വഭാവത്തിന് ഒരു ഭേദവുമില്ല. ഇതുപോലെ മഹാത്മാർ ഒന്നു കൊണ്ടു സ്വപ്രകൃതിയിൽ നിന്ന് ഇളകുന്നില്ലെന്നു താൽപര്യം.

**മഹാശാസ്ത്രവിഭാഗി ശാലിഭിവി ദൈവഗതിനിവാശ്ശേ
ത്വം:—**

ഭദ്ര. രാജാവിപ്രകൃതസ്വയസ്യ തന്മയസ്സാമസ്സ വാശാനിയം-
യ്ക്കസ്സംശ്രയണീയപാദകമലസുസ്യാശ്രയായാ ഹരഃ |
അനീതശ്ചക്രം സ എവ ചക്രേക്ഷപ്രതഃ പ്രവേശ്യേത മേൽ
കസ്സപേദിതമിഹേത ഭഗവതഃ കാലസ്യ ലീലായിതം ||

മഹാത്മാരുടെ ആശ്രയമുണ്ടായിരുന്നാലും തലയിൽ
ലെഴുത്തു തടുക്കാവതല്ലെന്നു പറയുന്നു:—

വിപ്രസംസദധിരാജനായ ഭ-
ഗവാൻ ഹിമദ്വതിയിതിൻ സുതൻ
സ്വപ്രകാശനഖിലാഭിവന്ദ്യ-
പദനാമധോക്ഷജനിതാശ്രയം |
ഇപ്രകാരമെഴുമാഴിയും ച-
ക്രകനീതമസ്തമിതമാകിലി.
നപ്രമേയമറിയാ പതാകം.
തിവചിത്രകാലഗതിവിഭ്രമം ||

വിപ്രസംസദധിരാജനായ, ബ്രാഹ്മണവർഗ്ഗത്തിന് രാജാവായ, ഭഗവാൻ ഹിമദ്വതിവന്ദ്യനായ മന്ദ്രൻ, ഇതിൻ സുതൻ സമദ്രുതിന്റെ പുത്രനാകുന്നു, പാലാഴിമന്ദനത്തിൽ മന്ദ്രനും അവിടെ നിന്നാണല്ലോ ഉണ്ടായത്. സ്വപ്രകാശൻ പരമാത്മസ്വരൂപിയായി, അഖിലാഭിവന്ദ്യപദനാം എല്ലാവരും വന്ദിക്കപ്പെടേണ്ട പദങ്ങളോടുകൂടിയവനായിരിക്കുന്ന, എല്ലാവരും കാൽക്കൽ വീണു നമസ്കരിക്കുന്ന, അധോക്ഷയവിഷ്ണുവിൻ; ഇതു സമദ്രം, ആശ്രയം ഇരുപറ്റിടം ആകുന്നു. മഹാവിഷ്ണു പാലാഴിയിലാണല്ലോ അനന്തന്റെ മേൽ ശയിക്കുന്നത്. മഹാവിഷ്ണു വടക്കു ആശ്രയമുണ്ടായിരിക്കുന്ന മഹാവിഷ്ണുവിനുകൂടി ആശ്രയമാണ് സമദ്രം എന്നു ധ്വനി. ഇപ്രകാരം ഏഴാം ഇവ്വണ്ണമെല്ലാമിരിക്കുന്ന, ഇത്രവളരെ വൻപനായ, അഴിയും സമദ്രം കൂടിയും, ചക്രകനീതം ചക്രക

അതിൽ ഉള്ളുകയ്യിന്റെ കഴിയിൽ, നീതാ ആക്കപ്പെട്ട്, അസ്സമിതം ആകിൽ നഷ്ടമായിപ്പോയി' കാണാതെ ആയിപ്പോയി എന്നു ചരികിൽ, പണ്ടു അഗസ്ത്യമഹർഷി സമുദ്രത്തെ മുഴുവനും ഉള്ളുകയ്യിലാക്കി ആലമിച്ചുകുളഞ്ഞ കഥയെ ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അപ്രമേയം മനസ്സിനു അവിഷയമായ, അതിവിചിത്രകാലഗതിവിഭ്രമം അത്യുത്തമായ ദൈവഗതിവിചാസം, ആക്കു അറിയാവതു ആക്കറിയാൻ കഴിയും? വിധിയുടെ ഗതി ആക്കു അറിവാൻ പാടില്ലാത്തതാകുന്നു. വിധിക്കു വലിയ വരണനും എളിയ വരണനും ആർക്കുമില്ലെന്നു താൽപക്ഷ്യം.

അല്ല സു വസ്തുനാ രക്ഷണസ്തഥാ മഹതാമസ്യശാഖ
ബഹുനാം നാശഃ സ്വാദിത്യാഹഃ—

മി. ഭൂശം സ്വാദു രസാദപിമ മധുനോ ഭൂശം വിഷൈവാസുഷക-
സ്സംവത്സ്രതസാക്ഷിണോ ജലചരാ മനമാദിണാ മാരിതാഃ |
പ്രാണേഭ്യോപ്യധികാസ്സരദമുഖാഃ പ്രാപ്താസ്സമസ്മാ വ്യയം
കിന്തിദ്രക്ഷിതുമിച്ഛതാമൃതമിഹ ക്ഷീരശ്ശിനാ നാശിതം ||

അല്ലമായ ഒരു വസ്തുവിനെ വെച്ചു സൂക്ഷിക്കാൻ മോഹിച്ചു മറന്നതും മഹാർഷിജനായ വസ്തുക്കളേറ്റേറ്റി ഓശിപ്പിക്കുന്നവനെ ഭക്ഷിക്കുന്നു:—

പുഷ്പമായ് മധുരഭൂശപൂര-

മതു ഘോരവാസുകിവിഷത്തിനാൽ
പിഷ്ടമായ് ജലചരോൽകരം
പ്രളയസാക്ഷി മനുഗിരീന്ദ്രനാൽ |

ഇഷ്ടമാമമരഭൂതഹൃപ-

ഭൂതി രത്നസഞ്ചയമതും ഹൃദം
നഷ്ടമായമൃതമിഷ്ട പാൽക്ക-

ലിതിന്റെ രക്ഷയെ നിനയ്ക്കയാൽ ||

പാൽക്കൽ-ഇതിന്റെ, അമൃതത്തിന്റെ, രക്ഷയെ നിനയ്ക്കയാൽ പാൽക്കൽ അമൃതിനെ കൊടുക്കതെ സൂക്ഷിക്കണമെന്നു ഭൂതിക്കയാൽ; എന്നാൽ ഹൃദമുണ്ടായതെന്നു പറയുന്നു. മധുരഭൂശപൂരമതു സ്വാദുവാ

യ പാലേല്ലാം, ഘോരവാസുകിവിഷത്തിനാൽ പ്ലഷ്ടമായ് ദഹിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായി, പ്രളയസാക്ഷി പ്രളയകാലം മുതൽ കിടപ്പുള്ള; പുരാതനങ്ങളായ, ജലചരോൽക്കരം ജലജന്തുക്കളെല്ലാം, മനുഗിപിറുനാൽ വിഷ്ണുമായ് പൊടിക്കപ്പെട്ടു. ഇഷ്ടാം മഹാർഘങ്ങളാകകൊണ്ടു പ്രത്യേകം പ്രതിപത്തിയുള്ള, അമൃതേന്ദ്രപ്രദാനസഞ്ചയമതും കല്പവൃക്ഷാ മുതലായ രത്നങ്ങളും ഉൽകൃഷ്ടവസ്തുക്കളും, ഏതും ബലാൽകാരോണ തട്ടിപ്പരിവൃക്കൊണ്ടു പോകപ്പെട്ടു. അമൃതം ഇങ്ങു നഷ്ടമായി, സൂക്ഷിച്ചു വെക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന അമൃതം ഇല്ലാതെയായി. മുൻ പറഞ്ഞ സംഗതികളെല്ലാം പാലാഴിമേന്മത്തിലുണ്ടായതാണു. ഇത്രയൊക്കെ നാശം പററി. ദേവാസുരന്മാർ ആവശ്യപ്പെട്ട അമൃതം ആദ്യമേ കൊടുത്തിരുന്നതിൽ മറുപടിയൊന്നും നൽകിയില്ലായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അവയും ഇല്ലാതെയായി. അമൃതം അവർ കൊണ്ടുപോയി. ഇതുപേരേയൊണുലുണ്ണുമാക്കും പററുന്നതെന്നു താൽപര്യം.

യഃ കാലേ മനസാ ന ദഭാതി സ പരൈസ്വലാദ്യുതസ
വ്യാസാ വേദീശ്വരഃ—

ഒന്നു പണ്ഡിത ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാ പുരമിദം ഉണ്യസ്വയം മന്ദ്രമാ
ദേവൈരപ്പാരസോ മണിദിപഹയാസുൽസ്വാമിനൈവാഹതഃ |
എകസ്മൈ സ്വയമേകമേവ വിതരത്യേതേന്ദ്രേ ചേൽ സാഗര-
സൈലോക്യം വശയേജ്ജഡസു സ വൃമാ വിക്രമ്യ തൈർലുണ്ടിതഃ ||

ആവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ വേണ്ടതിന്നേ മനസ്സാടെ കൊടുക്കാതെ ഇരിക്കുന്ന ലുബ്ധന്റെ സർവസ്വവും മറ്റുള്ളവർ ബലാൽകാരമായി പിടിച്ചുപറിച്ചുകൊണ്ടുപോകുമെന്നു പറയുന്നു:—

താരിൽമക്കയെ ഹരിച്ചു ശൗരരി ശ-

ശിയെശ്ശിവൻ ത്രിദശരൂപ സഭ.

പാരിജാതഗജവാജിരേണ-

മുഖമാം സമസ്തവുമസംശയം |

വാരിരാശി തനിയെയൊരുത്ത-

നിതിലൊന്നു നരകകിൽ വശംവദാ

പാരിതിന്നു, പരമിജ്ജടം ഫ-

ഐതസപമഭേമവേപുമാ ||

ശൗരി വിഷ്ണു; താരികമങ്കയ, ലക്ഷ്മീദേവിയെ, ഹരിച്ചു അപ
ഹരിച്ചു, ഈ ക്രിയ എല്ലായിടത്തും അനുവർത്തിപ്പിക്കണം. ശിവൻ ശ
രിയെ ചന്ദ്രനെ, ഹരിച്ചു. ത്രിദശർ ദേവന്മാർ, അസ്സാരപാരിജാതഗജ
വാജിരത്നമുഖമാം ദേവസ്ത്രീകൾ, കല്പവൃക്ഷം, ഐരാവതം, ഉജ്ജ്വലവ
സ്ത്വം, കൌസ്തുഭം മുതലായ സമസ്തവും എല്ലാം, അസംശയം, ശങ്കയോ
ടെ ഹരിച്ചു. വാരിരാശി സമുദ്രം; ഇതിലൊന്നു, തനിയെ മനസ്സോ
ടെ, ഒരുത്തര നരകകിട കൊടുത്തെങ്കിൽ, ഇതിനു സമുദ്രത്തിനു, പാർ
ലോകം, വരംവദം അടിമപ്പെട്ടുപോകുമായിരുന്നു. പരം ഇജ്ജഡം
എന്നാൽ അപ്രകാരം കൊടുക്കാതെ ഈ മൃഗം, ഡലയോളമേമുളള
തിനാൽ ജഡം ജലമെന്നറിക, 'ഐദിഃ ഇ പരാൽ, മുൻ പറഞ്ഞ വിഷ്ണു
മുതലായവരാൽ; പൂ'വാ ചെരട്ടേ, ഹരാഗൃഹസ്ഥം ബാധാൽകാരമായി ഹ
രിക്കപ്പെട്ട സ്വപ്നത്താടു കൂടിയതായി, അപേൽ രീതി. മനസ്സോടെ ഒ
ന്നിനെ എങ്കിലും ഒരാൾക്കു കൊടുത്തിരുന്നെങ്കിൽ മരണമുണ്ടായിപ്പോ
യ്ക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടായിരുന്നേനെ.

ഏകിക നൃകാദാനവിഷയപി ഗ്രഹസ്ഥഃ ശുബ്രഃ ശു
ഭവതീത്യാഹഃ:

൫൭. കൃഗാഃ കരി യേനവഃ കരി ഗജാഃ കൃത്യതാഃ പാദവാ-
സ്തന്തഃ കരി സുഭുവഃ കരി മഹാരത്നാനുഗുഹാബുവി |
ജാതൈകാ കില കന്യകാ ജലനിധേയാതും പ്രസക്താ യദാ
സവാ തദപ്രയിത തദാ പരിണതൗ നാമൈകമുച്ഛിതം ||

ഒരു കന്യകയേ വേട്ട കൊടുക്കുന്നതിനാൽ തന്നെ
ഗ്രഹസ്ഥന്റെ സ്വപ്നത്ത് നാമാവശേഷമാകുന്നു എന്നു പ
റയുന്നു:—

വാഹ്വൈത്ര പശുവൈത്രയൈത്ര ഗ.

ജമൈത്രയൽഭുതകരം മരം

ദോഹനാഗൃതികളൈത്ര കാമി-

നികളൈത്ര മന്നമതിദർപ്പഭം |

സ്നേഹമേരമൊരു കന്യകാമണി
ജനിക്കയാലുദധിയേതള-
പാഹനായ ചിലവാക്കിനാനൊ-
ടുവിൽ നാമമാത്രമവശിഷ്ടമായ് ||

ഉദധി സമുദ്രം; അത്മാൽ പാലാഴി, സ്നേഹം ഏറം ഒരു കന്യകാ മണി ജനിക്കയാൽ, ചെല്ലമായ ഒരു പുത്രിയുണ്ടാകനിമിത്തം, മഹാലക്ഷ്മി പാലാഴിയിൽ നിന്നാണല്ലോ ഉണ്ടായത്. എന്തദ്ദാഹനായ ഇ വർഷം വേളിക്കായി, വാഹമെത്ര കഴിരകളെത്ര, ഉണ്ടെത്രവസ്തു മുതലായവ, പതുവെത്ര കാമധേനു മുതലായവ, എത്ര ഗജം ഐരാവതം മുതലായവ, എത്ര അനൂതകരം മാം കല്ലുവൃക്ഷം മുതലായവ, എത്ര മോഹനാകൃതികളായ കാമിനികൾ, അസ്സാസ്സകൾ, എത്ര അവിദ്വൽല്ലഭം രത്നം കൌസ്തുഭം മുതലായവ, ഇവയെ എല്ലാം ചിലവാക്കിനാൻ, ചിലവാഴിച്ചു. ഇങ്ങനെ സ്വസ്വവും ചിലവഴിച്ചുതുകൊണ്ടുണ്ടായ ഫലമെന്തു? ഒടുവിൽ നാമമാത്രം അവശിഷ്ടമായ് ഒടുവിൽ പേരുമാത്രം ശേഷിച്ചു. സമുദ്രത്തിനു അന്താകാം എന്നു പേരുണ്ടു്. ഈ പേരുള്ളതല്ലാതെ അതിൽ രത്നമൊന്നുമില്ലാതെയായി. പാരദേശികനായ മൂലകവി തന്റെ വർഗ്ഗക്കാരിൽ കന്യകാദാനത്തിനു കണക്കില്ലാത്ത പണം ചിലവഴിക്കുന്ന നടപ്പിനെ ഈ ശ്ലോകത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അഭിമാനത്തിനു വേണ്ടി മലയാളികളിലും കുടുംബസ്വത്തിനെ മുടിച്ചു അടിയന്തരം ഫലോഷിക്കുന്നവരില്ലാക്കൂടില്ല. അവർ ഈ ശ്ലോകത്തെ ഹൃദിസ്ഥമാക്കേണ്ടതാണു്.

ഭാനശാലിനാം ധനികനാം ഗൃഹ ഏവ ശ്രീസ്തർവദാ നിശ്ചലാ തിഷ്ഠവീത്യാഹ—:

വ്യ. പ്രാഗല്ഭാഗത്തൊ കിലാഭസരിതാ സംസ്കാരയന്ത്യാ മഹി-
മാഭോധിസ്സപയമപ്യപൂർവ്വ സമൃത്തത്തജ്ജലാധാരവൽ ।
അനുസ്മൃതം കഥമക്ഷയോ നിധിരപാംതേതേ കഥം വാസതേ
നിച്ഛാജാംബുധാംബുദാനസൂകൃതം സിദ്ധം തമിത്ഥം പുനഃ ||

ഭാനശാലികളായ ധനികന്മാരുടെ ഗൃഹത്തിൽ മാത്രമേ ശ്രീ എപ്പൊഴും നിശ്ചലയായിരിക്കയുള്ളൂ എന്നു പറയുന്നു;—

ജംഭോണജവമഭൂനിജ്ജ്ഞാത-
 ണി വീണ മന്നിലൊഴുകീടവേ
 സംഭരിച്ചു സലിലം സകൃൽ ക-
 ലിൽ മറു ചാലുകളിലെന്നപോൽ |
 അംഭസാം നിധിയപാരമക്ഷ-
 യമതെങ്ങ? മറവയുമെങ്ങേഹോ?
 ഭരണമന്യ ജലദാവലിദ
 ജലദാനജന്യഫലമീദ്രം ||

അത്ഭുനിജ്ജ്ഞാതം ഗാഗാ, ജംഭോണജവം ഭൂഭോണമായ വർദ്ധി
 ചേഷ്ടനനായ, ജവംത്താട്ടു ഉഷ്ണാട്, കൂടാപണ്ണം; വീണ, പണ്ടു ഭ
 ഗീരമൻ ഗാനയ അവതരിപ്പിച്ചുപോൾ, മേനിൽ ഒഴുകീടവേ ഭൂമിയിൽ
 കൂടി ഒലിക്കുന്ന വഴിക്കു, മറു ചാലുകളിൽ എന്നുപോൽ കടലിൽ സ
 ലിലം സകൃൽ സംഭരിച്ചു, മറുതു താനെ സ്ഥലങ്ങളിൽ വെച്ചു നിറച്ചു
 കൂട്ടത്തിൽ സമുദ്രത്തിലും ഒരതവണ വെള്ളം നിറച്ചു. സംഭരിച്ചു എന്ന
 ക്രിയയ്ക്കു അഭൂനിജ്ജ്ഞാതം ഭരണമന്യക. ഇപ്പോൾ അവരും
 കളുടെ സ്ഥിതിക്കേതെന്നു പറയുന്നു—അംഭസാംനിധി അപാരം,
 അക്ഷയാ, അതെങ്ങ? ജലങ്ങൾക്കെല്ലാം ആധാരമായി, അനന്തമായി,
 ഒരിക്കലും ക്ഷയിമില്ലാത്ത സമുദ്രത്തിന്റെ സ്ഥിതി എങ്ങനെ ഇരിക്കു
 ന്നു? മറവയുമെങ്ങേഹോ? മറുതു ചാലുകളുടെ സ്ഥിതി എങ്ങനെ ഇരി
 കുന്നു? അവയിൽ ജലമില്ലാതെ ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഈ ഭേദം വ
 രാനുള്ള കാരണമെന്തെന്നു അന്വേഷത്തിൽ പറയുന്നു—ഭരണമന്യ
 നിവ്വാജമായി, ജലദാവലിക്കു മേഘസമുദാനത്തിനു, ജലത്തേ ദാനം ചെ
 യുന്നതിനു എന്നുള്ള യോഗികാത്മവും കവിഹൃദയത്തിലുള്ളതായി കാ
 ണെ. ജലദാനജന്യഫലം, ജലം കൊടുത്തതുകൊണ്ടുള്ള ഫലം, ഇദ്രം
 ഇപ്രകാരമാകുന്നു. ഈ ദാനപുണ്യത്തിനാലത്ര സമുദ്രത്തിനു ഇന്നൊരു
 കുറവുമില്ലാതെ ഇരിക്കുന്നത്. ശാസ്ത്രപ്രകാരം നോക്കുന്നതായാലും മേഘ
 മൂലമായി വർഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു തന്നെയാണു സമുദ്രത്തിലുള്ള ജലത്തിനു
 കൂടുതൽ കുറവില്ലാത്തതു.

അനേകജനോപകാരകരണപരായണാനാം പ്രഭുനാമം
 ശ്രേഷ്ഠം കൈശിദീപ്താവശേന ന കൃതശ്ചേത ഏ
 വഭാഗ്യഹീനാ ഇതിജ്ഞേതാ ഇത്യാഹ—:

മിൻ. ചാതം ശീതവാരി വാരികൾക്കു മോദിരാമദ്രോ
പാന്നശ്രാന്തിക്കും സരഃപഥി എതം ഭക്തിക്ഷമപ്യഭേസാം |
യേ തേപതേ ഭൂവി ചാതകാന്തതി കദാപ്യജ്ഞാതരേമോദകാ-
സ്തേ ഗൃഹ്ണന്തി ന ചോദിഹാംബുക്തിമയോ ദൈവേനതേവഞ്ചിതാഃ

അനേക ജനങ്ങൾക്കു ഉപകാരം ചെയ്യുന്ന പ്രഭുക്ക-
ന്മാരെ ആശ്രയിക്കുന്നതു കുറച്ചിലെന്നു കരുതി ചിലർ
മടിക്കുന്നതായാൽ അതുകൊണ്ടുള്ള ഹാനി അവർക്കു ത-
ന്നെ എന്നു പറയുന്നു:—

ശീതവാരി പഥികശ്രമാപഥ.

മുദാരഭൂതഹവിരാജിതം

ചാതമായ് സരണിയിൽ സരോ-

വരമപാകൃതം സലിലകഷ്ടവും |

ചാതകുടലവരീജലത്തെ.

അറിയാത്ത പക്ഷികൾ കടിക്കയി.

പ്ലേതദംബുവിനെയെങ്കിലെന്ന.

തുകൾ വഞ്ചിതങ്ങൾ വിധിയാൽ പരം ||

ശീതവാരി തണുത്ത ജലത്തോടുകൂടിയതും, പഥികശ്രമാപഥം വ-
ഴിപോക്കരുടെ ക്ഷിണത്തെ തീക്കുന്നതും, ഉദാരഭൂതഹവിരാജിതം വലി-
യ വൃക്ഷങ്ങളാൽ ശോഭിതവും, ആയ സരോവരം നല്ല തഡാഗം, സര-
ണിയിൽ വഴിയിൽ, ചാതമായ് കുടിക്കപ്പെട്ടു, രന്നിമിത്തം സലില-
കഷ്ടവും ജലദാരിദ്ര്യവും, അപാകൃതം വീക്കപ്പെട്ടു, വഴിയിൽ നല്ല കുള-
ത്ത് ജലത്തോടുകൂടിയ ഒന്നാകതരം തഡാഗം കുടിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതിനാൽ
ആർക്കു കുടിക്കാൻ വെള്ളത്തിനു ബുദ്ധിമുട്ടില്ല. ഇപ്രകാരമിരിക്കുവാ,
അവനീജലത്തെ, ഭൂമിയിലുള്ള വെള്ളത്തെ, അറിയാത്ത കടിക്കാത്ത, അ-
ഥവാ ഭൂമിയിൽ വെള്ളമുണ്ടെന്നുതന്നെ ഗണിച്ചിട്ടില്ലാത്ത; പക്ഷികളായ
ചാതകങ്ങൾ, എതദംബുവിനെ ഈ തഡാഗത്തിലെ ജലത്തെ, കടിക്ക-
യില്ല എങ്കിൽ, ചാതകങ്ങൾ മോലത്തിൽനിന്നു വീഴുന്ന ജലത്തേ മാത്ര-
മേ കുടിക്കുവാൻ എന്നാണു പ്രസിദ്ധി. എന്തു? അതുകൊണ്ടു ആർക്കാണു
ദോഷം? അതുകൾ പരം വിധിയാൽ വഞ്ചിതങ്ങൾ, ദൈവത്താൽ അവ-
തന്നെ വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടു, അവയ്ക്കു തന്നെ ഹാനി എന്നർത്ഥം, മറ്റുള്ളവരെ

ക്കാൾ തങ്ങൾക്കു ഒരു വിശേഷം വേണമെന്നു ദുരഭിമാനം ഭാവിക്കുന്ന
വർക്കു തന്നെ അതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ദോഷമെന്നു താൽപര്യം.

ബഹുവിത്തദായിഷു മഹൽസു സ്ഥിതേഷു താൻ വിഹായ
പക്ഷപാതേനായ ക്ഷുദ്രാനേവ പ്രമാത്രയന്തി തേ
നിഷ്ഫലജനാനഃ പാപി ന ഏവശ്യാമഃ—

നാ. ഭൂമിയാ അതിപാവനീസുരഭിലാസ്സപാദിരപസ്സത്യജൻ
യാവത്സംഖ്യമംബു ചാതകഗണോ യത്തേന കിം സംധ്യതേ ?
കിം അന്യേ ദധിഗുണം പ്രവർത്തി ഘനഃ? കിം വാ തപസ്സായുതേ?
പ്രാഗ് ജന്മ ബ്രവിതിസ്തർവാരികണികഃ പാപീ സ ഇത്യുച്യതേ ||

ധാരാളം കൊടുക്കുന്ന മഹാമാരെ വിട്ടുവെച്ചു ക്ഷു
ദ്രന്മാരോടു യാചിക്കുന്നവൻ ഒരു ഫലവും സിദ്ധിക്കുന്നി
ല്ലെന്നു തന്നെയല്ല, പാപിയെന്നുള്ള പേർ കിട്ടുകയും
ചെയ്യുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

പാരിലുള്ള പരിശുദ്ധചാരജ.
ലമൊക്കെ വിട്ടു പണിപെട്ടുമാ
നീരിനായ് മുക്കിലിനോടീരുന്ന ഫ-
ലമെന്തു നേടിയീഥ ചാതകം |
ഭൂരിയായൊരു ജലാപ്തിയില്ല, സു-
കൃതാപ്തിയില്ല, ജനനാന്തര
വാരിബി ദുഃഖരളാത്ത ജന്തുവി-
തു പാപിയെന്നു പരമുഷ്ടമായ് ||

ചാതകം, പാരിലുള്ള ഭൂമിയിലുള്ള, പരിശുദ്ധചാരജലമൊക്കെ വി
ട്ടു, ശുദ്ധമായ നല്ല ജലത്തെ എല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചു, പണിപെട്ടു കഷ്ട
പ്പെട്ടു, മുക്കിലിനോടു മേഘത്തോടു, വീരിനായി ജലം താണേ എന്നു;
ഇന്നു യാചിച്ചതുകൊണ്ടു, ഫലമെന്തു നേടി? എന്തു ഗുണത്തെയാണു
സമ്പാദിച്ചതു? ഭാവിച്ചു കഷ്ടപ്പെട്ടു ആകാശത്തിൽ പറന്നു നടന്നു മേ
ഘത്തിനോടു യാചിച്ചതുകൊണ്ടു, ഭൂരിയായൊരു ജലാപ്തിയില്ല, കുറേ
അധികം ജലം കിട്ടിയെന്നുണ്ടോ അതില്ല. സുകൃതാപ്തിയില്ല, പുണ്യം

കിട്ടിയോ? അതുമില്ല. ഇങ്ങനെ വന്നു ഇരക്കുന്നതുകൊണ്ട് അതിനു മാത്രമായി കുറേ അധികം മഴ പെയ്തതായാ, അല്ലെങ്കിൽ അതിനു പുറത്തു ലഭിക്കുകയാണെന്നുമായില്ല. പിന്നെ എന്തുകിട്ടിയെന്നു അന്ത്യപാദത്തിൽ പറയുന്നു—ഇതു, ഈ ചാതകം, ജനനാന്തരം കഴിഞ്ഞ ജന്മത്തിൽ വാരിവിന്ദുവരുളാത്തപാപിയായ ജന്തു ഭാവിച്ചവർക്കു ഒരുതുളളി വെള്ളം പാലാ കൊടുത്തിട്ടില്ലാത്ത മഹാപാപിയായ ജന്തുവായിരുന്നു, എന്നു പരം ഉറപ്പുമായി, എന്നു എല്ലാവർക്കും മനസ്സിലാക്കാൻ വഴിയായി. ഇത്രമാത്രമേ ഫലം സിദ്ധിച്ചുള്ളൂ. മുജ്ജന്മത്തിൽ ഭാവിക്കുന്നവനു വെള്ളം കൊടുക്കാത്തവൻ പിന്നത്തെ ജന്മത്തിൽ ചാതകമായി തീരുമെന്നു അറിയേണ്ടതല്ല.

ബഹുവിഭവസ്ഥിതോപി വദാന്യോപി പുരുഷോ നിർജ്ജനപ്രദേശസ്ഥിതഃ സ്ഥിതശ്ചൈതന്യ യശോനസ്യാദവ കിന്തു യദുച്ഛയാ കശ്ചിദത്ഥീ തദീയസവിധം പ്രതി ഗതശ്ചൈതസ ഏക ഏവ ലബ്ധമനോരഥസ്സുദിത്വാഹഃ—

നമ. സ്വാദുസ്തവ ഫലാനി സന്തി സുഭിഷ്ണേവ പ്രസൂനാനി ച സ്വാന്തം ചാപ്തപകന്തമന്തി ജന സാധ്യം വനസ്തേന കിം? |
ഭാഗ്യാ ഹ്യേതദേകാന്തം വനതഃ പാദനമാ യദാ താവസ.
ഛായാമസ്യ യദുച്ഛയാഫലവതീ മഗ്ധാസു ഗന്ധാന്തരാം ||

ഭാനം ചെയ്യാൻ വേണ്ട ശേഷിയും മനസ്സുള്ളവർ അതിനു തക്കതായ സ്ഥലത്തു ഇരിക്കാതെ വല്ല മുചയിലോ മുക്കിലോ വസിച്ചാൽ, തങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശ്യത്തെ സാധിപ്പാൻ യദുച്ഛയാ തരം കിട്ടിയാലുമായി ഇല്ലെങ്കിലുമായി എന്നു പറയുന്നു:—

സുപ്രസൂനനികരംബവും സുഹ.

ലജാലവും വിപുലവന്യയാ

മിപ്രദേശമതിലേക്കിലെത്തു ഫ.

ലമഹാദാപചികീഷ്ഠം |

അപ്രതീക്ഷിതമായി ശാഖയും -
 ഒരു ഭാഗ്യമേ പലിക്താപസൻ
 സപ്രസാദഭസിയമാം തന്നെ -

ലണഞ്ഞു വാണതു യദൃച്ഛയാ ||

അംബുശാലിയുടെ കാട്ടുമാത്തിന്റെ, പ്രസന്നനികരംബവും നല്ല മണമുള്ള പ്രസന്നങ്ങളുടെ, പൂക്കളുടെ, നികരംബവും കൂട്ടവും, സുഖപജാലവും പഴുത്ത സ്വാദുള്ള പഴങ്ങളുടെ കൂട്ടവും, അർഹരോട് യോഗ്യന്മാരോട്, ഉപവിചീന്ധ്യം ഉപകരിക്കാനുള്ള ഇച്ഛയും, തണലിൽ വിശ്രമം നൽക തന്നെ ഉപകാരം, വന്ദ്യന്മാർ കൊടുങ്കാടായിരിക്കുന്ന ഈ പ്രദേശത്തിലെങ്കിൽ എന്തു ഫലം? ഒരു പ്രയാജനവുമില്ലെന്നതും, വന്ദകാട്ടിൽ നിൽക്കുന്ന മാത്തിനു നല്ല സുഗന്ധമുള്ള പൂക്കളും സ്വാദുള്ള പഴങ്ങളും വിശ്രമത്തിനു സുഖമുള്ള നല്ല തണലും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ആക്കം ഒരു ഫലവും സിദ്ധിക്കുന്നില്ല. ഏ, നാലിലെ നാലിലും, പക്ഷേ അതു വളരെ അപൂർവ്വമാണെന്നു ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്ന പാഥികതാപസൻ, വഴിപോക്കനായ മനുഷി, യദൃച്ഛയാ അഭസിയമാം, ഇതിന്റെ തണൽ അണഞ്ഞു തണലിൽ വന്നു, സപ്രസാദം സന്തോഷത്തോടെ, വാണു അംബുശാലിയുടെ അപ്രതർക്കിതം വിചാരിച്ചിരിക്കാത്ത ഭാഗ്യമേ. ഭാഗ്യം തന്നെ ആകുന്നു, ഇങ്ങനെ പൂജനായ ഒരുവനു ഉപകരിക്കാൻ സന്ദർഭം ഭാഗ്യംകൊണ്ട് ലഭിച്ചാലായി എന്നല്ലാതെ എല്ലാപൊഴും സാധിക്കുന്നതല്ല എന്നു താൽപര്യം.

നമാനാം ജീവിതം ക്ഷണഭംഗമവി കൃതപുണ്യപാപ
വാത്താ ചിരസ്ഥായിനീത്യാഹ:—

നൂറു: പാനേനഷ്യ വ്യതിതം ഫലം പരിഷ്കരണയന്ത്രസൂത്രപാദൈവം
 ജൈവപ്യുന്നതമൗലിഗോവിന്ദ ഫലൈഃ കോണേ നിരീയ സ്ഥിതി
 ഭാവന ജപതാ ദാശ്യപി വല്ല തേ നിശ്ശേഷിതാസ്സാംഗ്രതം
 പുണ്യം പാപമിതി സ്ഥിതം ദാശമിദം തേഷാം ദായാനാമപ്തമി

പുണ്യവാന്മാരും പാപികളും മരണം ഒരുപോലെ ഉണ്ടെങ്കിലും അവർ ചെയ്ത കൃത്യങ്ങളുടെ ക്രമ ഭിന്നമായി എന്തായാലും നിലനില്ക്കുമെന്നു പറയുന്നു:—

സ്പഷ്ടമാം ഫലമശേഷമകി പ.
 മികക്കു താണ ചില പാദപാ
 ധൃഷ്ടമായതു മറച്ചു മെന്തിയി.
 ലൊളിച്ചു നിന്ന ചിലതന്നതം |
 നഷ്ടമായതൊരുപാലെ രണ്ടുമെ.
 രിയും ദവാഗ്നിയതിനാൽ, പുന
 ശ്ചിഷ്ടമായരിയ പൂണ്ണമെന്നിന-
 മ മററതിന്നരിയ പാപവും ||

താണ ചില പാദപാ, പൊക്കം കുറഞ്ഞ ചില വൃക്ഷങ്ങൾ, പഥി
 കക്കു വഴിപോക്കക്കു, സ്പഷ്ടമാം കാണത്തക്കവിധം നിറഞ്ഞി; ഫലം
 അശേഷം പഴങ്ങളെല്ലാം, ഏകി കൊടുത്തു. ചില വൃക്ഷങ്ങൾ താണ
 നിന്നു' എല്ലാവർക്കും കാണത്തക്കവിധം ഫലങ്ങളെ ഉണ്ടുവിറ്റിച്ചു അവ
 യെ എല്ലാം വഴിപോക്കക്കു കൊടുത്തു. ഉന്നതം പൊക്കമുള്ള; ചില
 തു വേറെ ചില വൃക്ഷങ്ങൾ, അതു ഫലത്തെ, ധൃഷ്ടമായി ആരെയും അ
 ടക്കൽ അടുപ്പിക്കാതെ, മെന്തിയിൽ മറച്ചു ശിവരങ്ങളിൽ മറച്ചുകൊ
 ണ്ടു, ഒളിച്ചുനിന്ന അതു രണ്ടും, ഈ രണ്ടുട്ടും വൃക്ഷങ്ങളും, എരിയും ദ
 വാഗ്നിയതിനാൽ കത്തുന്ന കാട്ടു തീ പെട്ടു, ഒരുപാലെ നഷ്ടമായി. പു
 നഃ എന്നാൽ, ഒന്നിനു ആദ്യം പറഞ്ഞ വൃക്ഷങ്ങൾക്കു, അരിയ പൂണ്ണം
 ഫലദാനജന്യമായ വലിയ സുകൃതവും, മററതിന്നഥ രണ്ടാമതു പറഞ്ഞ
 വൃക്ഷങ്ങൾക്കു കട്ടെ, അരിയ പാപവും ഫലദാനം ചെയ്യാത്താലുള്ള
 വലിയ പാപവും, ശിഷ്ടമായി ഭോഷിച്ചു. കൊടുക്കുന്നവനും കെട്ടിസൃ
 ക്ഷിക്കുന്നവനും മരണം നിശ്ചയമായി ഉണ്ടു; പക്ഷേ കൊടുക്കുന്നവ
 നു മരണാനന്തരം യശസ്സും മറ്റവനു ദയ്യശസ്സും ഉണ്ടാകുന്ന സ്ഥിതിക്കു
 ദാനം ചെയ്യുന്നവനാണു അധികാ ലാഭമെന്നു താൽപര്യം.

മഹാന്തഃ ക്ഷണഭംഗൂരജീവിതാ അപി തേഷാം യശസേ
 ന കദാചിദപിനാശ ഇത്യാദഃ—

നന്ദ. അധർവ്വം കില മുലഗർഭമധുനാപ്രാപുരയത്ത്രഭി-
 വ്യാക്രോശന്ത്യധുനാ സഞ്ചാധുനാപ്രാപുരയത്ത്രഭി—

ഇമ്മം യാവദിമാനി ബിഭ്രതി ശ്രദ്ധം ഭൂതാന്യപി തപക്തേ
താവത്പാ ന ഗതോഽസി പാദപ! ചിരം കീർത്യാത്മനാ വന്തേസ:

മഹാത്മാക്കൾ മരിച്ചാലും തങ്ങളെ പറ്റി വ്യസനി
ക്കാൻ ആളുകളുള്ളതുവരെ യശസ്സുവീരത്തോടെ ജീവിച്ചു
തന്നെ ഇരിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു:—

പാത്തിടുന്നു തവ മൂലഗത്ത്വ-

തിലിപ്പൊഴും പഥികർ കണ്ണനീർ.

രാത്തിടുന്നു സകടംബമാം ഭചിജ-

ഗണം മുഹൂർത്തമിഹ സന്ധ്യയിൽ |

ആത്തി ഭൂതകലമിത്ഥമേറ്റിട.

വെയോത്തൂ നിന്റെ പല സദ്ഗുണം

കീർത്തിമൂർത്തിയൊടു പാത്തിടും ചിര-

മഃപതനല്ല തരുവയ്തു! ഹീ||

തരുവയ്തു! ഉത്തരപുഷ്പമേ!, തവ മൂലഗത്ത്വത്തിൽ നിന്റെ മൂട നി
ന്നിരുന്ന കഴിയിൽ, വൃക്ഷാ വേരററു വീണുകഴിഞ്ഞാൽ അവിടെ ഒരു വ
ലിയ കഴി കാണാം. പഥികർ വഴിപാക്കർ, ഇപ്പൊഴും കണ്ണനീർ വാ
ത്തിടുന്നു, ഈ വൃക്ഷാ നിന്നിരുന്നപ്പോൾ വിശ്രമത്തിനു എത്ര നല്ല ത
ണൽ തന്നിരുന്നു എന്നു വിചാരിച്ചു വ്യസനിച്ചു കരയുന്നു, സന്ധ്യയിൽ
മുഹൂർത്തം, കുടുംബം, ഇഹ ഈ വൃക്ഷാ നിന്നിരുന്നിടത്തിൽ, സകടം
ബമാം ഭചിജഗണം കൂറുകാരോടു ചേർന്നു പക്ഷിസമൂഹം, ആത്തിട
ുന്നു കൂട്ടമായി കരയുന്നു, പ്രതിസാരാഹ്വനം ശരിയായി വന്നു വൃക്ഷാ
പരി വച്ചിരുന്ന കൂടുകളിൽ ചേക്കേറിവന്ന പക്ഷികൾ പരിവരസരി
ച്ചു വന്നു കൂട്ടമായി കരയുന്നു, നിന്റെ പല സദ്ഗുണം ഓത്തു പക്ഷി
കൾക്കും പഥികന്മാർക്കും രാപ്പകൽ വിശ്രമം നൽകി വന്ന ഗുണമോത്തു;
ഭൂതകലം പ്രാണിവർഗ്ഗം, ഇമ്മം ഇപ്രകാരം, ആത്തി ഏറ്റിടവേ വ്യ
സനിക്കവേ, നീ അപേതനല്ല നീ നശിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ, പിന്നെ
യോ? ചിരം വളരാനാൾ, കീർത്തിമൂർത്തിയൊടു യശസ്സുവീരത്തോടുകൂടി,
പാത്തിടും ഇരിക്കാം. നിനക്കുണ്ടായിരുന്ന ഗുണങ്ങളെ ഓത്തു വ്യസനിക്ക
ുന്നവരുള്ളതുവരെ നീ യശസ്സുവീരനായി വാഴുമെന്നാൽ.

ഭർദ്ദേശവാസി നസ്സുവ്വപി ഭർഗ്ഗാ ഇതിന നിന്ദ്യാ; ത
ത്രാപി വിശിഷ്ടാനാം വിദ്യമാനതപാദിത്വാഹഃ—

നൗ. ജായന്തേ വിജനേ വനേ ക്ഷിതിരൂഹോ യദ്രൂപമീ ഭർഗ്ഗാ-
സ്സുവേ തേ വടുഭിസ്മാപി ന തമാ ബോദ്ധ്യം ക്ഷമാസ്സുപ്യവൽ |
ആക്രാന്തേഷപി തേഷു കേഷു ചിദതിശ്ചരക്രിയൈശ്ചാപഭൈ-
ശ്ചൈവേ കതിചിദ്യശ്ശാധനൈശ്ചാമഷിഭിഃ പാവനൈഃ ||
ചീത്തഭിക്കിലുള്ളതെല്ലാം ചീത്തയെന്നു തള്ളിക്കള
ഞ്ഞുകൂടാ എന്നു പറയുന്നു:—

ആകവേ വിജനകാനനത്തിലു-
ളവാം മരങ്ങൾ സുഭഗങ്ങളു
ല്ലേകരീതിയിൽ വടുക്കളെങ്കിലും-
മിവറിലതിനെയുമാക്കെക്കാലാ |
ഭീകരപ്രകൃതിസത്തപസങ്കലി.
തമായിട്ടു ചിലതെങ്കിലും
സപീകരിച്ചു മരുവുന്നുതേ ചില.
തിനേത്തപോധനവരിഷ്ടരും||

വിജനകാനനത്തിൽ ആഭിമുഖ്യം വർകാട്ടിൽ, ഉളവാം ഉണ്ടാകു
ന്ന, മരങ്ങൾ ആകവേ വൃക്ഷങ്ങളെല്ലാം, സുഭഗങ്ങളല്ല നല്ലവയല്ല, എ
ങ്കിലും വടുക്കൾ താരതമ്യവിവേചനത്തിന് അശക്തമായ ബാലന്ദർ,
ഇവരിൽ എതിനേയും ഇവയിൽ എല്ലാത്തിനെയും, ഏകരീതിയിൽ കാ
ക്കെക്കാലാ ഭരതപോലെ ചീത്തയാണെന്നു വിചാരിക്കരുത്, അതിന കാ
രണം ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ പറയുന്നു:—ചിലതു, ചില വൃക്ഷങ്ങൾ, ഭീകര
പ്രകൃതിസത്തപസങ്കലിതമായിട്ടു എങ്കിലും ഭീകരപ്രകൃതികളായ ഭയങ്ക
രസ്വഭാവത്തോടു കൂടിയ, സത്തങ്ങളാൽ, ജന്തുക്കളാൽ, സന്തപ്തം, കറടി
മുതലായവയാൽ, സങ്കലിതമായിട്ടു, ആക്രമിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു, എ
ങ്കിലും, ചിലതിനെ തപോധനവരിഷ്ടരും, മഹേഷിശ്രേഷ്ഠന്മാരും; സപീക
രിച്ചു മരുവുന്നതേ ആശ്രയിച്ചു വസിക്കുന്നുണ്ട്. ചില വൃക്ഷങ്ങൾ ഭുഷ്യ
മൃഗങ്ങൾക്ക് ആവാസമായിരിക്കുന്നെങ്കിലും ചിലതു പൂജ്യന്മാരായ മഹ
ഷിമാരാൽ ആശ്രിതമായിരിക്കുന്നതിനാൽ എല്ലാത്തിനേയും ഭരതപോ
ലെ ഭുഷ്യങ്ങളെന്നു ധിക്കരിച്ചുകൂടാ എന്നു താല്പര്യം.

പരമദയാലവഃ പ്രഭവഃ കൃതജ്ഞൈദ്യശ്ചാ കൃതഹ്ലൈദ്യശ്ച

സമമുപകർവ്വന്തിത്യാമഃ—

നമി. നിദ്രാലസ്യശരീരസാദവമനാനഭേദബാഹുസജപാ-

ശാസശേഷമഹിക്കികാപ്രദതയോ മാസേഷ്യ മാതൃർബ്രൂവാഃ

ജാതസ്മൽക്ഷണമേവ നശ്വര ശരം വർഷാണി വാ ജീവതു

സ്വപ്നം വാ പിതരൗ ദധാതു നരകേ വാ പാതയത്പഞ്ചസാ ||

ഫലം അനുഭൂതമയീരുന്നാലും അല്ലെങ്കിലും ചെ

യാനുള്ളതു ചെയ്തേറിതു എന്നു പറയുന്നു:—

സ്തീതമായ ഭൂമി പാണ്യനാജപാ.

ശരീരസാദവമനാഭിയാത്

വീതസൗഖ്യതകര മാസി മാസി ജ.

നനിക്കവശ്യമുളവായിട്ടും |

ജാതമാം ശിശുവുടൻ മരിക്കില്ല.

മരിക്കില്ലം ശരി ശരപ്പതം

താതമാതുഗതി യോഗ്യമായ് ത്രി.

ദിവമാക്കിലും നരകമാക്കിലും ||

ജാതമാം ശിശു പിറന്ന കുട്ടി, ഉടൻ മരിക്കില്ലാ ശരി; ശരപ്പതം നരവേഷം, ഇരിക്കില്ലാ ശരി; അതുപോലെ ആ കുട്ടി പുണ്യകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തു, ത്രിദിവം സ്വപ്നം, താതമാതുഗതിയോഗ്യമായ് അച്ഛനമ്മമാർ പ്രാപിക്കുവാൻ തക്കതായ്, ആക്കില്ലാ; ശ്രാദ്ധാദികൾചെയ്ത് അ വർഷ സൽഗതി വരുത്തിയാലും ശരി; നരകം അതമാതുഗതിയോഗ്യകാ യ് ആക്കില്ലാ ശരി, പാപകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തു പിതൃക്കൾ നരകത്തെ പ്രാ പിക്കാൻ ഇടവരുത്തിയല്ലോ ശരി; ജനനിക്ക അമ്മയ്ക്കു, മാസി മാസി ഗർഭകാലത്തിൽ ഓരോ മാസത്തിലും, സ്തീതമായ് വർദ്ധിച്ചു, അഭൂമി ഭൂമികേട, പാണ്യനാ വിളപ്പ്, ജപാം പതി, ശരീരസാദാ ദേഹത്തി നുള്ളു, വരണം ഹൃദി ആദിയായ മുതലായ, വീതസൗഖ്യതകര സു ഖരിക്കുകൾ, അവശ്യം ഉളവായിട്ടും നിശ്ചയമായ് ഉണ്ടാകും. ഉണ്ടാ കുന്ന കണ്ഠ് അല്ലായ്ക്കോ ദീപായ്ക്കോ ഉള്ളതോ പിതൃക്കൾക്കു സൽ ഗതിയോ ഏതുകിയോ വരുത്തുന്നതോ ആയിരുന്നുകൊള്ളട്ടെ, ഗർഭത്തിൽ കഷ്ടപ്പാടിന് അമ്മയ്ക്കു ഒരു കുറവുമില്ല.

ഭാനവിഷയ യാചകൻ പ്രതി ഗർഭനർജ്ജനാദികം വി
നാ കൃതം ചേഷേവ യശഃപ്രാപ്തിരിത്യാഹഃ—

നന്ദ. നിഷ്ഠനോഽശ്വതിഭിസുടിഭിലസിതൈശ്ചക്ഷുർമരന്തോ നൃണാം
വിശ്വതശ്ച ശിലാശതൈഃ പരിചിതാഃ പ്രായേണ ധാരാധരാഃ ।
വർഷത്തോ നിദൃതാശ്ചിരം ച സമയേ ദൃഷ്ടാശ്ച കേചിത് ഘനാ
യൈരവ്യാജപരോപകാരനിരന്തരജ്ജാത്യാ യശഃസ്ഥാപിതം ॥

ഒരു തറവാട്ടിൽ യോഗ്യന്മാരായി ചിലരുണ്ടാകുന്ന
വരുടെ യശസ്സുകൊണ്ടാണ് അതിനും അരികുണ്ടാകുന്ന
മറ്റുള്ളവർക്കും മഹാത്മ്യം ശാശ്വതമായി സിദ്ധിക്കുന്ന
തെന്നു പറയുന്നു:

മിന്നൽകൊണ്ടു മിഴിയു ഹരിച്ചു ക-

രകങ്ങൾകൊണ്ടുടലിനേ വിനി

ഭിന്നമാക്കിയിടിവെട്ടുമഭ്രമ-

തു മിക്കതും പരിചിതം നൃണാം ।

പിന്നയിങ്ങു നിദൃതം ചിരം ചില-

തു മാരി പെയ്തു സമയങ്ങളിൽ-

ത്തന്നയക്ഷിയതാക്കിടുന്ന നി.

ജയാം പരോപകൃതികീർത്തിയെ ॥

മിന്നൽ കൊണ്ടു കൊള്ളിയാൻ മിന്നി, മിഴിയെ ഹരിച്ചു കണ്ണു മങ്ങി
ച്ചു, കരകൾക്കും കൊണ്ടു അലിപ്പുഴം വീഴ്ത്തി, ഉത്തരദേശങ്ങളിൽ ഭരണ
പ്പെടുന്നതിനാൽ കല്പമഴ ധാരാളമുണ്ടാകും. ഉടലിനെ വിനിർഭന്നമാക്കി
ദേഹത്തെ മുറിച്ചു*, അലിപ്പുഴം പാറക്കല്ലുപോലെ കഠിനമാണ്, ഇടി
വെട്ടം ഇടിയെട്ടി അളക്കുളെ കൊല്ലുന്ന, അഭ്രമതു മേഘം, മിക്കതും
മിക്കവാറും, നൃണാം ജനങ്ങൾക്കു, പരിചിതം അറിയുള്ളതാണ്. മേ
ഘങ്ങൾ മിക്കവാറും മുൻ പറഞ്ഞപ്രകാരം ദ്രോഹിക്കുന്നവയാണെന്നു
ജനങ്ങൾക്കു സാധാരണ അറിയുള്ളതാണ്. പിന്നെ ജലഭാനജന്യയായ
പരോപകാരകീർത്തി അവയ്ക്കു* എങ്ങനെ സിദ്ധിച്ചു എന്നു ഉത്തരങ്ങൾ
ത്തിൽ പറയുന്നു:— പിന്നെയിങ്ങു ചിലതു അപൂർവ്വം ചില മേഘങ്ങൾ,
നിദൃതം പതുക്കെ, മുൻ പറഞ്ഞവണ്ണം കൊട്ടി ഘോഷിക്കാതെ; സമ
യങ്ങളിൽ വേണ്ട കാലങ്ങളിൽ തന്നെ, ചിരം മാരി പെയ്തു വളരെ നേ

രണ്ടേക്കു മഴ ചൊരിഞ്ഞു, നിജയാം പരമാപകൃതികീർത്തിയേ തങ്ങളുടെ പരോപകാരകീർത്തിയേ, അക്ഷയതാക്കിടുന്ന ഹാനിശൂന്യവാക്രിത്തിക്കു ന്നു, മിക്കവാറും മേഘങ്ങൾ ഇടി മിന്നലുകളെ കൊണ്ടു ഉപദ്രവം ചെയ്യുന്നതയുള്ളു, തുലാവർഷകാലത്തിൽ ഇതിനു ദൃഷ്ടാന്തം കാണും. അപൂർവ്വം മിവതു നിശ്ശബ്ദമായി വന്നു വർഷിച്ചു സുഖമകുന്നു, ഇടവപ്പൊരിയിൽ നേരുക. രണ്ടാമതു പരഞ്ഞവയെന്നു മേഘവാരത്തിന്റെ പരോപകൃതികീർത്തിയേ നിവർത്തുന്നതു്.

ശ്ലോകമധി കാവ്യേ യദൃന്തം തദ്വേദം ഹിതം ഭവേദി
ത്വാഹഃ—

നൃപ. നാഷ്ണാഗ്നിശ്ച സി ഗോചരം ബലിഹീനം മാസാൻ നഭഃസ്വപന-
സ്സാഖിഷ്ഠയ സതേവ വാർസി നിരുച്ഛാപം സമന്താഭവഃ |

കാലം കാലമനുവൃന്തം മിതമിതാമൃതേവ സുഖമിതമേ
കിം ജീതം തവ പ്രണമ്യ കിയൽ പ്രാണന്തപഃ പ്രാണിനഃ ||

കൊടുക്കാൻ ഉറച്ചിട്ടുള്ളതിനെ വേണ്ടപ്പോൾ കൊടുത്താൽ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നു പറയുന്നു:—

കണ്ടതില്ല പലമാസകാലമി-

ഹ ഭാദ്രമായളവു ശക്തിക

യ്ക്കൊണ്ടുജന്മമൊരുമിച്ചു കൂടിയ-

തിഃപാരമാരി ചൊരിയുന്നു നീ |

കൊണ്ടലേ! നിയതമായ് കുറച്ചു മ-

ഴ പെയ്യിച്ചെന്തു തവ നഷ്ടമാ

മിണ്ടലാകവെയകുന്നു ജന്തുഘ-

ടയെന്തു സൗഖ്യമൊടു വാണിടും ||

കൊണ്ടലേ! അല്ലയോ മേഘമേ! പലമാസകാലം ഇഹ കണ്ടതില്ല, നിന്നെ എന്നു മേൽക്കൊള്ളുന്നു. ഒരു വർഷത്തു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നത്തെ വർഷത്തു വരുമ്പോഴേ മേഘം വന്നു മേരുകയുള്ളു. പരദേശങ്ങളിൽ തുലാവർഷം മാത്രമേ ഉള്ളൂ. പിന്നെ മേഘത്തെ കണിക്കാണാൻ കിട്ടുകയില്ല. ഭാദ്രമായളവു് ഭാദ്രമാസത്തിൽ, കന്നി, തുലാം മാസങ്ങളാണു ഭാദ്രം. അജസ്രാ ശക്തി കൈക്കൊണ്ടു എപ്പോഴും ഉറക്കിക്കൊടു,

ഒരുമിച്ചുകൂടി, കൊടുങ്കാറ്റ് കൊണ്ടു; നീ അതിശയമായി ചൊരിയുന്നു. എന്നാൽ ഇങ്ങനെ ചെയ്യുകയെന്നതിനു പകരം, നിയമമായ് വേണ്ട കാലങ്ങളിൽ ഗരിയായ്, കറച്ച മഴപെയ്തിൽ ചേർന്നിടത്തോളം സ്വല്പസ്വല്പമായി മഴ പെയ്തിൽ, തവ എന്തു നഷ്ടമാം, നിനക്കു ഒരു നഷ്ടവുമില്ലല്ലോ. എന്നുതന്നെയല്ല, ജന്തുക്കൾ പ്രാണിവദ്, ഇങ്ങനാകവേ അകന്നു കളുപ്പാടല്ലോ തീർന്നു, എന്തു സൌഖ്യമൊടു വാണിടും? ചേനൽ മുതലായ ഒളക്കളിൽ ചെള്ളമില്ലാതെ വാണ്ടുഴലുന്ന പ്രാണികൾക്കു അപ്പൊഴപ്പോൾ കറച്ച മഴ പെയ്തുകൊടുത്താൽ ഇതിലധികം സുഖം നൽകാനില്ലല്ലോ. അല്ലാതെ ഉഷ്ണതല്ലാത്തു കെട്ടിചെച്ചിരുന്ന ഒന്നായി ചെയ്യുകയെന്നതുമൊണ്ടു ഒരു പരയാഗവുമില്ലെന്നതാം.

സർവ്വലോകക്ഷേമാപാദനവിഷയ കേഷാഞ്ചിദപര
വേ സത്യാപിതദപിഷയചിന്താ മഹദ്ഭിന്ന കഷ്ടേ
ത്വാഹ:—

നവ്യ. ഭനോ ഭിത്തിഭിരാലയെന്തിപതിടം ശ്രോതോഭിരാഗ്യാവിരം
വിശുദ്ധാ പത്മഭിത്തി സാമന്ത ഇതി-ശ്രോശന്തി പൂഷ്പ തപയാ |
തപയ്ക്കൽഗുഹ്ണത്തി വാടി വാടി! ജനാനശ്വരവത്സം ക്ഷണാൽ
കീർത്തി മിത്തയ ദുർല്ലഭാം ഗണയ നക്ഷത്രാൻ ഗുണാൻ മാദുരാ:

വളരെ പേർക്കു ഇങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിൽ അപൂർവ്വം ചിലർക്കു ഭോഷാ വരുന്നതിനെ ഗണിക്കാനില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

വീടുതാൻ ചുമരിടിഞ്ഞു വീണു, ചെ-
രുവെള്ള ദേറിയതിമാത്രം—
യാടു മാടുകൾ മുടിഞ്ഞിതെന്നു വി-
ളികൂട്ടിടുന്നു മഴ പെയ്തവേ |
കേടു തട്ടി മുടിയുന്നുടൻ ജന-
ശൃംഗിയിൽ, ജലദ! കീർത്തിയേ
നേടുവാൻ പണിയരോക്കു, തുച്ഛമി-
ഹ മാദുരാം കുശലമോക്കാലാ ||

ജലമേ! മേഘമേ! മഴ പെയ്തപ്പോൾ അതിമാത്രമായി, കരകവിഞ്ഞു പെരുവള്ളമേറിയ, വലിയ പെള്ളപ്പൊക്കം വന്നു, ചുമരിടത്തു വീടുതാൻ വീണു, ആടുമാടുകൾ മുടിഞ്ഞിതു. എന്നു വിളിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ കർത്താവിനെ മേൽക്കൊള്ളുക. എന്നാൽ മഴപെയ്യാതെ ഇരുന്നെങ്കിലോ? അപ്പോഴായിട്ട്, മഴ പെയ്യാതെ ഇരുന്നാൽ, ഉടൻ ജനം കേട്ടുതട്ടി മുടിയുന്നു, ജലക്ഷാമത്താൽ, അതുകൊണ്ടു, കീഴ്ത്തിയ നേടുവാൻ പണി എന്നുള്ളതേക്കുന്നു. ഇഹ ഈ വിഷയത്തിൽ, മാദുരാം, എന്തെന്നു പറയാൻ ചിലർ ആളുകളുടെ, ഇപ്പോൾ അല്ലായ്ക്ക, കർമ്മം സൗഖ്യത്തേ. കാക്കൊലാ ഗണിക്കാതില്ല. ധാരാളം വർഷവും കീഴ്ത്തി സന്ധിക്കൊണ്ടു വേണ്ടതു, അല്ലാ ചിലർക്കു അതുകൊണ്ടു കഷ്ടപ്പാടു നേരിടുന്നതിനെ വകവെക്കാനില്ലെന്നു താൽപര്യം.

പരോപകാരകാരിണ ഏവ ബഹുഭീരുപദുതാ ജായന്തേ,
ക്ഷുദ്രാണാമുപദുതാ ന കൈശ്യിദപി ക്രിയത ഇ
ത്യാഹ:—

നന്ദ. ഉൽപത്തിമലയേ സമുദ്രമലയേ പന്നാ വൃതാ രാക്ഷസൈ-

സുതൗന പി ഹന്ത! ചന്ദനത്തൂൽ മരിന്ദത്തി സായാത്രികാഃ |

പത്തേ സവിധസ്ഥിതാശ്ച സുഖിനശ്ചാഖാടമുഖ്യാ ദ്രമാ-

സുതേന കൃതിനസുതേന കഷ്ടേന നോപയോഗക്ഷമാഃ ||

ഉപകാരിയായിരിക്കുന്നവനെ സർവ്വം എവിടെയും
ആളുകൾ വന്നുപ്രവേശിക്കും. അല്ലാത്തവനൊരു ബാധ
യു മില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

അണ്ണവസ്ഥമലയാചലത്തില.

തിരുമാറ്റം മതിലുടയ

ഭൂണ്ണമാണ്ഡ മുറിച്ചിടുന്നു ബ-

ത! ചന്ദനത്തിനെ വണിക്കുകൾ |

വണ്ണനീയമിലവിന്റെ ഭാഗ്യമൊ.

അ ബാധയില്ലതിനൊരിക്കലും

നിണ്ണയം നിരപയോഗമാം തര-

വതിന്നു താൻ കൾലമക്ഷതം ||

വന്നിടുകൾ കച്ചവടക്കാർ, ചന്ദനത്തിനെ ചന്ദനമരത്തെ, അണ്ണവസ്ഥമായ സമുദ്രത്തിലുള്ള, മലയാലത്തിൽ മലയപർവ്വതത്തിൽ; ലങ്കാദീപത്തിലാണു മലയ പർവ്വതം എന്നാണു പ്രസിദ്ധി; അതിദുർഗ്ഗമായ കടക്കാൻ വളരെ പ്രയാസമുള്ള, മാർഗ്ഗമില്ലാതെ വഴിയിൽ കൂടി കടന്നു; ഒന്നാമതു സമുദ്രത്തെ ലംഘിക്കുന്നു, പിന്നെ ലങ്കയിൽ രാക്ഷസന്മാർ മുതലായ ദുഷ്ടന്മാർ പാർക്കുന്നുണ്ട്; ഇതുകൊണ്ടാക്കെയൊന്നു വഴി ഭ്രഷ്ടമാണെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. ഇതൊക്കെ സമീപിച്ചു; അദ്വൈതം ആണ്; സമീപത്തിൽ ചെന്നു; മുറിച്ചിട്ടു. ചന്ദനമരംകൊണ്ടുപയോഗമുള്ളതിനാലാണു നിർബന്ധമായിരിക്കാൻ സമ്മതിക്കാതെ അതിനെ ആളുകൾ ഇങ്ങനെ ദ്രോഹിക്കുന്നത്. ഉപയോഗമില്ലാത്ത വൃക്ഷമാകട്ടെ, അടുത്തു നിന്നിരുന്നാൽ കൂടിയും ആക്കു വേണ്ടെന്നു പറയുന്നു. ഇലവിന്റെ ഭാഗം വണ്ണനീയാ, വണ്ണിക്കണ്ടുതന്നെ; അതിനൊരിക്കലും ഒരു ബാധയില്ല. അതുകൊണ്ടു; നിണ്ണായം, സംശയമില്ല; നിരപരാധമാം ഒരു ചതിന്നു താൻ, ഉപയോഗമില്ലാത്ത വൃക്ഷത്തിനെന്നതന്നെയാണ്; കറുപ്പാ, കേടാ; അക്ഷയമായുള്ളതു, കറുപ്പില്ലാതെ ഇരിക്കുന്നത്. ഉപകാരിയായിരിക്കുന്ന ചന്ദന പിടുന്നതും ഉപദ്രവിക്കുന്നതു സങ്കടമാണെന്നു ബോധം എന്ന അർത്ഥം സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

ബലവതഃ ശൂരാ ഏവ പീഡിതൗ നതു സാധവ ഇത്യാഹഃ—

൭൦. ഗുഹ്യത്താം കരിങ്ങു പ്രസംഗ്വിനിഹന്തുന്താം വരാനാ ചുകാ ഭൂലോകാശ്വ തരക്ഷ ചന്ദ്ര പരികാസ്സതു തപശാ നിർദ്വേഷം |
ആഖ്യൻ കങ്ക! ചരാനു ശരാനനിമിഷാൻ കീടൻ പതംഗാനവി
ഗ്രാഹം ഗ്രാഹമന്ദോ! കിയൽ പ്രകടയസ്ത്രാഭവടകേ പാടവാ ||

ബലവാന്മാർ ശൂരന്മാരെയാണു, സാധുക്കളെയല്ല, ദ്രോഹിക്കേണ്ടതെന്നു പറയുന്നു:—

ആന പന്നി പുലിയുറ്റുല്ലേമി.

വയെപ്പിടിച്ചു നിഹനിക്ക നീ

കാന്തന വഴി നടന്നിട്ടുള്ള വ-

ഴിപോക്കർ കാതരതയെന്നിയെ |

മീനവും ശശവുമിളയട്ട പ-
 ഴ പാററയോടെത്തലിയിവററയേ
 ത്താനമ്മർദ്ദിവമേമാ! ഹനിച്ചു ത-
 വ വേട്ടയെന്തിതയി കങ്കമേ ! ||

അയി കങ്കാമ! അല്ലയോ റാഞ്ചൻ പക്ഷി! നീ ആന, പന്നി, പ
 ലി, അച്ഛല്ലോ, കരടി; ഇവയെ പിടിച്ചു റാഞ്ചി നിഹനിക്ക, കൊന്നാ
 ലു; അതുകൊണ്ടു തനിക്കു വേട്ടയാടുകയുമായി, വേറെ ഉപകാരവുമുണ്ട്;
 അതെന്തെന്നാൽ, കാനടന, കാട്ടിൽ; വഴിപോക്കർ; കാതാതയെന്നിയെ
 യോ കൂടാതെ, വഴി നടന്നടങ്ങു; അല്ലാതെ മീനവും, മത്സ്യവും; ശശവും
 മുഖലും; ഇറച്ചു, അട്ട, പഴ, പാറ, ഓതു, എലി, ഇവററയെത്താൻ,
 ഇവയെത്തന്നെ; അമ്മർദ്ദി പം, ദിവസംതോറും; ഹനിച്ചു കൊന്നിട്ടു;
 തലവേട്ട നിന്റെ നായാട്ടു; ഇതെന്താമ! നിസ്സാരമത്രെ. വേട്ടയാ
 ടുന്നെങ്കിൽ മുൻപാഞ്ഞ ദൃഢമുറയുള്ള വേണം; അതുകൊണ്ടു മറ്റു പ്ര
 യോജനവുമുണ്ട്. അല്ലാതെ അല്പങ്ങളും നിന്ദ പറ്റു പിടകുമായ രണ്ടാമതു
 പറഞ്ഞ ജന്തുക്കളെ കൊല്ലുകയല്ല വേണ്ടതു്.

യസ്യ കസ്യചിത് പ്രഭോരാത്രിതേഷു ബഹുഷു സ്ഥിതേഷു
 തത്രൈവകേചന തദപ്ലിതം വിത്തം ധർമ്മവിഷയേ
 വ്യചികവന്തോ ന ഭേദവലമാത്മനഃ അവിതൃ തസ്യ
 പ്രഭോരവി കീർത്തിം സംവാദേയന്തീത്വാഹഃ—

മ. യാദാഭിർബുദ്ധവാഗ്വിനാ ജലനിയേന്ദ്രാവൽ പയോ ഗുഹ്യതേ
 കിം താവത്പ്രയജ്യതേ ശതതമോപ്ലാശഃ പയോഃ! തപയാ |
 സൌജന്യം കിമിഹി ബ്രഹ്മീമി വേതസ്സവ്സപചിതം തുജൻ
 പ്രാതഃ പ്രാചയസ പയോധിമവി തം സമ്പാപയോഗക്ഷമം |

കിട്ടിയ സമ്പത്തിനെ വേണ്ടോർണ്ണാ വിനിയോഗി
 ചെങ്കിൽ മാത്രമേ തനിക്കും തനിക്ക് ആ സ്വത്തു തന്ന
 വനം കീർത്തി ലഭിക്കയുള്ളൂ എന്ന് പറയുന്നു:—

തോയമത്ര ജലധിസ്ഥജന്തുക് -
 ലമെതവ്വമെന്നിവ കുവന്നിട്ട.

നായതിൽ ശതതമംശവും സ്വയം-
 മെടുപ്പതില്ലയി പയോദ! നീ |
 ഭൂയസീ സുജനതാ തവാഖില-
 മതാ ത്വജൻ പരമുണത്തിനായ്
 സ്വീയകീർത്തിയൊടു നേടിയടക്ക-
 ലിനം സുദൃല്ലഭയശസ്സ നീ ||

ജലധിസ്ഥജന്തുക്കൾ, സമുദ്രത്തിൽ കിടക്കുന്ന ജന്തുക്കൾ; ഭൗമം ബധധാനി; എന്നിവ ഇവർക്കു; എത്ര തോയം കവർന്നു എത്ര വളരെ വെച്ചു കെട്ടി വരുന്നില്ല? സമുദ്രജലത്തിൽ വളരെ ഭാഗം ഇവർക്കു എടുക്കുന്നുണ്ട്. ആയതിൽ ശതതമംശവും, അവർക്കു എടുക്കുന്നതിൽ ആറിലൊന്നുമാത്രം; അതി പയോദ! അല്ലയോ മേഘമേ! നീ സ്വയമെടുപ്പതില്ല, നീ തനിക്കായി എടുക്കുന്നില്ല. സമുദ്രത്തിൽനിന്നും ആറിലൊന്നായി ആകാശത്തിൽ ശീതചായുസമ്പർക്കത്താൽ മേഘമായിത്തീരുന്നതിനെ, കടികൾ മേഘങ്ങൾ സമുദ്രത്തിൽ നിന്നും ജലപാനം ചെയ്യുന്നതായി കല്പിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നു. ജലജന്തുക്കളും ബധധാനിയും ഗ്രഹിക്കുന്നതിൽ വളരെ കാര്യമുണ്ടെന്നു മേഘങ്ങൾ ഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളു. അതും, നീ സ്വീകരിക്കുന്ന സ്വപ്നാശത്തെ കൂടിയും; അഖിലം, മുഴുവനും; പരമുണത്തിനായി ത്വജൻ, മറ്റുള്ളവരുടെ ഗുണത്തിനുള്ളതിന്നു വ്യയം ചെയ്യുന്നവനായിട്ടു, മഴ പെയ്തു മിലവഴിക്കയാലെന്തൊരു സ്വീയകീർത്തിയോടു അക്കടലിനും സുദൃല്ലഭയശസ്സ നീ നേടി, തനിക്കു മാത്രമല്ല, തനിക്കു ജലദാനംചെയ്തു കടലിനും കീർത്തി സമ്പാദിച്ചു. അതുകൊണ്ടു, തവ സുജനതാ ഭൂയസീ, നിന്റെ സൽഗുണം വളരെയുണ്ട്. സുജനങ്ങൾക്കു മാത്രമേ ഈ ഔദാര്യമുണ്ടാകയുള്ളൂ. കാളിദാസനാ മേഘത്തിന്റെ സൗജന്യത്തെക്കുറിച്ചു 'അദാനം ഹി വിസദ്യായ സതം വാരിദധാമിവ' എന്നു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

അല്പം വിനിയുജ്യാപി ദാതുഃ കീർത്തിഃ വ സംപാദനീയം
 കൃത്സ്നം വിനയുജ്യാപി നാകീർത്തിരിത്യാഹഃ—

൭൨. മേഘഃ കശ്ചിദഭ്യക്തനഃ കിയദപി സപീകൃത്യസിന്ധോഃ പഞ്ച
 കീർത്തിം തസ്യ സമുച്ചിനോതി കിയതീം ധർമ്മം കിയച്ഛാരോപതം |

ബ്രഹ്മജ്ഞസൂപസാം നിധിശ്രീഭവനബ്രാഹ്മണം കാരോത്ഭവ-
സ്സവ്സാം വിനിയുജ്യതസ്യാ കിമിവ ശ്രേയസ്സമാപാദയൽ ||
കുറച്ചു ചിലവഴിച്ചാലും അതിനെ യശസ്സാമായി
വിനിയോഗിക്കണം, അല്ലാതെ മുഴുവനും ചിലവിട്ടതു
കൊണ്ടു പ്രയോജനമില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

അംഭസാമതിതനിഷ്ടമംശു-

മെടുത്തു മേഘമോരവേതനം

സംഭരിച്ചു കടലിന്നു കീർത്തിട-

രമെതു ധർമ്മവചനശ്ചരം |

കുഭജൻ മൂനി ജഗൽപ്രസിദ്ധന-

ഖിലം ജലം സ്വയമശിക്കയാൽ

സംഭവിച്ചു സരിതാപതിക്കു ശു-

ഭലാഭമെന്തു ചെറുതെങ്കിലും ||

കാരവേതനം മേഘം, കേവലം ജലമായ മേഘം; അംഭസാം, ജല
ങ്ങളുടെ; അതിതനിഷ്ടം, ഏറ്റവും കുറഞ്ഞു; അംശവും, ഭാഗം മാത്രം;
എടുത്തു സ്വീകരിച്ചിട്ടു, കടലിന്നു എത്ര കീർത്തിഭാവം അനുപാദം ധർമ്മ
വും സംഭരിച്ചു, സംപാദിച്ചു? കേവലം ജലമായ മേഘം കടലിൽനി
ന്നും ആവിതായി എടുക്കുന്ന സമുദ്രജലത്തെത്തന്നെയും മാരിയായി ചൊ
രിഞ്ഞു സർവ്വപ്രാണികൾക്കും സുഖത്തെ നൽകി ഇത്ര ഒഴുതാത്തതു മേഘ
ത്തിന്നു ജലം കൊടുത്തല്ലോ എന്നു കടലിന്നു കീർത്തിയേയും, ഒരു കാലത്തി
ലും നശിച്ചുപോകാത്ത പരോപകാരരൂപമായ ധർമ്മത്തേയും, സമ്പാദി
ച്ചു. നേരം മരിച്ചു, ജഗൽപ്രസിദ്ധൻ, എന്തു പേരുദകട്ട, കുഭജൻ മൂ
നി അഗസ്ത്യമഹർഷി, അഖിലം ജലം സ്വയം അശിക്കയാൽ, കടലിലെ
ചെളി മുഴുവനും കുടിച്ചു കളഞ്ഞതുകൊണ്ടു, പണ്ട് അഗസ്ത്യ മഹർഷി ക
ടലിലുള്ള ചെളി മുഴുവനും കൂടി ഉള്ളതെങ്കിലും ഇല്ലാത്തതു ആവശ്യമുള്ളതു
എന്നു പുരാണപ്രസിദ്ധമായ കഥയെ ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. സ
രിതാപതിക്കു സമുദ്രത്തിന്നു, ചെറുതെങ്കിലും ശുഭലാഭം കുറച്ചതെങ്കിലും
ഒരു ഗുണം, എന്തു സംഭവിച്ചു? ഒന്നും ഉണ്ടായില്ലെന്നർത്ഥം. കേവലം
ജലമായ മേഘത്തിന്നു കുറച്ചു ജലം കൊടുത്തതുകൊണ്ടു കടലിന്നു വളരെ
കീർത്തിയുണ്ടായി, മഹാപ്രസിദ്ധനായി മഹർഷിയായ അഗസ്ത്യൻ മുഴുവ
നും കൊടുത്തിട്ടും ഒരു ഫലവും സിദ്ധിച്ചില്ല.

ലോകേ വദന്ത്യേഷു പ്രഭുഷു സദസദിഷഃയേഷു ദ്രവി
 ണം സമം വ്യതീകർത്വപി സദേഷഃയേഷു യദ്ര
 യീകർത്തി തത്രൈവ സതദിദ്യുഷ്ടിർഭേദേത്യേതാഃ—

൭൩. യദഹ്വലേഷു യദണ്ണേഷു യദപി ഗ്രാമാടവിദാംഗല-
 പ്രായാസ ക്ഷിതിഷു ക്ഷിപന്തി ബഹുദാസ്യാതം ചൂഢാ നോയദാദി
 ദൃഷ്ടിസൂത്ര ന ദീയതാം യദി ഗുണഗ്രാഹി വോൻ യൽ പന-
 ഗ്രാമേഷു പവനേഷു വാസകൃദമീ വച്ഛന്തി തൽ ഗൃഹ്യതാം ||

ലോകത്തിൽ പലതും നന്നായും ചീത്തയായും നട
 ക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും സജ്ജനങ്ങൾ നല്ലതിനെ മാത്രം ഗ
 ണിക്കാറു എന്നു പറയുന്നു:—

പുഷ്ടിയായ് ജലധരങ്ങൾ പർവ്വത-
 സമുദ്രകാനനമരസ്ഥലേ
 വൃഷ്ടിചെയ്തു സമീപവൃന്ദം ബഹു-
 വൃന്ദമേവ ചെയ്തിട്ടുവതിൽ ഭോജൻ |
 ദൃഷ്ടിനരുകിഭേദേതേ ഗുണഗ്രഹണ-
 ശീലനെങ്കിലസകൃൽ ജലോ
 സ്വപ്ത! ലോകവസതിസ്ഥലേഷു ചിഹ്ന
 ഭേദിപ്പതോന്തു പരിതുഷ്ടതാം||

ഭോജൻ ഗുണഗ്രഹണശീലനെങ്കിൽ അങ്ങു നല്ലതിനെ മാത്രം ഗ്രഹി
 ക്കുന്നയാളാണെങ്കിൽ, അവ എ.പ സജ്ജനരേങ്കിൽ; ജലധരങ്ങൾ മേ
 ഘങ്ങൾ, സമുദ്രകാനനമരസ്ഥലേ കടൽ കാട്ടു മരുഭൂമി ഇപ്രകാരമുള്ള
 പ്രദേശത്തിൽ, പുഷ്ടിയായ് വൃഷ്ടിചെയ്തു വളരെ മഴ പെയ്തു, ബഹുസ
 മീലവൃന്ദം വൃന്ദമേവ ചെയ്തിട്ടുവതിൽ. വളരെ ജലത്തെ നിശ്ശേഷമായ്
 മായി മീലവഴിക്കുന്നതിൽ, ദൃഷ്ടി നരുകിഭേദേതേ, അതിനെ ഗൌനിക്ക
 ഭേദേ, പിന്നെ എന്തിനെയാണു ഗൌനിക്കേണ്ടതെന്നു പറയുന്നു:—ഇ
 ഹലോകവസതിസ്ഥലേഷു, ജനങ്ങൾ പാർപ്പുള്ള ഈ സ്ഥലങ്ങളിൽ,
 ഗ്രാമം തോട്ടം മുതലായവയിലെന്നെങ്കിലും. അസകൃൽ പലപ്പോഴും, ജ
 ലോൽസൃഷ്ടി വർഷം, ഭേദിപ്പതോന്തു, ഉണ്ടാകുന്നതിനെ വിചാരിച്ചു;
 പരിതുഷ്ടതാം ഭവാനാൽ സന്തോഷിപ്പു എന്നുള്ളതുണ്ടാകട്ടെ, ഭവാനാൽ

സന്തോഷിച്ചാലും, പ്രയാജനമില്ലാത്ത ദിക്കിൽ മഴ പെയ്യുന്നല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു വേദിക്കയല്ല, പ്രയാജനമുള്ള ദിക്കിനാ പെയ്യുന്നുണ്ടല്ലോ എന്നു കരുതി സന്തോഷിക്കയാണു സഭജനങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ടതെന്നർത്ഥം.

സമീചീനസ്യ ദ്രവിണാഭസ്സർവ്വത്ര വിനിയോഗഃ പ്ര
ഭോസ്താധാരണോഽപി സൽപാത്രവിനിയോഗഃ ഏവ സ
ർവ്വഗ്രാഹ്യ ഇത്യാഹഃ--

൭൪. ഗ്രാമേഷ്വേവ സുഷുഷ്ടയാ വിനയവശേവ ശ്രിയഃ പുഷ്പാ
ധീമത്സേവ കലാഗമച്യസനിതാ ഗോഷ്വേവ ഭുജാസ്ഥിതിഃ |
വാധിഷ്വേവ വിവർണ്ണതേതി ച ജനൽപ്രാക്ത്വാം വ്യവസ്ഥാമിമാം
കിം വേധാ വിഭേധ പരേതി ശുണമോ രാമേഽപി രാജ്യസ്ഥിതേ ||

നല്ലതു നല്ലതിനോടു ചേരുന്നതാണ് യുക്തമെങ്കി
ലും ലോകത്തിൽ ഈ വ്യവസ്ഥ ഒരിക്കലും ഇല്ലെന്നുപ
റയുന്നു--

ഗ്രാമമാത്രത്തിലിഷ്ടവൃഷ്ടി, ധനപുഷ്ടി

പുഷ്ടിവിനയക്കു താൻ,

ധീമതാം പരമധീതിതൽപരത, പാൽ

വഹിപ്പതു പശുക്കൾ താൻ |

കാമമുക്തിയതിൽ വാധിഷ്ഠിക്കു പര,-

മീവിധം നിന്മനനപുരാ

രാമനിഷ്ഠിതി ഭരിച്ചുനാളുമിഹ കേരള-

തില്ലവിധി ചെയ്തതായ് ||

ഇഷ്ടവൃഷ്ടി ഗ്രാമമാത്രമതിൽ, ജനങ്ങൾ പാർപ്പിച്ച ഇടങ്ങളിൽ മാ
ത്രമേ വേണ്ടപ്പോൾ മഴ പെയ്യരുളൂ, അല്ലാതെ വാജനങ്ങളായ കാടക
ളിലും മറ്റും മഴപെയ്തു മലം നിശ്ശേഷയാജനമാകയില്ല; പുഷ്ടിവിനയക്കു
താൻ ധനപുഷ്ടി, നല്ല വിനയമുള്ളവക്കു മാത്രമേ സ്വത്തുള്ളു, അല്ലാതെ
താക്കോന്നിയാടി ഊമാരനായി നടക്കേണ്ടവനു ധനമുണ്ടാകയില്ല.
ധീമതാം പരം അധീതികളായ, ബുദ്ധിമാന്മാക്കു മാത്രമേ വിദ്യയേ അ

പ്രസിദ്ധൻ ശ്രദ്ധേയൻ, അദ്ദേഹത്തെ മൂലനാമം അതിനു കാഷ്ടയ്ക്കിട്ടു; പശുക്കൾ താൻ പാൽ വെച്ചിട്ടു, പശുവിനു മാത്രം പാലുള്ളു, അല്ലാതെ പട്ടിക്കും പൂക്കിടക്കും മറ്റുമില്ല, വാമികൾക്കു പാൽ ഉഷ്ണിയതിൽ കാമാ, വക്ത്രക്കൾക്കു മാത്രം സംസാരിപ്പാൻ ആഗ്രഹമുള്ളു. അല്ലാതെ കൊഞ്ഞക്കാരനല്ല; ഈ വിധം നിയമനം, ഇങ്ങനെ ഒരു വ്യവസ്ഥ പരമരാമൻ ഇഷ്ടിയി ഭരിച്ചു നാളും, പണ്ടു സാക്ഷാൽ ശ്രീരാമൻറെ ഭാജ്യഭാരകാലത്തും, അന്നു വേണ്ടതുപോലെ അല്ലാതെ ഒന്നും ഇല്ലായിരുന്നു എന്നാണു പ്രസിദ്ധി. അന്നുകൂടിയും, ഇമ്മാളു ലോകത്തിൽ, വിധി, ബ്രഹ്മാവു, ചെറുതായി കേൾപ്പിച്ചിട്ടു, ലോകത്തിൽ നടപ്പുള്ളതായി അറിവില്ല. പിന്നെ ഇല്ലാത്തതെ കഥ പറയുന്നവരോ എന്നർത്ഥം. വേണ്ടിടത്തേ മഴ പെയ്യാവൂ; വിനയമുള്ളവനെ ധനമുണ്ടായിരിക്കട്ടെ, ബുദ്ധിമാനേ പഠിക്കാൻ ആഗ്രഹമുണ്ടാകട്ടെ, പശുക്കൾക്കു മാത്രം പാലുണ്ടായിരിക്കാവൂ, വാമിയെ സംസാരിക്കാനില്ലാത്തതും, എന്നീ മാതിരി വ്യവസ്ഥ ഉണ്ടായാൽ വളരെ നല്ലതാണു, സാരയമില്ല; പക്ഷേ അതൊരിക്കലും ഉണ്ടാകയില്ലെന്നുള്ളതു. കാട്ടിലും മഴ വീഴും; അവിനീതനാണു വലിയ ധനവാനായിരിക്കുന്നതു, മൂലനാണു പഠിക്കാൻ വളരെ ശ്രദ്ധേയുള്ളതു, ഉപയാഗമില്ലാത്ത ജന്തുക്കൾക്കാണ് പാൽ ധാരാളം; കൊഞ്ഞക്കാരൻ അങ്ങനെയൊന്നിങ്ങനെയൊന്നു മുൻപിട്ടു നിൽക്കുന്നതു, ഇങ്ങനെ നേരെ മറിച്ചാണു അധികവും കാണാമുള്ളതു.

മഹത്സു പ്രഭുഷു സ്വാശ്രിതഭ്യസ്തേവ്ദ്യോവിസാ
ധാരണതയാ വിത്തം ദദത്സപി തേഷാം കപമിത് പ
ക്ഷപാതിതപം കേമിദ്യോമെവാദരാപയന്തിത്വാഥ—

൭൫. ഉപരിപരി കിയത്തി വാ ന കസമാന്യസ്തുഭൂതേരുതധമേ

തത്ത്വതാ വതി ബുദ്ധിശ്ചിദലി പ്രാപ്തുകാത്തതി പ

കീർത്തി ദത്തവതാം ശ്രീലോകവിദിരാദമയാ കവീന്ദ്രാണാം

കിം കൃതവയമപാകനോരു ജനേഷാം കോട്യാവി നാളികിന്ദി||

വസ്തുവത്തിൽ തക്കതാക്കു മാറുള്ളവരെക്കാരും വിശേഷമാണുതരില്ലെങ്കിലും പ്രത്യേകമായി പ്രസിദ്ധിയെ സമ്പാദിച്ചതരുണുവർക്കു് എന്തു കൊടുത്താലും പ്രതിഫലമാകയില്ലെന്നു പറയുന്നു—

എത്ര പുകൾ വിടുന്നു ഭാസ്കരൻചിട്ടി-
നളവിലെങ്കിലും

മിത്ര ദാനമെ മിത്രമാണിതു കളുത-
മാണിനി ജഗത്രയ |

ഇത്രയും പുകൾ കൊടുത്തൊരാൾവികളോടു
തൻ കടമ രീതിയാ?

നത്ര പങ്കുജിനി കോടിജനമതുകൊണ്ടു-
മെങ്ങനെ സാർത്ഥമായാ? ||

ഭാസ്കരൻ ഉദിച്ചിട്ടനളയിൽ സൂക്ഷ്മഭയത്തിൽ; എത്ര പുകൾ വി
ടുന്നു താമരപ്പൂ മന്ത്രശൃംഗം. പിന്നെയും അനേകം പുകൾ വിടുന്നു
ണ്ടു എങ്കിലും ഇതു, താമര; മിത്രദേവന്റെ മിത്രമാണു, സൂക്ഷ്മഭവ
ന്റെ സമീപമാണു; മിത്രശൃംഗം നിത്യനവംസകലം. കളുതമാണു,
ഭാഗ്യമാണു; ഈ ശബ്ദവും അപ്രകാരം തന്നെ. ഇതി, ഇപ്രകാരം; ജഗ
ത്രയ, ത്രൈലോക്യത്തിൽ; ഇത്രയും പുകൾകൊടുത്തു, ഇത്ര വളരെ കീ
ർത്തി ഉണ്ടാക്കി കൊടുത്തു; അക്കവികളോടു, താമര സൂക്ഷ്മന്റെ ഭാഗ്യമാ
ണെന്നോ മറ്റും കവികളുണ്ടാക്കിത്തീർത്ത കല്പനയാണെന്നു, തൻകടമരീതി
യാൻ, തന്റെ കടപ്പാടു വീക്ഷണത്തിനു; പങ്കുജിനി, താമര; അത്ര കോടി
ജനമതുകൊണ്ടു, ഭൂമിയിൽ അനന്തകുലമിരുന്നു പ്രപഞ്ചപകാരം ചെയ്യുന്ന
തായാലും; എങ്ങനെ സമർത്ഥയാ മതിയാകയില്ല; കടം വീടാൻ സാധി
ക്കയില്ല. മൂലത്തിലെ അവതരിക 'മഹാമാന്ദാരായ പ്രദക്ഷിണം ബ്രഹ്മീയ
നാദകണ്ഠാവർഷം ദമരപാലം വിത്തം കൊടുക്കുന്നവനാകും, അവരിൽ
പിലരിൽ പ്രത്യേകത കാണിക്കുന്നുണ്ടെന്നു ചിലർ ധ്വനി പാഠങ്ങളാക്കു
ന്നു' എന്നാകുന്നു. ഇതു ശ്ലോകാർത്ഥത്തെ മുഴുവനും വ്യക്തപ്പെടുത്തുന്നി
ല്ല. ഉത്തരാരംഭത്തെ നോക്കുമ്പോഴും കവിയുടെ പരിഹാസവാസന
യേ കാക്കുമ്പോഴും ഈ ശ്ലോകത്തിൽ കവികല്പനകളുടെ നിസ്സാരതയേ
നിന്ദിച്ചിരിക്കുന്നതായി തോന്നുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ സൂക്ഷ്മൻ മറ്റൊരു പുക
ക്കളേ പോലെയല്ലാതെ താമരപ്പൂവിൽ പ്രത്യേകപ്രതിപത്തിയില്ല; എ
ങ്കിലും കവികൾ അങ്ങനെ ഉണ്ടാക്കി വീക്ഷിക്കുന്നു. ഇല്ലാത്തതെന്നെ
ന്നങ്ങനെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്ത കവികൾക്കു എന്നു കൊടുത്താൽ മതിയാക
മെന്നു പരിഹാസമായി കവി പറയുന്നതായി തോന്നുന്നു.

**വാഗ്ദാനങ്ങൾ കീം? ക്രിയയാ യസ്സപസാമർത്ഥ്യം
പ്രദർശയതി സ ഏവ നിപുണ ഇത്യാം—**

എ. വിജയ സാധന സാധിവാ പ്ലതമിദം രേ രേ! കഥാ വിദ്യസി-
ത്വാദ്യതും രണകൗശലം വയമചി ഭൂപ്രാപ്തം സ്ഥിതാ ഭൂതം!
അക്രാമൻ രണമരിനീമവി വഹൻ ചപ്തം വിഭക്താ കരേ
വെന്തി സ്വം ച പരാ ച യദ്യവഹിതോ വിക്രാന്തിരേവൈവ നഃ||

ഭൂപ്തകരങ്ങളായ കായ്ക്കളെ പറ്റി ഭൂത ഇരുന്ന
ഗുണഭാഷം പറക എളുതാണ്; അവയിൽ പ്രവർത്തിക്കു
മ്പോഴേ പ്രയാസമറിയു എന്നു പറയുന്നു—

വിജയായതു കണക്കിനുള്ളതി പിഴച്ചു,
വേദമതു സാധുവാ,
യുദ്ധകൗശലമിച്ഛേവനമിരുന്ന
ഭൂതയുദ്ധയുക്താം |
ഉദ്ധതം രണശിരസ്സിപ്പുരിയൊരു വാളുമായ്
സ്ഥിതി ചെയ്ത സ.
നന്നായ് സപരഭേദമേർത്തിയുമെങ്കിൽ-
ലായതൊരു വീര്യം ||

അതു കണക്കിനു വിജയായ്, അതു നല്ല ശരിയായി എഴു കൊള്ളി
ച്ചു, അക്കതി പിഴച്ചു; അച്ചാട്ടം ഒന്നു തെറ്റിപ്പോയി; വേദമതു സാധു
വോ, അ എഴുതു അത്ര ശരിയാകയാ? ഇവണ്ണം എവനും ഭൂത ഇരുന്ന
യുദ്ധകൗശലം ഉരചെയ്യിടാം, തമ്മിൽക്കൊന്നും പരാകത ഭൂത നോ
ക്കിയിരിക്കുമ്പോൾ യുദ്ധസമ്പ്രദായത്തെ പറ്റി ഇപ്രകാരമെല്ലാം ഗുണ
ഭാഷാം പറയാം; ഇതുകൊണ്ടു ഒരു പ്രയോജനവുമില്ല. ചീന്നെ എ
ന്നാണു വേണ്ടതെന്ന് ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ പറയുന്നു:—രണശിരസ്സിക്; യു
ദ്ധത്തിൽ മുന്നിലായിട്ട്; ഉദ്ധതം, സങ്കോചം കൂടാതെ; ഉരിയൊരു വാ
ളുമായി, വളമുറിയെടുത്തുകൊണ്ട്; സ്ഥിതി, വേഗത്തിൽ; സന്നദ്ധനാ
യ്ക്കെന്നു, ഒരുമ്പെട്ടിറങ്ങിച്ചെന്ന്; സപരഭേദം കാത്തറിയുമെങ്കിൽ,
പരിഭ്രമം കൊണ്ടുപോളിച്ചുപോകാതെ തന്നെയും ശത്രുവിനേയും വേർ
തിരിച്ചറിയുമെങ്കിൽ; അയതു ഒരു വീര്യം, അതു വീര്യമെന്നു പറയാം.

അത്രുപോലും ചെയ്യുന്നവനെയും വിടഞ്ഞു ഗണിക്കാം; അല്ലാതെ നോക്കിനിന്നു ഗുണഭോജം പറയുന്നവനെ അപ്രകാരം ഗണിച്ചുകൂടുന്നതല്ല.

പുരാ മഹതി പദേ സ്ഥിതഃ കശ്ചിത് പശ്യാനമം
തി സങ്കടേ പതിതശ്ചേൽ കഥം സഹതേത്യാഹ —

൭൭. അതോഭജപതികോമളേഷു വിമരണത്തഞ്ജല സാവിര-
നഞ്ജനാതാപവാതവണ്മനയൽ കാലം ചിരം യസ്സുഖം
സോദ്യ പ്രാപ്തം കേതകീചധിവസൻ ഹംഗഃ ക്ഷയഃ കണ്ടുകെ-
രാധിഭുഃ കരകോപാലൈരഭിഹതോ വാണൈഃ കഥം വഞ്ചത ||

വലിയ സ്ഥാനത്തിൽ സുഖിച്ചിരുന്ന ഒരുവൻ തനി-
ക്കു ദൈവഗത്യാ ഭുഖം വരുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന കുഷ്ടാപസ്ഥ-
യെ എങ്ങനെ സഹിക്കുമെന്നു പറയുന്നു —

സ്തിതമാർദ്ദവമതാം സരോജനിരയിൽ
കളിച്ചു സുഖമായ് ശയി-
ച്ചാതപം മഴ മരുത്തിതൊന്നു മറിയത്തെ
വാണൊരു മധുവ്രതം |
കേതകത്തിനെയണഞ്ഞു കണ്ടുക-
തിവിഭുമായ് കരകപാതവും
ശീതവാതഹതിയും സഹിച്ചിഹ
വസിപ്പുന്തങ്ങനെ ഘനാഗമേ ||

സ്തിതമാർദ്ദവമതാം; സ്തിതമായ, വർദ്ധിച്ചു; മാർദ്ദവത്തോടു കൂടിയിരിക്കുന്ന, വളരെ മുട്ടുള്ളത്തോടുകൂടിയ; സരോജനിരയിൽ, താമരപ്പുറക്കുളം കൂട്ടത്തിൽ; കളിച്ചു രസിച്ചു നടന്നു; സുഖമായ് ശയിച്ചു. സുഖമായി അവിടെത്തന്നെ കിടന്നു; ആതപം, വെയിൽ, മഴ, മരുത്തു, കാരാജ്ഞാനം അറിയാതെ, ഇവയെക്കൊണ്ടുള്ള കഷ്ടപ്പാടുകളൊന്നുമറിയാതെ; വാണൈഃ പാത്തിരുന്ന; മധുവ്രതം, വണ്ടു; ഇഹ, ഘനാഗമം, ഈ വർഷകാലത്തിൽ; കേതകത്തിനെ അണഞ്ഞു, കൈരല്ലവിൽ മെന്തു; കണ്ടുകനിവിഭുമായ്; കണ്ടുകുണ്ടാൽ, മുക്കുകുണ്ടാൽ; നിവിഭുമായ്, മുറിവേല്പിക്കപ്പെട്ടതായി; കേതകമല്ലുകൊണ്ടു മുറിവുവരുന്നതും; കരകപാതവും, ആലിപ്പഴം രണ്ടു മേൽ വീണുണ്ടാകുന്ന വേദനയും; ശീതവാത

മതിയും, തന്നെത്ത കാറ്റിന്റെ അടിയും; സമീപ് എങ്ങനെ വ്സീപ്പു
തു? എങ്ങനെ ജീവിച്ചിരിക്കും? ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതു പ്രയാസമെന്നതും.
വസന്തകാലത്തിലാണു താമസം പൂർണ്ണമെന്നു. വർഷകാലം വർഷംതന്നെ അതു
വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിപ്പോകും. കൈത പൂക്കുന്നതു വർഷത്തുവിലാണു. വ
ഴുതേൻ കുടിക്കാനായി രണ്ടിലും അയാളു കാലങ്ങളിൽ പോകുന്നു. ഉ
ത്തരദേശങ്ങളിൽ വർഷത്തുവില വളരെ അലിപ്പുപോ വീഴും.

ഗർഭാകൃതാ ധനീനോ രിക്തഹസ്തസ്തേ സ്വപസുഹൃദിചിരാ
ദുഷ്ടേ തേന സഹ സപാശതാദികൾപ്രശ്നം വി
നാ ഭൂതിപ്രസ്താവമപി ന രചയന്തിത്യാഹ—

൭൮. ബുദ്ധ സപാശതാദികൾ കൃശമാകും ശുദ്ധ കമാഃ വിദ്യതേ
പക്ഷാഭാമസക്തൻ പ്രമാർദ്ദി രചയത്യുച്ചാവശാശിഷഃ
ഉച്ഛിന്നപ്രസവാത്തരാജപന്തേ ട്രംഗേ കച്ഛയാ താമ്രതി
പ്രസ്താതി ഭൂമോസ്ത പുണ്ണിജാതാ നാഹാരവാത്നാമപി ||

ലുബ്ധന്മാർ നല്ല വാക്കു പറയുന്നതല്ലാതെ ബന്ധുവാ
യ അതിഥിയോടും ഭക്ഷണത്തിന്റെ പ്രസ്താവംചോലും
ചെയ്തുപോകയില്ലെന്നു പറയുന്നു—

ആത്മനാമളി വിശന്നനിസ്സമമരത്തിൽ നി.

നാരികിലെത്തവേ

ചീത്തമോദമൊടു നല്ലവാക്കുകളുരയ്ക്കയും

കൃശതകാശെയും |

ചേർത്തണച്ചുടനനുഗ്രഹിക്കയുമിതൊക്കെ

യൻപൊടു കഴിക്കിലും

വീർത്തകമ്പയൊടു കൂടിയോരളിയുരപ്പ-

തില്ലശനവാത്തയും ||

വീർത്തകമ്പയൊടു കൂടിയോരളി, തേൻ നിറയക്കുടിച്ചു വയറു വീർത്തി
രിക്കുന്ന വണ്ടു; നിസ്സമമരത്തിൽ നിന്നു, പൂവില്ലാത്ത പക്ഷത്തിൽ നിന്നു;
വിശന്ന, പട്ടിണികിടന്നു; ആത്മനാ, ഹിന്ദനായ; അളി. മരൊരു വ
ണ്ടു; അരികിൽ എത്തവ, അടുത്തു വർഷംതന്നെ; ചീത്തമോദമൊടു, വള

ഒരു സന്യാസിയായാണ്; നല്ല വാക്കുകൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന, സകാരം ചെയ്യുന്നതിനെയാണ് ഇങ്ങനെ ഉൽപ്രേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നത്. കൃത്യ കാക്കയും, ദേഹം ചടുപ്പോയതു നോക്കുകയും; ചേർന്നിട്ടുള്ള അനുഗ്രഹിക്കുകയും, രണ്ടു വണ്ടുകൾ തമ്മിൽ പറ്റിച്ചേർന്ന് പറക്കുന്നതിനെ പ്രാണസ്നേഹിതന്മാർ വളരെ നാൾ പഠിത്തിരുന്നു പിന്നീട് കാണുമ്പോൾ ആനന്ദത്തോടു കൂടി ആലിംഗനം ചെയ്യുന്ന മട്ടിലാകിയിരിക്കുന്നു. ഇതൊക്കെയൊന്നും കഴിക്കില്ല, ഇതൊക്കെ ചെയ്യാൻ ഭാവമുണ്ടെങ്കിലും, അഗാധമായ ഉറപ്പില്ല, ഉറപ്പിന്റെ കമ്പോലും മിണ്ടിപ്പോകുന്നില്ല. ഇതുപോലെയാണ് ധ്യാനം; പഞ്ചസാരവാക്കുകൾ പറയുന്നതല്ലാതെ മറ്റൊരു അനുഭവത്തിൽ ഒരു കാഴ്ച ചിലവഴിച്ചു പോകുകയും ചെയ്യുന്നു.

കാലവശാൽ സഹായരഹിതാസ്സന്തഃ പ്രബലാൻ നീചാനേവാശ്രയത്തസ്സപാൻ നിന്ദന്തസ്താൻ സുഖത്തോ ഗത്യന്തരാഭാവം കൃഷ്ണൻ കാലം നയന്തിത്വാഹം—
 ഞ്. യേ മൃച്ഛന്തി സഹാസികാമപി ബലൈഃപാത്രം ന ഹംസാസ്സപത-
 സ്തേഷേപകോ ജരസാ വിദ്വാൻ ഗമനസ്യ ക്തസ്സപകൈഃ പ്രാപുഷി!
 താനേവാഗസരൻ ബകാൻ ബഹുതരം തദ്യേഷിതാനി സ്തവൻ
 തജാതൈ സ്തവായൻ കിയൽകിയമോ ജാതിനിജാം നിന്ദതി

കാലദോഷത്താൽ നിസ്സഹായനായിത്തീരുകയാൽ സജ്ജനങ്ങൾ ചിലപ്പോൾ സ്വജാതിയർമ്മം വിട്ടു നീചാശ്രയം ചെയ്തു കാലക്ഷേപം ചെയ്യുണ്ടിവരുന്ന കഷ്ടാവസ്ഥയെ വർണ്ണിക്കുന്നു—

ബാകസംവസതി മഖിയാത്തൊരു മരോള
 വർഗ്ഗത്തിൽ വൃദ്ധമാ.
 മേകമിങ്ങ ഗമനാക്ഷമം സ്വജനമുകതമം.
 ബുദ്ധസമാഗമേ
 സാകമഞ്ചകകലേന പോയതിനെ വാഴ്ത്തിയ
 കൃപണമാരിയേ
 സപീകിരിപ്പതിനു കാക്കയായാ ബത!
 ഏകിച്ചിടുന്നു നിജജാതിയെ ||

ബക്ടറിയുടെ, കൊക്കുകളുടെ, സമൂഹം വാകാ; അതാട്ടുകൂടിയുള്ള സംവത്സരിയെ, സമവാസനയ്ക്കു മഞ്ചിയാത്ത, സമിക്കാത്ത; മറ്റൊരു വശമെങ്കിൽ, ഹാസത്തുടങ്ങി, വൃദ്ധമാം എങ്കും, വയസ്സുവെന്ന ഒന്നു; ഗമനാക്ഷയം, പാർക്കൽ വഹിയാതെ, അഞ്ചുസേമാഗമേ, വഞ്ചാലത്താൽ, സ്വജനമുക്തം, തന്റെ കൂട്ടുകാരാൽ തൃപ്തിപ്പെട്ടു; വഞ്ചാലത്തു മറ്റൊരു ഹാസങ്ങളെല്ലാം മാന്യസന്തസ്സലേക്കു പഠന്നു പോകുമ്പോൾ അപരരുടെ കൂടെ പഠന്നു പോകാൻ ശേഷിയില്ലാത്ത വൃദ്ധനായ ഒരു ഹംസം, അഞ്ചുകുടുംബ സാകം പോയ്, ആ കൊക്കിൻകൂട്ടത്തോടു കൂടിപ്പോയ്, അവിടെ വാഴി, 'നിങ്ങൾ കൂട്ടുകാരെ വിട്ടുപോയ പോകയില്ല' ഇപ്രാമിസ്തമെന്യ്, ആ കൃപണദാരിയെ സിംഹിപ്പിച്ചിന്നു കാക്ഷയാൽ, ഹിമങ്ങളായ ആ കൊക്കുകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ചേരാനാഗ്രഹിച്ചു, അതല്ലാതെ കാലക്ഷേപത്തിന്നു മാർഗ്ഗമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു തന്നെ. നിശ്ചയിക്കയെ തന്റെ കൂട്ടുകാരെ, ഹാസങ്ങളെ, ഭയ്യിച്ചിട്ടന്നു, 'സ്നേഹമില്ലാത്തവരാണ്, സംഭവകമുള്ളവരാണ്', എന്നും മറ്റും ശകാരിക്കുന്നു. ബാലി കട്ടം! നീചന്മാരെ ആശ്രയിച്ചല്ലാതെ കാലക്ഷേപത്തിന്നു മാർഗ്ഗമില്ലെന്നു ചെന്നാൽ സജ്ജനങ്ങൾ അവരെ സേവിക്കേണ്ടെന്ന വശമെന്നു താൽപര്യം.

സന്തഃ പരാനന്ദപദഭയൈവ സേവാഭരംപൂരയന്തി;
ഖലാസ്തു ബഹിരെന്നമ്ബ്രമഭിനയത്തോഽപി സാധുനന്ദ
പീഡ്യ സ്വപുഞ്ജം സാധയന്തിത്യാഹ—

വര. ശ്രദ്ധാ സാമരചിന്ത മിനനിവരൈഃ പൂർണ്ണപി പരമാകരേ
സേവനൈവാപനയൈർജ്ഞാലവലയൈർജ്ജി ചന്തിമാസാസ്സഖാ
യേ തേഭേത വിമലാസ്തോഽപി ച ബകാ ഗ്രാണൈകനിഷ്ഠാസ്തദാ
നിർഭക്താ ന്ദുതാത്വ ബഭൂതേ തു തേ യാദാഭിരോദ്ധോഭരം ||

സജ്ജനങ്ങൾ പരമാപദവം കൂടാതെ സ്വകാര്യം സാധിക്കുന്നു. ഭയ്ജനങ്ങളാക്കട്ടെ പുറമേ ഭംഗിനടിച്ച സാധുക്കളെ ദ്രോഹിച്ചു തന്നെ തൽകാര്യം നേടുന്നു എന്നു പറയുന്നു—

മിനപുണ്യനാകരത്തിൽ നിജശുദ്ധി-
 യോത്ത വിസനാളയേ-
 താനരിച്ച സുഖവൃത്തിയോടു തിവസി.
 ചിട്ടനാ ധവളപുരം |
 ധ്യാനനിഷ്ഠമതിനാമലം ബകമപേത
 ദുഃഖസുഖമല്ലൊഴം
 മൌനമാൻ ജലജന്തു ജലമതുതാൻ
 ഭൂമിമരുവുന്നധോ ||

ധവളപുരം, ഹാസം; വെളുത്ത ചിറമുള്ളതുകൊണ്ടാണ് ഈ പേർ അതിനു സിദ്ധിച്ചത്. നിജശുദ്ധിയോത്ത എന്നർത്ഥം ഉന്നമമെന്നു കരുതി; അതുകൊണ്ട് അതേയും ചെയ്യേണ്ടുന്നതിന്നു എന്നു താല്പര്യം. മിനപുണ്യനാകരത്തിൽ, മത്സ്യങ്ങൾ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന താമരപ്പൊയ്ക്കയിൽ; വിസനാളയേതാനരിച്ച താമരയുടെ മേൽ തിന്നു; സുഖവൃത്തിയോടു തിവസിച്ചു; സുഖകാലക്രമം ചെയ്യുന്നു. താമരയിൽ ചേർന്ന മത്സ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു അയയുന്നതും ഇതാ ഭിന്നഭിന്നാഭാവം ചെയ്തു. അതതുപോലെ വരുത്തുന്നത് അധിമതിമെന്നു കരുതി താമരയുടെ മേൽ തിന്ന സുഖമായി കലംകഴിച്ചുകൂടുന്നു. ബകം കോമള; ധ്യാനനിഷ്ഠം, നാനാഭാവമെങ്കിലും തത്ത്വവിചാരഭാവം കാട്ടുന്നതെന്നർത്ഥം; അതിനാൽ എത്രയും വെളുത്തതു, ശുദ്ധിയുള്ളതെന്നും; അപേതദുഃഖസുഖം സുഖദുഃഖങ്ങൾ തുല്യങ്ങളായിട്ടുള്ളതു, വെറും മഴയെല്ലാം ഒരു പോലെ കൊള്ളുന്നതെന്നർത്ഥം. എന്തൊഴും മൌനമാൻ, മിണ്ടാതെ ഇരിക്കുന്നു, മുൻ പറഞ്ഞ വിശേഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു ബകത്തിനെ ഒരു യോഗിക്കു തുല്യമാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നറിക. ഭാവമിങ്ങനെയല്ല, പ്രവൃത്തിയോ പാശ്ചാത്യമാണ്. ജലജന്തുജലമതുതാൻ ഭൂമിമരുവുന്ന, ജലജന്തുക്കളെ അന്നെ എല്ലായ്പ്പോഴും ചിട്ടച്ചുതിന്നു, മരുവുന്നു. അതോ, കപ്പൽ തീറ്റി എപ്പോഴും ജലജന്തുക്കളാണ്.

സന്തസ്സബഹുലനാപി ഹിംസാരഹിതൈനൈവം സ്തനാ
 സേവാദരം പൂ യന്തഃ ഖലാസ്തസപ്തനാപിഹിം
 സാലബ്ധേനൈവ വസ്തുനഃ ജീവന്തീത്യാഹ—

പു. മെർജിപ്പയതി സിതപ്പുരാ ന ദിതം കസ്യാപി യസംഗ്രഹേ
 രോചഃന ന വാ തേ മൂന്നളവായഃ കണ്യേ വട്ടോ അമി |
 അപ്രാസായമുപാപ്ത മീനച്ചുറ്റകൈയ്ക്കു ന്നാ മഹത്യാർജ്ജുനൈ-
 രേകളൈ രാവി തൃപ്തി മേനി പരാം ഹാസോപലഞ്ചൈകഃ ||
 നല്ല രുച്യങ്ങളായ ഫലമുലാദികൾ ധാരാളമുണ്ടെ-
 കിലും ജാത്യാ നീയൻ പട്ടിണികിടന്നു വല്ലതിനേയും
 കൊന്നു തിന്നുന്നെ ഉടപുത്തി വരുത്തുന്നു എന്നു പറ-
 യുന്നു—

ശേഷപത്രകുലഭക്ഷ്യമായ് ഭൂതിമെന്നു-
 യാക്കു ധിഗ്യമായ്
 സ്ഫീതമായൊരു മൂന്നാളനാളമതിരമ്യ-
 മേവനു രുചിച്ചിടാ |
 വീരഭക്തി ബകുന്തിയോളമടവോളിരുന്നു
 കലരെയ്ക്കു ിൻ.
 പോതകാവലിയിലൊന്നുണ്ടിനെയരിച്ചു
 തൃപ്തി കലരുന്നവം ||

ശേഷപത്രകുലഭക്ഷ്യമായ്, ഹാസസമുഹത്തിരുളടയും ആഹാ-
 രമായിരിക്കുന്ന, ഉഷ്മപക്ഷിക്ക് ആഹാരയാഗ്യമായ്, ഭൂതിമെന്നു
 യാക്കുധിഗ്യമായ്, പാവംകൂടാതെ എവനും കിട്ടുന്നതായ്; അതിരമ്യ-
 മായ് കണ്ടുലും വിന്നാലും കൊള്ളാവുന്നതായ്; സ്ഫീതമായൊരു മൂന്നാള-
 നാളം, ധാരാളമായിരിക്കിക്കുന്ന താമരത്തണ്ടു; എവനു രുചിച്ചിടാ, എ-
 ല്ലാവർക്കും നല്ലതായി തന്നെ തോന്നുമെന്നർത്ഥം. ഈ ഗുണങ്ങളോടുകൂടി
 യ താമരത്തണ്ടിനെ ഉപേക്ഷിച്ച് ബകം എന്തുചെയ്യുന്നു എന്നു ഉത്ത-
 രാർജ്ജുനത്തിൽ പറയുന്നു:—അന്തിയോളം സന്ധ്യയാകാവരെയും, വീരഭ-
 ക്തി പട്ടിണി കിടന്നു, അടവോളിരുന്നു ശ്വാപാത്തിരുന്നു; മീനപര-
 തകാവലിയിൽ ഒന്നു രണ്ടു കലരെയ്ക്കു; ഒന്നാ രണ്ടു ഹെരിയ മ-
 ഡ്യങ്ങളെ കൊത്തിക്കൊന്നു, അരിച്ചു തിന്നു, അലം തൃപ്തി കലരുന്നു;
 നല്ലാണു തൃപ്തമാകുന്നു, ഒരു ശോഹവും വെളുതെ സാധുവായി ഭക്ഷി-
 ക്കാൻ വളരെ താമരത്തണ്ടിരുന്നിട്ടും അതു വിട്ടു പട്ടിണി കിടന്നു. കക്കി-
 ളുന്നു ഒന്നോ രണ്ടോ കൊച്ചു മരഗൃങ്ങളെ തിന്നെങ്കിലേ ബകത്തിനു തൃ-
 പ്തിയുള്ളൂ. വീരന്മാരുടെ ലക്ഷണമാണിതു.

ഓട്ടം നൂട്ടായിപ്പോയി പുരുഷ സ്വർണ്ണമെത്രീ ശ്ലാഘ്യ
ത്വം —

എൻ അംഗം പൊതുവെ മലിമസംസ്കൃതമായതാണോ? അതാ? —

[തടയ്ക്കുക]

ദ്രോണേഷ്വര പാശ്ചാത്യർ പരിവൃത ക്രമസൂത്ര കാ ക്ഷയിച്ചു |

ഉത്തരേണോജ്വലപഥിതം സമുപഹ്ലയൈവ സ്വപതോ അസം —

[വായ്ക്കുക]

യസ്തിനാ ക്ഷയയാപി ചിത്തേ തദോധന്യത്വ പുണ്യശക്തിഃ ||

ദോഷങ്ങളെന്നേകമിരുന്നാലും ഒരാനന്ദം നിലനിൽക്കുന്നതാണെന്നായിരുന്നാൽ അതിനെ അഭിനന്ദിക്കേണ്ടതാണെന്നു പറയുന്നു —

സ്വപശ്ച കരം മലിമസമതില്ല

നിഷ്കരിനഷ്ടിയിൽ

ദൃശ്യമല്ലെങ്കിൽ നിരൂപ്യമല്ല രവമെന്താണി-

തിയ്യകൊണ്ടോ? |

വശ്യമാണ് വരികിലും വിരപ്പിനതു

ഭക്ഷ്യസാധനം ശിച്ഛിക്കാ

പശ്യ കൂട്ടരെ വിളിച്ചിടാതിതു വിശിഷ്ട-

മായ ഗുണമല്ലോ? ||

കരം കാക്ക, സ്വപശ്ചമല്ല തൊടാൻ കൊള്ളരുത്താത്താണ്; മലിമസം അതു, അതു വൃത്തികെട്ടതാണ്; അതിന് അപ്പിയിൽ നിഷ്കരിച്ചു, ഇന്നേ തിന്നുകയുള്ളു എന്നില്ല. ഉടൽ ദൃശ്യമല്ല, കണ്ടാൽ വിരൂപിയാണു, രവം നിരൂപ്യമല്ല, ശബ്ദം കണ്ണാരുന്താണു; എന്നു ഹാനിയിൽ കൊണ്ടോ? ഇതുകൊണ്ടൊക്കെ ഒരു ദോഷവുമില്ല. എന്തുകൊണ്ടാണ് ഉത്തരാരംഭത്തിൽ പറയുന്ന, അതു, കാക്ക, വിരപ്പിനുവശ്യമായ് വരികിലും നന്നായി വിരുന്നിരിക്കയാണെങ്കിലും, കൂട്ടരെ വിളിച്ചിടാതെ, കൂട്ടുകാരെ കൂടി വിളിച്ചുകൂട്ടാതെ ഭക്ഷ്യസാധനം അശിച്ഛിക്കാത്തതാണെന്നായില്ല, എന്തെങ്കിലും തിന്നാൻ ഒരു സാധനം കിട്ടിയാൽ 'കാ കാ' എന്നു കാഞ്ഞു അതു മറ്റു കാക്കകളേയും വിളിച്ചുവരുത്തുന്നതു പരിവാണ്. ഇതു വിശിഷ്ടമായ ഗുണമല്ലോ; പശ്യ ഇതൊരു വലിയ ഗുണമല്ലോ, ഓരോന്നും,

ക്ഷുദ്രാശ്വമത്സ്യഃ സേവയാമഃ പാൽകന്ധം ഭാവയന്തോ
 പി ഏഷ തദീയ ഗുണഃ കഥാ ഭവയൂരിത്യാഹ—

പുന ഏതാസു ബിഹാസ്യ താങ് വയമിമ ക്ഷുദ്രാ ബൃഹത്താ വയാ
 ജാതേ പക്ഷപതാമഭീ തു കളകണ്ഠാഃ കാളകണ്ഠാവയാ |
 ഇത്യന്താ പയഃസ ക്ഷുദ്രവകപാദന്കന്ധമവാത്മനഃ
 കണ്ഠ പാശിതാ കഭാ വലുഭവാൻ കാക സന്ദാ പാശമാ ||

മൂർഖൻ വിഭവാനെക്കാൾ ഉൽകർഷാ നദിച്ചാലും
 പെട്ടെന്ന് മുള്ള വനാകുതില്ലെന്ന പറയുന്നു.

ഒരു നാണിത, ഭരിച്ചിട്ടുന്നതിനെ ഞാനൊ,
 പ്രേരിത, ഞാൻ മഹാൻ,
 സത്യമേ കളകണ്ഠനെങ്കിലിഹ
 കാളകണ്ഠനഹമോക്ഷണം |
 ഇത്യഹോ! പാദതാധികതപത താൻ
 തനിക്കു കരുതുന്നുവീ
 കൃത്യമായ കഥയ, നിൻഗമേകരട!
 പഞ്ചമസ്വരമുദിക്കുമോ? ||

കരട! അല്പമായ കാക്കി, നീ, ഇതു ഭൂതനാണ്, ഇതിനെ ഞാൻ
 ഭരിച്ചിട്ടുണ്ട്, കാക്കയാണു ക്ഷയിവിനെ വളർത്തുന്നതെന്നു പ്രസിദ്ധം. ഇ
 തു ഭാല്യൻ ഞാൻ മഹാൻ, കമ്പിൽ ചെറിയ പക്ഷിയും കാക്ക വലുതു
 മാകുന്നു. ഏഷ കളകണ്ഠനെങ്കിൽ അഹം കാളകണ്ഠൻ സത്യാ എന്നോ
 ക്കുന്നു. ഇതു കളമായ ശ്രാവ്യമായ കണ്ഠത്തോടുകൂടിയതാണെങ്കിൽ
 ഞാൻ കളമായ കരുത്തു കണ്ഠത്തോടുകൂടിയതാകുന്നു. കളകണ്ഠമെന്നു ക
 യിലിഹം കാളകണ്ഠമെന്നു കാക്കയ്ക്കും പേരുണ്ട്. കളകണ്ഠനെക്കാൾ
 കാളകണ്ഠൻ വിശേഷം കൂടുമല്ലോ. ഇതി എന്നിങ്ങനെ, പാദതാധി
 കതപതതാൻ, ക്ഷയിവിനെക്കാൾ ആധികൃതത്തെതന്നെ, നീ തനിക്കു ക
 രുതുന്നു സ്വയം ഭാവിക്കുന്നു. അഹോ, ആയുഷ്ഠ, എന്നാൽ നിൻ ഗ
 ദെ, വിരൻകണ്ഠത്തിൽ, കൃത്യമായ പഞ്ചമസ്വരമുദിക്കുമോ കഥയ ഗ
 രിയാതി പഞ്ചമസ്വരം പുറപ്പെടുമോ പറക. കാക്കയ്ക്കു പഞ്ചമസ്വ
 രത്തിൽ ഗാനം ചെയ്യാൻ കഴികയില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു ക്ഷയിവിന്റെ
 യോഗ്യത കാക്കയ്ക്കുണ്ടാകയില്ലെന്നർത്ഥം.

സാധനസമവായോഭവേപി പൂർവ്വജന്മാർജിതം ഭാഗ്യം
നരാനാം സ്വയമേവ പ്രകാശം പ്രാപ്തയാദിത്യാ
ഹ -

വഴി കേന്ദ്രാവിതമാസ്ഥിതാ ക്വാൻ കദാധീനം ക്വാ വാസ്തിതം
തദപിശ്രാമ്യതു കത്ര ജാതമഥ കൈഃ പൂജാം തദാഭവാപ്യതാം |
കാലേ സേവ്യപി കന്യകാഭാ യലി ജഗൽകണ്ഠാമൃതം ക്വേനീ
പ്രാഗ്ജന്മാർജിതഭാഗ്യവൈചമിരം കഃ സ്യാത്വചീന്ദ്ര കവിഃ ||
കയിലിന്റെ നാദവിദ്യയേ പരസ്കാരിച്ച മുജനസി
ജായായ വാസനയേ പ്രശംസിക്കുന്നു -

ആരിതിന്ന ഗുരു വെപ്പൊഴാണിതു പഠിച്ചു -
തെന്ന കഥാരന്നിയ
നേരിലെങ്ങിതു ജനിച്ചിതിൻഭരണമാരു
ചെയ്തതു നിത്യസ്നാനം |
പാലിലിക്കയിലുറേതു ഭംഗിയൊടു
കൂകിടുന്നു കളപഞ്ചമം
ഭൂരിപൂർവ്വഭാഗ്യവൈഭവവണ്ണനീയ -
മിതു കേവലം ||

ആരിതിന്ന ഗുരു കയിലിനെ പഞ്ചാസ്താം പാദാർ ആരും പഠി
പ്പിച്ചില്ല, എപ്പൊഴാണിതു പഠിച്ചത്? അതിനും അവസരം ഉണ്ടായിട്ടില്ല,
എന്ന ചമയെന്നിയെ അക്കമപോകട്ടെ, നേരിൽ വാസ്യത്തിൽ ഇ
തു ജനിച്ചത് എങ്ങു? കാക്കക്കൂട്ടിലാണ്, ഇതിൻഭരണം ആരു ചെയ്തു?
കാക്കയാണ് കയിലിനെ വളത്തിയിരിക്കുന്നത്. കാക്കയ്ക്കു 'പാദു' എന്ന്
എന്നും കയിലിനു 'പാദു' എന്ന് പേരുണ്ട്. അതു നിത്യസ്നാനം
ഇതെല്ലാം ഭാഷ്യന്മാർ കയിലിനു നാദവിദ്യ ഉണ്ടാകാൻ ഒരു സംഗതിയു
മില്ലെന്നു നിശ്ചയം തന്നെ എങ്കിലും ഇക്കയിൽ എത്ര ഭംഗിയൊടു പാ
രിൽ കളപഞ്ചമം കൂകിടുന്നു വളരെ ഭാഗ്യവേദ പഞ്ചാം പാടുന്നു.
അതിനു കാരണം മുജനവാസനതന്നെ. ഭൂരിപൂർവ്വഭാഗ്യവൈഭവം
അതിനായ മുജനഭാഗ്യത്തിന്റെ മാനാഞ്ചര്യം, കേവലം അവണ്ണനീയ
മിതു, വണ്ണിക്കാൻ അർഹ്യം തന്നെ. അതിനാലത്രേ അവസാരോവ
ത്തിങ്കലും കയിലിനു നാദവിദ്യ ലഭിച്ചതു.

ഒറ്റുണശാലിനോ ജനാഃ ക്ഷുദ്രാ അവി സർവ്വജനഭീതിപ്ര

ഭാ ജായാന്ത ഇത്യാഹ—

വൃഥി കീടഃ കത്വാന വൃശികഃ കിയഭയം പ്രാണീ കിയമുഷ്ടതേ

കോ ഭാരോ ഹനനേന്ദ്രസ്യ ഭവതി സ വാ കാലം കിയന്തം പുനഃ

നാമഃ നാപ്യസ്യ കിയൽ ബിഭേതി ജനതാ ഭൂത കിയശാപതേ

കിം ബ്രൂമാ ഗരഭസ്യ ഭവിഷ്വഹതാം പച്ഛാഗ്രശ്ചകസ്വശഃ ||

ഓട്ടൻ നിസ്സാരനെങ്കിലും അവനെ എല്ലാവരും ഭയപ്പെട്ടുവെന്നു പറയുന്നു—

തേളുതുല്ലമൊരു കീടകം പര,മിരഞ്ഞു

ചെയ്യ,മൊരമ്പിടന.

ക്കാളുമില്ല പണി കൊല്ലുവാനിതിനെ,

വാഴ്ചമെത്രയിതു വാഴ്ചകിലും |

ആളുകൾക്കു പുനരെന്നു പേടി,യവർ

പേരു കേട്ടുമടന്നേടിട്ടും,

കാളമുഗ്രവിഷമുള്ള വാൽമുനയതിന്റെ

രീവ്രത കഥപ്പുതും? ||

നേഴ്ച തുല്യമൊരു കീടകം പരം തേൾ നിസ്സാരമായ ഒരു പഴുവത്രേ. ഇതെന്തുചെയ്യും അതിനു മനുഷ്യനോടു നേരിട്ട് ഒന്നാ ചൊയ്യാൻ ശക്തിയില്ല. ഒരു ഉരമ്പിനെക്കാളും ഇതിനെ കൊല്ലുവാൻ പണിയില്ല. ഇതു വാഴ്ചകിലും എത്ര വാഴ്ച ഇതിന്റെ ആയുസ്സും അല്പമയുണ്ടു. ഒന്നു ചവിട്ടിയാൽ കഥ കഴിഞ്ഞു. ഇങ്ങനെയൊക്കെയിരിക്കിലും, ആളുകൾക്കു പുനരെന്നു പേടി അവർ പേരു കേട്ടുമടന്നോടിട്ടും, തേൾ എന്ന പേരു പറയുന്നതു കേൾക്കുമ്പോൾതന്നെ ആളുകൾ സംഭ്രമത്തോടെ എഴുന്നേറ്റു ഓടും. കാളം ഉഗ്രവിഷമുള്ള വാൽമുനയതിന്റെ രീവ്രത കഥിപ്പതോ, അതിന്റെ വാലിന്റെ അററുകൊണ്ടു് ഒന്ന് ഇരക്കിയാൽ ഉള്ള വേദന എത്ര കഠിനമായിരിക്കുന്നു. അതുപോലെതന്നെ ഓട്ടന്റെ നാവിലുള്ള വിഷവാക്കു കേട്ടാലുവെന്നർത്ഥം. അതുകൊണ്ടു് ആരും അവനെ ഭയപ്പെടും.

സാധനവെഴുപ്പുകല്പേ സ്ഥിതേ/വി തത്തൽതുണോഽ
ഭോഗോ ദൈവലോകേനൈവ ഭവതിത്രാഹ—

വൃന്ത കിം ചശ്വേ ന പശു വാ ഞ്ച പ കിമിമേ വൃക്ഷാഃ പുനാനാവേൻ
കിം സൃജാ അധുനാ പികാ മധുക്താ അഭ്യോപേത്യന്ത കിം ?
സാഹകാരമഥം പ്രപഞ്ചമഖിലം ഭോഗേനാ യദാ പ്രാണിനാം
പ്രാസീദേ'ദൃമിണസുഭാ സമുദഭ്യാഞ്ചഞ്ച പഞ്ചാ മധുഃ ||

സുഖ സാധനങ്ങൾ ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നാലും യോഗ
മുള്ളപ്പോൾ മാത്രമേ അവയെ അനഭവിപ്പാൻ കഴിയൂ എ
ന്നു പറയുന്നു —

ക്ഷോണിതത്തിലിഹ മൂന്നുമേ ഫിമകരൻ മരങ്ങ.

ഉപയില്ലയോ?

ശോണിതാക്ഷവിഹഗങ്ങൾ വണ്ടുകളിവയ്ക്കു

സംഭവമതിപ്പഴോ? ||

പ്രാണികൾക്കവിധി തുഷ്ണനായളവിലിപ്രപഞ്ച

മഖിലം മഹാ

പ്രാണിയോടനുഭവിപ്പതിന്നതുലവീർണ്ണനാ

സുരഭിജാതനായ്.

ഇഹ ക്ഷോണിതത്തിൽ, ഈ ഭൂമിയിൽ, മൂന്നുമവസരം വരുന്ന
തിനു മുമ്പിൽ തന്നെ, ഫിമകരൻ ചന്ദ്രൻ, മരങ്ങും ഇവ ഇല്ലയോ?
ഉണ്ടായിരുന്നല്ലോ. ശോണിതാക്ഷവിഹഗങ്ങൾ കയ്യിലുകൾ, അവരും
കളുടെ കൽ പുറത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ഈ പേർ. വണ്ടുകൾ, തവയ്ക്കു
സംഭവം ഇല്ലാത്തോ? വസന്തം വന്നപ്പോഴേ ഇവയുണ്ടായോടോ?
മുൻപിപ്പമുണ്ടായിരുന്നല്ലോ. പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടാണ് ഇവയെക്കൊണ്ടു
ഇ സുഖാനുഭവം ഉണ്ടാകാത്തതു? യോഗമില്ലാത്തതന്നെ. വിധി,
ദൈവം, പ്രാണികൾക്കു തുഷ്ണനായളവിലി ദൈവാനുഭവം വന്നപ്പോൾ,
ഈ പ്രപഞ്ചമഖിലം ഈ ലോകത്തെയാസകലം, മഹാപ്രാണിയോടെ
അനുഭവിപ്പതിനാ, ശോണിയോടെ അനുഭവിപ്പതിനാ, അതുലവീർണ്ണനാ
സുരഭി ജാതനായ്, മഹാവീർണ്ണനായ വസന്തം ഉണ്ടായി. ചന്ദ്രൻ,
കിയിൽ, വണ്ടു മുതലായ സുഖസാധനങ്ങളൊക്കെ ഇങ്ങിനെയ്താ

ഒരുക്കൾക്ക് അവയേ കൊണ്ടുള്ള സുഖം അനുഭവിക്കാൻ യോഗമുണ്ടായില്ല. വസന്തത്തിനു മാത്രമേ അതു സിദ്ധിച്ചു. അതുകൊണ്ട് ഉണ്ടായാലും അനുഭവിക്കാൻ യോഗം വേണമെന്നർത്ഥം.

ലോകേ സുഖലക്ഷ്യാ മഹാന്ത ആശ്രിതേഭ്യസ്തഃവ്ദ്യോദ്വി സമം ഭൂവിന്നം ഭിശന്തി; തതഃ പരം തസ്യ ഭൂവി
 ണസ്യ രക്ഷണനാശനേ തദാശ്രിതായന്തേ ഇത്യാഹ :

പു. ആയാസാനവിചിന്തനനഗ്നയൻ ലാഭം തതഃ കിഞ്ചിദ്-
 പൂർവ്വോ മുചുരി കീർത്തിമാത്രമനുഭവോ ധാരാധുസ്സവന്തഃ |
 തദ്യത്യാദപയുജ്യ വർദ്ധയതു ചാ മാതൃയുരശ്ശാശപതം
 മൌഢ്യമേതദപേക്ഷ്യ നാശയതു ചാ ലോകഃ പ്രമാണം തതഃ ||

ഇതശപരൻ ബുദ്ധി എല്ലാവർക്കും ഒന്നുപോലെ കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. പക്ഷേ ഫലം അതിനെ ഉപയോഗിക്കുന്ന പോലെയിരിക്കുമെന്നു പറയുന്നു.

ഓർത്തിടാതെ വിവിധശ്രമങ്ങൾ കരുതാതെ

ചെറുചെറു ലാഭവും

കീർത്തിമാത്രമതിലാസ്ഥയാ മകിൽ ചൊരി-

ഞ്ഞിടുന്നു ജലമെങ്ങുമു |

പാർത്തിൽ ഫലമെടുത്തു ഭാഗ്യമനുസാദ്

ഭി വർദ്ധനമമാജ്ഞതാ-

പുർത്തിയാലതു വെടിഞ്ഞു നാശനമിതുമുണ്ടു

രണ്ടു ജനസാധ്യമായ് ||

മകിൽ, മേലോ, വിവിധശ്രമങ്ങൾ ഓർത്തിടാതെ, ജലസമ്പാദനശ്രമത്തെ നിനയ്ക്കാതെ, ചെറുചെറു ലാഭവും കരുതാതെ, മഴ പെയ്യരുതുകൊണ്ടു മേലുത്തിനു ഒരു ലാഭവും ഇല്ലല്ലോ. കീർത്തിമാത്രമതിൽ അസ്ഥയാ സമ്പ്രാണികൾക്കും ജീവനദാതാവെന്നുള്ള ശയസ്സിനെ മാത്രം കരുതി, എങ്ങുമേ ജലം ചൊരിഞ്ഞിടുന്നു എല്ലായിടത്തും ഒന്നുപോലെ വർദ്ധിക്കുന്നു. പിന്നെ ചിലെടം മരുഭൂമിയായും മററും ധാന്യപാഷ്ഠമായും വരുവാനെന്നു കാരണമെന്നു പറയുന്നു:—ഇതിൽ ഫലം പാഞ്ഞെടുത്തു മഴ പെയ്യുന്നതു കൊണ്ടുള്ള പ്രയോജനത്തെ മനസ്സിലാക്കി, അപ്പോൾ

തടാകാദികളിൽ ജലത്തെ ശേഖരിച്ചു, ദാതുയശശ്ശാടിവർദ്ധനം, ദാ
താവിന്റെ കൊടുക്കുന്ന ആളുടെ, യശസ്സിന്റെ അഭിവർദ്ധനം പോ
ഷണം, കൃഷിക്കുപയോഗമുള്ളതാക്കി ധാന്യസമൃദ്ധിയുണ്ടാക്കി മേഘ
ത്തിന്റെ കീഴ്ത്തിയ വർദ്ധിപ്പിക്ക, അഥ അജ്ഞാപാപ്യത്തിയാൽ അറി
വില്ലായ്മയുടെ ഹിക്ഷിൽ നിമിത്തം, അതു വെടിഞ്ഞു അതുകൊണ്ടുള്ള
ഫലത്തേ ഉപേക്ഷിച്ചു, നാശനം ദാതാവിന്റെ യശസ്സിനെ നശിപ്പിക്ക,
ഇതു രണ്ടു, രണ്ടു കാഴ്ച, ജനസാധ്യമായുണ്ട്, ഈ രണ്ടു കാഴ്ചയും മനു
ഷ്യർക്ക് അധീനമാകുന്നു. അല്പത്തെ മേഘത്തിനിൽ ബാധ്യതയില്ലെ
ന്നതും. അറിവുള്ള പർ ജലത്തേ ശേഖരിച്ചു പോണ്ടവണ്ണം വിനിയോ
ഗിച്ചു കൃഷിക്കു സമൃദ്ധിയുണ്ടാക്കും, മൃഗന്മാർ ജലത്തേ വൃഥാ കുളയും,
അതുകൊണ്ട് എന്തുതന്നെ കൊടുത്താലും ഉപയോഗിക്കുന്നതിനെ അനു
സരിച്ചിരിക്കും ഫലമെന്നർത്ഥം.

യേ കേചിന്നിജകാശ്യാണി സാധയിതും പരോപദ്രവം
കുവ്ന്തി, തദസ്തു നാമ, ഇതരേ കേചിന്നിഷ്ഠപ്രയോ-
ജനം പരാനുപചീഡയന്തി, തദേവ ദുഃഖകരമിത്യാ
ഹ—

വ്യവൃ പൃത്തിം വഞ്ചിതും നിജാം വിസഹരാ ഗൃഹ്ണന്തു സപ്തമന്ദരാം
ഗൃഹ്ണന്തു ക്ഷയിതാസുദേകവിഹിതാഹാരാ മയൂരാശ്വവാ |
നോ ജിഹ്വതി മയേ കദാപി നക്ഷത്രാസു ഹന്ത! കിംകാരണാ
ദർശനമനുഭവന്തി ഭൂജഗൽ ദേവയാ ച വിച്ഛിന്ദതേ ||

തന്റെ കാശ്ചസാധ്യത്തിനുവേണ്ടി പരദ്രോഹം
ചെയ്യുന്നതിരിക്കട്ടെ; ഒരു പ്രയോജനപ്രകാരത്തെ പരവീ
ഡ ചെയ്യുന്നതു വലിയ കുറ്റം തന്നെ എന്നുപറയുന്നു—

തുന്ദപൂരണമതിന്നുതാനിഹ പിടിച്ചി-
ട്ടനുഭജഗത്തിനേ
സ്തന്ദവാഹമഖഗമാഹിതുണ്ഡികനുമാത്മ-
ജീവനനിമിത്തമായ് |

ദേശശ്രീകമതുതൻമണത്തിനുമനിക്കുവാം
നകലമെന്തിനായ്
മന്ദമെന്ത്യതനെപ്പിടിച്ചുടുത്മുറിച്ചി.
ടുനുബത! ഖണ്ഡമായ? ||

സ്തവവാഹവനം, മയിൽ. സുബ്രഹ്മണ്യൻ വാഹനമാകകൊണ്ടു
ഈ പേർ സിദ്ധിച്ചു. തുന്ദപുരണമതിനുതാനിഹ, തിന്ന വയറുനിറ
യ്ക്കാൻ മാത്രം; ഭുജഗതിനെ പാമ്പിനെ, പിടിച്ചിടുന്നു. ആഹിതുണ്ഡി
കനും പാമ്പാട്ടിയും, ആത്മജീവനനിമിത്തമായ് തന്റെ കാലക്ഷേപ
ത്തിനുവേണ്ടി, ഭുജഗതിനെ പിടിച്ചിടുന്നു. ദേശശ്രീകമതുതൻ പാമ്പി
ന്റെ, മണത്തിനുമനിക്കുവാം മണ്ഡപോലുമേറുകുന്നതിന് ആഗ്രഹ
മില്ലാത്ത, തിന്നുന്നതു പോകട്ടെ മണപ്പിക്കുവാലും ചെയ്യാത്ത, നകലം
കീഴി, അതിനെ പാമ്പിനെ, മന്ദമെന്ത്യ പിടിച്ചു കണ്ടുലുടനെ ഓടി
ച്ചെന്നു പിടിച്ചു, എന്തിനായ് ബത! കഷ്ടം! ഉടൽ ഖണ്ഡമായ് മുറിച്ചി
ടുന്നു? ഒരു പ്രയാജനവുമില്ലെന്നതും.

സാധവഃ ഖണ്ഡൈഃ പീഡ്യുന്തഃ; സന്തോഷി തൽബാധാം
കഥമാരചയന്തിത്വം—

വുൻ. ഖാദന്തി ക്ഷയിതാസ്തുണാനി തൃഷിതാഹ്മണന്തുപോനിജന്ധരേ
സീദന്തോ ഗിരികന്ദാസ ഹരിണഃ യേഷാമി കപചിച്ഛേരതേ |
വ്യാധവ്യാഘ്രേദവാന്വപൃഥുതയഃസുഷേപ സന്നാഹിന-
സ്തദാ തിഷ്ഠതു ഘാതയന്തി മുന്യഃപ്രാപ്താൻ കഥം ചർമ്മണ ||

സാധുക്കളെ ഓഷ്ഠന്മാർ ദ്രോഹിക്കുന്നതിരിക്കട്ടെ, അ
റിവുള്ള വരും ദ്രോഹിക്കുന്നതാണു കഷ്ടമെന്നു പറയുന്നു—

തിന്നിടുന്നുമുഗമങ്ങ പല്ലുകൾ കടിച്ചിട-
നരിവായിൽ ജലം
കുന്നിലേറ്റുമായിൽ വിശ്രമത്തിനു കിട.
ന്നിടുന്നിതൊരു മൂലയിൽ |

ചെന്നിടുന്നിതിനെതിർത്തു വേടൻ കടുവാ
ദവാദികളുതെന്നിയേ

കൊന്നിടുന്നിതിനെക്കൊണ്ടുതോൽക്കൂ! മഹർഷി-

മാരുതമാരുതോലിനായ് ||

മൃഗം, മാൻ, അരു കാട്ടിൽ, പല്ലകൾ തിന്നിടുന്നു, അരിവ
യിൽ ജലം കുടിച്ചിടുന്നു, കുന്നിലെ ഗുഹയിലൊരു മൂലയിൽ വിശ്രമ
ത്തിന്നു കിടന്നിടുന്നു. ഇതുകൊണ്ടെല്ലാം പരോപദ്രവമെന്നും ചെയ്യാ
ത്ത സാധുവാണു മൃഗമെന്നു ചെളിപ്പെടുത്തുന്നു. വേടൻ, കടുവാ, ദയാ
ദികൾ, കാട്ടുമൃഗ മുതലായവ, ഇതിന് ഇത്ര സാധുവായ മൃഗത്തിന്നു
എതിർത്തു കൊന്നിടുന്നു, അതെന്നിയേ അതുകൊണ്ടെന്നും പോരാതെ,
മഹർഷിമാരും ശ്രേഷ്ഠനായ മഹർഷിമാർ കൂടിയും, ഒരു തോലി
നായ് അതിന്റെ തോലെടുക്കാൻ വേണ്ടി, മഹർഷിമാർ മാൻതോലി
ലിരുന്നാണു തപസ്സുചെയ്യുന്നതെന്നു പ്രസിദ്ധം. അതിനെ കൊന്നിടുന്നു,
അതോ! ഖേ! കഷ്ടം! കഷ്ടം!

—0—

മാജുപാലനവിമുഖസ്യ രാജേണാ വിഷയേ മാത്സ്യന്ദ്രാ-

യ ഏവ പ്രവൃത്തസ്ത്യാൽ, കദാചിദ്രാജാ വിജ്ഞാ-

തനിജരാഷ്ട്രവിജ്ഞിതാപനയോഽപി സ്വസദൃശാൻ

കാംശ്ചിത് ബാധേത, താവതാ വിഷയവാസീനാം

കാ സുഖാവാപ്ലിരിത്യാഹ—

നം. ഏതേകത്ര തരക്ഷയോ മൃഗകുലം ദാവാ ദഹന്ത്യത്രോ

വ്യാധാ വീരയേ : പരത്ര ശതശോ വിധൃന്തി ഗൃഹ്ണന്തി ച |

കിം താം വേന്തി കഥാമിമാം മൃഗപന്തേ! നിദ്രാസി കോണേ കപമി

ദിഷ്ട്വാ വേദവഞ്ചധൃന്തേ ശമയന്തി ചിത്രാൻ ധൂമാ ദന്തിനഃ ||

പ്രജകൾക്കുണ്ടാകുന്ന ഉപദ്രവങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിചാ-

രമില്ലാതെ സുഖമനുഭവിക്കുന്ന രാജാവിനെ ഭൂഷിക്കുന്നു—

കത്ര ചിന്തമൃഗകുലത്തിനെപ്പറ്റി കർക്കരംകൊന്നി-

ടുന്നു, തുലയുന്നിടത്തു—

കത്ര ദാവാതിനാൽ, വാനചരർ പിടിച്ചി-

ടുന്നു ശതശോഽന്യതഃ |

ഇത്രയീക്കഥ ധരിച്ചിതോ മുഗപതേ!
 പ്രസൂപ്പനൊരിടത്തു നീ
 ചിത്രദന്തിഹതി ചെയ്തിടുന്നഥ യഥാക-
 മഞ്ചദിവഞ്ചലനായ് ||

കുത്രവിൽ, മിപെടത്തു, കാട്ടിൽ മില സ്ഥലങ്ങളിൽ, പുലികൾ ഉ
 ഗകലത്തിനെ കൊന്നിടുന്നു, എത്ര ഉരിടത്തു ദാവമതിനാൽ കാട്ടുതീ
 പെട്ടു. മുഗകലം യലയുന്നു, അന്യതഃ മറൊരിടത്തു വടനപർവ്വേ
 ടർ, ശതശഃ അനേകം, മുഗകലത്തിനെ പിടിച്ചിടുന്നു, അല്പയോ മു
 ഗപത! മുഗാജാദേവ! സിംഹമേ! ഒരിടത്തു പ്രസൂപ്പൻ നീ സുഖമാ
 യി ഒരു ഗുഹയിൽ കിടന്നുറങ്ങുന്ന നീ, ഇക്കഥ ഇത്ര ധരിച്ചുതോ ഈ
 മുഗകലങ്ങളെ ഉപദ്രവിക്കുന്നതിന്റെ കഥ ഇത്രത്തോളം നീ അറിഞ്ഞോ?
 അഥ യഥാകഥത്തിൽ പിന്നെ വല്ല വിധേനയും, അവഞ്ചലനായ് നീ
 യൊന്നുണർന്നാൽ, ചിത്രദന്തിഹതി ചെയ്തിടുന്നു, ഒന്നു രണ്ടു ആനകളെ
 കൊല്ലുകയാത്ര ചെയ്യുന്നു. ഇതുകൊണ്ട് ഒരു പ്രയാജനവും ഇല്ലെ
 ന്നതും,

സ്വശക്തിജാനന്തോ മഹാന്തോഽപി ദർബലൈഃ പരി
 ഭൂയന്ത ഇത്യാഥ—

ന.മ. ദർബലോഽസി വനേമരോഽസി ക ഇദം നേത്യാഹകിന്തുസ്വപതോ
 ജാനിഷേ ന ഹിതാഹിതം ന ലല്ല തജ്ജിജ്ഞാസസേ വാന്യത. |
 തൽ ഗുഹ്ണന്തിനിതന്ത്രയന്തിനിഗളൈസ്തപാതാധയന്ത്യജ്ഞൈശ്ച-
 രാഭോഹന്തി ച വാരണേഭ്യഃ! മശകപ്രായാ മനുഷ്യാ അപി ||

ബുദ്ധിശക്തിയില്ലാതെ ഭേദവലം കാരബലം മാത്ര
 മുജ്ജവനേ ദർബലന്മാർക്കുടിയും പാട്ടിലാക്കിക്കളയുമെ
 ന്നു പറയുന്നു —

നീയഗ്രൂഷ്യനടവീചരൻ വിശയമില്ല-
 മാപിതൂ ഹിതാഹിതം
 സ്വീയധീയിലറിയുന്നതില്ലറിവരിന്നൊ-
 രാഗ്രഹവുമില്ല നേ |

ആയതിൻ ഫലമിതാ പിടിച്ചു നിഗള-

ങ്ങളിട്ടു കൊതുകിൻ കണ്-

ക്കായ കായമുടയോരു മർത്യർ കയറുന്നു

ഫസ്തിവര! നിൻ ഗളേ ||

ഫസ്തിവര! അല്ലയോ ആനത്തലവ! നീ അയ്യപ്പൻ, അടുക്കാൻ പാടില്ലാത്തവൻ, ശക്തിമാൻ; അടവീചരൻ, കാട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവൻ, തോന്നിയവാസമായി മയ്യാദയില്ലാതെ നടക്കുന്നവനെന്നർത്ഥം. വിശയമില്ല, സംശയമില്ല; അമാപിത, എങ്കിലും; ഹിതാഹിതം സ്വീയധിയിൽ അറിയുന്നില്ല, എന്താണു തനിക്കു ഹിതം എന്താണു അഹിതം എന്നുള്ള ബോധം നിന്റെ മനസ്സിൽ ഇല്ല; നീ വിവേകമില്ലാത്ത ജന്തുവത്രേ; തേ അറിവതിനു് ഒരേഗ്രഹവുമില്ല, ഹിതാഹിതമറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള താൽപര്യവും നിനക്കില്ല. ആയതിൻ ഫലമിതാ, അതിന്റെ ഫലമെന്തെന്നാൽ; കൊതുകിൻ കണ്ണക്കായ കായമുടയോരു മർത്യർ, നിന്നെ വിചാരിച്ചാൽ കൊതുകിനു തുല്യമായ ശരീരമുള്ള മനുഷ്യർ; നിന്നെ പിടിച്ചു; നിഗളങ്ങളിട്ടു, ചങ്ങലയിട്ടു പൂട്ടി; നിൻഗള കയറുന്നു, നിന്റെ കഴുത്തിൽ കയറുന്നു. നിന്റെ അറിവില്ലായ്മയുടെ ഫലമാണിത്.

ആചാരശുദ്ധോഽപി വിവേകരഹിതഃ പുരുഷോ വ്യഗ്ര-

ജന്മൈവേത്യാഹഃ—

നം. അഹസ്തിത്വമുരംബുഭിഃ സ്തപയസി സ്വാപുഷ്ണാവജ്ജിതൈ-
ഭിഷ്ഠേഷ്ഠ മേലുപതരാണി ഭദ്രാരുണാനുശ്ചന്ദ്രപത്രാണി ച |
പുണ്യാരണ്യചരോഽസി ന പ്രവിശസി ഗ്രാമം സകൃൽ കണ്ഠര!
ജ്ഞാനം ചേൽ കിയഭപ്തദേതി ന സമാ ബ്രഹ്മഞ്ജയോഽപി തപയാ.

എത്ര സദ്വൃത്തനായാലും ജ്ഞാനശൂന്യനേങ്കിൽ യോഗ്യത സിദ്ധിക്കയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

സാമജേന്ദ്ര! ഭിന്നമൊന്നിനുണ്ടു തവ

മൂന്നു നാലുകളി ശുദ്ധമായ്

കാമനീയകൂട്ടത്തങ്ങളാലിലകൾ പാവന.

ങ്ങൾ തവ ഭോജനം |

**ഗ്രാമഭൂമിയിലൊരിക്കലും വരികയില്ല
പുണ്യവനചാരി നീ
കാമരല്ലമറിയുള്ളിലേറുകിൽ മഹർഷിമാർ
കഴൽ തൊഴും തവ ||**

സാമജേന്ദ്ര! ഗജേന്ദ്ര! തവ, നിനക്കു; ദിനമൊന്നിനു ശുദ്ധമായ്
മൂന്നു നാലു കളിയുണ്ടു്, ഒരു ദിവസം തടാകത്തിലിറങ്ങി മൂന്നു നാലു തവ
ണ ശുദ്ധമായ് കളിക്കു പരിവാണു; തവ ഭോജനം, നിന്റെ ആഹാ
രം; കാമനീയകൗതുഹലം പാവനങ്ങളായ ആലിലകൾ, നല്ല ഭാഗിയുണ്ടു
വയും പരിശുദ്ധങ്ങളായ ആലിലകളാണു നീ ഗ്രാമഭൂമിയിൽ ഒരിക്ക
ലും വരികയില്ല. പിന്നെയോ നീ പുണ്യവനചാരി, പുണ്യങ്ങളായ കാ
ടകളിലെ സഞ്ചരിക്കുവളു. ഇത്രയും കൊണ്ടു് ആനയുടെ ആചാരശുദ്ധി
സ്സുഷ്ടമായി. കാമം, എത്രയും. അല്പമായ ഒരറിവു ഉള്ളിൽ ഏറുകിൽ,
നിനക്കു സ്വപ്നമെങ്കിലും ഒരറിവു ഉള്ളിലുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ മഹർഷി
മാർ തവ കഴൽ തൊഴും, മഹർഷിമാർ കൂടിയും നിന്റെ അടി പണിയു
മായിരുന്നു. മഹർഷിമാർക്കാരും ഉന്നതപദവി കിട്ടിയേനേ.

—
**ഏകത്ര ബഹുഷു ദർജഃനഃപചീഡ്യാമാഃനഷ്ട തേഷുപ
വ കേ ചിന്നിജ വഞ്ചനാപാടഃവന സർവ്വത്ര നിർയാ-
ശ്വരന്തി ത്വാഹഃ —**

നന്മ. നന്മയ്ക്കു കതി ജന്മവോ വനമരൈന്നിതും കതി ശാപമരൈ-
ശ്ചൈതേ കതി കൂടയന്ത്രാമരൈഃ ക്ഷോണിഭാഃ പ്രിയേ |
ഏതാവതുപി വിദ്യുഃവന ഭജേസ കസ്യാപി ഭുഗ്ഗാഹരം
സ്വച്ഛന്ദശ്ച സുഗാല! വേലസി പുനസ്തല്യം വനഗ്രാമഃയഃ ||

**ചില ഭൃഷ്ടന്മാർ തങ്ങളുടെ സാമത്വത്താൽ ശിക്ഷ
യിലകപ്പെടാതെ സുഖമായിനടക്കുന്നതിനെ പറയുന്നു:—**

കാടുവാഴികൾ മൃഗാദനങ്ങളിവയെത്ര-

ജന്തുവിനെ നിത്യമായ്

**കൂടുവെച്ചു നരപാലകിംകരർ പിടിച്ചിടുന്നു
പുനരെത്ര താൻ |**

കൂട്ടമീവിധമുപപ്സവങ്ങളിലകപ്പെടാതെ-

യൊരുപോലെ നീ

നാട്ടു കാടിയിലിഷ്ടമൊത്തു വിഹരിച്ചിട്ടു.

നിഹ സുഗാലമേ! ||

കാട്ടുവാഴിക്കു, വേടൻ, മൃഗാദനങ്ങൾ പലികൾ; ഇവ നിത്യമായ്
എത്ര ജന്തുവിനെ പിടിച്ചിട്ടു; പുനഃ, പിന്നെ; നരപാല കിങ്കരൻ,
രാജകുന്ദൻ; എത്രതാൻ, എത്ര ജന്തുവിനെ; കൂട്ടെയ്യു പിടിച്ചിട്ടു;
ഇങ്ങനെ വളരെ ജന്തുക്കൾ അകപ്പെടുന്നുണ്ട്. സുഗാലമേ! അല്പം
കുറക്കാ! നീ ഈ വാധം കൂടാ ഉപപ്സവങ്ങളിൽ, ഇപ്രകാരം വന്നുകൂടുന്ന
അവത്തുകളിലൊന്നും അകപ്പെടാതെ; നാട്ടു കാടിയിലൊരുപോലെ,
നാട്ടിലും കാട്ടിലും ഒന്നുപോലെ; ഇഷ്ടമൊത്തു വിഹരിച്ചിട്ടു, സേച്ഛ
പോലെ കളിച്ചു നടക്കുന്നു. അതുനിന്നും സാമന്ത്യന്മാർപത്രം.

ദൂരസ്ഥിതവസ്തുത്രവണമത്രേണ കിം? യദേസ്തുപാതേ
ജാഗത്തി തത്സംചാദയിതു മേവാദ്യമേ കാതുപത്യാ-
മഃ:-

ശ്ലോ. അസ്മി സ്വപ്നമയോ ദൂരസ്ഥി വിഷയഃ ക്ഷിത്തമജരാധർമ്മിത-
സ്സന്ധിക്ഷീ-ഘോരം ജലധയസ്സന്തഃ ദ്രമാഃ കാമദാഃ |
കിം നസ്മുദ്യമിതാത്തത്രവണ-സ്സാധ്യം ക്ഷയാ താമ്യകാ-
ദഷ്ടം യൽ സചാധേ വാധേഹി സമഃ! തത്രൈവ സർവം ശ്രമാ ||

മക്കത്തു പൊന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഒരുവൻ ധനവാ-
നാകയില്ല, കൈവശമുള്ളതേ ഉതകൂവെന്നു പറയുന്നു:-

സ്വപ്നമം മല വിശപ്പു തുട്ടു ജരയെന്നി-

തൊന്നമണയാത്ത നാ

ടണ്ണവങ്ങൾ ഘൃതദ്രവ്യാവാഹികൾ മരങ്ങ.

ഉഷ്ണഫലദായികൾ |

കണ്ണമെത്തു ഹിതി വാർത്തയാ നന്ദി. വിശക്ക-

വോക്കു ഫലമേതുമ-

ട്രണ്ണദൃഷ്ടമതിലാണു വേണ്ടതെങ്കിലും

നമുക്കിഹ പരിശ്രമം ||

സ്വസ്തമാം മല, ചൊൻമയമായ മലയുണ്ട്, മേരുപർവ്വതം കനകാ
 ദ്രിയെന്നു പ്രസിദ്ധം; വിശപ്പു; തൃട്ട, ഭാഹം; ജാ, ഇതാനുമാണയാ
 ത്ത നാട്ടുണ്ട്; സ്വർഗ്ഗത്തിൽ ഉഷ്ണാക്ഷ ഇതാനും ഇല്ലെന്നു പ്രസിദ്ധം.
 ഏതദൃശ്യാവാഹികൾ, നെയ്യും പാലും നിറഞ്ഞു; അണ്ണുവങ്ങൾ സമുദ്ര
 ഞ്ഞു ഉണ്ടു. ഭൂമിയെ ഏഴു സമുദ്രങ്ങൾ ചുറ്റിയിരിക്കുന്നുവെന്നും അവ
 യിൽ രണ്ടെണ്ണം പാലും നെയ്യും നിറഞ്ഞതാണെന്നും പ്രസിദ്ധം. ഇപ്പു
 ഫലദായികൾ, വേണ്ടതല്ലോ കൊടുക്കുന്ന; മരങ്ങൾ ഉണ്ടു; കല്ലവൃക്ഷം
 അപ്രകാരമെന്നു പ്രസിദ്ധം. ഇതി കണ്ണമെന്തും വാർത്തയാ, ഇപ്രകാരം
 കേൾക്കുന്ന ധൃത്താന്തം കൊണ്ടു; വിശദമോക്ഷം എന്തും ഫലം വരി,
 വിശദനവനു വയറു നിറയുകയില്ല; പിന്നെയെന്താണു വേണ്ടതെന്നു
 പറയുന്നു:—നാമുക്കു അഭ്യർത്ഥിച്ചു മതിലാണു, അടുത്തു കാണുന്നതിലാണു;
 അഖിലം പരിശ്രമം വേണ്ടതു, ഏല്പാപ്രവൃത്തിയും വേണ്ടതു; അല്ലാതെ
 വല്ലിടത്തും വല്ലമുണ്ടെന്നു കേട്ടു മോഹിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു ഒരു ഫലവു
 മില്ലെന്നു താൽപര്യം.

ലോകെ യദ്യദപസ്തപദിജാതം തത്സർവ്വം ഭുക്തമേവ; ത.
 സ്താൽ സ്വഭോഗ്യാവാപ്തം വസ്തു നഃ കഥമപി പ്ര.
 പ്നയാദിത്വാഹ:—

നം. അസ്യ ശ്വൈവ കിലാസ്തവേ തദ്യദം തശ്വൈവ ഫലാഫല-
 സ്തന്തുസ്തിൻ മലയേ പടീരതവസ്തശ്വൈവ വാതാരനാഃ
 യദ്യദപസ്തപദിജാതമസ്മി വിദധേ തത്തദാപം സ്മാൻ
 പ്രാപ്തം രസനാഞ്ചലേ കരതലേ ഫാലേ ച വേധാ നൃധാൽ ||

ആപത്തില്ലാത്ത സന്ധത്തില്ല; ഭോഗമെല്ലാം ഭോഗാ-
 യത്തം; എന്നു പറയുന്നു:—

സാഗരോദരമതിയലുണ്ടുതു കാള-
 കൂടവുമടുത്തുതാൻ
 നാഗരുണ്ടു മലയാചലത്തിൽ വിലസുന്ന
 ചന്ദനമരങ്ങളിൽ |

**ഭോഗയാഗ്രമരികിൽ പദാർത്ഥഖിലം
മനുഷ്യൻ ദൂരാപമാം
ഭോഗധേയമരുളുന്ന ലഭ്യമതു നാക്കു കൈ
നിടിലമെന്നിതിൽ ||**

സംഗരോദരമതികൽ, സമുദ്രാന്തർഗത്തിൽ; അമൃതമുണ്ടു; പക്ഷേ
അടുത്തു താൻ, അവിടെത്തന്നെയാണു കാളകൂടം വിഷവും ഇരിപ്പെന്നതു.
പാലാശിമനത്തിൽ ഇതു രണ്ടും ഉണ്ടായ പുരാണകഥയേ ഇവയുടെ സു
വിപ്ലിയിരിക്കുന്നു. അതുപോലെ മലയാപലത്തിൽ വിലസുന്ന മന്ദന
മരങ്ങളിൽ നാഗരണ്ടു, മലയാപവത്തിൽ മന്ദനമുണ്ടെങ്കിൽ അവിൽ
ചുറ്റി സപ്പ്തങ്ങളും ഉണ്ടു. അതുകൊണ്ടു ഊഹിക്കേണ്ടതെന്നൊന്നാൽ;
ഭോഗയാഗ്രം, സുഖാനുഭവയോഗമായ; അഖിലം പദാർത്ഥം, എല്ലാ
വസ്തുവും; മനുഷ്യൻ അരികിൽ ദൂരാപമാം, സുലഭമല്ല, ക്ലേശകൂടാതെ
അടുത്തു കിട്ടുന്നതല്ല, പിന്നെ പക്ഷം കിട്ടുന്നതെങ്ങനെ? ഭോഗധേയം,
ഭോഗ്യം, വിധി; നാക്കു; കൈ; നിടിലം, നെറ്റി; എന്നിതിൽ ലഭ്യമതു
അരുളുന്നു; കിട്ടാൻ വിധിച്ചിട്ടുള്ളതു ഭോഗ്യം കൊണ്ടു കിട്ടുന്നു, ഓരോരു
ത്തർക്കു ഭക്ഷിക്കുന്നതിന്നു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതെല്ലാം നാക്കിലും, കിട്ടുന്നതിന്നു
വിധിച്ചിട്ടുള്ളതെല്ലാം കയ്യിലും, ഭേദയില്ലാത്തതെല്ലാം നെറ്റിയിലും
അനുഭവിക്കുന്നതിന്നു നെറ്റിയിലും ദൈവം കൊടുത്തു ചെയ്തിട്ടുണ്ട് എന്നു
താല്പര്യം.

**വദാന്യതമേഷു പ്രഭുഷു ചിരേണ നിജാശ്രിതാൻ പോ-
ഷയത്വപചി തദാശ്രിതാനാം ന ജാനു തത്സേവാ
പശ്ചാപ്തിസ്ത്വാഭിത്വാഹഃ—**

പന്ന താവശ്യേയതമേധിതവ്യമവനൗ യാവന്മമന്തിർഭൂമൈ-
മയാഹേഃ കസുമൈഃ ഫാലൈശ്ച പഥികശ്ശക്ത്വാ സമാനായിതാഃ |
കാലോദ്യം മമ ജിതൂതഃ പതിതമിത്യാസ്തേ തരോ പരായേ
പരന്മാനാംപരശ്രിണാംമാന്ദ്രായേ ദാരുതായമസ്തിൻക്ഷണ ||

പദാപകാരികൾ ഏതു കാലംതന്നെ ജീവിച്ചിരു-
ന്നാലും ആശ്രിതന്മാർക്കു മതിയാകയില്ലെന്നു പറയുന്നു:—

ഏയിതം ഭൂമി മഹാതരക്കൾ വള-

രാവതോളമിഹ ലോകമാ-

രായിതം തണൽ ഫലങ്ങൾ പൂക്കളിവ

കൊണ്ടു ശക്തിയതിനൊത്തപോൽ |

ബാധിതോസ്തി ജരയാധുനാ പതന-

കാലമെന്ന മരമോക്ഷവ

സാധിതാത്ഥപഥികാദികൾക്കിതു

തദാതപജാതമിതി ബോധമാം ||

ഇഹ ഭൂമി. ഈ ഭൂമിയിൽ; മഹാതരക്കൾ വലിയ വൃക്ഷങ്ങൾ; വളരാവതോളം എത്രത്തോളം വളരാവതോളം അത്രത്തോളം; ഏയിതം എന്നാൽ ഏയിപ്പു എന്നതുണ്ടായി; ഞാൻ വളർന്നുകഴിഞ്ഞു. ഏയിതം, എന്ന ശബ്ദം ഭാവത്തിൽ കരുവുതൃപ്തം വന്നിട്ടുള്ളതെന്നരിക. തണൽ, ഫലങ്ങൾ, പൂക്കൾ ഇവകൊണ്ടു. ശക്തിയതിനൊത്തപോൽ; എന്നാൽ എന്നു വേർതിരിക്കുക; ലോകം ഞ്ഞായിതം, താൻ ഇരുന്നിടത്തോളം കാലം തനിക്കു കഴിയും പാലെ തണൽ, പൂക്കൾ, ഫലങ്ങൾ; ഇവയെ ജനങ്ങൾക്കു നൽകി അവരോടു ഉപഹരിക്കയും ചെയ്യും. മല വൃക്ഷങ്ങൾക്കു തണൽ മാത്രമല്ല. ആർ അതിനു ദൃഢാന്തം; മലതിന്റെ പൂക്കൾ മാത്രമേ ഉപയോഗയോഗ്യങ്ങളാകുന്നുള്ളൂ, ചമ്പകം അതിനു ദൃഢാന്തം; മലതിന്റെ ഫലങ്ങൾ മാത്രം ഉപയോഗപ്പെടുന്നു, പ്ലാവ് അതിനു ദൃഢാന്തം, മറ്റു മലതിന്റെ തണലും പൂക്കളും ഫലങ്ങളും എല്ലാം ഉപകാരപ്രദങ്ങളാകുന്നു, തേൻമാവ് അതിനു ദൃഢാന്തം. ഈ ദേവങ്ങളുള്ളതുകൊണ്ടാണു ശക്തിയതിനൊത്തപോൽ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. ഇപ്രകാരം വളരുന്നതിന്നു ജനങ്ങൾക്കുപകാരം ചെയ്യുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും; അധുനാ ജായാ ബാധിതോസ്തി, ഇപ്പോൾ എനിക്കു ജരവന്നു പിടിപെട്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; അതുകൊണ്ടു പതനകാലമായി മുറഞ്ഞുവീഴാമായി; എന്നു മരം ഓക്കുട; എന്ന കാലം വരുമ്പോൾ എന്നു താല്പര്യം; സാധിതാത്ഥപഥികാദികൾക്കു ആ മരത്താൽ ഉപകാരം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള വഴിപാക്കു മുതലായവകൾ; ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു പക്ഷികളെയും മറ്റും കരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതു ഈ മരം; തദാതപജാതം, തൽക്കാലം ഉണ്ടായതല്ല. ഇതി ബോധമാം, എന്നാണു വിചാരം, വളരെ നാളായി പഴക്കിട്ടുള്ളതാണെങ്കിലും പുത്തനായി ഉണ്ടായതുപോലെ തന്നെ അവയെ തോന്നുന്നു.

മഹാൻതഃ പരാൻ ജേതുമന്യസാഹ്വരചി നേച്ഛന്തി, രി-
പുപക്ഷപാതിന ഇതീതരാൻ സാധുശ്ച ന ചീ-
ഡന്തിത്വാഥഃ—

൯൭ ദൃഷ്ടിപ്രാണവിഷാൽ ഫണായരപതീനഷ്ടാപി ദൃഷ്ട്വാ സ്വയം
രോദധം ദ്രാവയിതും വിനാശയിതുമപ്യവ്യാഘതപ്രകൃമഃ |
മാജ്ജാരാൽ നക്ഷലാശ്ച കിം ചഗപതിസ്സാഃഹ്യ വുജ്ഞാത്യാത്തനഃ
കിം പ്രയത്നികലസ്യ പൃത്തിദ ഇതി പ്രദപ്ഷി വാ മാരുതം ||

ശക്തന സഹായാപേക്ഷയാകട്ടെ ശത്രുപക്ഷക്കാ-
രോടു വിരോധമാകട്ടെ ഇല്ലെന്നു പറയുന്നു:—

അക്ഷയം നയനനാസികാവിഷമേഴുന്നൊ.

രഷ്ട്രപവനാശനാ.

ജ്യേഷ്ഠരേക്കിമപി ദൃഷ്ടികൊണ്ടുടനെ നഷ്ടി
ചൈവതിനു ഗൃഷ്ണനാം |

തൃക്ഷസുന്ദരിനപേക്ഷയില്ല തുണയായ്
വിലാളനകലാദിനിൽ

ഭക്ഷണപ്രദനരാതിദരക്കിതി വിരോധവും
നഹി സമീരനിൽ ||

അക്ഷയം നയനനാസികാവിഷമേഴുന്ന, കുറവില്ലാതെ കണ്ണിലും മൂ-
ക്കിലും വിഷമുള്ള; നോക്കിയപ്പോ പ്രാണിച്ചു്ലും കൂടി വിഷാ തീണ്ടു്,
കടിക്കണമെന്നില്ല, എന്നർത്ഥം; ഉഗ്രവിഷമുള്ള എന്നു താല്പര്യം. അ-
ഷ്ട്രപവനാശനായുക്ഷര, അഷ്ടനഗങ്ങളെ; കിമപി ദൃഷ്ടികൊണ്ടുടനെ
നഷ്ടി ചൈവതിനു ഗൃഷ്ണനാം, ഒരു നോട്ടം കൊണ്ടുടനെ ക്ഷണേന സം-
ഹരിക്കുന്നതിനും മാത്രം പ്രഗത്ഭനായ; തൃക്ഷസുന്ദരിന, ഗന്ധനും; തു-
ണയായ് വിലാളനകലാദിനിൽ അപേക്ഷയില്ല, സഹായത്തിനു പൂച്ച-
യേയും കീരിയേയും മറ്റും ആവശ്യമില്ല. അരാതികൾക്കു, ശത്രുക്ക-
ളായ സപ്തങ്ങൾക്കു; ഭക്ഷണപ്രദൻ, ആഹാരം കൊടുക്കുന്നവൻ, ഇതി,
എന്നുവെച്ചു; സമീരനിൽ വിരോധവും നാഹി, വായുവിനോടു വിരോ-
ധവും ഇല്ല; സപ്തങ്ങൾക്കു വായുവാണു ഭക്ഷണമെന്നാണു പ്രസിദ്ധി.

ക്ഷുദ്രാ വിഭവലേശപ്രാപ്തേ ലോകാൻ ബഹുധാ ബാ-
ധന്തേ ; മഹാന്നസു സർവ്വദാ ക്ഷോഭം വിനൈവ
തിഷ്ഠന്തിത്യാമഃ —

നവ. അദ്ധ്യായം കതി രസഭരത കതി ദുഃഖാൻ ഭിന്നന്തി തോയാകരാൻ
കേദാരൻ കതി മജ്ജയന്തി കതി ച വ്യാപാടയന്തി ദ്രമാൻ |
വാഹിനൃഃ ക്ഷണപ്ലവചാരിവിഭോ വന്യാ അവന്യാമിമാ
യസ്തിസ്യസ്തകലാശ്രയസ്ത ത്വം പുനഃ ക്ഷേത്രതി ന ജ്ഞായതേ ||

അല്ലെന്ന് അല്ലെ വലിപ്പം വരുമ്പോൾ അവൻ പല
വിധത്തിലും ജനദ്രോഹം ചെയ്യുന്നു, മഹാമാരാകട്ടെ
സർവ്വദാ ക്ഷോഭംകൂടാതെത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നു എന്നു പറ-
യുന്നു:—

രഥോയം പഥികരൈരയത്ര സലിലാകരം
കരയുടഞ്ഞുപാ.

യുദ്ധമായ വയലൈത മുങ്ങി തരവുന-
മെത്ര പരിപാടിതം |

ഉദ്ധതക്ഷണവിഹീനവാരിഭവന്യ-
വാഹിനികൾ മുഖരി.

നിശ്ചിതമായി നദീകുലത്തനി
യാവതല്ല കടലെങ്ങുപോൽ ||

ഉദ്ധതക്ഷണവിഹീനവാരിഭവന്യവാഹിനികൾ മുഖം, വേഗത്തിൽ
വെള്ളം പൊങ്ങി ലഹളകൂട്ടുകയും ക്ഷണേണ വെള്ളം വററിപ്പോകയും
ചെയ്യുന്ന ക്യാടാകൾ നിമിത്തം, ഇന്ന് ഇശ്വരിത്രിയിൽ, പഥികരൈ
രഥോയം, വളരെ വഴിപോക്കർ തടയപ്പെട്ടു; ആരകടക്കാൻ നില്പാ
ഹമില്ലാതെ എന്നു താല്പ്യം. എത്ര സലിലാകരം കരയുടഞ്ഞു പോയി,
വളരെ ജലാശയങ്ങൾക്കു മട വീണുപോയി. ഉദ്ധമായ വയലൈത മു
ങ്ങി. സമൃദ്ധമായ കണ്ടങ്ങൾ അനേകം വെള്ളം പെരുകി ആരകളോ
ട് ഒന്നിച്ചു മോങ്ങുപോയി. എത്ര തരവുനം പരിപാടിതം, വളരെ പൂ
ക്ഷങ്ങൾ മുറിഞ്ഞു പോയി; ജലാശ്രയം കൊണ്ടു കരയിൽ നിൽക്കുന്ന
പൂക്ഷങ്ങൾ വീണുപോകുന്നു. ഇപ്രകാരം ക്ഷണനേരത്തെ വലിപ്പം

കൊണ്ടു കാട്ടാൻകൂറു വളരെ ദ്രോഹം ചെയ്തു. എന്നാൽ നദികൾക്കും, ഇവയെന്നല്ല സകല നദികൾക്കും നായകനായ കടൽ. എങ്ങുപോൽ അറിയാവതല്ല, എവിടെയുണ്ട് എന്നു തന്നെ അറിയാൻ പ്രയാസമാകത്തക്കപണ്ണി ശാന്തമായി കിടക്കുന്നു. മഹാമാരുടെ ലക്ഷണമാണിത്.

**ഉത്തമാനന്ദനാൻ സർവാനപി ദേശാൻ തിന്ദന്തം ദുർദ്ദേശ
വാസിനം കുഞ്ചിദുദൃശ്യ മമോക്തവദാഹഃ—**

അൻ. കാ ഭ്യോഃ കിം ബലിസത്ത കാ വസു മതീ സ്വാൽ സർവമതദ്വദി
പ്രതൃക്ഷാ ന ദേവൽ കദാചിദപി കിം തേ സർവസന്ദർഭിനഃ |
ദ്രാമ്യന്തഃ പ്രലപന്തു നാമ വിദിതം മണ്ഡൂക! സമൃക്തപയാ
മുക്തേപമം പാമാ കുപ്തപമിതാൽ കിം നാമ സംഭാവ്യതേ ||

ശ്രീപമണ്ഡുകന്യായത്തെ വിവരിക്കുന്നു:—

നാകമേതു ഫണിലോകമേതു നരലോകമേ-
തിവഭവിക്കിലി-

നാകണം സകലദർശിയാം തവവില്പോക-
നത്തിന്നു ഗോചരം |

ലോകമുൾഭ്രമമിയന്നു വല്ലതുമുരച്ചിട്ടെ
മതിമാൻ ഭവാനു

ഭേകമേ! കിണറിതൊന്നൊഴിഞ്ഞു പുന-
രന്യമെന്തിഹ ഭവിച്ചിടാം ||

നാകം, സ്വർഗ്ഗം എന്ത്? ഫണിലോകം, പാതാളം എന്ത്? നരലോകം, ഭൂമി എന്ത്? ഇവയൊക്കെയുണ്ടെന്നു പറയുന്നത് അസത്യാം. എന്തെന്നാൽ ഇവ ഭവിക്കിൽ, ഇവയുണ്ടെങ്കിൽ, ഭേകമേ! അല്പയോ തവ ജ്ഞ! ഇന്നു സകലദർശിയാം, എല്ലാം കാണുന്ന. തവ, നിന്റെ വില്പോകനത്തിന്നു, കാഴ്ചയ്ക്കു്. അതു്, ഇവയുണ്ടെന്നുള്ളതു. ഗോചരമാകുന്നു, പ്രത്യക്ഷമായി വരുന്നുവാണ്. അതു കൊണ്ടു് ലോകം, ജനങ്ങൾ. ഉൾഭ്രമമിയന്നു, ഭ്രാന്തപിടിച്ചു്. വല്ലതുമുരച്ചിട്ടെ, എന്തൊക്കെയെങ്കിലും പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. ഭവാനു മതിമേൻ, നീ ബുദ്ധിമാനത്രേ. ന

ന്റെ ദൃഷ്ടിക്ക് ഗോചരമായ കിണറിലൊന്നൊഴിഞ്ഞു, ഈ കിണറൊഴി
കെ. ഇഹ, ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ. അനൂപ്തം പുനരേതൽ വേിച്ചിടാം, മറ്റൊ
ന്നുമില്ല, നിശ്ചയം തന്നെ. വക്ത്രാകതിയാണിത് എന്ന് സൂഷ്മം. തനി
ക്കറിയാൻ പാടില്ലാത്തതായി ലോകത്തിൽ ഒന്നുമില്ലെന്ന വിചാരിച്ചു വ
ന്നു നടക്കുന്ന അല്ലാത്തതെ ദൃഷ്ടിയിരിക്കുന്നു എന്നറിക.

സർവ്വജനപോഷണം മഹത്വ സപരമാരചയത്സു തദേ
യമവ കർമ്മ ഇതിയ നില്പ്തജം യശഃ പ്രഖ്യാപയ
ന്തി സൈവ വാർത്താ സുതരാം കണ്ഠാമത്യാഹ—

൧൦൦. തപശ്ച സുഖമാസതേ ഘ്നീപതിശ്രീകൃഷ്ണദിദന്തിനഃ
പ്രയുക്താ കലഭൂതാം സ്ഥിതിരപി തപശ്ചംബസംസദേഹ! |
യേ തപതേ ബുദ്ധോ വയം ഭുവമിതി സ്വാഖ്യാപയന്തേയശോ
നിശ്ചകാ നിരപത്രപം ച തദിദം നഃ കണ്ഠാമത്യാഹ ||

മഹാമാർ സർവ്വജനപോഷണം ചെയ്തവരേവ തങ്ങളു
ളാണു സകലവും ചെയ്യുന്നതെന്നു്, ഉത്തരം താങ്ങുന്ന
ഗൌളിയെപ്പോലെ, ഭരണിമാനും കരുതുന്ന അല്ലാത്തതെ
പരിഹസിക്കുന്നു—

വാണിടനു തവ സുപ്തരാജകമരേന്ദ്രദിക്കരിക്ക-
ളളിലായ്

കാണികൾക്കു കലപവർത്തങ്ങൾ നിലനില്പതും
തപയി സമക്ഷമാം |

ക്ഷോണിദേവി! ചിലരീ വസുന്ധരഭീഷ്ണതാത്മ
ഭുജശക്തികൊ.

ണ്ടാണിതിപ്രഥമയശങ്കമത്രപമെടുത്തിടുന്നതു
സമ്മിഷ്ടതോ ||

അല്ലയോ ക്ഷോണിദേവി! ഭൂമിദേവി! തവ ഉള്ളിലായ്, നിന്റെ
ഉള്ളിലായിട്ടാണു; സുപ്തരാജകമരേന്ദ്രദിക്കരിക്കൾ, അനന്തൻ, ആദി
കും, ദിങ്നാഗങ്ങൾ, എന്നിവർ, വാണിടനു, വസിക്കുന്നതു്; ഭൂമിയേ

താങ്ങി അനന്തരം, അനന്തരം താങ്ങി ദിങ്നാഗങ്ങളും. ദിങ്നാഗങ്ങളെ താങ്ങി ആദിത്യർക്കും കിടക്കുന്നു എന്നു പുരാണപ്രസിദ്ധമാകുന്നു കലപവർത്തങ്ങളും ഹിമചാൽ, മലയൻ, വിന്ധ്യൻ മുതലായ മറ്റാ പവർത്തങ്ങളും; തപയി നിലനില്പതും, നിന്നെ ആധാരമാക്കി നിൽക്കുന്നതും; കാണികൾക്കു സമക്ഷമാം, കണ്ണുള്ളവർക്കെല്ലാം കാണാവുന്നതാണ്. ഇപ്രകാരം സകല ഭാവവും നീയാണ് വഹിക്കുന്നതെങ്കിലും; മിഥൻ ആത്മഭജനത്തി കൊണ്ടാണ് ഈ വസുന്ധര ഭരിപ്പു്, തന്റെ ശക്തികൊണ്ടാണ് ഈ ഭൂമിയെ ഭരിക്കുന്നത്. ഇതി പ്രഥമ, എന്നുള്ള കീർത്തിയെ അശങ്കാ അത്രപം, നിശ്ശങ്കമായും നിർദ്വേഷമായും; ഏകത്തിടുന്നതു സമീപ്തോ? സഹിക്കാവതല്ല എന്നർത്ഥം.

ഭൂതാനാം പ്രഭുവസ്ഥിതിപ്രചിന്ധംസ്വപര്യവചിതപദഭര !
 തപൻഗഭേ നന്ദേ രസാതരജ്ഞാ ഭൈരവാ ഫണീന്ദ്രാശ്ച യേ
 തപാ സർവൈര്യപജീയസേ ദിവിമന്ദൈസ്സുപാത്യാപികിഞ്ചിപ്തരം
 നസ്യാൽ സ്യാദപി തന്നിരസുവിശയം ബ്രഹ്മതപമധാസി നഃ ||

കാവ്യാവസാനത്തിൽ മന്ദോളാശംസ ചെയ്യുന്നതിനായി സർവ്വലോകാചലംബഭൂതയായി പ്രകൃഷ്ടഭവതയായ ഭൂമിദേവിയെ സ്തുതിക്കുന്നു:—

ഭൂതരാശിയുടേയുതഭയം സ്ഥിതി വിനശവും
 ഭവതിയിൽ പരം,
 മാതരത്ര ഭവദന്തരേവ ബലിസദ്മവാസി
 ദനജാലികരം |
 പ്രീതമത്രിദശവൃന്ദവും തപഃപജീവി, ന
 തപദധികം പരം,
 വീരതത്ത്വമതിനാൽ തപമവ മമ ഭൂതയാത്രി!
 പരദൈവതം ||

മേ ഭൂതയാത്രി! അല്പേനാ സർവ്വതത്ത്വമേകം അവലംബമായ ഭൂമിദേവി! ഭൂതരാശിയുടെ, സർവ്വലോകാചലങ്ങളുടേയും, ഉൽഭവം, സ്ഥിതി, നാ

ശം ഈ മൂന്നവസ്ഥകളും ഭവതിയിൽ പരം, നിന്നിൽ തന്നെയാണുളവാകുന്നതു. എല്ലാം ഉണ്ടാകുന്നതും ഇരിക്കുന്നതും നശിക്കുന്നതും ഭൂമിയിലത്രേ. ഹേ മാതാ! അല്ലയോ മാതാവായുള്ളോവേ! ബാഹിസദ് മവാസി ദനുജാദികൾ പാതാളവാസികളായ അസുരന്മാർ മുതലായവരും, അദി ശബ്ദാകോണ്ടു സപ്പ്തങ്ങളും കഠിച്ചിരിക്കുന്നു. അത്ര ഭവദന്തരവ, ഇവിടെ നിന്റെ ഉള്ളിൽ തന്നെയാണ് ഇരിക്കുന്നതു. പ്രീതമന്ത്രിദശവൃന്ദവും തപഃപജ്ജി ഡി, നിന്നിലുണ്ടാകുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളെ അനുഭവിച്ചിട്ടത്രേ ഭവവന്ദനം സന്തുഷ്ടന്മാരാകുന്നതു ഭൂമിയിലുണ്ടാകുന്ന സസ്പാദികളെ കൊണ്ടു യാഗാദികർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടാണ് ദേവന്മാർ തൃപ്തന്മാരാകുന്നതു. നതപദധികം പരം, നിന്നെ കവിഞ്ഞ് മരൊന്നുമില്ല. എന്നു മുൻ പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു സ്പഷ്ടം അറിനാൽ, വീതശങ്കം, സാഗരമില്ല തപമേവമമ പരദൈവതം, നീ തന്നെ എന്റെ പരദൈവതമാകുന്നു. നീ തന്നെ സകലലോകവന്ദ്യയാകുന്നു എന്നു താൽപര്യം. പ്രത്യക്ഷമായി കാണുന്ന ഭൂമിയെ തന്നെ പരദൈവതമായി ഞാൻ ആരാധിക്കുന്നു. പരദൈവതശബ്ദം കൊണ്ടു കാവ്യത്തേ അവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു ശ്രദ്ധേയപക്ഷമായിട്ടാണെന്നരിക.

തുഞ്ചൻ കുഞ്ചൻ തുടങ്ങിട്ടനവധി മലയാള-
ത്തിലുണ്ടായ കവിതപ-
തുഞ്ചത്തഞ്ചാതെ ചാഞ്ചാടിന കവിവരര-
ണ്ണായി കണ്ണാഴിരുന്നു |
കിഞ്ച പ്രാചാം കവീനാം കവിതഞ്ചാടപമി-
ച്ചിടിലിക്കാലകാവ്യം
നഞ്ചായ് നെഞ്ചത്തിരിക്കുന്നിതിയരുളുവർന്നോ.
ക്കടുതന്നുപദേശം ||

ഭാവം ഗഭീരം പുനരത്ഥിയാതി.
പ്രോവുന്നവർക്കകമനല്ലമത്ഥം |
ഏവകുമാനന്ദമോവചസ്സം
കവിഷ ചേരുന്നിതു കാവ്യമോത്താൽ ||

കന്യാകുമാരി മുതലീ മലയാളമൊട്ടു-
 കന്യപ്രദേശമതിലും മലയാളികൾക്കു |
 മന്യേ ധരിച്ചു ഏദേയ സതതം രസിക്കാ-
 നന്യാപദേശമിതു നല്ല മണിപ്രവാളം ||

വിഖ്യാതൻ കേരളാഖ്യൻ കവി. ഗുണമണിയും
 കാവ്യവും നവ്യചോത്താ-
 ലാഖ്യാനം ചെയ്തുവാനില്ലിതിനൊടു ശരിയായ്
 ഭാഷയിൽ കാവ്യവും |
 വ്യാഖ്യാനം ഭാവബോധാഭിധമിതുകഴിയും-
 പോപെയിരാജരാജാ-
 ഭിഷ്യൻ ഞാനിന്നു തീർത്തനതിനുടെഗുണഭാ-
 ഷങ്ങൾ നോക്കട്ടെ ലോകം ||

